

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

EN DANSK PRÆSTEKONES HISTORIE

NANNA JENSEN, født BOJSEN

VED

THYRA JENSEN

H. HAGERUP'S FORLAG • KØBENHAVN

EN DANSK PRÆSTEKONES HISTORIE

NANNA JENSEN, f. BOJSEN

EN DANSK PRÆSTEKONES HISTORIE

NANNA JENSEN, f. BOJSEN

AF

THYRA JENSEN

KØBENHAVN
H. HAGERUP'S FORLAG

1915

TRYKT HOS J. JORGENSEN & Co. (IVAR JANTZEN)

FØRSTE DEL.

FRA BARNDOMS- OG UNGDOMSTIDEN.

»Ti det virkelige Liv i dets tallose Åbenbaringer og dets dybeste Hensigter er den sandeste Digtning — Livet selv, malet med de Farver, der stråler fra Skaberevnen's Himmel og som formår at forvandle Duggens Dråber til Perler.«

(Den indiske Literaturhistoriker R. C. Dutt.)

1. KAPITEL.

Begyndelsen til Begyndelsen.

»Du er så vel den første som og det mest grangivelige Udtryk for Bojsennaturen med *j*,« skrev den danske Politiker Frede Bojsen til sin Søster Nanna på hendes 29årige Fødselsdag, og er der noget om den Snak, kan der jo være al Grund til at skrive en Bog om Nanna (Bojsen) Jensen. Jeg skulde dog aldrig have fordristet mig til at være den, der gjorde det, om hun ikke uden *Opfordring fra min Side* havde tilskyndet mig dertil.

Det gik således til:

Før et Par og tyve År siden fik Docent Ludvig Feilberg, Statens Tilsynshavende ved Højskolerne, den Tanke at anbefale Fru Nanna Jensen, Æbeltoft Højskole, som sin Medhjælper, særligt angående Håndgæringen ved Pige højskolerne.

Det er forståeligt, at Feilberg, der var så mærkværdig klartseende overfor alt levende og befrugtende, var standset i Undren ved Synet af Fru Nanna omgivet af en Flok begejstret broderende Højskolepiger. Hun er engang i en Skåltale blevet sammenlignet med en Elektricermaskine, der kunde uddele Gnister til alle mulige Sider og selv være lige overvældende rig, noget i det Retning har han iagttaget hos hende og glædet sig over. Jeg tænker mig, at han muligvis har set på hendes Broderi mere som Middel end som Mål; det gjaldt for ham om at sætte denne forunderlig levende, udmærkede Kvinde i Forbindelse med så mange unge Kvinder som muligt; Fordelen derved anså han for uberegnelig stor, og han havde Ret.

Hun var heldigvis alt for beskeden og ydmyg til at ane og tro om sig selv, at hun gemte så rige Kræfter og Muligheder i sin Natur, hun troede fuldt og fast, at alt, hvad hun var for Mennesker, var gennem Håndarbejdet, som hun tog som en Gave fra Gud, skænket hende på underfuld Måde, et betroet Talent, som hun var forpligtet til at udnytte til det yderste, til sin sidste Blodsdråbe.

Vi, der elskede hende, glædede os over Feilbergs Anerkendelse, der kom til hende som Solskin efter mange trange Modgangsar, og endnu efter ca. 25 Års Førløb kan jeg ikke se andet, end at de brave Højskolemænd, der den Gang tog så hårdt på Vej imod hende og hendes Broderi på Højskolerne, mens de måske selv vævede et og andet Stykke kirkeligt, folkeligt og æstetisk Vadmel, som aldrig nåede at komme i levende Brug, men bare gemtes hen i de ungdommelige Hukommelseskister — ja, jeg kan ikke se andet, end at disse drabelige Stridsmænd fra Højskolebladets Spalter dengang må have været i Beknehd for en — *Front*.

Så greb jeg da for første Gang i mit Liv min Pen til en Dyst, anonymt måtte det desværre være, jeg vilde helst oprådt som en rigtig kvindelig Holger Danske; men så fik min Svigermoder jo ikke den fulde Glæde og Gavn af Forsvaret, altså uhyre hemmeligt, bare undertegnet »en gml. Højskoleelev!«

Men lige så snart det havde stået i Højskolebladet, havde hun kendt mig og sendte mig dette for mig så kære Brev:

»Min kjære, kjære, søde Thyra!

Det var da et overordentlig udmærket og velskrevet Stykke, Du der har frembragt, jeg var ganske rørt og vigtig deraf, ja, jeg græd bogstavelig over min egen Herlighed; er det dog ikke skrækkeligt, jeg kan holde Tårerne tilbage, når jeg ser eller hører om andres Nød, og så tudskråler jeg over en mer eller mindre ufortjent Ros.

Dog det kan Du jo ikke for, Du har gjort en Kjærlighedsgjærning så skøn og god som muligt og derfor skal Du have Tak af mit ganske Hjærte, ja, hvilken Svigerdatter har dog ikke Frede skaffet mig, så uforskyldt. Grundtvig siger et Sted i sin Rimkrønike: »Mange Magter sove hen, ihvor smukt de dvæle, Jeg dog først mig skar en Pen til mit Eftermæle.« — — Ja, kjære Thyra, vil Du fortælle min Historie engang, når jeg er død, og udgive den til Indtægt for min lille Navne, så skal Du fortælle alt det slemme med — også det, at jeg engang skar Pennen, så jeg nær havde skåret den ihjæl med det samme — ja, Gud ske Lov den holdt, den gode Pen! —

Og Gud ske Lov for, at jeg nu tør tro, at min Livsopgave engang kan blive til Velsignelse — denne Tanke gør mine sidste Dage til en fredelig Leg — men denne Opgave har også haft en svær Fødsel, født i Cellerne i det tungeste og mørkeste Sted i Verden. —

På et af de mange Højskole-Julekort, der kom til mig Juleaften, stod der: »Giv Tid, og hvad Du drømte bedst, Du skal i Sandhed skue — Ej Vinterkulde, Is og Blæst vor Kjærlighed kan kue.« Dit Stykke og sligt er Aftensolstråler, der bryder igjennem over en gammel, misforstået Slider. Men nu må jeg holde op, før jeg bliver altfor optaget af mig selv — jeg er bange, jeg ikke kan tåle den Medgang, der nu strømmer ned til mig — — —«

Så stor Taknemmelighed og Anerkendelse overfor mit Skriveri gjorde et dybt og alt andet end ubehageligt Indtryk paa mig. Hun havde lukket en ny Dør op for mig. I *Råbjerg*, et af de mest afsides, ensomme Steder i Landet, blev Tilværelsen mig pludselig rig og mangfoldig. Jeg skrev nu om *alt*, hvad der lå mig på Sinde, det gav Glæde, Venner — Penge. Men dybt hos mig lå Bevidstheden om, at engang skulde og måtte jeg skrive Historien om hende, det var en Skat, hun havde bedt mig om at hæve, og hvorover der har brændt Lys i mangan mørk Time. Dog, hver Gang jeg forsøgte at grave, blev jeg angst, for Spaden stødte altid på *andres Grund og Ejendom*, og sådan er det gået mig i over tyve År.

Som min Ængstelse for at begynde var på sit højeste, var Skæbnen mig imidlertid så god, at jeg på min Vej fandt et Brev, der stivede mig af, det var til Nanna Jensen fra hendes Broder Peter Bojsen, skrevet mens han arbejdede på Levnedsskildringen af deres Fader, Frits Bojsen:

»Du, som er slægtens primas, du, som er forlenet med broderparten af slægtens geni og talent, du, som har anlæg for det politiske, du, som forstår den skabende fantasi, du, som står højt på Parnas med de vide udsigter, du, som er så rig på indfald, at det, for at tale à la Tang, »sprudler og sprøjter«, du, som er på højde med Gimlesmilet i Asgård, en gru for »afgrundsdybets trolde« — — såvidt *patos* — sig så, at jeg ikke kan det, men nu kommer jeg i et andet tungemål og minder dig om, at du skal samle nogle småtræk om fader og sende mig, såsnart du kan. — Jutta har endnu ikke sendt mig brugelige bidrag, derimod bruger jeg hende til »Rejersen«, hun sætter »må trykkes« på, ja, jeg har forresten isinde i påsken at rejse ind til den rigtige, gamle Rejersen — du kan da begribe,

det er Frede, han sætter formodentlig »må *inte* trykkes« på det altsammen; men jeg har ligeså lidt isinde at finde mig deri som Goldschmidt i gamle dage — der er intet, jeg gruer mere for, end om fader skulde få et kedeligt eftermæle — — altså op med fantasien og send mig snarest en bunke anekdoter, helst inden påske, for at jeg kan tage dem med ind til gamle Rejerssen og få sat stempel på hvilke, der må trykkes. Tænk altså gamle minder efter, lige fra du var den usseligste larve, og indtil du blev den mægtige frue i Ebeltoft, og er der noget, du er i tvivl om, kan du jo lade Jensen være din foreløbige Rejerssen.« — — —

At læse om en Lidelsesfælle i svundne Dage, der vandt sin Sag, er styrkende, og når man så tillige som Kvinde får Lov at opleve d. 5. Juni 1915, så måtte man jo være en underlig èn, som ikke følte »Modet rejse sig, enhver »Rejerssen« tiltrods, især når det gælder at hæve den Skat, som gemmes i Mindet om èn af Landets *gode* Kvinder.

Vi Kvinder går nu en Tid i Møde, hvor mange af os kan stå Fare for at ende som hæsblæsende Harmonikaer, så lad os mindes èn, der var skabt som et endog ualmindelig godt og skønt Instrument, men som Mesteren så, at han kunde bringe endnu mere ud af, hvorfor han brød hende itu Gang paa Gang, indtil hun i hans Hånd var som den ægte Cremoneser.

Det håber jeg at få frem, for *det er hendes Historie*, og alt, hvad der i de snart et halvt Århundrede gamle Breve kan belyse det, ja, det benytter jeg nu uden Skrupler. Der er jo mange af dem, der unddrager sig mig ved deres Ulæselighed; men de, jeg har kunnet tyde, de taler et Sprog fra en svunden Tid så godt og inderligt, de er just så henrivende, fordi de *alle* er skrevet uden Bihensigt angående Offentliggørelse og Memoirelitteratur, nu sættes de som Blomster, lysende af Kristendom og Menneskelighed, i Nanna Bojsens Mindekrans.

En Tak til den kære Søster Fru *Jutta Bojsen Møller*, der tillidsfuldt og venligt overlod mig de til Forståelsen nødvendige Breve.

2. KAPITEL.

»Det hellige Land«.

Det er en smuk gammel Overtro, der påstår, at det Barn, der er født på en Søndag, ser mere og bedre end andre Børn, ser Skatte i det, der for andre kun er Sten og Kul og visne Blade.

Det vil vel sige, at de er født med den vågne Sansning hele Livet ud.

At de Mennesker heldigvis gives, er jo sikkert nok, selv om de altid vil blive de få, og at Nanna Bojsen hørte til dem, er lige så sikkert; hun blev født en Søndag, mens hendes Fader var i Kirke, og hun bevarede helt enestående hele Livet ud en vidunderlig Evne til at se, opfatte og udnytte.

Nu har måske heller aldrig nogen klarøjet lille Pige levet under bedre Betingelser end hun, der voksede op i et af Tidens bedste Hjem, og i en Tid, da hele Folket stod i Grøde og Vækst, det var ikke uden Grund, at hun hele Livet igennem bevarede over sin Person Præget af Ånden fra 48.

Skørpinge Præstegård ved Slagelse var en af de rigtige gamle Præstegårde, hvor Præsten og Præstekonen, hvad enten de forstod det eller ej, drev stort Landbrug med mange Heste og få Køer, Mejeri og meget andet, som man nu kommer lettere om ved.

Når hun endnu på sine gamle Dage følte så ømt og medlidende for Landmændene omkring Æbeltoft, når der var onde Tider med Tørke og andre Vanskeligheder, så tror jeg, det stammede fra hendes Barndoms- og Ungdomstid, hvor hun modtog førstehånds Indtryk af Landmandens Kår.

Men der var større Ting, der kunde gøre Indtryk på et modtageligt Sind:

»Skørpinge lå*) just midt i den Kreds, som Biskop Mynster havde betegnet som »det hellige Land«. En halv Snes Aar før Bojsen kom dertil, var denne Opvækkelse begyndt; som den nærmeste Ophavsmand må vel nævnes den gamle Greve, F. A. Holstein på Holsteinborg, som ikke alene hørte til den samme filantropiske Retning, hvad Skolevæsenet angik, som hans Ven, Grev Reventlow på Lolland, men desuden var en kristeligsindet og troende Mand af den Retning, som Rationalisterne betegnede ved Navnet: »De mystiske«. Han var vel ikke i åndelig Henseende nogen særdeles fremragende Personlighed, men benyttede de store Rettigheder, som Godsejerne den Gang havde, på en god Måde; han sørgede således med Alvor og Omhu for, at de Præster, han kaldede, vare troende Mænd, og ligeledes Skolelærerne; han holdt sin beskyttende Hånd over de såkaldte »gudelige Forsamlinger«, som just dengang vare udsatte for Forfølgelse rundt omkring i Landet. Kancelliet havde fået fat på en gammel Forordning af 19. Januar 1741, som, skjønt den stammede fra den pietistiske Tid og vel snarere var givet for at fremme

*) P. Bojsens Levnedstegning af sin Fader, Præsten F. E. Bojsen.

end hemme Guds frygt, dog nu blev givet en sådan Fortolkning, at ingen gudelig Forsamling af Lægfolk måtte finde Sted, med mindre Stedets Præst havde givet sin Tilladelse dertil; og på en Tid, da det vrimlede af rationalistiske Præster, er det let at forstå, at Forsamlingsfolkene vare ilde stedte. Mange Steder blev de mulkterede for ulovlige Forsamlinger, nogle af Lægprædikanterne (Christen Madsen og Peter Larsen Skræppenborg) endogså fængslede, — jo det var mærkelige Dage, da det var lovligt at drive Tiden hen på Kroerne med Svir og Kortspil, men strafskyldigt at samles for at dyrke Gud med Bøn og Salmesang.« — — —

Alle de »opvakte« havde stor Støtte af Grevnen, der modtog Lægprædikanterne som sine Gæster og holdt Forsamling på Slottet.

Han døde 1836, og Året efter kaldte hans Enke Bojsen til Skørpinge. Bojsen sluttede sig fuldt og helt til Forsamlingsfolkene, der havde meget mere at døje efter Grevens Død. Det var dog ikke alene af Autoriteterne, man døjede ondt. Når man omkring i Landsbyerne holdt Forsamling i Hjemmene, fandt Egnens unge på mange Spilopper for at håne og forstyrre. Et Sted var en Karl trukket i Pigeklæder og var sådan gået til Møde, mens de andre Karle lavede Støj uden for Vinduerne.

Da besluttede Bojsen at holde alle Møderne i selve Præstegården.

Lejligheden var den gammeldags. En Gang i Midten af Huset, til den ene Side den egentlige Lejlighed og til den anden Side en Sal med to Gæstekamre bagved.

I denne Sal holdtes nu Forsamlingerne, og Folk strømmede til fra nær og fjern, ikke alene Salen, men begge Gæsteværelserne og Forstuen blev fyldt med Folk, ja, undertiden måtte Vinduerne lukkes op, for at de, der stod udenfor, kunde høre.

Det kunde jo ikke være andet, end at Hjemmet led under sådant Rykind. En Gang havde således Fru Bojsen den Overraskelse, at se Folk stå oven på hendes Dyner i Gæstekammersengene.

Men Varme og Inderlighed var der over Forsamlingerne, hvor kunde de bede og synges: »Den store hvide Flok vi se« — »Did op, mit svage Sind, hvor man Sejrskranse binder«, »Lammet, kun Lammet«, »Hvor det er sødt at lande«, og når der da sluttedes med Sangen »Amen siger nu tilsammen«, så følte man sig forunderlig glad og opbygget, hvor elendig man ellers kunde være.

I de Dage var der på Langeland en troende, ung Kvinde, *Martha*, der elskede en Karl, Claus Clausen, som hun ikke måtte få på Grund af hans Fattigdom.

Han blev Lægprædikant og berejste Danmark og Norge og blev så veltalende, så Nordmændene sendte ham til Amerika som Missionær. Først kom han dog til Danmark og ægtede *Martha*, rejste så til Illinois, hvor han blev Biskop og meget anset.

Men *Martha* digtede ved sin Afrejse den evigunge Salme: »Nu ville vi sige hverandre Farvel«, der snart blev Forsamlingsfolket uendelig kær.

Og så var der Præstevennerne. Mon der har været bedre Præsteconvent end de månedlige Sammenkomster, som disse tolv Præster i det sydvestlige Sjælland havde med hinanden. Som Egnen spottende kaldtes »det hellige Land«, kaldtes Præsterne »de tolv Apostle«, og den Benævnelse var slet ikke så helt forkert, de fik alle en velsignet Gærning i vort Folk.

Der var iblandt dem den senere Biskop Kirkegård, Rønne, Mau, Peter Fenger (Slotsbjærgby), Ferdinand Fenger, Emil Clausen, Hahn, Dr. Rothe i Vemmeløv, Bojsen o. fl.

Frits Bojsen skriver om Konventet:

»Det var Skik, når vi samledes, at den Mand, i hvis Hus det skete, holdt en Indledningstale, som ofte gav Anledning til, hvad der blev forhandlet; men for øvrigt gav den Tid, og hvad der den Gang især rørte sig, os Stof nok til Forhandling. Det var tilladt at tage vore Koner og hvilke andre Kvinder, der fandtes i vore Huse, med til disse Møder; men det var ikke tilstedeligt at lade dem overvære eller deltage i selve Forhandlingerne. Når disse tildels var forbi, spiste vi til Middag sammen med Kvinderne, og det gik, som det gjerne plejer, at man ved den Lejlighed viste dem al Ære, men for øvrigt udelukkede dem fra Forhandlingerne, som dog nok havde været dem kjærere end den Ære, man viste dem ved Bordet. Dog var Tiden den Gang således, at jeg ikke ved, der var nogen af disse Kvinder, der beklagede sig over, at de måtte nøjes med på den Måde at opsamle Smulerne, der faldt fra deres Herrers Bord, hvorved jeg dog især tænker på, hvad de ved den Lejlighed fik at høre. Selv satte de deres Glæde i at gøre det godt og hyggeligt for os, og for så vidt som det blev dem muligt, ved hvad de fik at høre, at gøre sig noget Begreb om, hvad der blev forhandlet, toge de hjærteligt Del deri.«

Om dette gode Præsteconvent, hvor man samlede Penge ind og understøttede Grundtvigs Vaabendrager Jakob Christian Lindberg, der ikke havde andet at leve af, end hvad troende

Venner gav ham, og hvor hver især fremdrog sine Oplevelser og Erfaringer fra de elskede Forsamlinger, kan iøvrigt læses så meget kønt og godt i nævnte Bog af P. Bojsen.

Midt i alt dette vokser Nanna Bojsen til. Når der i Dybet af hendes Sjæl hele Livet var den dybe Forståelse af Synd og Nåde, Guds Omsorg og *Hensigt* med os i stort og småt, ja, deri har disse Barndomsindtryk sikkert deres Del.

Men livlig og kritisk som hun var, har hun sikkert også set, at Forsamlingsfolket ikke just udviklede sig helt tiltalende. Da den første Grebethed havde sat sig, forfaldt de til Vigtighed og Dømmesyge. Man blev så uendelig optaget af, hvad man kunde tillade sig og hvad ikke, og endnu mere med at passe på, hvad andre foretog sig. Der kom megen åndelig Usundhed frem; den alvorligste af Præstevenerne, Peter Fenger, var én af de første, som så Faren, og senere rygtedes det, at Grundtvig delte disse Bekymringer.

Bojsen og hans Ven, Peter Larsen Skræppenborg kunde og vilde så nødigt forstå det. Sidstnævnte besluttede at rejse ind til Grundtvig og tale om Sagen.

Han og Grundtvig blev i Samtalens Løb meget uenige, og tilsidst viste Grundtvig Peter Larsen Døren; men idet han vilde smække Døren i efter den i sine Bevægelser sindige Jyde, kommer Peter Larsens ualmindelig store Fod i Klemme, der stod de og — — — besindede sig begge; de talte nu roligt videre, men kom dog ikke til Forståelse.

Senere rejste Bojsen derind; han talte længe alvorligt med Grundtvig, der holdt på, at han burde prøve at holde Forsamlinger af en helt anden Art, folkelige Emner burde også kunne føres frem. Da Bojsen erklærede, at dette i højeste Grad vilde forarge Forsamlingsfolket, trængte Grundtvig just mere ind på ham, Forsamlingerne var blevet sygelige, Deltagerne satte dem langt højere i kristelig Henseende, end de fortjente.

Det er nok fra Tiden efter dette Besøg, at Fru Toft*) fra Rønnebæksholm, der med stort Følge jævnligt tog til Skørpinge Kirke, skriver om en Prædiken: »Det var dejligt, men det er rigtignok vist og sandt, at han er slået ind i en ganske anden Retning end før, og at han slog nogle skrækelige Dommedagslag mod det udvortes Væsen.«

Men så kom 1848.

*) Grundtvigs senere Hustru.

3. KAPITEL.

»Den for alt godt begejstrede Nanna«.

Man ved alt for lidt om Børn; skønt det er anbefalet os på det aller eftertrykkeligste at blive som de, iagttager vi dem dog alt for lidt. Ikke alene for det, de kan lære os, men også for de Vink, angående Børnenes egen Fremtidsskæbne, vi derigennem kan få, burde vi studere dem med den dybeste Interesse.

Heldigvis har jeg da fundet nogle enkelte Træk fra Nanna Bojsens Barndomstid, d. v. s. de er vist alle fra Krigsårene fra hendes 12. til 15. År.

Det bedste, og det, der kunde sættes som det betegnende over hele hendes Liv, skal nævnes først:

En Huslærer i Barndomshjemmet gav hver især i den store Børneflokk sit Skudsmål, hendes er bevaret, naturligvis fordi det passede så godt. Det lød: »Den for alt godt begejstrede Nanna«. Der er et andet Træk, der dog mere viser en Fare i hendes Karakter. En Kvinde, der kendte hende som halv voksen, har fortalt, at hun en Dag hørte Nanna begejstret og stolt udbryde:

»Jeg vil være berømt.«

Lidt *for* nem mente hendes Søkende vist ogsaa undertiden, at hun var. Hun synger selv derom i en Sølvbryllupsvisе til sin Broder, Peter Bojsen:

»Dog stop kun lidt, nu husker jeg,
En Gang Du vilde slagte mig,
Og tænk, hvad havde jeg så gjort?
Mig syntes da, det var ej stort,
Du næppe selv det nævne kan,
Jeg havde bare sagt et »man«.«

Hvor var hun fortvivlet over bare at være en lille Pige, da Kringen udbrød. Hvem der dog havde været en Mand eller i det mindste en Dreng.

En Dag fandt hun på sin Moders Kommode en Pomadekrukke, hvis Indhold lovede: »Hår, endog på gamle slidte Kufferter, når det benyttes flittigt«. Fra den Dag stjal hun sig til Krukken og indgned sig med frydefuldt Håb om Mund og Hage og lagde Planer for sin Flugt fra Hjemmet og sit Hornblæserliv ved Hæren.

Men Dunene om Hagen lod vente på sig; men der var heldigvis stadig nok af nye Indtryk og nok at udrette for et livligt Barn.

Hendes Moder, Fru Eline Bojsen, skriver om den Tid:

»Hvilken Ånd mærkedes ikke da i Befolkningen! Det var, som alt det stillestående Mudder nu skulde overstrømmes af friske og klare Bølger. Glemte blev alle disse saa udtværede Spørgsmaal — om man om Søndagen måtte røre ved en Strik-kestrømpe eller kjøre for en Husmand; om man måtte gå til Gilde hos vantro Folk, tage Del i Kortspil og Dans eller klæde sig som andre. Man pillede Charpi, strikkede Strømper og indsamlede Penge til Soldaterne, og Folk strømmede til Slagelse for at hilse på dem under Gennemmarschen; alle tænkte kun på Fædrelandet, og hvad godt man kunde gjøre for Soldaterne; alle gamle Stridigheder mellem Mand og Mand var glemte, ja, det syntes endog, som om al Standsforskjel var forsvunden«.

Nanna Bojsen fik sat igennem, at hun og hendes to yngre Søskende, Peter og Jutta, fik Lov at strejfe Egnen rundt for at indsamle Penge til Soldaterne. De fik Lov eller tog sig Lov at være borte fra Hjemmet i flere Dage. Hun var Livet og Sjælen i det.

Senere blev der afholdt Bazar og Tombola i Præstegården til Fordel for de sårede. Atter gik Børnene vidt omkring og solgte Lodder. Nu var det dog vanskeligere at skaffe Penge til Veje, alle mærkede Krigens Tryk.

Aldrig glemte hun den 6te Juli, da Præstevennen Emil Clausens Avlskarl Hans i fuldt Firspring kom ind i Gården og råbte: »Sejr, stor Sejr, alle Tyskerne på Flugt!«, mens han ledte i Lommen efter Clausens Brev. Denne havde fået Efterretninger ved Signaltelegraphen, som den Gang fandtes ved Korsør.

Man blev som ellevilde af Glæde; Bojsen og Børnene løb omkring i alle Byens Huse og Gårde for at bringe den glædelige Tidende videre.

Senere kom der Bud fra Bojsens Broder Karl, der var Feltpræst i Fredericia.

Natten før Slaget havde været gribende. Han havde givet Sakramentet til en Mængde Soldater, mens de før Udrykningen lå på Gaderne, og de havde sagt til ham: »Nu ville vi sejre eller dø.« Senere havde han været med at modtage Vognene med de sårede — det var over alle Grænser frygteligt, man måtte nok sukke med Mathias Claudius:

»Krig er ond, og Gud fri mig fra at 'være Skyld deri.«^{*)}.

I den Tid, der nu oprandt, var der ingen, der foragede sig over, at Bojsen holdt folkelige Foredrag og snart blev bekendt som en af Tidens betydeligste, folkelige Talere; alle vilde høre

*) P. Bojsens Levnedstegning af sin Fader, Præsten F. E. Bojsen.

om Fædrelandet og Modersmålet — ja, og Politik. Så da der skulde vælges Mænd til den grundlovgivende Rigsforsamling, fik han flere Steder fra Bondevennerne Opfordring til at stille sig til Valg. Han valgtes i Korsør d. 5. Okt. 1848.

Da Bojsen rejste til København, påtog hans trofaste Ven, Pastor Fenger i Bjærgby, sig at passe hans Embede i Skørpinge og tillige føre Tilsyn med Avlingen.

Blandt de mange interessante Breve, som Bojsen i denne Periode skrev til sin Hustru, der ikke politisk var enig med ham (de kan læses i ofte anførte Bog af P. Bojsen), er der et, som jeg må afskrive, fordi det egentlig indeholder hele Nanna Bojsens politiske Trosbekendelse. Hun følte sig hele Livet draget stærkt til de Kredse og de Mennesker, der gennem gammel Kultur og — ja, jeg har ikke andet Udtryk — *Dannelse*, havde Betingelser for fuldt og helt at forstå hende og alt det skønne, hun elskede og syslede med; men ligeså sikkert er det, at hun hele sit Liv vilde set på sig selv som en Forræder, om hun på et eneste Punkt havde 'svigtet de små og svage i Samfundet. Og så retfærdigt er Livet, at det også just blev i de Kredse, at man havde den største Forståelse af hendes hjertensgode Villie til at gøre godt.

Hendes Fader skrev:

»Jeg må i denne Tid fra flere Steder høre ilde for, at jeg i Valgspørgsmålet slutter mig til Bondevennerne; men jeg kan ikke være med til at bryde Staven over de små i Landet, som både jeg og de fleste af os skyldte vort Valg til denne Forsamling; de havde nok næppe tænkt, at de skulde lønnes af os med at udelukkes fremtidig fra Valgret. Det er i mine Øjne en Uretfærdighed, ja, et lumpent Bedrageri, som vil bringe Forbandelse over vore Hoveder og Ulykke over Fædrelandet. Vel venter jeg ikke Fædrelandets Frelse af disse Mennesker, men endnu mindre af dem, som for 5 Måneder siden var som logrende Katte over for Husmændene, men nu vende det lådne ud! Havde Husmændene ifjor villet det, da skulde ingen af disse fået Sæde i Rigsforsamlingen, og nu lave de det sådan, at de tilintetgjøre al Tillid til de højere Klasser og nøde de små til at samle al deres Styrke for at holde dem ude for Fremtiden. Men jeg vil ikke være i disses Tal, om jeg også skal betragtes som Bondeven og sættes på det sorte Bræt med disse. Det er muligt, at det var galt at betro Valgretten til de små i Landet, skjønt jeg tror det ikke, fordi jeg virkelig tiltror dem et bedre Sind end mange af de store; men nu, Retten er dem givet, at berøve dem den, det er skammeligt; var jeg Husmand, jeg tålte det ikke heller, så længe der var Liv i mig. De have

Kongen på deres Side, der nu atter i Udkastet tilbyder dem, hvad der før blev dem givet, og skulde vi ikke unde dem, hvad Kongen vil give — han er de små mere trofast end nogen af Ministrene; der tales nu om, at disse ville opløse Forsamlingen og give os en oktrojeret Forfatning; men først skal der holdes et hemmeligt Møde.

Gud ved, der er meget i Bondevennernes Færd, jeg ikke kan billige, men fornægte min Overbevisning for ikke at blive enig med dem, det hverken kan eller vil jeg. Vilde jeg spørge om, hvilket Parti der var det klogeste for mig at tage, da er jeg ikke så dum, at jeg ikke kan indse, hvilket dette vilde være; men derom har jeg hidtil ikke spurgt og vil det heller ikke ved denne Lejlighed. Med en uskadt Samvittighed har jeg bedet Gud om, at jeg måtte komme fra denne Sag, og jeg ved ikke, om jeg med en sådan kunde møde den Husmand, som talte min Sag i Korsør, når jeg havde lønnet ham med at gjøre mit til at udelukke ham fra Valgret. Fædrelandets Frelse venter jeg kun af *vor Herre*, men venter den kun, når vi ville blive Sandhed og Ærlighed tro, og det vil jeg, såsandt hjælpe mig Gud! — — —

Det er øjensynligt, at Bojsen — og vel endnu mere hans Hustru — ikke var i Tvivl om, at han materielt set skadede sig selv og sine ved at indtage det politiske Stæde, han gjorde; det var ikke den Slags, der førte til fordelagtige Forfremmelser m. m.

Men vi, der lever to Menneskealdre senere og har kunnet iagttage, hvordan Livet formede sig for ham og hans Børn, vi kan ikke se andet, end at bedre Arvelod end den, han derigenem åndeligt og materielt gav sine Børn, har ikke mange Fædre kunnet give.

Sådan er det jævne danske Folk; de lønner i rigt Maal dem, der fra andre Samfundslag ærligt, redeligt og uden Vigtighed stiller sig i deres Rækker.

Det *ved* vi nu, den Gang var der kun enkelte, der *anede* og *troede* det, og det gør en Forskel.

Men engang før eller senere, under en eller anden Skikkelse, møder ethvert Menneske sin »Husmand fra Korsør«, gid vi da for vor egen og vore Efterkommeres Skyld må være ham tro, vi vil aldrig komme til at fortryde det.

Men Krigsårene strakte sig over tre År, og tre År er en lang Tid i en ung Piges Liv, og det sidste Træk om Nanna Bojsen fra Krigsårene tyder på, at hun var ved at glide fra Barndommen over i Ungdommen.

Hun stod en Dag ved Vejen og så Soldaterne drage forbi, og hun kæmpede med Gråden over ikke at kunne følge dem;

men da lovede hun i sit Hjærte: »Ham, jeg vil elske engang, han må være i disse Rækker.« Og da hun som gammel Kone fortalte det, sagde hun smilende: »Se, Vorherre har set med milde Øjne ned til mit Sværmeri; thi ham, som jeg skulde komme til at elske, var virkelig i disse Rækker, endog som frivillig.«

4. KAPITEL.

Et gammelt Skudsmaal.

Efter Krigen søgte den danske Regering at bringe Orden i Nordslesvig. 17 tysksindede Præster nægtede at aflægge Ed til den danske Konge og blev afskedigede. Bojsen blev af Laurits Skou, som dengang var Medlem af Rigsdagen, opfordret til at søge det for sin Tyskheds Skyld mindst attræde af disse Kald — *Vilstrup* — en Mil syd for Haderslev, Laurits Skous Hjemsted.

Det var Bojsen bekendt, at Menigheden forgæves havde ansøgt Regeringen om at måtte beholde den afskedigede Præst Meyer, så han følte slet ingen Lyst til at søge Vilstrup.

I Rigsdagen opsøgte Minister Clausen ham og sagde, at det var hans Pligt just at søge Vilstrup; »det er ikke rigtigt,« sagde han, »at spørge om, hvad der er behageligt for Kjød og Blod, når man kan gjøre Gavn for sit Fædreland.« Laurits Skou trøstede også med, at Forholdene i Vilstrup var langt bedre, end de havde Ord for.

Bojsen indgav da sin Ansøgning, skønt Fristen forlængst var udløbet og blev — anbefalet af Minister Clausen — d. 18. Okt. 1850 kaldet til Præst i Vilstrup, hvorefter han nedlagde sit Mandat som Rigsdagsmand.

Det var da nok også i en god Stund, at Bojsen forlod Vennerne blandt Forsamlingsfolkene, han vilde nødigt forarge dem; men det blev ham tillige mere og mere klart, at han ikke længer kunde ånde fuldt ud i deres Samfund. Morten Esken har fortalt et pudsigt Træk om Bojsen, der i en Forsamling tog Mod til sig og sang for dem: »Olaf Konning og Broder hans.« De optog det meget ilde, at han i en »gudelig Forsamling« kunde synge noget sådant »Tøjeri« om Trolde og en Troldkælling, og om et Skib, der raskere end en udskudt Pil jog hen over Fjældtoppene. Det nyttede ham ikke, at han talte om, hvor kønt det dog var. »Men er det sandt?« råbte de

skrækslagne, troskyldige Mennesker. Og han gav op, han for-
måede ikke at bringe dem til Forståelse af, at dette Sprog
også taler den højeste og dybeste Sandhed. Nu gaves der ham
i Vilstrup en helt ny Arbejdsmark.

Min Fader, Lærer J. P. Lauesgård, skrev for en Menne-
skealder siden om Bojsen i Vilstrup:

»Det var i Adventstiden 1850, at Folk kom hjem fra Vil-
strup Kirke fulde af Glæde og Tilfredshed over det Vidnesbyrd,
de havde hørt af den nye Præst. Det var Præsten *F. E. Boj-
sen*, som ved sit hjertelige Vidnesbyrd havde gjort et dybt Ind-
tryk på Menigheden. Hans Forgænger — Præsten Meyers —
Forkyndelse var en sygelig Pietisme eller rettere Hernhutisme.
Her var meget at gøre både for Danskhed og Kristendom; men
en Præst med bedre Vilje og Evner kunde ikke være kommet
til Vilstrup; det var en forbavsende Arbejdskraft, han snart i
alle Retninger udfoldede i de 10 Aar fra 1850—59. Jeg — som
dengang sad på Skolebænken i Vilstrup Skole — ser ham
endnu under hans første Ophold hos Degnen sidde der inde i
sin grønne Slobrok; men snart kom han ind til os i Skolen.
Han kunde få os til at le og græde, få Øjnene til at tindre og
Hjærterne til at banke. Så fortalte han et Stykke Verdens-
historie, så udlagde han Ordsprog, så bragte han en Sang
om Jonas i Havsnød eller om Bondedrengen Hans Tavsén, —
det var Højtidsdage for os Børn! Men det blev til en hel Lyk-
salighed, når vi kunde begynde på at gå til ham som Kon-
firmander i mindst to Aar. Alt var her nyt og frisk, han trætte-
des ikke ved at fortælle, og vi ikke ved at høre. Han vilde
ved Siden deraf nok have, at Lektierne skulde læres; men som
han udlagde Skriften, var det som Mælk og Honning for os.

Naar han åbnede vore Øjne og Hjærter for Grundtvigs
historiske Syn og Sang, da følte vi, hvad det var at leve et
sandt Menneske-, Folke- og Kristenliv; ja, hvor levede vi med
ham, når han dels fortalte, dels læste forskellige Digterværker
for os — jeg mindes endnu Dickens »*Oliver Twist*« og »*Onkel
Toms Hytte*«. Når vi samledes med ham på Kirkegulvet
under Sang og Bøn og Samtale om Herrens Kjærlighed til os
Syndere, da rev han hele Menigheden med sig; selv gamle for-
hærdede Syndere måtte give hans Ord Magt i deres Hjærter;
han kunde græde over dem som Jesus over Jerusalem, men
havde dog tit en Fornemmelse af, at han ikke kunde råbe
dem op, det var ham, som om »de stod langt ude på Kirke-
gården.«

Men hver Lørdag Aften kom han i nærmere Berøring med
den levende Del af Menigheden, når han holdt Aftenmøde med

Bibellæsning, Bøn og Sang enten i Skolen eller i hvilken som helst Gård eller Hytte, hvor man gav til Kjende, at man gjerne åbnede Døren for ham. Hvor kunde han her tale til Folks Hjærter, tale så velsignet, at al Sorg og Kvide måtte svinde som Dug for Solen, og han kunde synge Fred og Glæde ind i ethvert modtageligt Hjærte.

Ved Siden af hans utrættelige Virksomhed for levende Kristendom, gik hans ikke mindre energiske Virken for Danskhed og Menneskelighed; jeg mindes så godt, at han kom til min Fødeby med Bladet »Danevirke«, han førte danske Fædrelandssange med sig, som han lærte os at synge. Så begyndte han i 1852 med »Budstikken«. Den fløj vide om Land, men fandt vistnok sine bedste Venner i Vilstrup Menighed, hvor den blev læst med Smil og Tårer. Den var som hans kjære Barn og blev som et levende Rosenbånd mellem hans mange Venner nær og fjærn. I Året 1854 henvendte han sig til os Konfirmander om at gå til ham i en udvidet eller højere Skole, som han længe havde tænkt på at få i Gang; da han særlig henvendte sig til mig, og jeg på Grund af Byggeri i Hjemmet måtte sige *nej*, skar det mig så dybt i Hjærtet, at jeg aldrig glemmer det. Han fik senere en Flok Piger*); hvor priste jeg dem lykkelige, og jeg længtes efter at tale med dem om, hvad der forhandles på Skolen. Pigerne blev fra den Tid Holdere af hans »Budstikke«. Senere nød jeg den Lykke, sammen med en Kammerat, der ligesom jeg skulde forberedes til Seminariet, at blive undervist af ham i Verdenshistorie, især Grækernes, og i Homærs Skrifter, Iliaden og Odysseen. Det var først af vore Forældre ordnet således, at en tysksindet, afskediget Skolelærer skulde forberede os; men da Bojsen hørte det, bedrøvede det ham, og han gik til vore Forældre, fik det afsluttet og tog nu selv fat, hvilket han aldrig vilde have en Øre for.

I Haderslev fik han stiftet »Dansk Samfund«, hvor han holdt sine af Vid og Lune sprudlende Foredrag om Thor og Drypner, selv mindes jeg, at han i flygende Snevejr måtte kæmpe sig igjennem fra Haderslev hjem til Vilstrup — for at læse med os Konfirmander. Han skånede sig aldrig, hvor der var noget for ham at udrette, til Fods, til Hest, til Vogns, på Stier og Veje var han altid på Færde både i og uden for sin Menighed. Når han ene eller ofte sammen med Peter Larsen Skræppenborg rejste fra den ene Ende af Landet til den anden for at prædike og synge, bekjende og bede for os og med os, da står han for mig som en Martyr; var den store, legemlige

*) Den aller første Begyndelse til dansk Pige højskole.

Svaghed, hvorunder han måtte lide i sine sidste År ikke en Følge af alle disse Rejser, hvor han ofte måtte færdes i det strængeste Vejr?»

Da Bojsen 1859 forlod Vilstrup, fik min Fader følgende Farvel:

»Min kjære Jørgen!

Jeg skriver et Par Ord til Dig, fordi jeg ved, det vil glæde Dig at høre fra mig og modtage mit Farvel. Gud være med Dig og ledsagde Dig, så skal Du fare vel. Du er en af dem, som jeg nok skal få Glæde af, en af dem, som skal være min Ros paa Herrens Dag, at jeg ikke har arbejdet forgæves. Lidt godt har jeg vel udrettet her, dog kunde jeg have gjort det meget bedre. Men bed nu for Din gamle Præst og Ven, at det må gå mig godt, hvor jeg kommer hen, at det må undes mig at udrette noget til Guds Pris. Modtag så mit kjærlige Farvel, kære lille Jørgen! Gud velsigne Dig! Din Ven i vor Herres Navn
F. E. Bojsen.

Der var nok mangan ung Seminarist, der vilde glæde sig over et sådant Brev fra den Mand, han så aller mest op til, men der var nok også mangan Præst, der vilde fryde sig, hvis han vidste, at han efter en Menneskealders Forløb vilde få et så kjærligt Skudsmål af en af sine gamle Konfirmander.

Nu er der jo så meget trofast og skønt, der til sidst dog ligesom løber ud i Sandet, men dette lille Træk om en begavet Mand's Venlighed, ja Kærlighed til en ung, beskeden Mand, og dennes oprigtige Påskønnelse både deraf og for, hvad Bojsen ellers var, fik et, det synes jeg, helt kønt Efterspil; thi længe efter, også efter at min Fader havde skrevet dette kønne Skudsmål, blev nemlig hans Datter gift med Frits Bojsens Dattersøn, Frede Jensen.

5. KAPITEL.

Jomfru Nanna Bojsen.

Engang i Holstebro kom der en rar Kone fra Mejrup ind til Kateketens Kone, Nanna Jensen, med Æg og Smør til *Madammen*. De gode Gaver var Nanna Jensen glad ved, men Titlen »Madammen« yndede hun ikke og sagde det til Konen.

»Ja,« sagde denne noget stødt, »»Frue« er vel også finere.«

Dertil svarede Nanna Jensen:

»Det er ikke derfor. Før jeg blev gift, var det allerede fint at kaldes Frøken; men jeg bad altid om, at man i Tiltale og på mine Breve vilde kalde mig *Jomfru*. Frue og Jomfrue er ægte dansk og så kønt, Frøken og Madam lyder i sin Udanskhed stygt og tarveligt.«

Sådan omtrent faldt Ordene, og Konen forstod det nu så godt.

Så bliver det da om *Jomfru* Nanna Bojsen, vi skal høre.

Over Vilstrup Prædikestol stod der:

»Oplad min Mund, at jeg kan forkynde Din Lov.«

Det var ikke alene den nye Vilstrup Præst, men også hans Hustru og Børn, der lagde sig disse dejlige Ord på Sinde.

For Bojsen, der lagde så meget ind i sin Konfirmandundervisning, var det af stor Betydning, at have to friske, unge Døtre som Nanna og Jutta. Da Undervisningen hvert År var forskellig, gik de stadig med og blev sent konfirmeret, Nanna var således 17 År.

De gik foran de andre i at kende de skønne Skriftsteder, især kunde de finde, hvor Ordene stod i Bibelen, noget deres Fader satte særdeles Pris på.

Bojsens yngre Broder, Peter O. Bojsen, var bleven Grundtvigs Svigersøn; gennem ham blev Forståelsen af Grundtvigs Syn på Kristendom og Menneskelighed stedse større hos Bojsens i Vilstrup.

Snart kom P. O. Bojsens Sangbog med Grundtvigs bibelske og kirkehistoriske Sange. Det kneb lidt med at få den indført i Skolerne og ved Konfirmandundervisningen; min Fader husker endnu med Glæde, at han var den første, der købte den. Man begyndte med at skrive Sangene af hende i Skolen efter Bojsens egen Bog; men hvor var de Forældre, der i Længden modstod Sangene om David: »Jeg gik i Marken og vogtede Får — og Sejerssangen: »Mellem Brødre kaldt den lille«, og alle de andre? nej, tilsidst havde hvert Barn den »blå« Sangbog.

Min Fader har fortalt, at Bojsen ofte lod Nanna fremsige Grundtvigs Digte for de andre Unge; han glemmer aldrig, så smukt hendes Udtryk var, da hun fremsagde »Paradis« af Krønikerim, og hvor hendes Fader øjensynlig glædede sig over hende.

Selv har jeg hørt hende som gammel Kone i en Mørkningsstund fremsige hele det dejlige Digt for vi Unge, — som hun kunde sige:

— —
 Hvor alle Småblomster stå godt i Læ,
 — —

Hvor Solen skinner, og Lærken slår,
 Og Solen varmer det hele Åar;
 Hvor Moder kan sige sin Datter for vist:
 Om Dig synger nu lille Fugl paa Kvist,
 Hvor Nattergal taler langt bedre end Stær,
 Hvor alle hinanden har inderlig kjær,
 Hvor alting går muntert med Arbejd som Leg,
 Hvor ingen får Nykker, og ingen får Nej;
 Hvor Blomsten i Eng bliver aldrig Hø,
 Hvor Fader og Moder skal aldrig dø,

— — —
 Skulde hun nogentid have sagt, hvad hun elskede højest af al Poesi, da er jeg sikker på, at hun vilde sagt: »Paradisdigtet«. Det var så sjælelig tilegnet, så jeg har aldrig kendt Mage. Når vi senere skal læse hendes »Æbeltofts Pris«, da vil vi endnu efter en Menneskealders Forløb kunne spore den gamle Klang fra Paradisdigtet, og i så mange andre af hendes Småvers og i hele hendes Livssyn går de samme Tanker igen, så på hende passer Grundtvigs Ord i samme Digt:

»Og de, som lytted til Skjaldens Sang,
 De drømte om mig fuld mangen Gang,
 De så også Glimt af min Yndighed
 I Aftenrøden og Hjemmets Fred,
 I Pintse-Tiden, når Skoven blev grøn,
 Og Bølgen sig krused mild og skjøn,
 I Barndoms-Tiden, når den svandt hen,
 Men fløj som en Fugl forbi igjen. —«

Jeg tror, at det Digt mange Gange har givet hende Luft under Vingerne, og når det slutter:

»Ja, vænner jer til hans Billed-Stil!
 Så springer der ud af hver Blomst et Smil;
 I Kraftens Fylde og Heltens Pris
 I se da og Glimt af Paradis.«

— Ja, da ved jeg ingen, der inderligere end Nanna Bojsen fra Ungdomsdagene og gennem Årene tilegnede sig Skjaldens Billedstil og til Belønning fik »af hver Blomst et Smil«, og som fik Nåde til at se »Glimt af Paradis«, hun var jo selv som et Glimt

fra Paradis; hendes Svoger, Herman Anker, skrev om hende ved hendes Død:

»Der var over hende som Glimt og som Bud,
fra det højeste høje, fra Åndernes Gud, —.«

Men tilbage til Ungdomstiden i Vilstrup:
Som Nanna og Jutta kunde syng!

I frejdigt at syng udmærkede Jutta sig mest, som da hun ene på Kirkegulvet begyndte at syng: »Der kom et Bud fra Englekor!« og de Unge èn efter èn, efterhaanden som de lærte Melodien, alle kom med.

Thi Bojsen nøjedes ikke med den almindelige Konfirmandundervisning. Omtrent hver Søndag samlede han Ungdommen på Kirkegulvet til Katekisation og Sang. De ældre fulgte det med den største Interesse, rejste sig op for bedre at kunne høre.

Nanna gik med på Kirkegulvet om Søndagen, til hun blev forlovet og gift. Kritiske Mennesker har sagt, at naar Bojsen var Pietist blandt Pietisterne på Sjælland; men da han kom til Vilstrup begyndte på en hel anden Måde, så var det, fordi Døtrene nu var voksne, unge Piger, der skulde more sig og — giftes.

Det er ikke kærligt sagt, og heldigvis ikke sandt.

Bojsen var, som det har været påpeget, kommet ind i en Udvikling, der førte bort fra Forsamlingsfolkene i så mange Spørgsmål, som forekom ham uvæsentlige. Var han bleven iblandt dem, da Gemytterne var falden til Ro efter Krigen, ja, da var han blevet tvungen ind i et Opgør med dem, som vilde pint hans varme, kærlige Hjærte; thi han elskede dem og vilde nødig såre dem. Nanna Bojsen kunde huske allerede fra sin tidligste Barndom, at Faderen kom ind i Barnekammeret og legede med dem, sang morsomme, gamle Remser og Sange og dansede med sine Børn, men det måtte være ret lyst og på Strømpefødder, at ikke pietistiske Tjenestefolk eller Naboer skulde tage Anstød deraf.

Det var da kun naturligt og sandt for ham og dem alle på det nye Sted at lægge alt det bort, som lagde noget af det bedste og naturligste hos dem i Bånd og Bast. Var det ikke sket, var han og hans aldrig blevet det for Danskhedens Sag, som de blev, og Digteren Edv. Lembcke havde ikke skrevet Sangen »Vort Modersmål er dejligt, det har så mild en Klang,« til Afskedsfesten for Bojsen i den danske Klub »Harmonien« i Haderslev.

Så var nu tillige de unge Døtre i Vilstrup Præstegård på ingen Måde af den Beskaffenhed, at der var Grund til at frygte for, at de ikke skulde kunne blive gift; de var næppe voksne,

før Frierne begyndte at melde sig — — for Resten gifter Piëtisterne sig da også. Men frisk og fornøjelig blev deres korte Ungdomstid, det skal ikke benægtes. Den Styrke og Lykkefølelse det giver at gå efter sin Overbevisning, fik Bojsen også Brug for på det nye Sted; hans Ord fandt ikke altid så godt et Sted som i min Faders bløde, barnlige Sind.

Man holdt i Vilstrup særdeles på det gamle og nedarvede: udvortes Gudsfrygt, præstelig Værdighed. Nu at se en Præst, der kunde tale jævnt og ligefrem med enhver, som kunde tale morsomt og deltage i Selskabslivet, ja, endogså danse — det syntes de længe ikke om.

Befolkningen gik vel regelmæssigt og flittigt i Kirke; men ellers mærkede man ikke til synderlig Interesse for kristelige Spørgsmål, det var der mere af hos dem af Vilstrupperne, der var påvirkede fra Hernhutter-Menigheden i Christiansfeld — men de var tillige så stærkt påvirkede i tysk Retning, så Bojsen ikke ret kunde føle sig i Samfund med dem. Døg skulde de snart få Venner både nærmere og fjernere.

6. KAPITEL.

Sig mig, hvem du omgås, så — — —

Allerførst var der den jævndrende Veninde, Nabopræstedatteren, den smukke Judithe Markmann, der kom så gerne til Vilstrup. Med hende var der megen Latter og Hvisken i Krogene.

Det kunde jo ikke undgås, at man i »allerdybeste« Hemmelighed betroede hinanden, hvem der bejlede til hver især. Så kom det da frem, at en Lærer i Haderslev havde i Enrum anvendt de samme ømme, smigrende Talemåder til dem alle tre.

Deres Forbavselse og Harme var grænseløs, de pønsede på Hævn.

Nanna udfandt den efter deres Mening mest virkningsfulde. I Fællesskab sendte de ham følgende anonyme Brev, hvori de skiftedes til at skrive hver sit Ord:

»Det er ondt for en Mand
At være som Vand,
Men værre er det endnu,
At have et laset Hjærte som Du.

Da Oblaten skulde fugtes, fik Judithe en selvstændig Idè, og bad Nanna vente lidt. Efter et Øjeblik dybsindig Grublen og Husken sig om greb hun Pennen og tilføjede på Fransk:

»Vi mener intet ondt med det.«

Dette var i dobbelt Forstand et Svaghedsanfald, dels Medlidenheden med den brødefulde, unge Mand, dels Fristelsen til overfor de to Veninder at glimre med sit Fransk. Frøken Judithe havde måske før søgt at glimre dermed, i hvert Fald røbede denne Slutningsbemærkning hende, og den hårdt sårede, unge Mand, der dog vilde vise, at han ikke helt var som Vand, gik til Pastor Markmann og forklagede Datteren med stor Bitterhed.

Hun blev tvungen til at bede ham om Forladelse.

Med grædende Tårer angav hun da Nanna og Jutta som sine medskyldige.

Mandig og hævngherrig drager han nu til Vilstrup Præstegård og sladrer til Bojsen.

Det var svært for denne at bevare Alvoren! men da den unge Mand skildrer Markmanns tiltalende Fremfærd overfor sin Datter, mener Bojsen dog, han må gøre ligeså.

Med streng Røst, men med en Skelm i Øjet kalder han Døtrene ind.

Nanna smuk og rank i Spidsen, Jutta, der er så ganske ung, holdende sig noget forsigtigere bagved.

Nanna giver ham en Undskyldning, hvorefter hun endnu rankere går ud; men da er Jutta allerede væk.

— — —
I selve Sognet boede Laurits Skau, vel den mest energiske og bedst begavede af alle de Mænd, som har virket for Danskheden i Sønderjylland. Han og Bojsen var så forskellige, så de inde på Rigsdagen ikke just følte sig helt tiltalt af hinanden; han blev dog snart en stadig og kær Gæst i Præstegården, og endnu hyppigere og kærere Gæster blev hans yngre Brødre, Peter og Eskild Skau.

Jeg har hørt Nanna Jensen som ældre med Begejstring fortælle om, hvor glimrende Peter Skau tog sig ud, når han kom ridende ind i Præstegården på en prægtig hvid *Ganger*. (At kalde den Hest var nok alt for ligetil).

— — —
Og endnu forrige Sommer så jeg Peter Skaus Øjne stråle, da han mindedes hende og hendes Dans, »man skulde holde så fast«, smålo han.

— — —
I Haderslev var der en Forening eller Klub »Harmonien«, hvor Byens mest dansksindede Borgere samledes, og her holdt Bojsen ofte Foredrag mest over nordiske Gudesagn — for Resten

fik han deri sagt alt, hvad der lå ham på Sinde. Snart vankede der til Latineriet, og snart talte »Bondevennen« igennem, som da han talte om Selskabslivets Latterligheder i de højere Stænder. Han fremhæver især Mændenes Hængen ved deres Hat, »man skulde tro, de var født med en Hat i Hånden!«

Det bliver til sidst en af Byens første Mænd, Etatsråd Kørne, rup, for meget, han rejser sig under Foredraget, hæver højt sin Hat! — og går.

Men selv om der kunde blive nogen Fornærmelse, så udartede den dog aldrig til Bitterhed. Bojsen var just den første til at finde, at det alligevel klædte sådan at være »Karl for sin Hat!« og Døtrene var kort efter til Bal hos Etatsråd Kornerup.

På dette Bal gør Nanna to Bekendtskaber. Først er der en ung Mand, Søn af en Millionær, Major og Studepranger, der forelsker sig i hende. En Ven advarer ham dog, »Huset er helligt, der er ikke noget ved at komme der.« Millionærssønnen erklærer dog i Aftenens Løb efter at have danset meget med hende, — »at han for hendes Skyld kan blive, hvad det skal være!«

Senere lejede han hele Jagten omkring Præstegårdens Jorder og gav én af Pigerne i Præstegården en stor Skilling, for at hun skulde fortælle Frøkenen dette.

Denne »falske Tærne«, der vistnok var en udmærket fornuftig og flink Pige, meddelte dette med Jagten og Skillingen til »Moderen« i Stedet for til Datteren.

»Moderen« mente ikke, der skulde tales om eller foretages videre i den Sag.

Så gik han da der og skød. »Det yndeligste Vildt« traf han dog ikke ved den Lejlighed.

Det har været ganske spændende for »Moderen« og Pigen at høre Skuddene i det fjerne.

7. KAPITEL.

Pouline Aggersborg.

Den Aften på Ballet var der et Par meget smukke, kloge Øjne, der fulgte Nanna Bojsen med den venligste Interesse, det var den unge Apothekerfrue, Pouline Aggersborg.

Det kan jo hænde, men er ikke så almindeligt, at en trediveårig Kvinde kan fryde sig over at se en pur ung, smuk Pige blive beundret og fejret.

Her skete det; men Fru Poulina Aggersborg var heller ikke en almindelig Kvinde.

Hun skriver*) om sig selv:

»Man kan sikkert med Sandhed sige, at Ideerne er nogle Mennesker medfødte, så at de kun behøve en Anledning for at være tilrede. I alt Fald havde ingen nogensinde påvirket mig, da jeg som 17årig ung Pige for første Gang hørte om, at Danskhedens Førere i Slesvig løftede Danskhedens Banner i Slesvig og vovede Kampen mod den mægtige Slesvigholstenisme. Fra allerførste Færd havde den »danske Sag i Slesvig min varmeste Interesse.«

Efter en uforglemmelig Skamlingsbankefest d. 4. Juli 1844 var hendes 20årige Hjærte så fuldt, så hun sendte Redaktør Kock nogle Digte, som han straks optog i »Dannevirke«.

De første Digte var »Skamlingsbanke«, »Svar til Hr. v. Bjelke« og »Kvindedont«. Senere i Årenes Løb kom »Efteråret«, »En Vinternat«, »Fordum og nu«, »Ved Solopgang«, »Hvad rører sig i høje Nord« og fl.

Alle var de undertegnet »den jydsk Pige«. Digtene vakte megen Opsigt og frydede mange.

Det blev almindeligt at påstå, at »den jydsk Pige« var et fingeret Mærke, at Forfatteren var en studeret Person, i alt Fald en Mand. Det, fandt hun var Uret, som om en Kvinde ikke havde Ret til og Evne til at være med, når det gjaldt Modersmål og Fædreland, hun gav da sin Adr. til Redaktør Kock og havde den Glæde at få Brev ikke alene fra ham, men fra den fejrede Laurits Skau, der kort efter besøgte hende på Rugstedgård ved Vejle, hvor hun den Gang opholdt sig.

Dette hans Besøg havde dog en Forhistorie. At Laurits Skau havde fået så stor Indflydelse og var kommen så stærkt i Forgrunden var en Glæde for alle Danske i Slesvig, man ventede sig så meget af hans Indflydelse; men hos de fleste af de ældre blandede sig efterhånden en vis Ængstelse i Glæden, vilde han nå at løse sin store Opgave? Så mange — først og fremmest Damer — gjorde med deres smigrende Forgudelse alt for at bringe den smukke, unge, stoute Bondemand ud af Ligevægt.

Pastor Hertel*) fortæller, at han og Skau således en Gang på Gaden i Haderslev møder to Damer, der kommer og beder, om de må få Lov at betragte Skau, da de var rejst til Haderslev blot for at få Lejlighed til at se ham.

*) Ludvig Hertel: *Hans Wilhelm Hertel*.

**) L. Hertel: H. W. Hertel. Bidrag til den sønderjydske Folkevækkelses Historie, Side 129.

Da de havde fået Lov dertil, erklærede de, at det var den lykkeligste Dag i deres Liv!!

Længe tog Skau sundt og med et vist grovkornet Lune på den Slags, men Pastor Hertel mindes dog ved et Bal på Rådhuset i Frederits (1844), hvor Skau var Kronprinsens Gæst, at en lignende Hyldest eller rettere Tilbedelse nu gjorde Indtryk.

Det hjalp nok ikke, at Pastor Hertel, der havde den Gave undertiden i en lykkelig Stund at kunne improvisere, engang i en Skåltale udtalte:

»Vor Laurits vil nu til Hovedstaden rejse,
Snart ses han atter på Gaderne at knejse,
Overalt han bydes til festlig Lag,
Og således går det hver evige Dag.
Han overvældes med Smiger og Ære,
Ja, Damerne selv ham på Hænderne bære;
Men — han er og bliver dog Laurids Skau!
Han glemmer ej Bonden og ej sin Plov.
Så højt han også kommer i Ry,
Hans Hjærte dog bliver i Sommerstedby.
Sit Mål han stadigen holder for Øje,
Han sparer ej Flid, han sparer ej Møje,
Thi ville vi alle af Hjærtet da
Ham bringe et rask og kraftigt Hurra.«

Disse fortrøstningsfulde Ord satte dog nok i hver Linie Fingeren på det ømme Sted, og Blaunfeldt*) skildrer dette Af-snit i Skaus Liv saaledes:

»Hans Omgang i Københavns fornemme Kredse, navnlig i Dameverdenen, gav ham efterhaanden en Politur, som ikke passede sig til hans Stand, og som lagde sig som en Skorpe over hans bedre Jeg; den havde desuden indpodet ham en sygelig Forfængelighed, som forledede ham til at brovte med sine fine og fornemme Bekjendtskaber, og som hævdede ham så at sige i hans egen Bevidsthed op over den Stand, han tilhørte.«

Alt dette lå den kloge, fædrelandskærlige Pastor Hertel tungt på Sinde, og det var vist ikke de mildeste Tanker, han sendte alle disse Damer.

Fra Laurits Skaus brave, hæderlige Hustru kunde nogen egentlig Hjælp ikke ventes. Hun var og blev som så mangedanden dansk Politikers Hustru stadig den samme jævne Bonde-

kone, temmelig fremmed for den Tankeverden og Udvikling, hendes begavede Mand levede i.

Pastor Hertel har dog nok inderst inde været ligeså godmodig overfor os Kvinder som Manden i den gamle, sjællandske Skæmteviser, der siger:

»Dog kanske jeg mig lidt forhaster,
når jeg det hele Kvindekjøn forkaster;
thi ej dem alle har jeg prøberet
og udi Kærligheden eksisteret — —.«

En Dag, Skau og Hertel var uenige, siger Skau:

»Jeg lader mig ikke styre, hverken af den ene eller den anden, jeg er gammel nok til at stå på egne Ben« — men derefter tilføjer han tankefuldt:

»Ja, var det en ung Kvinde med et Fædrelandssind som »den jyske Piges«, så gjorde jeg alt, hvad hun bad om.«

Pastor Hertel bliver stum af Forbauselse; men han lægger sig Ordene på Sinde — »her var måske dog noget, som ikke var prøberet!«

Når vi Kvinder af 1915 kan mindes Mændene fra 1848 med lidt Bitterhed, fordi de ligesom så underligt glemte at tage os med, så synes jeg i samme Åndedrag, at Mindet om disse to Mænds Syn på en ung, *dansk* Kvindes Magt skal bevares.

Skau var altså intet Øjeblik i Tvivl om, at det virkelig var en ung Kvinde, der havde skrevet disse Digte, men hvem var hun?

Senere fik Hertel det at vide, og indbød da straks den unge Pige til at besøge sig i Moltrup Præstegård. Han fortalte hende alt, sin Beundring og Ængstelse for Skau — dennes Udbrud — og bad hende sluttelig om at hjælpe.

Hun svarede hverken ja eller nej, hun blev vel helt overvældet ved, hvad hun hørte. Hun skrev selv derom*):

»Jeg tænkte og tænkte og sov ikke de øvrige Nætter i Moltrup. Opgaven syntes mig så stor, så vanskelig. Så skammede jeg mig selv ud: Hvor ofte havde jeg ikke tænkt, at jeg kunde ofre alt for Fædrelandet, og nu kunde jeg betænke mig så længe. Ak, men havde jeg kunnet ofre Livet for Fædrelandet, kunnet gå i Fængsel eller Landflygtighed! — Men dette, som skulde ske i Hemmelighed, og som vilde misforstås, miskjendes af Verden! — Så lo jeg mig selv ud og sagde, at *dette var jo netop Ofret, og det må tte bringes*. Min Beslutning lå først centnertung på mit Sind; men Byrden blev lidt efter lidt lettere,

*) L. Hertel: H. W. Hertel, Side 135.

og jeg var bestemt på i Lys og Skygge at holde Idealet — Sandhedens og Fædrelandskærlighedens Ideal! højt for Skau. Om det vilde blive til Nytte eller ej, det måtte jeg lægge i den øverste Styrers Hånd.«

I fire År udspandt der sig nu en Brevveksling mellem Laurits Skau og »den jydsk Pige«.

Han vilde så nødigt gå i Bondetøj, skønt det sorte Halsbind just klædte ham så godt; men hun mindede ham om, at Orla Lehman havde kaldt ham »den stovte Riddersmand i Bondekofte«, og hun havde den Glæde, at han ved Festen på Skamlingsbanken i 46 mødte aldeles klædt som Bonde. Hun frydede sig, da hun så hans gamle Venner i Dagens Løb slå ham på Skulderen og sige: »I Dag kan vi se, at Du er en af vore egne.«

Han var selv den Dag glad som et Barn. Men der var en Opgave, der var endnu alvorligere, det var, når hun nævnte hans løbske Fantasi ved sit rette Navn, som den Gang han havde været hos Hertugen på Augustenborg og udmalede ham siddende med Krone på Hovedet i en stor Sal, smykket med selsvigholstenske Faner o. s. v.

— — —
Dog Skau fik en endnu bedre og alvorligere Opdrager, *det var Treårskrigen*, da behøvede han hende ikke længere, og deres Brevveksling hørte op.

— — —
Denne udmærkede Kvinde blev Nanne Bojsens anden Bekendt hin Balaften hos Etatsråd Kornerups. Fru Aggersborg havde den Gang lige skrevet en meget yndet Sang »Ravnen kommer flyvende søndenfra«, der gik i alle danske Blade.

Det var et Bekendtskab, som Nanna Bojsens Moder var glad og tryk ved.

Fru Aggersborg blev en meget god Veninde for den pur unge, begejstrede Nanna, beviste blandt andet sit Venskab ved at lære hende at spille på Guitar og synge til, hvilket lå for hende og klædte hende så kønt.

8. KAPITEL.

I Hjemmet.

Men i selve Hjemmet var dog de fleste og bedste Indtryk for hende.

Forældrene mistede aldrig de gamle Venner i Skørping, som Faderen ofte havde Glæde af at gense og gæste; men af Vennerne fra den Tid var der dog én, som i en særlig Grad blev bevaret, fordi han, om end tungere og langsommere, gennemgik den samme Udvikling som Bojsen selv.

Det var Peter Larsen Skræppenborg — Gaardmanden, Lægprædikanten, *den* af alle danske Mænd, der minder mest om Nordmændenes Hauge.

Han var en kær og hyppig Gæst.

Ofte kneb det dog for ham at forsone sig med Hjemmets muntre Tone, Døtrenes pyntelige Udseende, der i hans Øjne var alt for viddreven. Han, der allerede i sin Ungdomstid før sin Opvækkelse kun havde danset med de Piger, som ingen andre dansede med, og senere i mange År stærkt fordømte Dans, havde ikke helt let ved at se Ungdommen danse i Præstegården.

Det var dog mest Moderen, Fru Eline, han da vrededes på, engang kom de i en så heftig Strid, så Peter Larsen tilsidst i Hidsighed kaldte hende »en Djævel«.

Fru Bojsen fandt vel, at det var for grov en Konfekt, fordi hun havde en anden Opfattelse og Overbevisning end han, i hvert Fald overlod hun ham roligt Valpladsen, idet hun sagde: »De skal ikke have mere at gjøre med en Djævel!«

Hendes Tilbagetog har dog nok ikke mindet om et Nederlag, Peter Larsen lignede i hvert Fald just ingen Sejrherre. Da han havde sundet sig lidt, sendte han en af Børnene til hende og bad om Tilgivelse, og da hun derefter atter kom ind i Stuen til ham, var han så bevæget og glad, så han faldt hende om Halsen og kyssede hende i alles Påsyn.

De kunde allermindst enes i deres Syn på »den hellige Skrift«, Peter Larsen forfægtede voldsomt, at »Livet« måtte søges i »de helliges Samfund«, ikke i Bibelen, der hverken havde »Mund eller Ben«.

Det tålte hun ikke at høre.

Men da han Dagen efter rejste, var han blød som Voks og vilde endelig forære Familien 100 Rdl., de tog imod dem på den Betingelse, at de måtte gives til Grundtvigs Højskole.

Han gjorde nu også Moder og Døtre Uret; at Døtrene så så pyntelige ud, skyldtes jo deres friske Ungdom og Fingernemhed. Den store Søkendeflok, Moderens ofte vaklende Helbred, Faderens Upraktiskhed i timelige Ting gav altsammen ikke mange Penge til Stads; men så tog de Opsindsomheden til Hjælp: Havde Nanna fået sig et Par kønne Støvler, så kunde hun dog ikke derfor altid komme i dem, men så tilklippede hun sirligt hvide Strømper, hvoraf det nederste var gået al Kø-

dets Gang, syede dem uden på Støvlerne, så disse så ud som Sko.

Og den hvide Kjole, der havde været vasket så ofte, og som alle kendte, den måtte forvandles, — så tegnede Nanna med Sortkridt à la greck Bort på den, og Jutta syede Borter af Vedbendblade på sin, og da de var så unge, strålende og friske, sang så smukt og dansede så godt, så glemte man at se så nøje på deres Pynt, der var nok endda at fordybe sig i.

Og skulde der så anskaffes lidt ekstra smukt, ja, så syede de for Moderen, det gav lidt Penge, og så var der jo de to Bi-indtægter *Brudekronen* og *Dåbsdragterne*, som de gemte og udlejede.

Når Sølvbrudekronen var ret pudset og Blomsterkransen i Orden, da indbragte den Nanna 3 Mark kurant (c. 3 Kr.) af hver Brud.

Jutta holdt Dåbsdragterne i Orden og lejede dem ud til forskellig Pris.

Alt, hvad der er oppe i Tiden, mærkes stærkere i dette Hjem end i de fleste andre, det brydes så mangfoldigt, ses i så forskelligt Lys, fordi Forældrene er så forskellige.

Moderen Aristocrat, Faderen Bondeven. Moderen alvorlig Kristen, men uden at dele sin Mands Glæde over det »grundtvigske«.

Der er en Strid i disse År, der kan kendetegnes ved Artiklen i Budstikken: »Er BARNEDÅBEN under alle Omstændigheder gyldig?«*)

Man var i grundtvigske Kredse blevet angst over den utrolige Ligegladhed, hvormed troende Forældre lod deres Børn døbe af vantrø Præster, og over den Beredvillighed, hvormed Præster døber vantrø Forældres Børn, håret frem af vantrø Faddere.

Hvor alvorlig Sagen er, og hvor godt og indgående Leth og mange andre tager på den, så var der dog også Sværmere (Frk. Mathilde Tranberg), der straks i sådant Tilfælde anbefalede Gendåb.

Fru Eline Bojsen, der var så alvorlig og stærk i Følelsen, bliver helt fortvivlet, hun vidste jo, at den norske Præst, der havde døbt hende, var en Usling, der senere løb bort med en anden Mands Hustru, og Leths Trøst, at vi trods alt tør se et sikkert Tegn på, at vi er ret døbt, når vi virkelig tør vedkende os vor Dåbspagt, så at »det Troens Ord er os nær i vor Mund

*) A. Leth: Budstikken 1856, Side 355.

og i vort Hjærte«, — — ja, den Trøst voldte hende atter Uro, thi Lun ser jo dog ikke på Dåbspagten, Trosbekendelsen som de andre Grundtvigianere, var den ligesom ikke *så nær*.

Hun bliver tilsidst syg af Angst, og så underligt det lyder, sin Mand kan hun i den Sag ikke rigtig tale med.

Da kommer den yndige Præstekone Fru Agnes Helweg fra Haderslev til hende og bringer hende Trøst og *Fred*.

Hun sætter sig så stille hos hende og beder hende lade Mændene kriges, det får nok Ende engang. Guds Kærlighed er højt over al Krig. Gud, der kunde gøre dødt levende, han kan også gøre en død Dåb levende, når vi kun i *Alvor* gå til ham og bede ham derom.

»Bie og tie i Bøn og Tro,
Det skal give Sjælen Ro.«

For mig, der så gjerne vil se, hvordan alt og alle er med til at danne Nanna

Bojsen til den gode Kvinde, hun blev, er det slet ikke vanskeligt at se, hvad Fru Agnes Helweg i sit Liv og i sin Død var for hende.

Hun var Moderens bedste Veninde, men saa meget yngre, så hun næsten også var Døtrenes Veninde.

Bojsen siger i sin Mindetale om hende:

» Jeg ved ikke, hvorledes det gik til, men for mig var det, når jeg kom der, som var hun ingensteds og dog allevegne, som en Blomst, der udbreder sin Duft over det hele Hus, og man ved dog ikke, hvor den har sin Plads. Så yndigt bød hun velkommen, at man beholdt Indtrykket deraf den hele Aften, selv om man ikke så hende mere, så ydmyg var hun som et Barn, der så gjerne vilde lade sig vejlede, når Nogen, hun havde Tillid til, vilde tage hende ved Hånden.« —

Der har været en Prædiken i dette, for *så* bly og tilbageholdne var de nu ikke, Moderen og Døtrene i Vilstrup Præstegård.

Fru Agnes Helweg.

Og så dette at vide, at Agnes Helweg i sin Ungdomstid i Altona havde været en hel anden. Gud havde haft Bud efter hende, og hun var på engang bleven omvendt til Danskhed og til Kristendom ved den Mand, som hun kom til at elske.

Og hvor Gud prøvede hende med Sygdom blandt hendes Smaabørn, — kunde hun da aldrig trættes? Nej, aldrig en Klage, så mild og venlig mod alle og så mageløs taknemlig, når hun en enkelt Gang kunde komme ud for at søge lidt Vederkvælgelse, dog altid længselsfuld efter at komme tilbage til sin Kærligheds Plet.

En lykkelig Hustru, en lykkelig Moder, men — ingen lykkelig Præstekone. I flere År var hun Vidne til, at den Mand, hun elskede, forkyndte det Ord, hvori hun selv havde fundet Frelse, tilsyneladende uden nogen Frugt. Hendes Kærlighed og hendes kvindelige Ære følte sig krænket i hans Tilsidesættelse, thi hun vidste og følte det dybt i sit Hjærte, at han fortjente den ikke.

Da kom hendes sidste og lykkeligste År på denne Jord. Ved Påsketid oplevede hun og hendes Mand en Forårstid med Grøde og Vækst i Menigheden, som frydede hendes Sjæl. Det var den eneste Stolthed, man nogensinde opdagede hos hende, at tale om dette — »hendes lille Stolthed« — kaldte Bojsen den. Hun, der havde lidt så smerteligt ved ikke at se sin Mand på skønnet, kunde nu sige:

»Der er så mange, som fortæller mig, at de holder så meget af min Mand, og det vil jeg jo så gerne høre.«

At Menigheden skulde være Bruden, der skulde erstatte hende, det anede hun ikke, men sådan blev det.

Ind under Jul fødte hun en Søn og blev angrebet af den Epidemi, der rasede i Byen.

Da alt Håb var ude, fik Bojsens Lov at komme ind hos hende. Hun modtog Fru Bojsen med de Ord:

»Tak, at Du kom, Du er min kæreste Veninde på denne Jord, og Du ved jo nok, at jeg skal skilles fra alle dem, jeg elsker.«

Til Bojsen, der tog hende og Helweg til Alters, sagde hun:

»Det er så svært for mig at tage Afsked, så jeg har så ondt ved rigtig at glæde mig ved at indgå til vor Herres Glæde. Der bliver også så megen Synd tilbage.«

Men til sin Mand, der sad hos hende hele den lange Smerdensdag, sagde hun:

»Dig skylder jeg min Sjæls Frelse.«

— — —

Alle, der har kendt Nanna Jensen dybere, ved, at hun sagde:

»Min Mand skylder jeg min Sjæls Frøelse.«

De Ord var den inderligste, selvoplevede Sandhed for hende, men samtidig — det tror jeg sikkert — en vidunderlig skøn Arv fra Ungdomshjemmets Veninde Fru Agnes Helweg.

9. KAPITEL.

Livsfare.

Vi Søkende — de Syv i Tal,
Som Aser var i »Frejas Sal«,
I Nannas Spor vi gjerne gik,
Du var vor Romantik;
Du var for os en Søster sød,
Derfor så gjerne vi Dig lød,
Vi synge til Din Brudeførd,
Vi synge Tak til Dig især! —

Peter Bojsen.

»Romantikken« i en Søkendeflok. Være den, som de alle så på som den smukkeste, morsomste, opfindsomste. Den som Moderen kaldte sin gode, kærlige Pige, og den Faderen så ofte kaldte »sine Øjnes Lyst«.

Egnens mest fejrede Baldame, og den som Husets Venner holdt af og — uden at tænke videre over det — forkælede og smigrede på så mange Måder.

Nanna Jensen følte selv som ældre stor Svaghed overfor alt, hvad der var ungt og skønt og evnerigt, og når hun Gang på Gang greb sig i det, og når hendes eneste lille Foredrag »Bakterier« handlede om den Fare, unge Piger kan være udsat for, ja, da ved jeg, at det var dyrekøbte Erfaringer fra disse første Ungdomsår.

Egnens smukkeste Udsigtspunkt, hvor alle Gæster blev ført hen, var et Højdepunkt med den videste Udsigt over Østersøen og Slesvigs Land.

Hendes Fader skrev om denne Plet, som var hans Stolthed og Glæde:

»Vi kalder dette Sted for Brejdblik, dels fordi det også engang var dyrebart for vor Nanna, er vel så endnu, dels fordi man derfra så bredelig kan se alle Ting, selv om de ere langt borte.«

Og hendes Broder Peter Bojsen sang en Menneskealder senere:

»Ved Brejdablik på Slesvigs Kyst,
 Ja, der var den Gang Liv og Lyst,
 Der Nanna gik og drømte om,
 Hvorfra vel Balder kom;
 Hun samlede Markens Blomsterflor
 Og syede dem med Kunst så stor,
 Der var vel nok lidt Sværmeri.
 Det gik på denne Melodi — —
 — — — — — — — — — —

Alt, hvad hun fandt på i den Tid, fandt man godt og morsomt, hendes Unoder — som den altid — ihvor hun så sad — at trække Benene op under sig — morede man sig over, hendes Uorden bar man over med og dækkede over, for god og køn og fornøjelig var hun i det altsammen.

Men i Dybden gik det ikke i de År. Instinktmæssig følte hun, at det var hendes Ungdom og Skønhed, der bar hende hen over alle Vanskeligheder, hun fik i de År en altfor grundfæstet Tro til Betydningen af disse to Egenskaber. Ja, hun fik en næsten fortvivlet Tro på, at for os Kvinder gjaldt det om med al vor Villie at holde disse to Ting fast, om vi vilde bevare Lykken her i Verden.

Fru Aggersborg forestod en Bazar i Haderslev i velgørende Øjemed, og Nanna Bojsen var hendes Hjælper.

Hendes Tid er forud stærkt optagen deraf, idet hun syr en Klædesvest og et Perlebroderi. Selve Aftenen er hun den der drager alle Øjne til sig. Først går hun rundt med en Spådukke og får Masser af Penge ind.

Senere får »Millionærersønnen« hende anbragt på et Bord ved Lykkehjulet, hun tager Numrene op, som han så tager af hendes Hånd og råber op.

Han får hende nu også endelig forestillet for sin Fader, der bliver ligeså optaget af hende som Sønnen. Fader og Søn overbyder hinanden angående den Klædesvest.

At hun på Ballet bagefter var den mest fejrede, er ikke vanskeligt at tænke sig, en flot Husarofficer danser kun med hende.

Men at al den Hyldest begyndte at angribe de ædlere Dele i hendes Karakter, oplyser et lille Træk.

Det kunde hænde for hende, som for så mangen anden ung Pige med varmt Blod og Uro i Sind, at hendes Næse pludselig kunde blive stærkt rød.

Skete dette Angreb på hendes smukke Ydre, var hendes Glæde over Aftenen forspildt, og hun havde kun Tanke for at komme hjem. Om hendes Søster på dette Tidspunkt måske morede sig allerbedst, der hjalp ingen »Kæremor«, Nanna helmede ikke, før de alle var på Vejen hjemad.

Der er en Sommerdag en stor Højtidelighed. På Haderslev Kirkegård skal der afsløres en Hædersstøtte over de begravede Helte fra Treårskrigen. I Optøget gik først en Skare hvidklædte unge Piger mellem Faner. Bag dem kom Sømænd med blanke Økser og tilsidst en lang Skare af dansksindede Folk næsten fra hele Slesvig og fra Århus og Kolding (deriblandt den unge Chr. Berg).

Da drager som den naturligste Sag Forfatteren P. P. Nanna Bojsen frem og sætter hende op ved Støtten for at afsløre den og alle — unge og gamle — bevæges ved at se, hvor smukt hun udfører dette Hverv.

Hos Helwegs træffer hun senere alle Faderens Præstevener og Pastor Markmann omfavner og takker hende.

— — —

En anden Højtidelighed er Kongens Besøg i Haderslev i Oktober Maaned. Han boede hos Amtmand Stockfleth. Byen var illumineret, alle Bojsens var derude for fra Helwegs Vinduer at se Stadsen.

Der går et Fakkeltog forbi, Bojsen kan ikke modstå, han vil med sine Børn med i dette Tog, det nytter ikke, at Helweg advarer og mener, det endog kan blive livsfarligt. Nede ved Amtmandens er der virkelig livsfarlig Trængsel.

Nannas nye Kåbe kommer i Klemme, og hun bliver trukken baglænds ned. I de skingrende Hyldestråb hører ingen hendes Skrig. Til alt Held får en Gendarm fra Amtmandens Trappe Øje på hende, han styrter til med dragen Sabel, drager hende frem og bærer hende op på Trappen. Hun viser ham nu sin Søster Jutta i Trængselen, som han også får op på Trappen, hvorimod han er mindre villig til at give Plads til »ham med Brillerne« — Chr. Berg.

Fra dette høje Stade får de nu et morsomt Overblik over det Hele. De ser pludselig en agtværdig, fyldig Gårdmand hjemme fra Vilstrup blive presset op i Luften, og da en anden Mand lunt spørger ham, »hvad vil Du dog deroppe,« hører de hans noget forurettede Svar: »Ja, det må Vorherre vide, jeg har ingen Villie mer.«

Alle disse Indtryk benyttes af Gendarmen til at understrege, at han har frelst Nannas Liv.

Han holder dem tilbage i det længste, idet han stadig i *alt*, ser en lurende Livsfare.

Tilsidst er Berg dog ganske og aldeles klar over, at han uden at pådrage sig noget større Ansvar tør ledsage de unge Piger tilbage til Helwegs.

Gendarmen følger med og bliver, trods det at Bojsen varmt og gentagende takker ham, stående udenfor Helwegs Hus.

I Aftenens Løb glemmer de ham, meget overraskende og ret pinligt er det derfor, at da de sent på Aftenen skal hjem, står Gendarmen der endnu og hjælper dem tilvogns.

Nogle Dage efter kommer et højst mærkeligt Brev til Nanna Bojsen, hvori han jamrer over, at hendes Øjnes Kanoner har tændt Ild i hans Hjertes Krudttårn!! Denne skønne Billedstil afløses så pludselig af en noget pågående, truende Tone: »Det er hendes *Pligt* — hverken mere eller mindre —, at tage ham, da han dog er den, hun kan takke for sit Liv.«

Brevet ender i en let ironisk, noget overlegen Tone overfor »ham med Brillerne« og hendes »ældre« Søster! han har rimeligvis ikke just anet Forbundsfæller i de to.

Brevet var så pudsigt, så det er beklageligt, at Nanna Bojsen senere ikke kunde modstå at vise sin Kæreste, N. J. Jensen, det. Han syntes, ikke det var så videre morsomt, og tilintetgjorde det med koldt Blod!! — — —

Men Moderen, Fru Eline Bojsen, var, om end nok smigret, ikke altid glad ved alle disse Forhold. Samtidig kunde hun ikke være blind for, at der var så mange spirende Evner.

»Hun samlede Markens Blomsterflor
Og syede dem med Kunst så stor — —«

Der var Anlæg for Tegning og Musik. Hun så også så gode Evner, om end i helt anden Retning, hos den yngre Jutta. Hun vil gærne have dem ud begge to for at udvikles og lære noget.

Hun syntes også, det kunde være så betryggende, om Jutta kom med. Nanna er uberegnelig, hun føler med Ængstelse, at det nok ikke vil blive helt let for Nanna at klare sig ene ude i Verden.

Men Faderen kan ikke overtales hertil. Han vil ikke af med dem begge, og det hele skal koste så lidt som muligt.

Han har altid set Nanna gøre Lykke; er hun ikke smuk og god og velbegavet, hun behøver vel kun at komme ud i den vide Verden for straks at finde Lykken.

I København er der god og åndfuld Slægt, som selvfølgelig straks vil elske og beundre hende.

En Bejler af de bedste vil let komme, det er dog Kvindens

lykkelige Bestemmelse at blive gift, og var der nogen, der havde Betingelser for at vinde en god Mand, var det vel Nanna, hvorfor så sætte Penge ind på Undervisning og Uddannelse, nu rykkede jo Sønerne frem, der var Brug nok for Pengene som forresten slet ikke slog så godt til.

Nej, Nannas Rejsefærd ud i den vide Verden skal være en Fornøjelsestur til Slægten i København.

10. KAPITEL.

Rejsefærd.

Først skal hun og Jutta og alle de små Søkende en Tur til Vesterborg på Låland, da Præstegården i Vilstrup skal gennemgå en større Reparation.

Den gamle elskelige Bedstemoder, Bispinde Nanna Bojsen, lever jo der endnu i sit Enkesæde og den ældste af Onklerne, den lærde Lars Nannastad Bojsen, er Præst i Vesterborg.

Allerede på denne Rejse mærker Moderen, hvor lidt modstandsdygtig — også legemligt — Nanna er.

En Dag i stegende Hede over Fyn besvimer hun for dem, og er til megen Besvær, mens Jutta er praktisk og dygtig til at hjælpe og holde Humøret oppe.

Vesterborg Kirke og Kirkegård ligger smukt, den gamle Præstegård er borte, men smuk og stemningsfuld er endnu Biskoppens gamle, ærværdige Begravelsesplads.

Kendte man ikke andet til Familien, end hvad man her læser over disse Grave, vilde man dog holde af den. Som skærmet under udbredte Arme fra Biskoppens store Kors ligger her hans Kære: Her ligger den yngste Søn »Christian Frederik Ditlev Bojsen, f. d. 31. Maj 1819, d. d. 31 Juni 1828.

Det vi med Tårer lagde ned,
Med Jubel skal det høstes
Og vorde en velsignet Sæd,
Og Hjærterne skulde trøstes.«

Den dejlige, begavede Dreng, der kort før sin Død sagde til Moderen: »Moder, ser Moder ikke det Blad der ude på Træet, det er vist Vorherre, der vinker mig hjem til sig.« Det var Broderen, Lars Bojsen, der digtede dette Vers over sin lille Broder.

Der er Stenen over de to Tanter:

»De ærværdige Søstre Sara og Elisa Nannastad, nær for-
enede i Døden og i det evige Livs Håb, døde d. 24. Marts 1844
og d. 26. Sept. 1844. Dette Minde sattes dem af deres Søster
Nanna Bojsen.«

Det var Bispinden, der i sit lykkelige Hjem, der allerede
rummede så mange, gav Plads til sine to alderstegne Søstre.

Og så er der Mindeordene over hende selv:

»Nanna Bojsen, f. Nannastad, født d. 7. Marts 1775, død
d. 11 Maj 1855, i 32 År Biskop Bojsens lykkelige og højtelskede
Hustru, i 22 År hans fromme og gudhengivne Enke.

For sine Børn en usigelig kærlig Moder, men Moder tillige
for mange, thi hendes Hjærte var fuldt af Kærlighed.«

I denne Sommer, hendes sidste her på Jorden, var hun
som et Barn, undertiden lidt uklar, men sød og lykkelig mel-
lem alle sine Børnebørn i det kønne, hyggelige Enkesæde.

I det nære Ermitslev er Fru Elines Broder Thor Heramb
Præst. Der er Ungdom, en Halvfætter, Student West, kommer
og henter de unge Piger til Ermitslev.

Her gøres der Bal for dem. West åbner Ballet med Nanna,
og Onkelen fryder sig over hende og Jutta, giver dem hver
50 Rdl., enten til Ur eller Silkekjole.

Bojsen kommer nu derover ligefra en Skamlingsbankefest,
hvor han har talt så morsomt om det uheldige i at brænde
inde med Taler, Døtre, Vittigheder og Varer af alle Slags!

Da han imidlertid ved en større Festlighed på Låland
virkelig er så uheldig at brænde inde med en udmærket Tale,
bliver han meget forstemt, og det afkorter hans Besøg betydeligt.

Var han »brændt inde med sine Døtre«, vilde det rime-
ligvis have gjort et ligeså dybt Indtryk på ham — *et Spøg* —!!

Denne Rejse er endnu lutter Glæde for den unge Nanna
Bojsen.

I København skulde hun bo hos sin Onkel, Peter Bojsen,
gift med Grundtvigs Datter.

Der er ingen Tvivl om, at det i al Almindelighed er ret
svært for en yngre Tante at elske sin Mands unge kvindelige
Slægtinge, jeg er lige ved at tro, at det er en af de større Små-
prøvelser, ens Skinsyge kan sættes på.

Der er talt så meget om, hvor svært Forholdet er mellem
Svigermoder og Svigerdatter, mon det ikke i al Hemmelighed
er vanskeligere for os at se mildt til vor Mands yngre Søstre
eller hans Niecer, hvis han ret elsker og beundrer dem. De
ligner ham måske endog, minder ham om hans egen Slægt
og Ungdomstid på en Måde, som vi ingen Del har i.

Men mens Kampen om Manden mellem Svigermoder og Svigerdatter kan være lang og svær, så er den her kun kort og afgjort til Hustruens Fordel. En Mand gider sjældent trænge tilbunds i, om den Kvinde, han elsker, gør Uret mod hans Søstre eller endnu fjærnere kvindelige Slægtninge. Hvis det i al Almindelighed er lidt svært for Hustruen at være overbærende mod sin Mands yngre kvindelige Slægtninge, så kan man vist nok sige, at Nanna Bojsen i *Særdeleshed* var ikke let for en yngre Tante at fryde sig over.

Så er nu sådan en ung Pige, der er vant til at more sig, og som foreløbig ingen anden Opgave har end den samme, højst besværlig for en oplaget Husmoder.

Der er ingen Tvivl om, at Nanna Bojsen hurtigt virkede højst irriterende på sin Slægt i København, og nu oplevede hun for første Gang det smerteligt overraskende, at være blandt Mennesker, der ikke syntes om hende.

Hun var som et Billede flænget ud af sin Ramme, der hurtigt får et sammenkrøllet Udseende, de anede end ikke, hvor smuk og sand hun var i de hjemlige Omgivelser.

Hun, der — *i Sandhed hele Livet* — var virkelig rørende naiv, blev straks opfattet som en beregnende Kokette.

Endnu som gammel Kone kunde hun få et næsten frossent Udseende, når hun fortalte om disse Ungdomsdage. Grundtvig blev i den Tid altid i Smudsbladene fremstillet med et forgyldt Horn i Panden.

Nanna spørger da engang højt i et Selskab sin Onkel:

»Hvad menes der dog med det Horn?«

Han svarer vredt:

»Skammer Du dig ikke ved at spørge?«

Hun aner ikke, hvad hun skal skamme sig over, men kan se på alles Ansigter, at de tror, hun ved det.

Hun, der hjemmefra og i Haderslev er vant til at sludre op og mærke, at man fandt det uskyldigt og morsomt, hun kan så vanskeligt få lært at tie og være forsigtig.

En Fætter fortæller engang en utrolig Historie om en Dame, der unddrager sig en forfølgende Herre ved at bede ham bære en lugtende Klipfisk.

Nanna — der synes, Historien lyder så umulig. — ler og siger: »Så behøver Du da ikke altid at følge mig, jeg kan jo bare købe mig en Klipfisk.«

Dette bliver udlagt, som om hun vil unddrage sig Tilsyn for at kunne gøre Kommers.

Hun løber en Dag på Gaden lige i Armene på en Slægtning af hendes Moder, Enkefru Grønlund fra Hørsholm. Nu

udbreder man sig over, at hun har gjort et Gadebekendtskab i Grundtvigs Port, som hun ikke vil afstå fra.

Det finder man meget upassende, men værst var det dog, da hun en Dag får Brev fra sin Fader, der skemtende skriver, at hun henter sig vel en Kæreste derinde.

Det Brev lader hun dem alle læse.

»Nå, derfor er det altså, hun er kommen, det er det, hun er opsat på, det var jo nok også det, man havde mærket.« Det blev en Vane, som den naturligeste Sag, at alle disse gode Mennesker, Tanter, Onkler, Kusiner, ja selv — Fætterne bagtalte hende.

Hun følte det isnende omkring sig, men formaaede ikke at skære igennem alle disse Misforståelser, eller skabe sig om, knapt nok at vænne sig af med at trække Benene op under sig i Sofaen, noget man aldeles ikke vilde finde sig i.

En Ting maa hun stedse beundre, det er, så godt uddannede og vel oplærte alle de unge Damer er, hun træffer.

Hun synes ikke egentlig, at de er klogere og bedre begavede, end hun selv er, men de har lært mere.

De mindste Talenter er velplejede og opøvede.

Så kan hun da ikke modstå, hun må tale med Tanterne, om hvor gerne også hun vilde uddannes rigtig grundigt i en eller anden Retning. Men det afvises altid med det nedtrykkende:

»Nej, Du skulde såmænd hellere rejse hjem og hjælpe Din stakkels Moder med alle de små Søkende, end blive her inde i København og koste Din Fader alle de Penge.«

Kun et eneste Lyspunkt mindedes hun.

Det var en Aften i »Danske Samfund«, at en Herre ser sig glad på hende og giver hende en Buket.

Om man så havde pisket hende, hun kan ikke lade være med at blive glad derover, men da hun altid, naar hun blev meget glad, også blev god, så mindes hun i samme Nu, hvem det er, hun har hørt tale den Aften, ham hvis Sange og Salmer hun elsker, og hun iler frem til gamle Grundtvig og giver ham Buketten.

Familien fandt det vigtigt og koket, men Fru Grundtvig (Toft) får den Aften Øje på hende, hun mindedes måske også pludselig hendes gode Hjem i Skørpinge, Kirken, hun havde søgt så mangen Gang med Gæster og Tjenestefolk, hun ser og ser på hende, og hun synes, man gør denne unge Pige Uret, og indbyder hende til at flytte hen til sig og være hendes Gæst.

Der er dejligt hos Fru Grundtvig, men ak så fornemt.

Hun bliver altid fulgt ud af Tjeneren, og hun, der hjemme som Præstedatter i Vilstrup havde haft den Opgave at tale venligt og ens med alle Mennesker, er næppe ene på Gaden med Tjeneren, før hun underholder ham på det kraftigste.

Hans sjællandske Dialekt fryder hende, hun bider Mærke i hans morsomme Vendinger, men når hun som sit lille Bidrag til Underholdningen vil meddele Grundtvigs, hvad morsomt han har sagt, da bliver det absolut ikke påskønnet. Fru Grundtvig er dog stedse god mod hende, vil gerne fornøje hende, skaffer hende således ud på den engelske Flåde, der dengang lå i Køgebugt.

Nanna Bojsen beundrede Fru *Toft*, som hun altid kaldte hende, glemte aldrig at fortælle, hvor fin og god hun var overfor sin gamle Mand. Hun, der dengang var nær sin Nedkomst, puslede om ham så ømt og kærligt og sang om Aftenen Salmer for ham, til han sov.

Da blev Nanna Bojsen indbudt til de gamle Venner fra Skørpingetiden, Pastor Fengers i Bjergby.

Hun rejste straks derud, og der var hun i de allerbedste og kærligste Hænder.

11. KAPITEL.

Ællingesorger.

Aldrig har vel en Høne på Land med større Spænding og Ængstelse studeret de Krusninger på Gadekæret, hendes Ælling afstedkom, end Moderen den Vinter derhjemme i Vilstrup Præstegård studerede Brevene fra hendes egen Pige.

Brevene gav dog kun et forvirret og utydeligt Svar, og Slægten i København skrev vel slet ikke i den Tid, i hvert Fald (og det er altid det allerværste) slet ingenting om Barnet, der var sendt over til dem, så omhyggeligt udstyret og med så store Forventninger.

Men da hører hun, at Nanna er kommen ud til hendes Veninde Fru Augusta Fenger i Bjergby, og hun bliver rolig, hun ved, at hos hende er der kun Kærlighed og den inderligste Forståelse at vente både for hende og hendes Barn.

Fru Eline har haft den Evne at kunne få og bevare gode Veninder, hun, som var så elsket af den yndige Fru Agnes Helweg, var også altid elsket af den fromme Fru Fenger.

Fru Charlotte Schrøder (Askov), der i sin sygelige Barn-dom var så meget hos sin Onkel i Bjergby Præstegård — de kaldte hende deres sjette Datter — skrev*) i Anledning af Fru Fengers Død:

»For mig står hun som et af de reneste og elskeligste Men-nesker, jeg nogensinde har mødt — ja, jeg fristes til at sige *den* reneste og elskeligste, så underlig skønt, som hun aldrig søgte sit eget, men havde givet sig så helt hen til Guds Nåde, og

Fru Augusta Fenger.

ligesom ud af den havde det forunderlig rige Væld af Kær-lighed at øse af; hvor var hun ikke mild og tålmodig og så forunderlig ydmyg.«

Ganske tilfældig og fra en helt anden Kant, fra en, der nu forlængst er under Mulde, hørte jeg, at man på den Tid, Fru Nanna Bojsen kom i Besøg i Bjergby Præstegård, havde stor Glæde af Kandidat N. J. Jensens hyppige Besøg; han var da Huslærer hos deres gode Venner, Hasles på Løve-gaard. Man ventede nok i ham en kær Svigersøn.

Hvis *det* er sandt, og hvis det er sandt, at det var for *hende*, der blev Nanna Bojsens bedste Veninde i de mange År, at Moderen drømte, ja, da må jeg rigtignok sige, at sjældent er en Kvindes Evne til *ikke at søge sit eget* bleven sat på en

større Prøve end Fru Fengers hin Sommer.

Jeg har ikke kunnet modstå at fremføre det, jeg tror, vi Kvinder af 1915 har godt af at prøve os selv overfor Mindet om Fru Augusta Fenger og hendes unge Datter.

Når man sammenligner dette første Brev fra Fru Fenger med det, der kommer senere, vil man let mellem Linierne kunne læse, at det første i al sin Godhed dog ligesom er skrevet med tungt og trykket Sind. Hun er glad ved, at kunne give Ællingeso-rgerne Skylden, hun kunde jo ikke til Veninden skrive, at

*) Breve fra Charlotte Schrøder, Side 12.

det var Ællingesorger af en alvorligere Art, at det var Ællingen fra Vilstrup, der efter så længe at have været på tørt Land, nu herude i så hjemlige Omgivelser rapt og sejrende svømmede hendes egen Ælling omkuld.

Hun kunde ikke gøre det, og hun behøvede det ikke heller. I de senere Breve fra Efteråret er hun og hendes Ælling i al deres Godhed og Sagtmodighed de *virkeligt overlegne*.

Men jeg synes — ihvertfald for Kvindeøren — at de gamle Breve taler et Sprog med Klang fra selve Bjærgprædiken.

Fru Augusta Fenger til Fru Eline Bojsen:

Min kjære Eline!

Iaftes ankom Din kjære Mand hertil med Jutta, Mix og Gusta Birkedal og blev modtaget af Børnene med Æreport og Sang, hvorfor Nanna havde været Formand. Jutta siger, at Du gjerne vilde have Brev fra mig, jeg tænker også, at det kunde være kjærkomment i Din Enlighed. Idag er Bojsen til et kirkeligt Møde på Holsteinsminde, og Nanna tog med til Krummerup. Gud ske Lov, at Nanna kom sig igjen i sin Hals, jeg var rigtig bange, da det kom igjen hos Hasles. Nanna holder vi meget af, hun er ikke allene godmodig, men kjærlig og elskværdig, men jeg tror, der er få, som kjender hende, hun anses for langt mere flygtig, end hun er, og dertil giver hun vist lidt selv Anledning ved at spøge på en lignende Måde som hendes Fader, som jeg i det Hele synes, hun ligner meget og sige noget, som hun i Grunden slet ikke mener, eller stille det på Spidsen, så hun siger mere, end hun mener, men det skal jeg ved Lejlighed måske sige hende. Hun er rask og driftig, når hun tager fat på noget, og det flyver for hende, og jeg anser hende i det Hele for at være vel begavet af Naturen, hun har gode Anlæg både til Musik og Tegning, kun Skade, at hun ikke har drevet Musikken mere grundigt, det fornøjer mig at se på hende, og så vil hun så gjerne fornøje andre. Således fik hun forleden isinde at tage et Stykke Linon, hun selv havde med, og sye på *én* Dag en hel Kjole til Christine, som skulde holde Hue til Grønvalds Barn, og overraske hende med den i det Øjeblik, hun vilde tage den sorte på, og jeg kunde ikke sige nej dertil, da jeg så, hvor meget det fornøjede hende. Lidt mere acurat kunde jeg nok ønske hende at være med sine Ting, men det ønsker jeg også så tit mine egne, jeg har hjulpet hende lidt tilrette imellem, og det har hun taget imod med den største Venlighed og Taknemlighed. Alt dette skriver jeg ikke for at agere en Slags Hovmester, men kun, fordi Du i Dit forrige Brev på en Måde opfordrede mig dertil — — — —. Du skriver om Din

Peter, lad ham komme til det, han har Lyst til, og lad så vor Herre sørge for Resten. Jeg siger *også*, ligesom jeg sagde om min Ludvig, den Dannelse, han har fået, er ikke spildt. Nu skal Ludvig bygge en ny Kroe i Jægersborg og altså tilbringe Resten af Sommeren der. Hvis Du skulde synes, at jeg ikke havde været i godt Humeur, da jeg skrev dette Brev, så er det iblandt andet, fordi jeg havde Ellingesorg, jeg havde en Flok store på over 40, og der omkom i det mindste 18 igår i Regnvejret, og det ærgrer mig med Skam at sige mere, end det burde. Jeg skal hilse Dig fra Din Jutta, at Du ikke må savne hende for meget. Bojsen har skrevet fem Breve til Fyen for at sige, at han ikke kom såsnart, som han havde lovet. Jeg glæder mig til Søndag, når han skal prædike — — —

Nanna Bojsen og Helene Fenger bliver indbudt til Hasles på Løvegård.

Her er hyppige Rideture med Huslæreren. Fru Hasle har som ung Pige været i Huset hos Bojsens i Skørpinge, Nanna er hende kær fra den Tid, og hun glæder sig, da hun mener at opdage en spirende Kærlighed mellem hende og N. J. Jensen, som hun og hendes Mand elsker som en Søen.

— Nanna Bojsen og hendes Fader rejser meget omkring hos gamle og nye Venner. De har begge en udpræget Tilbøjelighed til at glemme noget af deres Tøj hvert Sted — på Færger og i Postvogne — så da de kommer hjem, har de kun lidt i Behold, og for Nannas Vedkommende er det reddede i en temmelig medtaget Forfatning.

Træt, noget uglad og uoplagt, med Tandpine og Blegset får Moderen sin Ælling hjem.

Om Rejsen i sin Helhed fortæller hun nødtigt, — men for første og sidste Gang i Livet kan hun og Søsteren Jutta ligesom ikke rigtig enes. Der er kommen noget mistænksomt ind i Nannas Sind, hun tror let, man taler ondt om hende.

12. KAPITEL.

Vi rejse ud for hjem at nå;
thi bedst er der dog hjemme.

Ja, der var dejligt derhjemme, aldrig nogen Sommer var der vel flere eller betydeligere Gæster end denne.

Først er der Birkedal, der kommer fra Tyskland, og ikke må komme hjem til sin Gærning. Så kommer både hans Hu-

stru, Børn og Kapellan til Vilstrup til ham. Bojsen og Birkedal er lykkelige, næsten kåde i hinandens Nærhed. For Fruerne kan det undertiden knibe lidt, hvers Børneflokk er så stor, og alle er de jo opdraget så temmelig frit, en lille Holger Birkedal bringer stor Forstyrrelse ved pludselig at løbe væk.

Senere kommer Eksminister Madvig i Besøg, han har kendt Fru Bojsens Fader og fortæller Ungdomshistorier om ham. Det Besøg er især Fru Bojsen til Glæde.

Og der er de to nyforlovede Jens Lassen Knudsen og Kusine Nanna Bojsen (Datter af Farbroderen, Landmanden Anton Bojsen).

Jens Lassen Knudsen ligner slet ingen anden ung Mand, de kender, synes de unge Piger i Vilstrup Præstegård.

Som nu hans Frieri:

En Dag på Brøstrup ved Bordet i alles Påsyn at spørge Nanna, om hun vil dele Brød med ham — og da hun siger ja, så straks at være klar over, at det virkelig var ja på hans Frieri.

Og så det, at han midt i sin store Glæde kunde se så hoven ud.

Det mærkeligste var dog hans Studieår. For at tjene Penge til Studeringerne havde han drevet store Studieflokke til Hamborg for sin rige Broder på Trøjborg, mens han undervejs i Kroer, og hvor han ellers kunde komme til, læste og studerede.

Men et Feriebesøg var der, der satte Sindene i størst Bevægelse, — det er N. J. Jensens. Han har fået Tanke for at optage Højskolegærrningen på Gården Hindholm, sammen med Skolemanden Stephansen (Holsteinsminde), og nu er det nødvendigt for ham, synes han, at rådføre sig med Bojsen om denne Sag.

Bojsen synes udmærket godt om ham og ser med Glæde, at han taler og spøger meget med Jutta. Men når han taler med sin Hustru, om hvad han mener skarpsindigt at have opdaget, svarer hun dog undvigende; hun ser nemlig straks, at hans Besøg er for Nannas Skyld.

Hende, som han endnu slet ikke forstår at tale med, er det, han elsker.

Det er jo så tilfredsstillende, når han lige er kørt i Stå overfor Nanna, da at vende sig til Jutta og lade dem alle — især da Nanna — se, hvor let det er ham at tale med hende om alt.

Fru Jutta Møller fortæller*) så smukt om denne Tid:

»Han sad og talte med Fader om Højskolegærrningen på

*) Højskolebladet 1898, Side 234.

Hindholm, den første her på Sjælland. Det var mageløst at høre, med hvilket Liv og med hvilken Kærlighed, han talte; han fik altid Tårer i Øjnene, når han talte varmt om en Sag, og det så' jeg da første Gang — og jeg tænkte: Åh, hvem der kunde være med ved sådan en Sag! (32 År efter gik det Ønske i Opfyldelse for mig). Jeg tænkte såmænd også: Hvem der kunde få sådan en Mand! — men jeg mærkede snart, at det ikke var mig, han tænkte på — nej, det var min Søster Nanna, og hun var også meget mere værdig dertil end jeg — jeg havde altid, da jeg var lille, sagt: »Nanna kan!« Ja, det var hende, han tænkte på.

Så var det en Morgentime, jeg stod i vort Værelse og redte mit Hår, da kom Nanna styrtende ind med Udråbet: »Jutta, Jutta! han har friet til mig!« — »Nej, har han da! du svarede ham da ja?« — »Nej, jeg gjorde ikke, jeg svarede naturligvis nej!« — »Men Nanna da, sådan en mageløs Mand!« — »Ja, det er det samme, Jutta, jeg kan ikke — har du ikke set, når han danser,« hviskede hun, »han har krumme Knæ — og så sidder han tit så forlegen og ved ikke, hvad han skal sige.«

»Åh, Nanna, Nanna, det er jo, fordi han sidder og tænker på dig, var det mig, han tænkte på, skulde jeg snart komme til at elske ham.«

Nej, nu havde hun sagt nej, og han havde sagt, at han rejste. Han vilde også have rejst straks, — men han vilde dog først ned og tage Afsked med Stranden og Skoven, som var Målet for vore daglige Spadsereture; — hvor har vi skønne Minder dernede fra. Der tog vi så ned om Eftermiddagen, men havde han undertiden været stille og forlegen før, så var han det rigtignok mere nu — stille og tavs gik han gennem Skoven, og så inderlig sørgmodig sad han ved Stranden og så ud over Havet. Åh, mit Hjærte var nær ved at briste.

Næste Dag skulde han så rejse — køres til Årøund. Vi stod allesammen udenfor Døren — så sagde han Farvel til os alle, sidst til Nanna — man siger altid sidst Farvel til den, man holder mest af. Jeg stod ved Siden og så ham tage hende i Hånden, holde den fast og se på hende — åh, jeg syntes, det måtte røre en Sten.« —

— Men da Jensen var rejst, var Nanna meget bedrøvet, og som det uberegnelige Væsen, hun var, klæbde hun uden på sin Dør et stort Papirkors, hvorpå hun skrev:

»Her ligger al Nannas Glæde begravet.«

De gamle Fornøjelser kommer hun atter ind i og gør ikke mindre Lykke end forhen.

Efter en Fest hos Amtmanden, hvor — som hun siger — »over 100 Mennesker gør sig yndige for hinanden«, — finder Millionærsønnen Anledning til at aflægge Visit i Præstegården for at overbringe en glemt Parasol.

Bojsen finder ham særdeles tiltalende, i det hele taget får man det Indtryk, at Faderen i de År er lige så villig til at sige ja, som Døtrene er uvillige.

Da det heller ikke kan blive til noget med ham, er Bojsen lige ved at tabe Tålmodigheden, — så megen Skrig og så lidt Uld — tiltaler ham slet ikke.

Ser han dem i Ånden engang i Fremtiden holde deres Indtog hos en yngre gift Søster eller Broder som de to »ærværdige Søstre«, Tanterne Sara og Elisa i Vesterborg?

I hvert Fald skrev han*) i den Tid i det lille Stykke »En gammel i et Hus er et godt Tegn«, således:

»Når Børnene bliver gamle i Forældrenes Hus, da er det som oftest et Bevis på, at de ere så ilde opdragne eller oplærte, at Ingen andre vil have dem i deres Hus, hvorfor Forældrene blive nødt til selv at beholde dem og således blive de da snarere et ondt end et godt Tegn i Huset, når de der blive gamle.«

De to purunge Piger, der ikke var så optagne af nogen anden Litteratur som af den, Faderen hver 14de Dag skrev i »Budstikken«, og som for dem i Rang kom lige efter selve Bibelen, har sikkert læst dette under megen Betænkelighed.

Der hænger etsteds i min Hukommelse en gammel pudsigt, travrig Visestump:

»Der stod to Piger og plantede Kål,
sa sorrigfulde!
De taled så meget om Giftermål — —«

Sådanne to unge, evnerige Piger, for hvem der dengang kun var denne ene Opgave, at blive godt gift.

Fødtet i de Dage Fru Juttas glødende Kærlighed til den Kvindesag, der skulde blive så mange af os »som i Forældres Sted«. Thi Moderen, der lige har født en lille Broder, kan, hvor klog og varmhjærtet, hun end er, ikke hjælpe dem.

En københavnsk Student kommer på Feriebesøg i en af Nabopræstegårdene.

Han kommer en Dag til Vilstrup Præstegård. Ved Bordet fortæller han selvglad, hvorledes han den forrige Vinter i et Selskab havde hørt Nanna Bojsen blive bagtalt »efter Noder«, men hvorledes han — *han* alene havde taget hende i Forsvar.

*) »Budstikken« for 1855, Side 315.

Bojsen bliver stum af Forbavselse og Vrede, og da den unge Mand er borte, tager han Nanna hårdt i Skole — »hvad har hun gjort, hvordan har hun opført sig i København, når Godtfolk kan have Lyst at bagtale hende sådan, han vil vide det.«

Hun ved ikke, hvad hun skal tilstå, udover at hun jo nok har mærket, at de ikke syntes om hende.

Han vil ikke tro det, »der må være noget, hun ikke vil tilstå.«

Da er det, som en Fortvivlelse og Lidenskab, de aldrig før har set hos hende, truer med at tage Magten fra hende, og Moderen bliver angst, — tager hende ind til sig og siger til Faderen:

»Hvem kender vort eget Barn, som vi selv, og har hun nogensinde i de mange År, da hun var herhjemme, gjort os Skam og Sorg, skal vi da tro Slægt og Bekendte — der kun kender hende ganske overfladisk — bedre, end vi tror vort eget Barn, der ikke kan forsvare sig, fordi hun er et Barn, der næppe forstår, hvad hun beskyldes for? Der er jo da i al Sladderer heller ikke et eneste fast Holdepunkt ud over hendes Måde at tale, være og klæde sig på, og det er jo lige så godt Kritik over os, som over hende.«

Man faldt til Ro, men hun og hendes Fader, hvem hun elsker og beundrer, er dog ligesom så fremmede overfor hinanden.

En Dag, Nanna Bojsen står og stryger, bliver hun svimmel, snubler og falder ovenpå Brændekassen, hvor et stort rustent Søm i et Stykke Brænde trænger ind i hendes Underliv.

Hun får et stygt Sår med Sygeleje og smertefuld Lægebehandling.

Egentlig fik hun Mén deraf hele Livet. Men i den Angst, Hjemmet nu kom i for hendes Skyld, fandt hun og hendes Fader hinanden. Han vilde ikke vige fra hendes Leje, når Smerterne kom, bad han med hende, og når Lægen under hendes Smertensskrig gjorde hende i Stand, holdt han hendes Hånd i sin.

De fandt hinanden for hele Livet.

Men hendes Broder Peter Bojsen samlede en Dag alle de små Søskende om sig, og så bad de sammen til Gud for deres Søster Nanna.

— — —
Da hun igen var oppe, var hun blevet stille og beskeden, vilde gerne være hjælpsom, gerne forandre sig til det bedre i enhver Henseende: der er i hele hendes Væsen som en Bøn

til Forældrene om Overbærelse, fordi hun har gjort dem Sorg og Skam.

Hun var en ny Nanna, og ikke mindre elskelig.

13. KAPITEL.

Balder og Nanna.

Fru Eline Bojsen havde let ved at få Pen til Papiret, så det er ikke usandsynligt, at de gode Venner Hasles på Løvegård fik at vide, at hvordan det var eller ikke var, så sagde Nanna med let Sind *nej* til Frierne, mens hun efter N. J. Jensens Afrejse havde været meget bedrøvet.

Nok er det, en Dag fik Nanna til sin Overraskelse et dybt fortroligt Brev fra Jensen.

Hun sov ikke den følgende Nat, men betroede sig ikke til nogen. og næste Morgen tog hun en ganske ny Pen og et meget sirligt Stykke Brevpapir og mere præntede end skrev:

»Kjære Jensen!

For et sådant Brev, som jeg igår fik fra Dem, må jeg dog idetmindste bringe Dem min Tak, det pustedes rigtignok til den lille Gnist og glædede mig tillige at see, at De ikke er et af disse kjedelige, flegmatiske Mennesker, der hænge ved Jorden som en Borre, indtil de selv tilsidst får Munden fuld af den, jeg troer også godt, man kan være ærlig dansk, fordi man bygger Luftslotte, for var det kun Tydskerne, der bygger sådanne, da var Deres Danskhed jo strax lidt mistænkelig, skjøndt jeg aldrig tvivler om, at De er både dansk og ærlig. Desuden har Tydskerne vist aldrig bragt Freja med i deres Luftslotte. Når De nu alligevel ligner mig med hende, så går De igjen alt for højt. Igår var jeg ude i Haderslev og fik en Tand trukken ud, jeg har rigtignok aldrig før været på den Galej og håber heller aldrig at komme der mere, men Fader kaldte mig dog straks en tandløs Kjærling, og den Titel kan De troe passer mindst af alle på Freja, idetmindste ikke så længe hun havde Idunnas Æbler at tye til, dog! er det ikke meget bedre at være en tandløs Kjærling end at gå og gnave og se så sur ud, som den sureste Eddikebrygger.

Dog et Spøg et andet Alvor, det De skrev om Bedet, der blev ødelagt, når Træet blev rykket op, det er kommet til at

hvile så hårdt på mit Hjærte. Ja jeg troer, jeg døde, dersom den Lignelse skulde komme til at passe, og dog kan jeg umuligt nu gjøre et Skridt, som måske i Tiden kunde gjøre både Dem og mig ulykkelige, jeg er nu engang sådan, at jeg ikke kan tage en for Dem ønskelig Beslutning, før jeg kjender mig selv og ved, at jeg elsker Dem så højt ja lige så højt, som Nanna elskede Balder, altså højere end alle Andre her på Jorden; og De veed jo nok, jeg så har en slem Fader at komme over. De skriver, at De var bange for at byde mig et usikkert besværligt Udkomme, troer De da ikke nok, jeg veed, at ikke for al Verden kan kjøbes Kjærlighed, nej, om De end var så fattig som *Lasarus*, så skulde Sligt for mig ikke komme i Betragtning, mig gjælder det kun at komme til at elske Dem, som jeg gjerne vilde, og det troer jeg snarere, jeg kom til, når jeg igjen så Dem, og kunde tale med Dem. Vi talte jo heller ikke en eneste Gang sammen, medens De var her, måske vi da kunde forstå hinanden lidt bedre. Nu ser De, hvordan jeg har det. Elsker De mig aligevel så højt, at De kan rejse herover til mig efter den Beskrivelse, jeg nu har givet Dem af min Tilstand, så er De os Alle meget velkommen. Og vil vor Herre så give mig den Kjærlighed, som jeg så gjerne vilde have til Dem, så giver jeg Dem den med Glæde, men hvordan det så går, så lad mig dog altid finde i Dem min oprigtige Ven, og jeg vil altid være Deres oprigtige Veninde

Nanna Bojsen.«

Kønnere, mere gennemsigtigt klart har noget Daguerreotypi aldrig gengivet en ung Kvindes Billede til Eftertiden, end dette over 60årige Brev gengiver den unge Nanna Bojsen.

Lidt legende, koket småvrøvlende på Overfladen og samtidig så dybt ærlig, alvorlig og ideel.

Kort efter er det hendes Fødselsdag d. 27. Sept. Den Mand, der ikke har opdaget den elskede Genstands Fødselsdag, er ikke virkelig forelsket. N. J. Jensen havde opdaget hendes, men tænkte sig tillige, at der den Dag var en Mængde Gæster, unge og ældre, i den gamle Præstegård.

Det var der også, og Nanna var strålende glad. Fra Moderen, for hvis Fantasi, Følelse og Forstand intet kunde skjules, bredte der sig ligesom en Forventning over det gamle Hus.

Nanna får så mange Gaver, men har den Dag det Udtryk i Øjnene, som man ofte ser hos Børn på deres Fødselsdag:

»Og hvad så mer?«

Man synger og leger i den dejlige Have.

Om Aftenen ved Bordet holder Helweg en morsom Skåltale for Nanna, hvori han spår om Balders snarlige Ankomst.

Tilfældigt er han den allersidste Gæst om Aftenen, der tager afsted, lige i det Øjeblik, Postvognen kører ind i Garden med Jensen.

Helweg springer da af Vognen, løber tilbage i Salen, og uden at ane det mindste om de virkelige Forhold, råber han for Spøg:

»Her kommer Balder!«

Hvorefter han forsvinder.

Da bliver Nanna aldeles bestyrtet og gør dem alle undselige og søre ved i det Øjeblik, Jensen taktfuld og værdigt træder ind, at flygte ud af Stuen.

Jeg har ingen kendt, hvis lyse, kønne Udseende og milde, mandige Væsen på en smukkere Måde kunde virke som Bølgedæmper end N. J. Jensens.

Det fik han Brug for den Aften og i de følgende Dage. Han virkede i højeste Grad hyggeligt på dem alle, og i sit Væsen overfør Nanna er der noget ømt beroligende, som ganske indtog hende.

Med Frieriet venter han.

Den 6. Oktober, Kongens Fødselsdag, er han med Familien til Bal i »Harmonien«. Alle hendes Tilbedere med og uden Uniform sværmer om hende, men hun har ikke længere Øje for dem. Hun tåler nu ikke, at man kritiserer hans Dans, og er meget stolt og henrykt, da han ved Bordet udmærker sig som Taler.

Inden hans Afrejse d. 8. Okt. er de forlovede.

Der er i de gamle Breve fra Forlovelsestiden flere Strejflys over hendes Billede.

Ofte benævner hun sig selv:

»Så frydefuld som en nylig udvalgt Minister.«

Med muntert Skelmeri benævner hun de uforlovede unge Mænd som de »ledige Embeder«, og hun priser sin Lykke, at »hendes Embede« er uden Enke på Kaldet, d. v. s. en tyngende Fortid.

Hun skriver:

»Det er så underligt nu at have Uge og tage rigtig fat efter at have siddet til Stads så længe ved Siden af Dig, men nu er det jo rigtignok også Juttas Tur til at være Stadsdame. Når Du kommer til Jul, skal jeg illuminere både i mit lille Tagkammer og Hjertekammer, de andre har vist *Villien* til det samme, og mere kan du da heller ikke forlange af dem — —. Mon det ikke bliver den bedste Jul, vi har oplevet. Når jeg bliver gammel, så vil jeg vist tit komme til at mindes den sidste

Jul, jeg var i min Faders Hus, men Julen kan også komme til os i vort lille Hjem, kan vi ikke som her vente mange Gjæster, *En* Gjæst kan vi dog vente, som ikke svigter, og det endog den allerbedste. — —

— —
Nu er her atter kommen danske Skuespillere til Haderslev, iaften tager hele Huset ud for at se »Talismanden«; jeg har forlangt 3 Mark for at blive hjemme. Jeg var nu bleven hjemme alligevel for at tænke på Dig — — — så, nu kom sandelig Peter Larsen Skræppenborg kørende, — han har Smør med, kan jeg se — nu bliver der ikke noget af den Komediatur.

— —
Vi var til Selskab hos Apotheker Aggersborgs, men nu er alle Selskaber mig kjedelige, jeg morede mig kuns, mens Din Skål blev drukket, — og så ved i Hemmelighed at sidde og tænke på Dit Brev. Hvor er det dog en dejlig Ting at elske, og hvor der dog er Velsignelse deri, jo inere jeg elsker Dig, desto mere elsker jeg også alle andre Mennesker, hele Verden ser jeg i et meget smukkere og venligere Lys, og det er vist, at det er meget lykkeligere selv at elske end at blive elsket, det føler jeg rigtigt nok, når jeg tænker på *Nu* og i Sommer, jeg fortjente at pidskes for det Skaberi i Sommer, jeg var en rigtig dum Djævel, en lunken Hundestejle, men nu vil jeg gjøre alt hvad jeg kan, for at gjøre det godt igjen, jeg vil gjøre alt, hvad der kan glæde Dig, om det så var at — — *kysse Møller i Flakkebjerg.*

— — —
Det er umuligt at være rigtig glad i Selskab, når man savner den, man elsker. Jeg havde ingen rigtig Magt over mine Tanker, de løb fra mig hele Tiden, hvorhen ved Du nok, for det var jo Dig selv, som lokkede dem bort. Helweg sagde også, da han rejste, at jeg i Grunden ligeså gjerne måtte rejse straks, jeg var allerede forløren. — —

— Bare jeg kan blive Dig til Glæde, jeg kan ikke ret begribe, hvor nogen sådan kan blive ved at være glade ved mig. At Du straks syntes godt om mig, det kunde jeg bedre forstå og skønnede vist heller ikke på det, som jeg skulde, men det kan Du tro, at jeg påskønner, at Du bliver ved at elske mig, kan Du blive ved med det, da vil jeg blive gladere og taknemligere med hver Dag, jeg lever, jeg har aldrig før så godt kunnet takke Vor Herre, som siden jeg rigtig er kommet til at elske Dig. — —

Min Sygdom var ikke af den Slags, som Folk plejer at dø af, men indskrænkede sig kuns til min højre Kind, som på engang blev hoven og storsnudet på hele det øvrige Ansigts Bekostning. Ligesom Russerne opsluger alle de omkringliggende Lande, således vil denne dumme, hovne Kind aldeles ødelægge og udjævne både Næse og det nærmeste Øje, dog må jeg sige, at Øjet forsvarede sig tappert, rigtignok ikke med Kanoner eller andre brandbare Sager, nej, det kom rigtignok her for en Dag, at det er Bagtalelse, at der er sådanne Sager i Øjnene, nej, Øjet forsvarede sig ligesom Ditmarskerne, åbnede alle Sluserne, og Vand strømmede ned over Fjenden. Dog det hjalp ingenting og var en komplet Misforståelse, ligesom dengang Molboerne druknede Ålen. Næsen fandt sig mere tålmodigt i det, og håbede kun på, at der skulde komme Hjælp, hvilket heller ikke slog Fejl, thi snart fik Fyren Løn som forskyldt, thi som den sad i de allerstolteste Forhåbninger (Planen var naturligvis at blive Kejser over hele Planeten, til stor Plage for det almene Vel). Da kom Doktor Madvig og knækkede med et Snit alle de storsnudede Planer, ja, strenge Herrer regjere aldrig længe, *alt*, hvad der var oprørsksindet, blev landsforvist for ævig Tid og Freden blev sluttet i Moders Seng og Kniven blev dømt til at betale Krigsomkostninger, men eftersom det altid går ud over de Uskyldige og Fromme, så måtte også Munden her betale Gildet, thi ikke allene måtte den finde sig i at åbne sig for Kniven, som slet ikke smagte den godt, dog endnu værre smagte alle Oprørerne, som allesammen måtte retirere den Vej ud, men siden har her dog været Fred og Rolighed — — *Vrøvl* siger Du, men det kan nu ikke blive Andet, jeg har nu engang min Force i at vrøvle og kan ikke altid lade være dermed, når jeg da skal skrive, og det *vil* Du jo have — —

— — Du er den bedste Brudgom, jeg kan få på denne Jord, men om Du elsker mig så højt som ham i Himlen, det kan jeg dog ikke troe, thi han har nu elsket mig i 19 År og skjønt jeg altid har opført mig slet som en Skurk mod Ham, så har han dog altid været mig troe, har givet mig alt, hvad jeg bad Ham om, ja var det end om Kjærlighed til en, som er i denne Verden.

— Helene gav mig en Bog, det var »Fårekyllingen« hun vil have, at jeg skal ligne »Prikken« og det vil jeg da gruelig gjerne, vi vil sammen læse den Bog.

Den gamle Major sendte mig en Rosenbuket sammenholdt med en meget smuk Agatring, det var, som hele min Ungdom kom med den og vilde tage afsked med mig syntes jeg. Men da de alle var borte, og vi sad i Salen, tænkte vi på min sidste Årsdag, da en Postvogn rullede ind i Gården, og det forekom

mig, som jeg hørte den igjen — hvilken Glæde det nu vilde være! ifjor var jeg en Æsel, men jeg kjendte Dig ikke, og den græder ej for Guld, som aldrig Guld ejede. —

— — —
Vi har Besøg af . . . , hun er vist en meget rar Pige, det lader til, at hun holder meget af mig, og kan slet ikke forstå, at nogen kan snakke så meget ondt om mig. Hun siger, hun forsvarer mig så godt, hun kan, blandt alle mine mange Fjender, det er jeg ubegribelig glad over. Jeg har nu sat mig for, at jeg vil skrive til Onkel Peter og Tante Meta og sende dem en stor Pose Nødder, som de holder så meget af, vidste jeg blot, hvordan jeg skulde skrive, bare hvordan jeg skulde begynde. —

— — Forresten skænder Du på mig, men det kan nu aldrig nytte en Snus, jeg har ingen rigtig Respekt for skriftlige Grovheder, det står jo desuden ganske i min egen Magt, om jeg vil læse sådant et Brev eller ej, og endelig er jeg jo af dem, der sjældent tænker på det forbigangne eller tilkommende, jeg siger til mig selv: *Nu* i dette Øjeblik har Julius tilgivet mig min Vrovlevornhed, ja fortryder vist endogså, at han skrev Skænd — derfor råder jeg Dig til at lade være med det en anden Gang, jeg skal så nok også gjøre mig Umage, for at Du ikke skal fa Grund. — —

— — —
Hvilken Påske især Langfredag — den Dag vil jeg aldrig glemme, Fader blev så bevæget, da han oplæste Evangelium, at han flere Gange ikke kunde sige et Ord, men måtte holde helt op imellem længe — hvorfor Dødbiderne sagde, at han var bleven syg på Prædikestolen, men så var det til desto mere Velsignelse for dem, som forstod ham, han har lovet mig at skrive den i Budstikken, så skal vi sammen rigtig glæde os over den. —

— — —
Du kan da vel nok vide, at jeg ikke er bange for at sejle ud med Dig på Dit Fartøj, når Du har en sådan Styrmand, der tvinger Storm og Uvejrs for os lige så godt, som da han var på Apostelen Peters Fartøj, han skal nok også føre os i en sikker Havn, hvor der er godt at lande.

Din lille Burre Nanna Bojsen. c

14. KAPITEL.
**Breve i Forlovelsestiden fra Vennerne
 i Bjærgby Præstegård.**

Til Nanna Bojsen fra hendes Veninde Helene Fenger.

Kjøbenhavn d. 18. Okt. 1854.

Kjæreste Nanna!

Gid jeg kunde see Dit Ansigt, og at Du er rigtig glad, nu kan jeg kun skrive *Til Lykke* min søde Veninde, Vorherre give Dig sin bedste Velsignelse, så Du må føle Dig så lykkelig, som Dit varme Hjærte attråer. Jeg kan af dette Brev ikke riøtigt forstå mig på Dig, så dersom Du ikke herefter kun skriver til Jensen, så vilde jeg så gjerne snart høre fra Dig igjen, hvor kunde Du også sige, at det blev offentlig, fordi den *stille* Jutta havde set det, Du må ikke mere være vred på hende kjære Nanna. Tak fordi Du vilde lade mig see Dine Breve, som jeg sender Dig tilbage, jeg synes, de er meget smukke, og må naturligvis i Dine Øjne have endnu mere Værd. Jeg havde jo rigtignok tænkt mig et Brev fra Dig *med Stjærner!* en Del anderledes, men Du ved jo, at jeg intet kjender til de Dele, og når Du er glad, vil jeg glæde mig over Dig. *Det* kunde Du jo umuligt være, ifald Du tvivlede på, med *Guds* Hjælp at kunne holde, hvad Du har lovet, så det, at Du ikke vil have det bekjendt endnu, er naturligvis ikke, fordi Du er uvis i Din Sag, så Du kunde tænke på, at gjøre Noget om igjen, før Folk fik det at vide, men fordi Du vil have Ro til først ret at udvikle Din Kjærlighed. Hertil give Gud Dig Nåde.

Herinde er jeg ikke min egen Herre, Bedstemoder der kun er dårlig, spørger hvad jeg har for tidlig og sildig, når jeg ikke sidder hos hende, så dette Skriveri stjæler jeg mig til, derfor er det derefter. Du ved nok, jeg er bedrøvet over at få mit gamle Hjem flyttet herind, så vilde jeg dog meget hellere, at vi var kommen til Slesvig. Din gamle Tilbeder møder jeg på Østergade, men hun hilser ikke, og Jacob Monrad ligeledes, han hilser dog. Hanne Rønne mødte jeg også, hun frittede, om Jensen var bleven forlovet med Jutta, hvad jeg naturligvis meget alvorligt kunde forsikre hende ikke var Tilfældet, vidste aldeles Intet. Min største Glæde herinde, bliver da at få Brev fra mine Venner —«.

Fra Fru Augusta Fenger til Fru Eline Bojsen.

Bjærgby d. 16. Oktober 1854.

»Min egen kjære Eline!

Tror Du, at Din gamle Veninde glemmer Dig og Dine, så tager Du *visselig* Fejl, thi jeg har tænkt meget på Vilstrup i denne Tid; jeg har modtaget begge Dine Breve og takker Dig for den Kjærlighed til mig og mine, som Du især i det sidste så stærkt udtaler, men jeg havde intet at sige, intet at råde, og derfor har jeg med Længsel ventet på at høre nærmere fra Eder, men nu vil jeg da af mit ganske Hjærte ønske min kjære Nanna, Dig og Bojsen tillykke! Jeg gjør det med Glæde og håber også, at min Lykønskning nu bliver modtaget med Glæde. Der er en Sten lettet fra *mit* Hjærte nu, thi det har rigtignok været med et beklemt Sind, at jeg har tænkt på Eder i Kjære i den Tid, da så meget var i Gjære. Gid den Kjærlighed må blive som Ohlenschlæger siger: fast som Evigheden, skjøn som Morgenrøden, så vil den også udbrede et Rosenskjær over hele deres Liv. Min Kjærlighed til Fenger var heller ikke så blussende, eller så bestemt, da vi blev forlovede, jeg syntes selv at jeg ikke holdt nok af ham, men han sagde jo dog forleden, at det blev hans Lykkes Krone, og Gud ske Lov, jeg tror også, at vore Venner nok har kunnet se og mærke, at vi har holdt af hinanden, både i gode og onde Dage. *Her* er vist Guds velbehageligste Villie sket, det kan jeg ikke andet end troe. Jeg synes nu, de *paser så udmærket* sammen, de er enige i det allervigtigste, det er nu *N 1*, de er danske af Sjæl og Sind, det er *N 2*. Nanna er i mine Øjne et Naturbarn, eg netop derfor holder jeg af hende, og jeg ved ingen anden ung Mand, som har gjennemgået den lærde Skole, og dog er så naturlig, han har da også et velsignet Ansigt i mine Tanker. »*Å skit,*« sagde Fenger, da vi talte om hans Haud, og det siger jeg rigtignok med, han havde med Glæde fået en af vore Døtre, om det havde været een af dem, han havde syntes om, og jeg anseer min egen Nanna for en højhjærtet Pige, som ikke lægger Værd derpå, men nok kan dele små Kår med sin Ven, om så skal være, thi hun er nøjsom og gjør ikke store Fordringer, det så jeg med Glæde her i Sommer, da al hendes Stads var gået fløjten, ja jeg tror, at Nanna vil kunne dele Jensens Iver for hans Højskole og holde trolig ud med sin Ven, og elske ham og hans Familie *lige* højt, om de end ikke er store Folk i Verdens Øjne. Se alt det tror jeg om vor kjære Nanna, og derfor er jeg glad, og længes kun efter at høre, at hun også er glad og rask igjen den Stakkell, thi så håber jeg, at det ser frydefuldt ud i det kjære Vilstrup, og så tænker jeg også, at Du Kjære har fået lidt

mere Roe på Dig, har den lille Emil dog ikke snart fået Die nok?

— — —
Fenger rejste igår til Kjøbenhavn, han sagde nok, at det var ikke værd, at jeg talte om Anledningen til hans Rejse, før vi så, hvad det blev til, men jeg kan ikke godt andet. Det er nemlig hans Faders gamle Kald ved Frelzers Kirke, som er blevet ledigt, det eneste som han nogensinde har havt Lyst til at bytte med Bjergbye. Nu er han rejst ind for at komme til en Bestemmelse, om han skal søge det, ikke for at vide, hvor stort det er, men om der er Rimelighed for, at man vil have ham, og at han kan få en Virkekreds der, thi hvad det her ene gjælder om, det er jo om vor Herre vil have ham der, ellers forlod vi ikke Bjærgbye, hvor vi har havt det godt i såmange Ar. Men bed nu for os kjære Venner, at vor Fader må ramme det Rette, jeg synes nu, at når han søger det, så har vor Herre Lodderne i sin Hånd, og han gjør, hvad *Han* vil. — —

Fra Fru Augusta Fenger til Fru Eline Bojsen. (Brudstykke).

Bjærgby d. 13. December 1854.

»Min kjæreste Eline!

Tak for det dejlige Brev, Du sendte til min Fødselsdag, Tak for Dine kjærlige Ønsker, men allermest Tak for Dine kjærlige Forbønner. Du har så ganske Ret i, hvad Du siger, at jeg er lykkelig fremfor mange, mange andre, gid jeg kun altid kunde føle min Lykke og påskjønne den, og glæde mig ved den. Jeg tror og håber også at beholde denne sjeldne Lykke, men jeg søger ikke Visheden derom i den Tid, der svandt, thi jeg tør ikke stole således på mig selv eller noget Menneske, men jeg stoler på Guds Nåde som har bevaret og ført os hidindtil, at Han heller ikke vil slippe os fremdeles, og glæder mig til, at det skal blive endnu bedre i det andet Liv, hvor der ikke mere er Synd eller Sorg. Jeg glæder mig også over Børnene, thi de holder af mig, og hvad mer er, jeg tør også sige om dem alle, at de holder af vor Herre, men jeg tør dog næppe sige, at de lyder mig ligeså fuldt som Deres Fader, det skulde da være af Kjærlighed, thi de har ikke megen Frygt for mig, og det var jo også det bedste, når det kunde ske af Kjærlighed. Jeg vil jo også gjerne leve med dem, om jeg end tidt længes efter at komme hen, hvor der er endnu bedre, men dertil er jeg vist ikke færdig endnu. Jeg har været så død og adspredt i

denne Tid, at jeg besluttede at gå til Alters med Skjelskorerne og nogle flere hos min egen Præst*), og det var en rar Dag. Siden har jeg nok været mere alvorlig ja *forknytt*, end død og ligegyldig, og jeg håber nok, at Glæden kommer til Jul. Det glæder mig hjærtelig, at Nanna nu har det godt, det var jo også kun det, det kom an på, om hun holdt af ham, når hun gjør det, så er jo alting så såre godt og glædeligt, så kommer nok alt det øvrige med Guds Hjælp. Nu har jeg ikke seet Jensen længe, men jeg har jo også hørt, at hans Øjne skinnede som et Par Stjærner, da han kom tilbage, det sagde Folk, gid han nu kunde få sådant et godt Vejr at rejse i. Har Nanna skrevet til Helene siden, jeg ved, at hun vilde blive så glad ved at få et Brev fra Vilstrup, hun er temmelig ene i den store Stad nu til Julen. Jeg savner hende så meget, næst efter Fenger var hun den, jeg bedst kunde tale med, og der er sa meget, der går een igjennem Hovedet i denne Tid. — — —

15. KAPITEL.

Forberedelse.

Der tænkes stærkt på Bryllup, men da opdukker den Vanskelighed, at Bojsen ikke kan indse, hvorfra han skal skaffe Penge til Udstyr, der er jo aldrig noget tilovers.

Fru Eline Bojsen, der ikke er uden Administrationsevne som flere Kvinder, vi senere skal komme til i denne Bog, tilbyder da i 4 År at overtage *alle* Penge-Sager og -Sorger.

Hun får alt udmærket på Fode, udstyrer to Døtre og «ør stort Bryllup.

Det bestemmes, at Nanna skal med sin Kjæreste til Hindholm for at se på Forholdene; derom skriver hun:

Bjærgby d. 16. April 1855.

»Min kjære yndige Moder!

Siden Du var den Første, som skrev til mig, så skal Du også være den Første, jeg skriver til, og sådant et yndigt kjærligt Brev var da nok værd at svare på. Du må endelig ikke troe, at jeg er vred på Dig for nogen Ting, og Jutta har ikke sagt andet end Godt om Dig til mig, og tværtimod, jeg rejste

*) hendes Mand.

med *det* Indtryk, at Du var for mig den alleryndigste af alle Kvinder på hele Jorden, og Du har Ret i, at jeg ganske ordentlig vil komme til at savne Dig. Men jeg skulde jo fortælle Eder, hvordan det er gået mig på hele Rejsen. Den første Nat kørte vi jo til Kolding. 2 Timer om hver Mil, da Vejen var ufremkommelig, vi var ene 2 i Vognen og sov som Klister og Malle. Kl. 11 om Formiddagen var vi ved Snoghøj, hvor vi havde en yndig Tur over Vandet, kom så i en Bivogn tilligemed en tyk sovende Slagter og en affekteret tysk Postmesterfrue. Jensen og jeg afbrød endelig den lange kjedsommelige Pause med at synge en Sang og den frembragte den besynderlige Virkning, at Slagteren brast i Latter og Fruen i Gråd på én og samme Tid, det kunde Erik Ejegods Spillemand ikke engang have gjort os efter. Midt om Natten kom vi til Nyborg, hvor jeg fik mit Værelse og sov til om Morgenen Kl. 5, da Dampskibet der ellers ikke gik hverken før eller efter, naturligvis gik i Anledning af os 2, og sådan gik det også, da Jensen rejste over, sa Lykken lader det dog til, vi har fået med os. Da vi kom til Slagelse, tog Jensen extra Vogn, da Hasles Vogn var kørt hjem på Grund af, at vi ikke kom, og Posten jo havde ligget 8 Dage på Sprogø. Om Aftenen kom vi så til Holsteinsminde, hvor vi fik en rigtig yndig Modtagelse. Vi kom lige til Aftensbordet, hvoromkring sad, først Stephansen med Kone, Husjomfru, Lærerinde og Plejedatter. Madam Staldknægt — en fremmed Besøgende fra København, Madam Sørensen — Husjomfruens Moder, Hasles 3 Dreng, og en gammel afdanket Løjtnant Gran, hvis Datter er berømt Danserinde. Alle var da så venlige og kjærlige mod mig, så det var en Lyst, jeg tror, Løjtnanten bukkede 7 Gange lige til Jorden for mig. Næste Dag var det, vi gik til Hindholm, hvor jeg fik den stadseligste Modtagelse, 2 Velkomstsange blev sunget, en af Eskesen og én af én af Eleverne selv, den var det, jeg sendte Eder. Jensen siger, at alle Mennesker er indtaget i mig, og at de ikke havde ventet, jeg var sådan. Økonomen Hansen skal have sagt, at sådan en lille Pige kunde man da holde ud at ligge på Knæ for i en 3—4 Dage. Bare det nu må holde ud i Længden, men med Guds Hjælp tænker jeg nok, det skal vare altid ved.

Gården er jo rigtignok noget forfalden på nær Skolebygningen, men denne Tid er også den allermest uheldige, da Intet er udsprungen endnu, og der lige skal bygges. Madam Stephansen siger, at hun nok tror, det kan blive en ganske hyggelig lille Bolig med Kjøkken i Kjælderen for at få mere Plads. I Løverdags kom Møllers fra Flakkebjerg, Marie er en

rar lille Pige, som jeg blev meget gode Venner med, Madammen lod det også til, kunde godt lide mig *nu*, hun fortalte mig da, hvor mageløst jeg havde forandret mig til min Fordel, nu skal Folk jo sætte gode Miner til slet Spil, og så ved de ikke bedre end sige, jeg har forandret mig. Søndag Morgen kørte vi til Bjergby og blev modtaget med Efterretningen om Fengers Forflyttelse. Helene er nu kommet sig igjen, men er ikke glad ved at komme til København. Marie blev så glad for Din Ring, ellers er alt her hos Fengers ved det Gamle, de er de samme yndige Mennesker, som de altid har været — — —

Også i Søkendeflokken forberedes der store Ting i Anledning af Bryluppet, hendes 16årige Broder Peter Bojsen skriver derom:

»Fra Peter Bojsen til Nanna Bojsen. (Brudstykke).

Dog ud og Dag ind speculerer jeg på een eller anden Manøvre, der kunde opføres på Din Bryllupsdag, thi det er vel en afgjort Sag, at der på den Dag skal være en Fest, som ikke skal have sin Lige i Verden; den skal udføres uden Penge, og dog skal den efter min Mening være således, at ikke alene alle Slesvigerne skulle få Diarhè af Forbauselse, men selv Africas Negere skulle studse ved den blotte Efterretning. For at få et Resultat, der kan overgå alle disse Forventninger vilde det vist ikke være af Vejen at begynde straks at speculere, thi det bliver vel ved Planen, at Bryluppet skal stå i Pindsen — — —

Onkel Peter vil så gjerne have nogle Nødder derovrefra, kan der dog ikke sees Udvej til, at en eller anden opofrende Sjæl kunde sende ham en Strømpefuld? Mig tykkes, at Ricard Petersen eller Peter Skou fik Løfte om en Strømpefuld; istedetfor at sende til dem, var det da rimeligere og fordelagtigere at sende til Onkel Peter. Det er Brandt, der stadig omtaler den Mængde Nødder, han har seet i Slesvig, så Onkel Peter bliver ved at råbe på, at jeg skal skaffe ham nogle derovre fra, og hvad skal jeg gjøre?

— Når du taler med Fader, vil Du så ikke lægge Mærke til, om han speculerer på at sende mig nogle Frimærker.

Nu kan Du vist ikke tåle mere denne Gang, jeg vil derfor gjøre Holdt., bede Dig hilse og dermed Stop. —

P. Bojsen.«

16. KAPITEL.

Nanna Bojsens Brudgom.

Der er al Grund til at understrege det »Skit«, hvormed Pastor Fenger omtalte N. J. Jensens *Haud*.

Skønt det jo i høj Grad foregriber Begivenhedernes Gang, vil jeg afskrive hans Afskedsansøgning til Ministeriet i 1895, fordi man der med de færreste Ord klart og godt har hans Livs Begivenheder:

»Født 16. Sept. 1821 er jeg nu nærved de 74. Som Søn af en fattig Skolelærerenke kom jeg i 1840 med Friplads på Jonstrup Seminarium, hvorfra jeg blev dimitteret 1843. Under adskilligt Arbejde med privat Undervisning og med Afbrydelse ved Krigen 1848, i hvilken jeg deltog som Frivillig, opnåede jeg at få theol. Embedseksamen 1852. Samme År deltog jeg i Oprettelsen af Folkehøjskolen på Hindholm, hvor jeg med hele min Ungdoms Kraft og Varme, undertiden med Overanstrengelse, arbejdede i 12 År. Den 4. Juni 1864 blev jeg allernådigst kaldet til Sognepræst i Mejrup og Førstelærer ved Borgerskolen i Holstebro. Samtidig med min Embedsgjærnning der, nedlagde jeg mine Erfaringer fra Højskolelivet i en Verdenshistorie til Læsning for Folket, af hvilken der nu er begyndt på 4. Oplag. Den 6. Maj 1873 blev jeg kaldet til Sognepræst for Æbeltoft og Dråby, hvor jeg altså har været Præst i over 22 År. Her fik jeg 1874 oprettet en Folkehøjskole, som jeg bestyrede og forestod, og i hvilken jeg uden Vederlag underviste daglig til 1890. Således tør jeg mene, at have brugt de mig betroede Kræfter nogenlunde godt med en stadig Anstrengelse. Nu føler jeg mig træt og opslidt. Min egen og min Hustrus Sygdom og hendes Død i forrige År har givet mig et slemt Knæk, som føles især på Nerver og Hukommelse, ligesom min Høreevne er i stadig Aftagende. Det vil således ofte nu kjendes, at jeg føler Trang til at afløses og fritages for Embedets Arbejde og Ansvar. Tidspunktet formoder jeg vil være gunstigt for den endelige Ordning af Skole- og Kirkesagen i Æbeltoft. Mulig kan jeg endnu gøre Tjeneste under Vakancen, som let vil volde Vanskeligheder i Vintertide i det store og vidtløftige Pastorat.«

— — —

Der er et gammelt Brev fra ham til hans nærmeste Slægtninge:

Kbhvn. d. 25. Maj 1848.

Kjære Wilhelm!

Igår fik jeg Ordre til at holde mig parat til at rejse, så snart jeg er bleven forsynet med Mundering, jeg tør derfor nu ikke mere forlade Byen, og må vente med at besøge Eder til jeg med Sejr og Glæde kan vende tilbage, hvilket jeg håber vil ske ret snart. Vi ere 36, mest Studenter, der skulle afgå på engang, for i Fyn af Hedemann at anvises Pladser i Regimenterne som Underofficerer. — Nu må I endelig, *især Moder*, ikke være ængstelige for mig, det er der jo desuden ikke videre Grund til, når man betænker, at der i et så blodigt Slag som det ved Slesvig ikke faldt mere end 150 af 11,000, altså omtrent 1 af 100, så synes jeg, man kan have alt muligt Håb om ikke at blive denne ene. I al Fald: »den Gud vil bevare, er uden Fare«, og det er dog det vigtigste; er det hans Villie, at vi sunde og friske skulle vende hjem, så skeer det jo, og hvilken Glæde vil det da ikke være, at gjensees med sine Kjære efter at have stridt for sit Fædreland.

Skulde man endogsaa falde, så veed jeg da, at man aldrig kan få en skønnere Død, og man veed jo ikke hvad der venter En i Livet, så man måske endogså kunde have Grund til at glæde sig ved at drage bort fra en ulykkelig Tilværelse. Det er værst for Jer Andre, der bliver hjemme, men I må hjælpe hinanden at holde Modet oprejst og især søge at styrke Jer i Tilliden til, at der er et alkjærligt Forsyn, der våger over Fædrelandet og os Alle. Det har Moder jo fra først af lært mig, og skjøndt den Spire, hun har plantet, kun har skudt svage Skud, så har den dog altid ligget frisk i Baggrunden, og det er altid den der er kommen frem, når der rører sig noget Godt hos mig, og jeg ser ofte tydeligt, at det dog er derfra, man skal søge Trøst og Styrke i Livets Kampe — —»

Brevet er plettet som af mange Tårer, hans Moder og eneste Søster har nok læst det atter og atter.

Hans bedste Ven, afd. Provst Sørensen Jerslev i Vendssyssel, skrev engang til mig om deres fælles Ungdomstid:

»1848 mødtes vi d. 18. Sept. ved Revuen på Lerbæk Mark ved Vejle, hvor Frederik d. VII hilste på sine Krigskarle. Det var den Dag der blev sunget »Det skal ej ske« (H. P. Holst) ved Kongens Frokost.

Jensen stod som frivillig ved. 4. Batt. og havde den røde Trøje med en morsom Stumphale. Jeg som stod ved 3. Jægerkorps havde kort grøn Frakke. Vi havde ikke sets siden de bevægede Martsdage og vare *meget lykkelige* ved at mødes

og ikke mindst ved at finde, hvorledes det, der havde været gemt dybest inde, nu var kommet til Liv' og Lys.

Efter Krigen traf jeg ham som J. Schjørrings Kontubernal på Regensen. Senere, forekom det mig, var Algreen og Jensen Kontubernaler.

Algreen*) holdt meget af ham. De fik dem ikke så sjældent en L'hombre med Schjørring og Gjerløf eller andre. Men det endte *altid* med ivrige Forhandlinger om »symbolum apostolicum«, som Algreen sejrrikt hævdede som Herrens Mundsord.

Den praktiske Algreen forstod altid at skaffe lidt godt Aftensmad med et Glas til.«

Lige så gribende skønt N. J. Jensen talte om Martsdagene, lige så let gik han altid hen over selve Krigsårene i Modsætning til så mangan gammel Veteran, der har en sær Nydelse af at fortælle de mest hårrejsende Enkeltheder. Kun een eneste lille Anekdote fra Krigens Tid husker jeg af ham.

Han gik en Dag sammen med en Soldat, der gik og græd, og som ingen vilde tale med. Jensen talte flere Gange til ham og fik endelig at vide, at han var angst og ked af at skulle i Krig og forstod ikke nogen Mening i det Hele. Men så fortalte Jensen, — sikkert med vidunderligt Liv og Varme, — om Martsdagene — om Kongen — — Studenterne, og om sig selv da dette ene lille Faktum, at han, den fattige Student, havde brudt af midt i Eksamenslæsningen for som frivillig at gå med, og jeg hører endnu min Svigerfader sige med bevæget Stemme: »Og han tørrede sine Øjne, så på mig og omvendte sig. Jeg så ham aldrig siden, men faldt han, da var det ikke som Slagtekvæg.«

Der er forresten flere, der har fortalt mig, at det var Jensens Styrke at opmuntre Soldaterne også med en Spøg, som når han sang: »Til alle vakre Pigers Ros og Ære« o. s. v.

Studenterkammeraten J. Schjørring har fortalt om han:

»Jeg husker et lille Træk om Jensen og mig fra den Tid,**) som vistnok blev af større Betydning for mig, end jeg den Gang forstod. Grundtvigianere kaldtes allerede den Gang i Studenterverdenen de Studenter, der gik i Vartov Kirke og hørte Grundtvig, og blandt dem var både den 40-årige Student Algreen og Jensen. Medens jeg nu var betaget af det ny Liv,

*) En af Grundtvigs betydeligste Disciple, der mistede sin Lærergerning ved Snedsted Seminarium, fordi Kancelliet opdagede, at han samlede Seminaristerne (deriblandt Kr. Kold) til kristelige Sammenkomster. Han fik stor Indflydelse paa Kold. Algreen, døde som Præst i Aakirkeby paa Bornholm.

***) paa Regensen.

der for første Gang havde mødt mig hos disse kære Venner, og dog bange for det, skete det, at jeg en Nat kom til at dele Værelse med Jensen. Vi kom da, som rimeligt var, straks ind på det brændende Spørgsmål, som jeg var opfyldt af, og jeg gjorde i Samtalens Løb alle de velbekendte teoretiske Indvendinger mod Grundtvigs kirkelige Anskuelse og endte med at erklære, at jeg aldrig blev Grundtvigianer. »Det bliver Du nok alligevel, hvis det er Guds Villie,« svarede Jensen ganske stille, »for det gør man sig ikke selv til, eller bliver efter Forstandsbetragtninger, men Vorherre tvinger os, så vi bliver nødte til at vove Springet.«

Han havde Ret både i Almindelighed og fik Ret med Hensyn til mig, og jeg har mange Gange siden tænkt på det Ordskifte i den stille Nat.«

Da han som gammel var flyttet op til os i Vendsyssel, hjalp jeg ham at ordne hans Pult, der fandt jeg et meget gulnet, gammelt Papir med Vers. Da han så, jeg læste dem, smålo han og sagde:

»Ja, dem skrev jeg, da jeg så Nanna første Gang, men hun fik dem aldrig, de var ikke gode nok.«

Men han tilintetgjorde dem dog ikke som så meget andet i Pulten dengang, og derfor skal de med tilsidst i Billedet af ham fra Ungdomstiden:

»Jeg drømte som Barn om et Paradis skønt,
for mit Øje det stråled' så smukt,
det stod malet med Håbets det dejligste Grønt,
med Livstræets yndigste Frugt.

Og jeg skued' der inde en Kvinde så grant,
hun var Havens den skønneste Pryd,
hun opelskede Træets de friskeste Skud,
selv omstrålet af Ynde og Fryd.

Jeg blev Yngling og Mand med det Billed i Barm,
det i klare Træk trådte frem,
og jeg kæmped' og stred med en Higen så varm
for at nå til det dejlige Hjem.

Det var stundom, som trak det sig længere bort,
der blev Mørke og Tvivl i mit Sind.
Det var Skyggernes Tid, der dog gærne var kort,
og på ny skued' Dagen derind.

Thi Gud Fader mig altid var nådig og god,
 lod de Paradisspirer gro frem,
 trindt omkring, hvor i Verden jeg satte min Fod,
 der mødtes mit Øje af dem.

*Omsider hin Kvinde han fñde mig lod,
 hvis Billed lå dybt i mit Bryst,
 og jeg kendte det straks, da det smilende stod
 på mit Håbs den fortryllende Kyst.«*

17. KAPITEL.

Bryllupsfest.

Større og større Travlhed i Anledning af Brylluppet. Duge væves, Dynner stoppes, og Nanna Bojsen syr Kjoler til sig selv og dem alle, men ganske hemmeligt sender Moderen den gamle Sølvbrudekrone, som Nanna så ofte har pudset til Sognets andre Brude, til Haderslev og lader den pudse op.

Og så sendes der Indbydelser ud, det skal være et mægtigt Gilde, som det bruges almindeligt på Eggen: Slægt og Venner, alle Bymændene, 14 Brudesvende, 10 Brudepiger, 10 Brudekoner og to Marchaller.

Foran mig ligger to store Ark Papir, hvorpå Fru Bojsen med stor, stadselig, gotisk Skrift ordner det hele, og vi må igennem det, det er jo ikke dette Gilde alene, der bliver levende for os, det er Gilderne i alle de gamle, rige, slesvigske Odels-hjem, som vi ser spejle sig i dette Bryllupsgilde:

»2 Marchaller udnævnes, de sørge for, at Alt går, som følger:

Først udvælges 2 lukkede Vogne af Gæsternes til Brudepigerne, disse Vogne holdes tilbage, dog sørges for, at de Damer, der ere komne i lukkede Vogne — atter placeres i sådanne.

Så ordineres Brudesvendene til Hest, og disse holder da 5 til hver Side i Gården og hilse hver Vogn, der kører bort.

Toget kommer således:

1. En lukket Vogn, hvori Brudgom, Forlover og Præst.
2. En åben Vogn med 4 Herrer af den nærmeste Familie.
3. En lukket Vogn med 4 Damer af den nærmeste Familie, der hjælpes af Vogn og indføres i Kirken af de Herrer i Vognen forud.

Således vedblives skiftevis med lukkede Vogne, sålænge der er nogle, og Marchallerne må blande Selskabet efter bedste Skjøn, dog således, at alle Damer bliver førte ind i Kirken af en Herre.

Når hele Selskabet er kjørt, kommer først Bruden tilsyne. Hun hjælpes da til Vogns af hendes Forlover, der kører med hende, og hendes 2 Brudekoner, (disse besørger tilvogns af Marchallerne) i lukket Vogn, ligeledes alle Brudepigerne i de næste Vogne, — når så alle ere tilvogns, begynde Ridesvendene at ride, — så kommer Brudens Vogn, og efter den begge Vogne med Brudepiger.

Begge Marchaller sætte sig nu til Hest og måtte snart indhente Brudevognen og ride 1 ved hver Side. Ankomsten til Kirken må begge Marchaller føre begge Brudekonerne ind i Kirken først — så kommer Bruden med sin Forlover; efter hende de 10 Brudepiger parvis, og endelig de 10 Svende også parvis.

Hjemturen:

1 Vogn, den hvori Brudgommen er kommen, fyldes nu af de 2 Brudekoner, der føres ud af Kirken af begge Forloverne, der med Præsten også gjerne skulde kjøre med i denne Vogn, og ile afsted snarest muligt for at komme til Brudehuset og *der* modtage de Andre. Marchallerne ville nu sørge for, at hele Selskabet kommer tilvogns, *inden* Toget begynder, det åbnes da med de 10 Svende til Hest, så Brudevognen med Brud og Brudgom, så Brudepigerne i 2 Vogne, og så Familien og endelig Selskabet. Marchallerne atter ridende ved Brudevognen.

Dandsen:

Peter fører Nanna, og Jensen Peters Borddame ind i Salen, så parvis alle Brudepiger og Svende, så Forloverne med Brudekonerne og så de to Marchaller med deres Damer og dernæst Selskabet, der begyndes med en Polonaise, når så Omgangen er gået, og Peter når Nanna igjen, dandser de 2 en Vals alene. Så gives Nanna til Jensen, og de danser atter 1 Omgang alene. Dernæst træde alle Brudepiger og Svende frem og gjøre *en stor Kjæde* med Brudeparret. Så må de Unge tilside og Brudekoner og Forlovere frem; atter gjøres en stor Kjæde med Brudefolkene, og denne Dands er til Ende — måske endnu engang rundt som Polonaise.

Næste Dands åbnes af Bruden med den Svend, der kom først hjem fra Kirke.«

Fra alle Gårdene kommer rigt »Send« og udvises storslået Gæstfrihed mod de mange liggende Gæster.

Og så oprandt i Sommersølskin d. 19. Juni 1856.

Der står i et gammelt Brev, at »Mariane« havde lavet de vidunderligste Buketter med lange Dannebrogsbånd, og jeg ved ikke, om denne henrivende Mariane er en fordums noget kritisk Tante, der er med til at overbevise alle om, at dette sikkert er det danske Bryllup, der nogensinde er fejret.

Ind ruller Amtmand Stockfleth i Uniform, og der kommer Laurits Skau på sin Blodshest. (Han fik dog vist Fru Aggersborg tilbords). Der er den unge Seminarist Morten Eskesen, og der den gravalvorlige Peter Larsen Skræppenborg — ja, det er ulige vanskeligere at sige, hvem der *ikke* er der.

Men Matronerne (Brudekonerne) finder, at intet i Skønhed kan måle sig med de purunge Brudesvende. Hvor har de ondt af den unge Enhus — Løven iblandt dem — da de kører forbi ham ved Gadekæret, hvor han med en fortvivlet Mine undersøger sin Sadelgjord.

Den unge Jens Skau er først ved Kirken og først tilbage i Præstegården på Faderens Blodshest, endog han i det afgjørende Øjeblik måtte ride et Ærinde hjem for Faderen.

Vilstrup Kirke er fyldt til sidste Plads, der er alle de unge, som Nanna Bojsen har gået til Konfirmandforberedelse med, og der er den faste Stok fra Søndagsgudtjenesten alle de gamle Koner. Bojsen hører dem hviske, som når der tales »afsidet« i Theatret, de synes grangivelig, det er som en Flok Engler, da Nanna så henrivende svæver ind i Kirken med sine Brudepiger, og Bojsen fatter i dette lykkelige Øjeblik en dristig Beslutning angående alle disse kærlige Tilskuere.

Og så taler Bojsen til sin Datter »sine Øjnes Lyst«, ja, for det kan ikke skjules, han glemmer næsten i dette Øjeblik, at de er to, han har kun Øje for hende. Fru Bojsen må midt i sin Glæde sidde og kritisere sin Mand, »det er dog virkelig kedeligt, når alt nu er i enhver Henseende, som det skal være, at han så glemmer at tage det tilbørlige Hensyn til Jensen — og så altid dette med *Øjnes Lyst*, kan han da aldrig blive klar over, at Nannas største Skønhed er hendes ømme, gode Hjertelag. Hun sender under Talen sin Svoger Pastor Harald Bojsen fra Medolden et bekymret, bønligt Blik.

— — —
Men inden Bojsen forlader Kirken, indbyder han alle de rare, gamle Koner, og alle Nannas Ungdomsbekendte en 4 à 500 i Tal til næste Dag at komme til andendags Gilde i Præstegården.

Havde Fru Bojsens Organisationsevne denne Dag fejret en stolt Triumf, fik Meddelelsen om denne Indbydelse den sikkert

for et Øjeblik til at vakle i sin Grundvold, men som den tapre Officersdatter, hun var, mønstrer hun sine Tropper, fører dem modigt i Ilden og vinder et nyt Slag.

Et mægtigt Telt er rejst i Haven lige uden for Havedøren.

Ved Bordet udfylder Pastor Harald Bojsen på den smukkeste Måde Brudetalen i Kirken. Han taler om Algreen med hans Alkviste, hvoraf Jensen var et af Hjerteskedene.

Jensen selv udmærkede sig til Nannas Fryd, idet han træffende tog sit Udgangspunkt fra Mytologien og anvendte den på Øjeblikket.

Bojsen kan meddele Forsamlingen Juttas Forlovelse med cand. theol. Møller.

Der veksles med Taler og Sange, men ingen gjorde så megen Lykke som den purunge Morten Eskesen, da han stod op og sang denne Sang på sin egen, nylavede Melodi:

I Frejas Sal

paa

Cand. theol. Niels Julius Jensen's

og

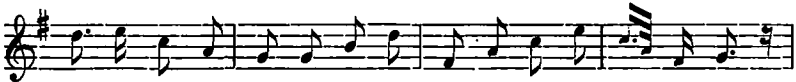
Jomfru Nanna Christiane Bojsen's

Bryllupsdag

Torsdagen den 19de Juni 1856.

Kjær-lig-hed er Dø-dens Ba-ne, Li-vets he-le Ho-ved-Sum;

Un-der Kor-sets pru-de Fa-ne, Væk-ker Kæm-per den af Slum,

Gjør Vid-un-der al-le-veg-ne, Brin-ger Seir paa blo-dig Val,

Le-ger ret blandt si-ne Eg-ne her i Frej-as pru-de Sal!

Kjærlighed er Aande-Røsten,
 Som den knuser Hjærte-Sten,
 Som den bringer Hjærte Trøsten:
 Bod for Dødens bitre Men,
 Som den gaer i Blomster-Engen
 Blandt Kjærminders Tusind-Tal,
 Som den slaaer Guld-Harpe-
 Strengen
 Her i Frejas prude Sal.

Frejas Sal! ja den forynges
 Voxer til hvert Livets Aar;
 Som der tales, som der synges
 Lydt om Kjærlighedens Kaar
 Gaaer fra Hjærte den til Hjærte,
 Hvor en Rosengrund er fal;
 Lyser op med Livets Kjærte
 Her i Frejas prude Sal.

»Hør i Syden, som i Norden
 »Lyde skal vor Bryllups-Sang.
 »Ja i Himlen og paa Jorden
 »Tone skal med Højtid-Klang:
 »Lige troe og lige ømme,
 »Sejrende mod Dødens Kval,
 »Salige de sammenstrømme
 »Hist i Frejas gyldne Sal!«

Det var Hagbards Sang i Døden;
 Syngende sin Signes Pris
 Skimted' grant han Morgenrøden
 I det Glædens Paradis:
 »Signelil, min troe Veninde,
 »Fylgje min fra Kæmpe-Val,
 »Hisset skal med Fryd jeg finde!«
 Ja i Frejas gyldne Sal!

Slig en Høj-Sang af en Hedning,
 Findende mod Dødens Gru,
 Kun i Kjærlighed sin Redning,
 Er vor Hjærte-Sang endnu.
 Højt den toner, naar vi miste
 Hjærtets Fryd i Dødens Dal.
 Da vi faae, hvad vi forliste
 Hist i Frejas gyldne Sal!

Ja vi mer end Bod for Vaande
 Finde der; thi luttred ud
 I Alfaders lyse Aande
 Møder Manden der sin Brud.
 Evig der ved Livets Floder
 Fuld af Glæder uden Tal
 Favner os Guds Søn, vor Broder,
 Hist i Frejas gyldne Sal!

Morten Eskesen.

Den forekommer os jo nu lidt lang og gammeldags, men den var den Dag lige ud af alle disse prægtige Menneskers Hjærtelag, ligefra Amtmanden til den yngste Freja henrives de, og Sangen *må synges påny*.

— — —
 Fornem og vennesæl går Amtmand Stockfleth mellem Gæsterne. Selv blandt røde Demokrater er en Amtmandsuniform, båren af en fin og klog Mand, et smukt Syn, og her er den Dag sandelig også meget, der fryder hans Blik.

Han tænker især på den unge Visesanger, over hvem der var noget vist — »jeg ved ikke hvad«. Han forespørger hos Bojsen om, hvor den begavede unge Mand har Ansættelse.

Ja, dette med Ansættelsen har Bojsen ikke Rede på, han er vist en Slags 4de Lærer på Hindholm, noget stort er det ihvertfald ikke.

Amtmanden ønsker at blive præsenteret for ham.

Det er vanskeligt at finde Eskesen, tilsidst hører de dog fra et afsides lukket Lysthus nogle på engang prøvende og klare Toner om en »Jomfru og en Kvist«.

De går efter Lyden og finder Sangeren.

Amtmanden roser hans Bryllupssang, Morten Eskesen tager som en Selvfølge mod denne Ros, men da Amtmanden fint og let går over til at tale om et Par gode Skolelærerembeder, der just er ledige i Amtet, og — tilsidst uden videre tilbyder Eskesen et af dem — ja, da får Amtmanden unægtelig som et Stød for Hjærtekulen, thi Morten Eskesens svarer afvisende: »Nej Tak, det har jeg fået nok af!«

Og hvad der er endnu værre, der er i det Øjeblik over Eskesen et Udtryk, som Amtmanden kender fra sig selv og højere op, det er dette:

Audientzen er forbi.

Det var vel sådan, at i det Øjeblik, Bryllupssangen gjorde så stor Lykke, undfangedes i Eskesens Sjæl Idéen til en ny Sang, som måske allerede i det Øjeblik, Bojsen og Amtmanden kom over ham, var nået til Fødselens Stund. Enhver, der i sin Ungdomstid har digtet Vers, vil let forstå ham, om de end ikke så let vil forstå hans Mod.

Bojsen og Amtmanden fjærner sig, og som de gode, klassisk dannede Mænd de var, sendte de rimeligvis Diogenes og Alexander en venlig Tanke.

Men én er der, der hin Bryllupsaften efterhånden får et noget skummelt Udtryk, det er Peter Larsen Skræppenborg.

Han er kommen så glad med de rigeste Gaver, men al denne Verdslighed er ham for meget, som to Brydere før Sammenstødet ser han og Fru Bojsen til hinanden.

Dog inden det gik helt galt mellem dem, kom så andendags Gildet i al sin Inderlighed og Jævnhed med Sang og Taler uden Ende i det samme Telt; så kan også han drage glad hjem.

Men allersidst drog Brudeparret og deres Pige den gamle Boel-Kirstine af Gårde siddende ovenpå et mægtigt Læs af Udstyr og Brudegaver.

Hvem, der har kendt Bojsen, har sagt, at noget af det umuligste for ham altid var at få sagt Farvel, han måtte altid føje til »Vi ses igjen«, og i hans Velmagtsdage et strålende:

»Også nok her i Verden.«

— — —

Bojsen får et Par Dage efter dette Brev fra sin Datter:

Hindholm (Mandag Morgen så lykkelig, som Du aldrig kan tænke Dig det).

Min egen kjære yndige Fader!

Nu vil Du vel gjerne straks vide, hvordan det er gået mig, lige siden vi rejste. Ja lille kjære Fader, det var svært at sige Farvel, ja rigtig grusomt hårdt, og længe var jeg rent fortumlet, jeg synes aldrig nogensinde, at Hjemmet var så yndigt, som lige dengang, da det lidt efter lidt forsvandt for mine Øjne, men så lød dine og Moders sidste Ord så trøstende i mine Øren: »Min søde velsignede Nanna, Vor Herre rejser med Dig«, og så blev jeg straks lidt gladere, tilsidst var det for mig, som hvert et Træ, hvert et Huus, hver en lille Blomst, vi kom forbi, sagde det samme til mig, og de yndige Buske ved Vejen slog deres friske fine Grene lige ind i mit Ansigt, klappede mine Kinder og tørrede Gråden bort og hviskede så de samme velsignede Ord i mine Øren.

Sejlturen gik da meget godt, jeg var ikke det mindste søsyg, skjønt vi jo måtte være hele Tiden nede i Kahytten eftersom det skyllede ned uafbrudt, men ikke desto mindre, da vi kom til Korsør Klokken 1, blev Vejret dejligt, og vi fik en stor Vogn lejet til 6 Rdl., hvor alt Tøjet blev pakket på med os selv oppe i Toppen, og således ankom vi Klokken 8 hertil, hvor Danebrog vajede, og Sørensen i Spidsen for alle Eleverne modtog os med Jubel og Glæde. Nu er det Mandag, og jeg sidder her i mit lille, yndige Kabinet ved et lille meget nydeligt Skrivebord, det er nu rigtignok købt til et Vadskebord, men da det ligner bestemt et Skrivebord, og da det desuden er overkomplet, så er jeg uendelig godt tilfreds med det, Dit Portræt hænger lige over for mig og ser så mildt til mig, hvergang jeg ser på det. Her er nu så nydeligt allevegne, at Boel-Kirstine siger, jeg kan lige så godt rent lade være at skrive, fordi hun ikke tror, der kan udfindes Ord, der kan beskrive noget så dejligt. Haven, Skoven, Huset og Værelserne, ja, det er, som var det midt i Frejas Sal, og Kjærlighed har pyntet dette Paradis. Ja og så Foræringer — — —

ANDEN DEL.

HUSTRU OG MODER.

Vistnok er der noget blivende i den kirkelige Forkyndelse. Det blivende, eller den blivende, er først og fremmest Jesus Kristus, som er den samme i Går og i Dag, ja til evig Tid. Det blivende, eller de blivende, er dernæst *Menneskehjertet, som græder og ler og jubler og ængstes over det samme, som de græd og lo og jublede og ængstedes over for År-tusinder siden* *).

Olf. Richard.

1. KAPITEL.

Hvedebrødsdage.

Hvem er mest værdig til at drages frem fra Forglemmelsen? Er det den bedst begavede, den, der er ført højest op på Samfundsstigen, den som har mødt de fleste berømte Mennesker, og har forstået at gøre sig så gældende, at Vedkommende ikke er til at komme uden om?

Nej, for der er i alt dette intet virkeligt blivende.

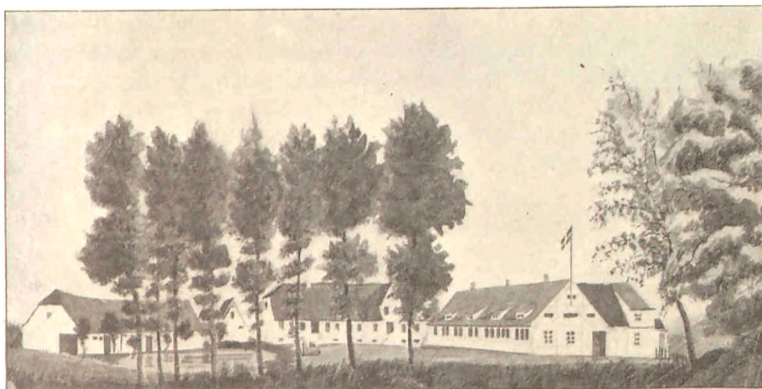
Men den, hvis Menneskehjærte har ængstet sig, grædt og jublet stærkere og inderligere end de fleste Menneskers, om det Menneske vil vi gerne høre, for alt dette er det *blivende*, det er i Dag som i Går, og sålænge Jorden står.

Ungdomsvennen Provst Sørensen (Jerslev) skrev til sine Venner N. J. Jensen og Nanna Jensen i 1891:

»Det står endnu levende for mig den Dag, jeg på Hindholm 1856 så Eder siddende ovenpå et stort Læs Flyttegods, første Gang som Ægtefæller. Vi betragtede Dagen efter nogle Billeder af Johannesgruppen, I havde fået. Jeg fandt dem skønne, det gjorde bemeldte Nanna også, men kom dog med den noget kjætterske Ytring: »Jeg vilde også så gjerne havt et Par Hedninger!!« Jeg håber, hun siden den Tid har gjort Fremgang i sin Kristendom, hvad der ikke kan være mig som Provst lige-

*) Udhævet af Udg.

gyldig. Så var der få Dage efter Nanna klædt i hvidt strålende som en Asynie ved en Skovfest. Jeg skulde danse med hende og gjorde vist »en dårlig Figur«. Og så var jeg dog grusom nok til — som en Slags Hævn tænker jeg — nogen Tid efter at kritisere en stegt And, som Nanna trakterede med. — — Ja, I er et rigtigt Vennepar! Du står for mig fra vore unge Dage i en forunderlig Venskabsglans. Nu har I begge gråt Hår. Gud velsigne Dig og hende i Eders Aftenstund! I har gennemlevet meget med hinanden. Det er hendes Fødselsdag d. 27de husker jeg, og *et* lover jeg dyrt, at jeg ikke skal komme på

Hindholm Folkehøjskole.
Efter en gammel Akvarel af Herman Anker.

den Kant af Landet uden at drage helt ud til Spidsen og gribe Disen Nanna. Hun skal ikke være bange, jeg er ingen Jætte!»

Ingensteds, tror jeg, er Træerne så imponerende høje som om det gamle Hindholm, selv når alle Vinde er til Ro, svajer Toppen på de ranke Stammer, mens Bladene hviske og tiske med Tusinde Tunger.

Jeg forsøgte at lytte, og jeg fandt, at mere end noget andet fortalte de en Tålmods Saga:

Her lærte den fromme, kloge Fru Stephansen Tålmod ved en vanskelig Mands Side, han, der mente at være den, der ledede og styrede alt, mens hun i det skjulte var den virkelige Leder, der ofte havde dobbelt Arbejde med at rydde hans Kampesten af Vejen.

Her lærte den varme, ædle N. J. Jensen Tålmod under den samme Mand, mens hans unge, utålmodige, henrivende Hustru

lærte at bie på Herrens Time. Og her lærte hans Eftermand, den uforfærdede Højskolemand Chr. Nielsen Tålmodts svære Kunst i de politiske Kampår, da hans Elevantal formindskedes og selv hans gamle, kære Elever ikke kunde følge ham. Jeg tror, at flere siden da har været i Livets svære Skole på det gamle Hindholm; det er da intet Under, at Træerne aldrig kan ophøre med at hviske deres *Tålmodts Saga*.

Men først fortæller Brevene om en Idyl i Ungdom og Sommersolskin.

Fra Nanna Jensen til Faderen (Brudstykke).

— — Idag har jeg syltet Jordbær af vor egen Have og spist nye Kartoffler til Middag. Du kan ikke tro, hvor vi har Fornøjelse af den lille Have, men vi vander også over det hele hver Aften, vi driver det så vidt, at vi fanger og knækker Jordlop-
perne. Her har været mange fremmede i denne Tid — — — og tilsidst Pastor Barfods fra Sydslesvig, det var da nogle magede-
løse yndige Mennesker både ham og Konen og tre små yndige Børn, hvor han dog døjer meget over for Tyskerne, jeg skulde endelig hilse Dig fra ham og bede Dig skrive et Stykke nu igjen imod Rudelbak, som skulde være meget værre end det sidste, nu har han helt fortrudt, han holdt på den Slynge-
gang. Han har fortalt, at det gjorde ham så ondt, at Du ikke kunde lide ham, for han havde fået såmange slemme Hilsener fra Vilstrup, Du skal f. Exp. have sagt: »Barfod, nej ham vil vi nu slet ikke tale om, nej føj!« Han sagde, han trængte så meget til Trøst og Opmuntring fra de danske Præster. Du kan aldrig tro, hvor vi begge havde godt af det Besøg, vi var oppe hos Fru Thomsen den sidste Dag, de var her på Sjælland. Konen havde ikke været i hendes Hjem hos sin yndige Moder i 6 År, havde nu for første Gang i den lange Tid hørt et ærligt sællandsk Goddau. Vi talte sammen om vor Hjemvé, vi trøstede hinanden, ja, Du kan troe, det var en lille Perle, hun var givet i 3 År, inden hun fik Børn, hun sagde så kjønt: »Med Længsel og Hjemvé jeg sukkede i fremmed Land, indtil Vor Herre hørte mine Bønner«, og nu var hun så glad over, at det havde varet så længe, ja anseer det for sin største Lykke — — —

Fra N. J. Jensen til Frits Bojsen (samtidigt).

Kjære Fader!

Vi har havt Besøg af Emanuel Barfod og synes så godt om ham, derfor vilde jeg gjerne lægge et godt Ord ind for ham hos Dig. Han skal jo have sagt, at han hellere vilde prædike Tysk end Dansk, men Meningen deraf er, at Tysk falder ham

lettere, fordi han ikke kan tale sit eget almindelige danske Sprog, som de ikke kan forstå, men må med megen Flid og Møje udarbejde sine Prædikener efter deres gebroknede Dansk og omskrive de fleste danske Ord for kristelige Begreber, for dem kjender de ikke. Han confirmerer på dansk og fremdrager det danske, alt hvad han kan. Hans Post synes mig så besværlig og lidet lønnende, at jeg synes, han kan trænge til al den Opmuntring, som han kan få fra os Danskere, der dog kan bevæge os frit og tale vort Modersmål, og jeg vilde derfor gjerne, om jeg kunde formå Dig til at skrive ham et Par venlige Ord til, det vilde glæde ham meget. Han er dog nok den flinkeste af Præsterne der sønderpå, og, såvidt jeg kan forstå, Hovedmanden for alle de danske Præster i det fortykede Angeln.

Din N. J. Jensen.

Disse Breve var ikke skrevet forgæves, man kan i P. Bojsens Levnedsskildring af Faderen (Side 240) læse, hvorledes denne ved det *skandinaviske Kirkemøde* i København 1857 havde anmeldt et Foredrag om de kirkelige Tilstande i Sønderjylland, hvori han, om end ikke uden Ængstelse agtede at rette et alvorligt Angreb på Regeringen for den Måde, hvorpå man med Tvang vilde gennemføre dansk Kirke og Skolesprog i Egne, hvor Befolkningen ønskede det modsatte. Det var bleven en Samvittighedssag for Bojsen, at man overlod til Beboerne selv at bestemme, hvilket Sprog, de ønskede, samt at de tysksindede Beboere fik *samme Ret til Oprettelsen af Friskoler som i Kongeriget*.

Imidlertid nåede Bojsen ikke at få Ordet, men blev dog fuldt tilfredsstillet, da Grundtvig senere ved Mødet selv drog Spørgsmålet frem, og trods flere slesvigske Præsters lydelige Uvillie nedlagde en Indsigelse imod den bagvendte Måde, på hvilken man med *Tvang* vilde fordanske Folk i Sønderjylland.

At Bojsen, der færdedes så meget i vort Land mange Gange og mange Steder er kommet ind på dette Emne, er hævet over enhver Tvivl. Man hører ofte selv fædrelandskærlige Danske i vor Tid sige, at Danskhedens Sag i Slesvig har vundet ved at de Danske er kommen under tysk Herredømme, men mon der ikke havde været en anden Vej, denne ender dog i en blind Gyde?

Var det Sindelag, der som en lille Kilde fra Højderne baner sig Vej gennem disse to Breve fra Nanna og N. J. Jensen, blevet til en mægtig Flod i det danske Folk, da havde der vel været en bedre — mindre smertelig — Måde at sejre på, end ved at komme under fremmed Herredømme.

Men tilbage til Hindholm:

Fra Nanna Jensen til Moderen, Sommeren 56. (Brudstykke).

Kjære yndige Moder!

Nu sidder Du vist ene hjemme med de små Børn og længes efter Brev, og derfor vil jeg se, om jeg ikke kan muntre Dig lidt op med et Brev, for jeg har det så dejligt, først nu er vi kommen rigtig i Orden, her falder det mig slet ikke vanskeligt at være ordentlig, jeg kan tværtimod ikke tåle at se noget Støv eller Uorden nogen Steder, så for den Ting tror jeg ikke Du behøver at sørge. Bolkristine er også ganske frisk, og hun er så kjærlig mod mig, vil så gjerne glæde mig, det er en god, gammel Ting, men hun er ilde faren, for hun vil gjerne snakke med alle Folk herovre, men de kan ikke forstå hende, jeg frøster hende med, at det skal nok komme. Hun synes, at de får sådan ringe Mad inde hos Hansens, hun taler aldrig om Andet, når jeg da undtager om Vilstrup, især deres Boghvedegrød har gjort et svært Indtryk på hende, hun vil endelig have, at vi skal bede Hansens ind til os den Dag, vi laver Boghvedegrød, for at vise dem, hvordan den skulde være. Hun snakker i det hele taget om alt vort, som var det hendes eget, og jeg er godt fornøjet med hende, vilde forskrækkeligt nødtigt af med hende. Det lader til, at vi godt kan komme ud af det med vore Indtægter, jeg har allerede gjort flere små Beregninger, jeg skriver op i en lille Bog hver en Skilling, jeg giver ud, i Dag har jeg købt 6 Pd. Oksekjød til 1 Mark Pundet, vi har dejlige Grøntsager i Haven, så det kan da blive en krabat Suppe lille Mor —

Du skal snart få mere, jeg har det så dejligt, var Du bare ligeså glad og lykkelig, kunde Du rigtig ofte komme over til Din egen
Nanna.

Fra Nanna Jensen til Moderen, først i Sept. 56. (Brudstykke).

Igår var vi i Høve, Jensen prædikede der, en dejlig Prædiken, jeg har ikke hørt noget så godt, siden jeg var hjemme, det gik så let for ham, og hverken han eller vi andre var det mindste angst. Du kan tro, det var en stor Glæde for mig, nu har jeg slet ikke mere imod, at han prædiker, ja Vor Herre er rigtignok god mod mig. Når kommer nu Fader, alle Mennesker venter ham med Længsel. Ole Hvæver og Kone kom igår og bønfaaldt os om, at han og Hansen i Fardrup måtte begge 2 få Lov at hente Fader i Korsør, og da vi tillod det, blev de så glade, at de nær havde spist os af Glæde — —

Fra Nanna Jensen til Moderen. (Brudstykke).

Hindholm, d. 26. Sept. 56.

— — — Imorgen er det min Fødselsdag, men jeg får aldrig mere sådan Fødselsdag som dem, jeg har havt hos jer, hvor jeg dog længes rasende efter jer, imorgen vil jeg rigtig komme til at føle, at jeg er borte fra Eder. Kys Troldungerne 1000000 Gange, mon jeg dog ikke skulde blive så lykkelig at få et lille Troldungebarn i Morgen. Jeg hører ikke et Ord fra Jutta den lille Gris. Hvor jeg dog glæder mig rasende til Fader kommer, hvis han tager mig med til Brylluppet på Lålland, må jeg så ikke låne Dit hvide Schavl, jeg skal vel være i min Brudedragt? Farvel lille søde Moder, jeg har det godt, men længes så hjertebrækkende efter jer allesammen. Jeres Nanna.

Jensen er yndig som altid, men jeg er ikke så god, som jeg burde være.

Det er ikke vanskeligt på og mellem Linierne at læse, at der er en yndig lille Kone, der er ved at tabe Tålmodigheden, hun længes over al Beskrivelse efter Hjemmet og alle de yngre Søskende. Alt er nu også så nøgternt og rigtigt på Hindholm, og hun har jo end ikke rystet Barnet end sige den pure Ungdom af Ærmet.

Jeg kan da se hendes helt ubeherskede Fryd, når hun Dagen efter får følgende elskværdige Vrøvlebrev fra sin yngre Broder Peter Bojsen. Hun, der kun har forstået at gemme så få Breve, har bevaret dette med den største Kærlighed og Taknemlighed.

Det var nu heller ikke ilde, om der også i vor Tid var ungdommelige Fædrelandsforvarere, som engang imellem tog sig Tid til med den sirligste Skrift på det netteste Papir at sende fire store tætbekrevne Sider til en længselsfuld lille Søster, — småvrøvl med hende just på den Måde, han ved, at hun elsker det. — Der er et langt Baglændsspring mellem dette Brev og et Nutidens Prospektkort.

Fra Peter Bojsen til hans Søsters Fødselsdag. (Brudstykke).

Kjære Nanna!

Siden det er Din Geburtsdag på Torsdag, så haver jeg vel at tage min ærværdige Sloborok på, spytte 3½ Gang på mine Støvler og ydmyge mig under mange Gratulationer og Reverencer, idet jeg tillader mig at have Næsen midt imellem begge Øjnene. Hvis Du tager det ilde op, så vil jeg ikke fortælle Dig, at jeg har taget mig den Frihed, at anstille skønne Betragtninger over Livets Sejlsads, Menneskenes Velvære, Årenes Løb, Ma-

dammernes Synken, Brødprisernes Stigen, Tivolis Bankerot, Kejserindens Omstændigheder — kort og usagt, hvis Du tager det ilde op, så vil jeg ikke fortælle Dig, at jeg har tænkt, at en Madam, som Du, der er og vil være, hvad hun er, *en Madam*, der på sit 20 Års Geburtsdag anstille Betragtninger over Livets Sejlads m. m. m. dito — kort og usagt, jeg har tænkt, at denne Madam bør forholde sig som følger: Om Morgenen, når Du den 27 Sept. står op, da skal Du ikke læse de Bøger, der handle om Svig og Underfundighed, men Du skal læse Formaninger og Betragtninger, der egne sig for en Madam, der går ind i sit første Madammensår. Efter denne Indledning håber jeg, at Du ved, hvad det er for dybsindige, hjerteskjærenle, poetiske Betragtninger, som jeg har tilladt mig at gjøre i Anledning af (da jeg ikke kan finde noget Ord, der er skjønt nok, må Du selv sætte et). — Jeg har hele Tiden nok havt en lille Mistanke om, at Du ikke vil tro, at det er Løverdags Aften i Aften; Een, der ikke havde havt en så åndrig, galant og strålende Søster, som jeg påstår og praler af at have, samme Een vilde i omtalte Tilfælde have sagt, at han brød sig ligemeget om det, enten Du så vilde tro det eller ej; mig derimod ligger det overordentligt på Hjerte, at Du vil sætte Lid til mine Ord, thi vist er det, at igår Aftes var det den samme Aften som Fredag Aften; det ved jeg deraf, at jeg fulgte min Storrelse en hel Mil nord for Dyrehaven, hvor der stod et voldsomt Slag med Kongen på den ene Side, der havde 6,000 Mand, Prinds Ferdinand imod ham med 5,000 Mand; Alle disse Tropper vare samlede fra København og Sjællands Garnisoner, og hver af Generalerne havde 64 Kanoner under sig, så Du kan tro, det blev en ordentlig Dundren, da idetmindste 10,000 Mand og 100 Kanoner gav Ild på en Gang. Skjønt jeg imidlertid på det kraftigste understøttede Prinds Ferdinand, så måtte vi trække os tilbage for Overmagten, og fordi Kongen nær havde afskåret vor venstre Flanke; omsider nåede vi på Tilbagetøget Gjentofte, og dér satte vi os fast, så Kampen blev hård; foran Byen stillede vi 3 Batterier, hver på 8 Kanoner; bagved en Høj tilhøjre holdt 1ste og 2det Dragonregiment samt 4de Husarregiment i fuld Slagorden, for på første Vink at gjøre et Bitræk på Kongens fremstormende Jægere; 3die, 4de og 5te Jægerchor sluttede tætte Caereer, for at værges sig mod Kongens Hestgårde, medens de stadig gav Garden det glatte Lag; 4de Battalion forsvarede Gjentofte, medens 3 Regimenter af 2den Batallion og 2 Compagnier af 1ste Jægerchor vare udstrakte i Kjæde for at dække Tilbagetøget; vore øvrige Tropper stode på Fløjene; denne Stilling angreb Kongen på det voldsomste, 2 Gange stormede han, 2 Gange blev han slået tilbage. Vor Chef

for 4de Batallion kaldte: Leutnant Ramsø! — Ja Hr. Oberst! — De må med Deres Regiment øjeblikkeligen besætte den Gaard der, og forsvare den til sidste Mand; det er en farlig Post, men De må holde den og bede til Vor Herre for Deres Folk og Deres Oberst! — Jeg skal gjøre, hvad jeg kan, Hr. Oberst! — Kampen blev hårdnakket; jeg holdt mig imellem Artilleriet, var aldeles indhyllet i Røg og Damp, og blev aldeles sort i Ansigtet af Krudt. Imidlertid var vor højre Fløj bleven omgæet og taget tilfange af 3 fjendtlige Batailloner, efter en hæderlig Kamp, dette Held gav Kongen Lejlighed til at omgå vort Centrum, og således var vi omringede på alle Sider. Længe holdt vi os om Gjentofte, men tilsidst blev Prinds Ferdinand nød til at overgive Kongen sin Komando. (Det traf sig, at Kongen comanderede alle Tyskerne, Prindsen alle Danskerne).

— — —

Fra Nanna Jensen til Faderen Frits Bojsen.

(Brudstykke.)

Hindholm d. 1 Decemb. 1856.

Kjære Fader!

Tak for Dit sidste Brev, jeg blev rigtignok gruelig glad, da jeg fik det, men da jeg havde læst det, var jeg ikke så glad, som jeg plejer, når jeg får Brev fra Dig, for Du var ikke rigtig glad, det var en stor Skam af Birkedal, at gøre Dig kjed af Din Stilling, det er så let, men inden Du får dette, håber jeg, at Du allerede har seet Beviser nok igjen på, at det ikke er omsonst, Vor-Herre har sat Dig, hvor Du er, og hvor man allerhårdest trænger netop til En som Du, der mildt og venligt kan vække Folk af Dvale, og som forstår at slå på de rette Strænge, Du må ikke være forknyt lille søde Fader, vi har det dog så godt, og det er Utaknemlighed af os, når vi ikke er fornøjet med, sådan som Vor-Herre har lavet det til os. Du kan tro, jeg glæder mig ganske ordentlig til at komme i Kirke igjen hjemme hos Dig — — — —

Ellers har vi det så godt, Jensen bliver med hver Dag yndigere og yndigere. Skolen går det så dejligt med, vi har så mange Elever, at vi har måttet give Afslag til Flere, det ser ud til, at vi kommer rigtig godt ud af det med vore Pengesager, jeg er bleven Papirhandler her ved Skolen, og det morer mig at byde mine Varer til Salg, ja var Du her, så købte Du en heel Deel, jeg tænker, jeg ender med at blive Grosserer. Nu skal Sørensen givtes til Sommer og foreløbig bo på Holsteinsminde, det har Du også udvirket Du lille yndige Fader — — —

Brudstykke fra Nanna Jensen til Moderen.

15 Decemb. 1856.

I Sengen ligger jeg her og skriver til Dig, det er grusomt, bare jeg dog kan blive rask til i Morgen 8 Dage, men jeg synes også, jeg godt kan rejse, om jeg ikke bliver rask, for kommer jeg ikke hjem og kan være med til den lille yndige Juttas Bryllup, saa bliver jeg rigtig syg af Sorg, ingen Mennesker kan længes mere efter nogen, end jeg nu længes efter Jer — — men ak, ak, intet kan jeg få færdig til Julen, jeg kan ikke bestille andet end lave noget Papirstads til at pynte et Juletræ til Eleverne til på Søndag, jeg laver Kræmmerhuse med Rosiner og Mandler og laver lidt Klejner dertil, der vil blive stor Glæde derover, det kommer til at koste 5 Rdl., men dem har jeg sparet i denne Måned, da hverken Bolkirstine eller jeg har spist synderligt, men nu skal vi nok spise for det, når vi kommer hjem — — —

Så er hun atter hjemme ovenikøbet til Bryllupsfærd, hendes kære Søster Jutta blev d. 4. Jan. 1857 gift med Pastor Møller i Søjling. Hun og Jensen havde skrevet en Sang til Dagen, efter Tidens Smag var den på Kæmpevisetone og med 19 Vers. Der er i Mangfoldigheden et Par Vers, som nok har været betegnende:

»Dig Søster kjær, vi ligne selv ved en Lærkelil.
Den flyver bort fra Reden her ad Jyllands Hede til.
Her lærte Du at qvæde som liden Lærke grå,
Her lærte Du at svinge Dig mod Himlens klare Blå.

Nu tone skal på Heden fra Sjælens dybe Gjem
Den Hjertesang, Du lærte i Barndoms kjære Hjem.
Vel tungt det er at skilles, men det gjør Hjærtet glad:
Hvad Kjærlighed har bundet, kan aldrig skilles ad.

Og nu vor lille Jutta! »Du er en Frue fin«,
I Sinding og i Sejling »Du skjænke Mjød og Viin«.
For der er dog så godt hos sin kjæreste Ven.

Da N. J. Jensen skal tilbage til Skolegærrningen på Hindholm, kan hun endnu ikke rive sig løs, end mindre hendes gamle Pige Boel-Kirstine, der stadig ikke er rigtig rask og tilsidst ender med at blive tilbage i sit elskede Slesvig, hvis Sæder og Sprog

hun alene kan blive fortrolig med. Hun har hellerikke kunnet tåle Kælderluften i sit Kammer på Hindholm. Nanna Jensen, der nu er rask, vil da prøve at være uden Pige. Moderen er bedrøvet derover og holder hende derhjemme i det længste. Da får hun en Dag dette Brev fra Manden, og så kan de ikke længere holde hende fast:

Fra N. J. Jensen til Nanna Jensen. (Brudstykke.)

Om Aftenen var vi hos Stephansens, hvor der var Pølsegilde — Det gik meget gemytligt og rart, men dog uden noget særdeles mærkeligt. Olsen havde skrevet en Pøksesang og Møller, Skårup og jeg holdt Småtaler, der mest var Pøksesnak eller i alt Fald Suppe på Pøsepinde. Jeg kan nok lide den Slags, men når vi ikke har Din Fader med, så synes jeg dog ikke rigtig vi får Noget ud af dem. Skal de blive ved, må vi se at gribe os an og tage bedre fat, ellers bliver det tilsidst til lutter Tomhed, værst er de mange Skåler for hverandre indbyrdes, jeg kommer nok til at agere Prop i vor Kreds — — — Din og Juttas Skål blev udbragt af Hansen — — —

At jeg længes rasende efter Dig, kan Du jo sagtens begribe, ja så meget, at jeg ordentlig skammer mig derved, men Du er nu engang bleven mig uundværlig, og jeg forklarer det således, at Du er min gode Engel, uden hvilken der hverken er Liv eller Lykke eller Velsignelse ved mig, så det er, som jeg slet ingen Sjæl havde, når Du er borte. — — —

Fra Nanna Jensen til Forældrene:

Hindholm.

Kjære yndige velsignede Mennesker

Se så, nu er jeg her da så, sund og frisk og lykkelig og glad, som det er muligt, Nogen kan være. Kl. 12 om Natten mellem Løvedag og Søndag kom jeg listende ind og overraskede Manden i sin gode Søvn, hvor forbauset og siden glad han blev, kan I nok selv udmale jer, men jeg ved rigtignok, at aldrig har jeg før oplevet sådan en Modtagelse, han blev så glad, som ikke engang en Milunge vilde blive, selv om Hexen gav ham et hvirkeligt Pandekagehul. — Jeg har forskrækkeligt travlt med at gøre reent her, for slemt ser her ud, alle Stuer er under Skuur, men da Posten nu går, kan jeg dog ikke lade være at sige jer, hvor glad jeg er over mit yndige Hjem og elskelige Mand, der nu ikke tænker på andet end fornøje Koken. Den lille Maren er i Dag heroppe, det er en lille Perle så flink og så god, alt er snart så pusset og blankt, så det er en Lyst. Bare I nu vare ligeså glade, som jeg er i dette Øjeblik,

alting smiler så venligt til mig, hver en lille Ting fortæller mig, hvor meget den holder af mig.

Farvel, Farvel mine yndige Forældre jeres egen

Nanna

2. KAPITEL.

En bevæbnet Engel.

Ingen kunde have større Lyst til at drømme og fantasere end Nanna Jensen, men heller ingen har nogensinde bedre forstået Arbejdets Velsignelse end hun.

»De bevæbnede Engle« kaldte hun Arbejdet og alle gode, ædle Interesser i det eneste Foredrag, hun nogensinde har holdt.

Hun elskede hele Livet »Arbejdet« under én eller anden Skikkelse med en gammel grundfæstet Kærlighed.

Samværet i Juletiden med de små Søskende havde fået hendes lønlige Håb og brændende Ønske til at flamme op med fornyet Styrke, det kommer dog først frem overfor dem derhjemme, da Moderen i Forårstiden vil have hende til at tage sig en lille Ferie og komme hjem, da svarer hun:

Fra Nanna Jensen til Moderen (Brudstykke).

Hindholm.

Da det så tillige vil koste mange Penge, så er vi bleven enige om at blive til næste År, jeg er også bange, at I ikke vil få nogen synderlig Opmuntring af mig dennegang, for når jeg ikke hele Tiden går og slider i det så, — ja har så travlt som Muus i *Barselseng*, så bliver jeg forknydt, jeg er jo en skrøbelig Stakkel (kan jeg ikke få Barselseng på den ene Måde, så må jeg dog have det på den anden), det var nogle glade Dage da vi havde Peter hos os, han er da en fortræffelig Fyr.

Du kan aldrig tro, hvor det går godt her i Huset, nu har jeg fået hele Storvadskan færdig, hvert et Stykke Tøj, vi eje, har været med, det har altsammen ligget 8 Dage på Blegen, og Du kan troe, det er smukt, Manden siger »Nu skulde Konens Moder være her og see på det, så vilde hun fryde sig — Madam Hansen var herinde og sagde, at hun aldrig havde haft sit Tøj så kjønt, hun synes også, at det er flinkt, at jeg ikke har haft meer end 2 Koner i 2 Dage til at hjælpe mig, men jeg tror nok også, at det var de to flinkeste i hele Sydsjælland. — Jeg kan knap røre mig herinde for bare Tøj, og jeg har stivet hele Dagen siden i Morges tidligt, men nu vil jeg lade det ligge, til jeg får skrevet, ellers kommer Posten — — —

Med mit Verkeri*) går det som sædvanligt, Olsen hjælper lidt engang imellem, men det er dog kun lidt, men nu har jeg jo Manden så meget hos mig om Dagen og det letter på Alting, for han er så yndig den Mand, og han elsker den Kone så rasede højt, tænker altid på at glæde hende, og Konen ved slet ikke, hvormed hun skal lønne en sådan Kærlighed. Fader skriver, om jeg så dog ikke vil følge med ham hjem, når han kommer til Præstemødet, Manden har rigtignok sagt jo, at jeg må nok, dersom jeg vil, men hvor kunde jeg dog nænne det, nej aldrig, aldrig rejser jeg mere fra ham, det har han sandelig ikke fortjent af mig, nej, jeg kan være utaknemlig nok alligevel, tror du ikke nok det. Nu sætter jeg derfor alt mit Håb til, at der kommer nogen til mig, Fader kan da ikke andet end komme til det mageløse Præstemøde, Jensen siger, at Fader og Vexel vil rigtig kunne godt sammen.

For et Par Dage siden var her stor Ildebrand i en lille Bye her i Nærheden, der brændte 2 Gårde, men da den ene Gård var assureret lidt lavere end Værdien, så har det behaget Fanden at drukne Ejeren, 50,000 ejede han, og nu mistede han 1000, det kunde ikke overleves, Konen vilde samme Vej, men hun kom til Live igen, er det dog ikke grusomt.

Når Fader ikke har Lyst til at komme til Farum, så synes jeg, Ingen skulde overtale ham til det, han vilde dog blive forfærdelig savnet i Vilstrup, vi vilde naturligvis være meget glade ved at komme Jer nærmere, men i en sådan Sag må sådant ikke komme i Betragtning — — — at Mædde Kirstine er sådant et Vrølelhovede, det må være nogle kjedelige Sorger de Pigesørger, Gud ske Lov jeg er fri for dem, for denne Maren, der kommer her hver Løvedag, er så fortræffelig, hun begynder allerede at holde af os og udbrede vor Ros, hvor hun bare kan.

Kys de velsignede Troldeunger fra mig og nu Farvel min egen søde Moder, bliv ved at bede for Din Nanna, vor Herre må dog høre os tilsidst, det tungeste af alle Savn kan han da umuligt have bestemt til mig, som dog altid har været hans Kæledægge.«

Hun sætter sig nu det Mål, at hun vil tjene Penge til et Klaver, hun *må* have noget at arbejde for og se hen til, og Klaveret er i den Tid et Pragtstykke, som det forekommer hende som et Eventyr at komme til at eje.

Hendes Verkeri går godt, men giver dog kun Småsummer, da ser man ifølge Brevene, at hun har fundet en uventet

*) Papirhandelen.

Velstandskilde. Disse Breve tegne tillige hende og N. J. Jensen i al deres rørende Idealitet, mens den verdenskløge gamle Moder hjemme i Vilstrup har fået en ret utaknemlig Rolle:

Fra Nanna Jensen til Moderen.

Min egen Moder!

Nu skal jeg jo have Teilmand i Huset, ham som Peter har skrevet om, han havde allerede fået en Plads i Jylland, men såsnart han fik at vide af Peters Brev, at han kunde komme til os, så afsagde han straks den Plads og kom så igår marse- rende herud og vilde så uhyre gjerne være hos os, han vilde gjerne give os 300 Rd. årlig og Hansen 50, det blev så Bestemmelsen, og det er jo en god Skilling for os at tage med, skjøndt vi jo rigtignok komme til at forandre vor Levemåde lidt i den Anledning, og den Kone, som nu kommer hver Løver- dag må så herefter komme hver Tirsdag med. Han skal have det Værelse ovenpå, det vilde han så gjerne have, og derfor skal jeg have Gæstekammer i Kabinettet, sålænger jeg ikke har flere Møbler, end jeg nu har, så er her jo Plads nok i den store Spisestue, hvor jeg nu sidder og skriver til min egen lille, søde Moder. Det lod til at være sådan en flink og livlig Fyr, noget undselig og tilbageholdende, men det var jeg glad ved, han skal nok få det godt hos os, og jeg kan få 100 Rdl. tilovers til Klaver, hvor jeg dog glæder mig dertil.

I Tirsdags var vi til Missionsmøde i Marvede og traf Birke- dal, han var ikke hos os, han rejste Dagen efter, da hans Kone skal have en lille i denne Tid, Gusta var med, hun blev så henrykt over at se mig, det var dog en lille yndig en, Birkedal holdt en Tale, som kunde røre de hårdeste Stene. Fader kom- mer da vel endelig, gjør alt, hvad du kan, for det min egen Mo- der, sig til Peter, han skal komme her om af, når han rejser hjem, jeg har noget til ham. Kys de mageløse Troldeunger for de små velsignede Breve, jeg har læst dem 10,000 Gange og er endnu ikke nær færdig — —

Din egen Unge.

Fra N. J. Jensen til Fru Eline Bojsen.

Hindholt d. 6. Juli 1857.

Kjære lille Moder!

Det var et strængt Brev, det sidste Du sendte til Nanna, jeg traf hende svømmende i Gråd derover. Hvorledes Du kunde nænne at skrive et sådant, kan jeg ikke forstå. Jeg vilde så gjerne, at Brevene fra Vilstrup skulde være hende en

Trøst i den Hjærtesorg, som stadig trykker hende, hun er også altid så glad ved at se, der er Brev hjemmefra, og dog har det i den sidste Tid for det meste endt med Gråd og søvnløse Nætter, det synes mig er Synd. Kunde vor kjære Moder ikke ligeså godt have skreven de Råd, hun vilde give sin Datter, i en kjærlig Tone, så hun kunde glæde sig ved dem i Stedet for at græde over dem? Hvad Sagen selv angår, så er den virkelig slet ikke så farlig, at enten Nanna eller mit gode Navn og Rygte eller hendes kvindelige Værdighed skulde i mindste Måde være i Livsfare. Jeg er enig med Dig i, at Nanna skal ikke have med hans Kammer at gjøre, om jeg end opfatter Sagen noget anderledes end du, men om hun ellers skal holde Pige eller ej, det er en ren Smagssag, som Ingen kan afgjøre uden at have været hos os, og knap nok endda Andre end vi selv. At vor nærværende Stilling kan forsvares efter alle guddommelige, menneskelige og sædelige Love, er jeg vis nok på, og Du kan tro, kjære Moder, jeg skulde rykke ganske anderledes op med svær Skyts, hvis jeg vilde føre Beviser mod Dine Beviser, men Talen er her blot om, hvad der er bedst for Nanna, og det kan kun den daglige Erfaring give. Æreshensynet synes at være det overvejende for Dig, men jeg kan forsikre Dig, at Nanna er stegen meget i Agtelse og Credit ved at lægge sin huslige Dygtighed for Dagen. I Bodil Kirstines Tid hed det altid, at hun jo sagtens kunde holde Hus, da hun havde sådan en dygtig Pige, der kunde styre Alt for hende, og dog har Nanna endnu Arbejde med at udslette Sporene af hendes Sjuskeri og Uorden. Det kan derfor slet ikke undre mig, at Nanna ræddes for sådant Pigevæsen. Vore bedste Venner finder det just hyggeligt og rart hos os og befinder sig så vel her, at de taler om det længe efter. De, der kommer for at finde Noget at misunde os og bagtale os, når de vender os Ryggen, skal endda ikke finde Stort at sige, men dem vil vi helst være fri for. — Om Nogen skulde bebrejde mig, at jeg har for få Indtægter, så rører det mig slet ikke, for jeg sætter aldeles ingen Ære i at tage Brødet ud af Munden på Landets fattige Befolkning og selv leve i Overdådighed. Tjene for Penge gjør vi jo allesammen, med mindre hele vor Embedsstand vil sige, den får sin Løn for Ingenting, og den Ære skal jeg da ikke misunde den. Men uagtet det, uagtet jeg ser, Nanna er langt mere fri og lykkelig ved ingen Pige at have, uagtet jeg selv er det, fordi der altid er Vrøvl og Ubehageligheder ved Pigen, uagtet dette er billigere, fordi der bliver gjort det dobbelte Arbejde i lige Tid, uagtet jeg hører Nanna rose for sin Huslighed og Dygtighed, hvor hun før blev anset så omtrent for en lille forkjælet,

forfinet og unyttig Ting, uagtet dette og meget mere, så råder jeg hende altid til at tage Pige, fordi jeg fra først af har mærket, Du var så meget opsat derpå. Kan nok være, at mit Råd i den Anledning just ikke har så meget stor Vægt, da Sagen er mig temmelig ligegyldig, og i alt Fald min Overbevisning hælder til den anden Side; men bruge Myndighed i den Retning vilde da være det rene Galskab, som jeg jo i det Hele ikke har Brug for den Slags Varer. Vær Du kun ganske rolig, kjære Moder! vi skal såmænd ikke bedrive Noget, som er anstødeligt, ikke engang for den fine *Verden*, som kristne Folk dog egentlig ikke burde være alt for afhængig af.

Har nu blot ikke jeg været alt for hård. Nanna har læst det igjennem og er bange for, at Fader skal støde sig over det med Indtægterne, det skulde jeg dog ikke tro? det var nu slet ikke falden mig ind, for kunde jeg kun være en Tiendedel af det, han er, så skulde jeg ikke klage. Skriv nu endelig lidt godt og kjærligt til Nanna, I kan ikke tro, hvor det er vederkvægende for hende, især hvis I kan finde på noget Trøstende for den omtalte Sorg. Gud lyse sin Fred over os og gyde Glæde i vore Hjærter, så skal vi nok komme igjennem det Hele. I Grunden har vi det dog så godt, og burde takke og prise ham altid i Stedet for at gjøre os selv de Hundrede Sorger og Plager. Tusinde og atter Tusinde Hilsener til Jer alle.

Din N. J. Jensen.

Fra Nanna Jensen til Moderen. (Brudstykke).

Hindholt.

— — Hun kommer nu hver Morgen og gjør Fyrens Kammer rent for 1 Mark om Ugen, så Du har slet ikke nødig at sørge mere over den Sag, jeg kan kun ikke begribe, at Du kunde tage Dig det så nær, jeg frygter for, det er hele mit Husvæsen, Du er kjed af, ja kjed af, at jeg ingen Pige har til at gjøre det groveste Arbejde, af at jeg ikke tager ud o. s. v., men min egen kjære Moder, vidste Du ret, hvordan jeg har det, kunde Du rigtig forstå mig, så vilde Du finde min Gjerning både sømmelig og passende, selv for den fineste Frøken. Nu vil jeg da forsøge på at forklare mig. Jeg elsker Jensen, og det at gjøre ham lykkelig er mit største Ønske her i denne Verden, men det er ikke så let for sådan en lille Stakkel, der ikke kan opfylde hans højeste Ønske og føde ham et Barn, der tillige har så mange andre Fejl og Udyder, som Du også nok ved. Nu har Manden sagt så mange Gange, at han kan ikke fordrage de unge Koner eller Piger, som lader sig opvarte af Andre, han har fra lille af seet sin Moder arbejde sig igjennem foruden Pige

trods alle hendes Børn, hans Søster har sin gamle Moder i Huset og selv et lille Barn, og har ikke engang en Kone hver Løvedag, skulde jeg nu volde ham den Sorg, ikke at være til den allermindste Gavn hverken som Moder eller Kone, nej min egen Moder, det kan jeg ikke gjøre, så længe jeg intet Barn har, ja det er ganske vist, at skulde han længe see mig sidde på Stads, så blev han kjed af mig, og så kunde jeg ikke leve — — det er nu Sagen set fra den Side, men der er endnu en anden at se den fra: Når jeg om Formiddagen går og gjør rent laver Mad, vasker op o. s. v., da er jeg i Bevægelse både legemlig og åndelig, der er da så mange Ting, jeg skal tænke på og gå om, at Tiden går så godt, men hver Eftermiddag, når jeg har sat mig til mit Sytøj, så triller Tårerne hele Tiden, jeg er ikke Herre over dem, de har rent taget Magten fra mig, det kan jeg ikke tåle, jeg får Hovedpine, Tandpine og sover ikke om Natten, ja bliver helt syg af det, derfor har jeg også tænkt ved Hjælp af denne Fyr at få så meget mere gående Arbejde, vist er det, at jeg ikke siden i Vinter har grædt så lidt som netop i den Tid, jeg havde Storvadske og Hovedrengjøring. Manden kan ikke lide en Kone, der tuder, hvorfor skulde jeg så ikke gjøre alt for at lade være at tude, kan Du nu forstå mig lille Moder, jeg tror Du kan det, du kan nok tænke Dig, at jeg hårdt trænger til trøstende Breve fra Hjemmet, og Du skal rigtignok også have Tak, fordi Du har været så flittig til at skrive til denne Kone, kun Dit sidste Brev var jeg ikke noget glad ved — — —

Manden har skrevet et Brev til Dig, som jeg nu læste, jeg synes, det er lidt hårdt, men jeg ved, han mener det ikke så slemt, han elsker Jer Allesammen så inderligt, det *ved jeg*, men han er en Bondeven lille Moder og han kan ikke tåle, Du siger, at der er nogen født til at være Trælle for Andre, ja han er nu yndig lille Moder.

— — —
Fra Nanna til Moderen.

Hindholm Tirsdag Nat.

Min egen søde elskelige Moder!

Du er nu ikke mere bedrøvet over vore væmmelige Breve, det kan jeg godt mærke på mig, Du er en yndig Moder og kan bære over med Dine utaknemlige Børn. Jeg vilde nu så gjerne skrive et langt Brev til Dig, nu især da Du er ene hjemme, og allermost, fordi Du skal holde Fødselsdag alene, for at jeg kan få Trøst og Glæde af ham, som så gjerne vilde være hos Dig den Dag, for at glæde Dig, ja han har talt og tænkt så yndigt om Dig til os og alle andre Mennesker, at vore Hjærter var ved

at gå itu, når vi tænker på, både hvad jeg somme Tider kan have sagt til Dig af mit eget onde Hjærte, og hvad Jensen har skrevet, men Du kan tro, han har ordentlig fortrudt det, når jeg nu kun kan glæde mig ved den Tanke, at Du har glemmt, at vi var ækle, min lille Moder, når man er forknyt, så er man ækel, men det er min Trøst, at Du alligevel vil bede for mig og trøste mig, enda jeg ikke fortjener det. Jeg har lavet en lille Ting til Dig min egen Moder, jeg vilde så gjerne sende det afsted med Posten nu, for at det kan komme til Dagen, men Fader vil så gjerne tage det med og synes, det er domt at sende det. Et kjedelig Brev er dette, men jeg er så træt og har Tandpine, derfor godnat min egen Skat. —

Hvor Fader har været yndig på hele denne Rejse, 2 Gange har han prædikedet så mageløst, først i Høve og siden på Lolland og talte alle Vegne så kjærligt om Dig, at det rigtig frydede mit Hjærte, det er en stads Mand Du har lille Moder, men det ved Du jo bedst selv. — —

Til Fru Eline Bojsen fra Nanna Jensen.

Hindholm.

Tak min egen lille yndige Moder for Dit kjærlige Brev, Tak også Fader for hans, jeg vilde gjerne skrive til ham, men kan dog nu bedst skrive til Dig i denne Tid, hvor Dit Brev dog var yndigt og kjærligt, det gjør så godt at få sådan et Brev, når man er forknyt, Faders var jo også godt og meget sandt var der i det, men Dit var dog så mildt, og Du ved jo nok, jeg kan bedst tåler sådan Behandling. Jeg ved, at for at få et Barn kan jeg døje alt muligt, ja, om det skulde koste mit Liv kunde jeg dog ikke lade være at ønske det, hvorfor jeg ønsker det så meget, det ved jeg ikke engang selv, jeg tror nok, det er Følelsen af, at Vor-Herre ikke har velsignet mig, og ikke har betroet mig en Kvindes egentlige Kald, det er min Trøst, at andre Koner, der har været eller er i min Stilling, siger det samme som jeg, at netop i de første År, man er givt, da føler man Savnet mest, og da er Utålmodigheden størst. Der står jo heller ingen Steder i Bibelen, hvor tålmodig Hanna bar sin Skjæbne, de År hun var barnløs, fordi hun blev ved at bede, derfor er det ikke sagt, hun altid var så tålmodig, for det ved jeg, at ophøre at bede om det, det gjør jeg aldrig, sålænge der er det mindste Liv tilbage i mig. Derfor døm mig ikke så strængt lille Fader, at det kun er Forfængelighed, ja den er ganske sikkert med i Spillet, skjøndt jeg sommetider rigtignok ikke synes det, men der er en så forunderlig Længsel inden i mig, jeg kan slet ikke selv

forstå den, jeg vil så gjerne gå og drømme mig ind i en anden Verden, omgivet af bare små yndige Miler og Troldunger, når jeg så vågner, så synes jeg, alting er så tomt, hele mit lille dejlige Hus er da for mig, som en stor Glimmerblomst uden Duft, jeg har da ingen Lyst til at gjøre min Gjerning, det er godt, at jeg er nødt til det, da der ikke er Andre dertil, ellers faldt jeg vist helt sammen. Du kan tro, lille Moder, det kommer af, at jeg lige fra den Tid af, jeg opdagede, Jutta skulde have et Barn, har ligesom været omgivet af yndige Troldunger. Jeg kan aldrig rigtig føle mig hjemme her, hvor meget jeg end elsker Manden, og hvor yndig og elskelig han end er imod mig, så er han dog så fornuftig og voxen, siger aldrig noget yndigt domt Sludder, som jeg kan lee og more mig over f. Exp.: Mand sød lille Far — nab den Us (Mus) — Nat oldsammel — Mil er så rasende syk — nej væl ække o. s. v. — Nu Farvel min egen Moder, jeg kan ikke blive færdig med at skrive til Dig, jeg tænker, Du i Dag beder en god Bøn for Din Nanna.

3. KAPITEL. Mørke Dage.

Der er i det følgende År kun få og intetsigende Breve til Hjemmet fra hende, hvorimod hun selv får mange kærlige opmuntrende Breve hjemmefra.

Jeg har fra en af hendes allerbedste Ungdomsveninder i sin Tid godhedsfuldt fået overladt nogle Breve, der fuldstændigt blotter hendes dybe Fortvivlelse i dette År. Det er klart, at hun gør det ligeså meget for at gavne Veninden i en vanskelig Periode af dennes Liv, som for selv at få Luft.

Man må helt tilbage til den gamle Pagts Tid, for at møde en så lidenskabelig Fortvivlelse hos en 22årig, hun føler det selv, for Hanna — Samuels Moder — dukker Gang på Gang op i hendes Breve.

— — —
Fra Nanna Jensen til en Veninde. (Brudstykke).

»Hvor kan Du dog tale om sådanne Sorger, spørg Dig selv min egen Veninde, om Du virkelig vilde ønske det anderledes, jeg tror det ikke, og så taler Du om det som en Sorg. Vor-Herre har skjænket Dig det bedste, der kan gives nogen *Kvinde* på Jorden, endog Du ikke bad ham derom, man kan her rigtig-

nok sige: »Han skjænker sin elskelige Ven det som i Søvn!« Dersom Du ikke allerede takker ham, så vil Du snart komme til det, når kun Du tænker Dig rigtig om.

Den anden Sorg, Du skriver om, nemlig Længsel efter Hjemmet, ja, den må Du jo også takke Vor-Herre for, at Du har, kunde Du ikke længes efter dem derhjemme, og glæde Dig til engang imellem at besøge dem, så var Du ikke så glad som nu, så havde Du Grund til at sørge. Og den tredie, at Din Mand vil have sin Mad i rette Tid, det er jo da ingen Sorg, for var det det, så kom der nok Orden på Tingene. Jeg ved da, at jeg var uordentlig, da jeg kom herover, så fik jeg også nogle små Skjænd engang imellem, men så sagde jeg til mig selv: »når Du vil, så kan Du rette det«, det hjalp, og siden har jeg ikke hørt et eneste bebrejdende Ord i den Retning. Men derfor er det ikke godt med mig, gid jeg var den gamle uordentlige Nanna, som alle Folk havde så meget at udsætte på, da kunde jeg græde med de grædende og glæde mig med de glade, nu kan jeg ingenting uden gå med Uhr og Støvekost i Hånden og slide som et Bæst, blot for at dæmpe de mørke, tungsindige Tanker, jeg seer da ind i et fælt sort Kammer, hvor der går blege, magre, givte Jomfruer og pudser og passer Blomsler, laver Mad og kjæler for Hunde og Katte, de vinker da ad mig, kom kun ind til os, her skal Du finde Fred. Når jeg går så ene, så føler jeg mig så forladt, 8 Timer er Jensen på Skolen om Dagen, med alt det andet, han har at gjøre, er han om Aftenen så træt og søvrig, at han snarere selv trænger til Trøst, end han kan trøste Konen. Af Angst, Sorg og søvnløse Nætter har hun fået en gyselig Tandpine, der dog sommetider kommer som min Ven, nemlig når den bliver så gal, at jeg glemmer alt, også det dybe Hjertesår, det er så svært at elske, og så ikke kunne gøre den lykkelig, man elsker. Du synes vist, det er underligt, jeg nu skriver så fortvivlet, men jeg vil sige Dig det altsammen, jeg tror, at min Barnløshed er en Følge af mit slemme Fald på Brændekassen i Vilstrup. Havde jeg dog vidst det, før jeg blev forlovet. Du skulde se mig nu, jeg seer så mager og forknyt ud, men Ingen veed hvorfor. Jeg kan ikke engang ønske at komme hjem, for jeg kan ikke tåle at se en Troldunge. Nu mægter jeg ikke mere at skrive de spøgende Breve hjem, skal jeg lade være eller skrive et som dette, nej, de må hellere tro, jeg er doven end ulykkelig. I to Måneder har jeg ikke havt en glad Time eller et eneste Trøstens Ord fra Vor-Herre, jeg har det ikke godt, trods al den Kjærlighed, jeg har til Manden min, ja min lille yndige Veninde, heed for

mig til ham, som mægter alt, at han vil mildne Luften eller tage mig hjem til sig, inden Døden kommer og *tager mig levende.*

Dette Brev vil volde Dig Sorg, dog kan det måske lære Dig at skønne lidt mere paa Din egen Lykke.

Din Nanna.

Fra samme til samme:

Jeg er begyndt at skrive glædeligt hjem igjen, jeg skriver, at jeg er lykkelig, om jeg så aldrig seer så forskralet ud, det er jo ingen Nytte til at forvolde dem Sorg, man kan godt skrive fornøjeligt, når man vil, og Du lille Ven, hvorfor klager Du? Du siger, Du mangler Kjærlighed, det er kun Indbildning, man forestiller sig kun, man mangler den, så længe indtil man virkelig troer, den mangler. Din Mand er jo så ejegod, men det er jo svært at være den, der giver efter altid, og dog skal en Kone jo gjøre det, ja, det må alle Koner jo gjøre enten med det Gode eller med det Onde, når deres Mand da ikke er en Nathue. Når Du om en lille Tid sidder ved Vuggen og synger for Din allerbedste og kjæreste Skat, lrer Du så ikke, al den tidligere Tvivl og Indbildning går bort, jo min egen Ven, Moderkjærligheden er den allerstørste, den kan og må nødvendigvis knytte det sidste Bånd sammen mellem Dig og Troldungens Fader. Jeg forstår så godt, at Vor-Herre har givet Dig det så hurtigt, skjønt Du ikke skønner så meget på det, som jeg vilde have gjort, han seer Du trænger mere dertil. Han vidste godt, at havde Du skullet vente et År eller to, så havde det været at prøve Dig over Formue, og det har han jo lovet, at han ikke vil. Tit fristes jeg dog til at tro, at Vor-Herre ikke er til mere, når jeg seer, han giver Børn til Folk, som slår de små Stakler ihjæl, det har nylig en Pige gjort, som har tjent her på Hindholm, og den Kone, som malsker, og som skal have et Barn, er så snydevred over det og bander og ønsker, Barnet må dø, og hun har dog slet ingen Børn.

Jeg glæder mig dog til at komme op til Barnedåb hos Møller og Jutta i Sejling, jeg skal ikke være misundelig, som jeg så tit var i gamle Dage, skjønt jeg nok aldrig har været så meget fristet til det som nu, men Vor-Herre har prøvet mig så hårdt i det sidste År, jeg er så vant til at se på andre Koners Lykke uden selv at smage den, Børn er det eneste, jeg kan misunde nogen — — —

— — —
Brevvekslingen med Veninden hører op, den har vel gjort sin Gavn. Hun har i Sejling kunnet glæde sig over sin Søsters Lykke og over sin lille mindste Broder Emil, der er med til

Festen og er en pudsig, meget vigtig lille Onkel, der stadig vil sidde og vugge. Hun bliver så varm, så genfødt ungdomsglad sammen med alle dem, hun elsker. Hendes kloge, varmhjærtede Moder får rigtig talt ud med sin lille Pige, hun trøster så roligt og råder så godt, og på Faderens Øjne kan hun se, at hun endnu er hans Øjnes Lyst, slet ingen falmet Gammeljomfrukone, som hun frygtede. Hun leder som Kirkegangskone Jutta ind. Hvor dog Faderen taler til begge sine Døtre der i Vaabenhuset: »Hil være Dig, Du benådede blandt Kvinder«. Hun føler sig i den Stund helt ind i Sjælens Dyb forvisset om, at Gud lever, og han har ikke glemt hende.

Fru Eline Bojsen bærer, Hostrup og P. Lassen-Skræppenborg er Faddere, det er en dejlig Dag, en stærkt bevæget Dag.

Gennem følgende Brev fra N. J. Jensen ser man, hvor fælles bekymrede de har været for Fru Stephansen, dette lille Vidunder af en Kvinde:

Fra N. J. Jensen til Nanna Jensen, der er i Besøg i Sejling.

Hindholm, d. 3.—12.—1857.

Min egen kjære lille Kone!

Du længes sagtens meget efter at høre, hvorledes Sagerne står her hos os, og Gud ske Lov! lidt håbefuldere Efterretninger kan jeg dog bringe Dig. Igår var Jfr. Sørensen i Flakkebjerg, og hun fandt Fru Stephansen ikke så lidt bedre, end de forrige Efterretninger lod ane. Hun havde været oppe og fået sin Seng redt, kjendte sine Omgivelser og talte lidt med Stephansen. Hun havde også spist lidt og syntes det bekom hende så vel. Hidtil havde vi haft lutter trøstesløse Budskab, så Du kan nok tænke, det gjorde os godt at høre dette. Jeg havde skreven et Par Ord til Steph. i Mandags og fik Svar igjen, hvoraf jeg sender Dig et Par Linier, som jeg synes er så rørende. Vi kan jo heller slet ikke forstå, hvorledes vi skal kunne undvære hende, og dog kunde han allerede i Lørdags tænke på alle Slags Sager og blandt Andet disputere med Jakobsen fra Hyllested om Skolesager. Her går det sin jævne Gang såvelsom på Holsteinsminde, og det kan det jo sagtens, sålænge det kun gjælder de indre Sager, men alle Regnskabs-sager og hele Brevvekslingen er der jo Ingen, der rigtig er inde i *uden hun*, ikke engang Steph. selv, så det vil nok blive meget vanskeligt at få Rede på, hvis hun ikke snart kommer sig så meget, at hun kan give nogen Anvisning. Det bedste er da, at de vigtigste Terminssager nok er besøgede.«

— — —

Hvorledes har Du det? min bedste Skat på denne Jord. Når dette Brev træffer Dig, sidder Du nok og hjælper den lille Mor at kjæle for den lille Prinds, eller også besøge andre små Forretninger, som at modtage Gaverne, som slige Småherrer gjerne plejer at udøse rigelig; thi de er rundhændede, har endnu ikke lært at holde på deres Eget. Du venter vist, Du skal have en lang indtrængende Formaning til Forsigtighed, Koldblodighed o. s. v., men jeg tror næstendels, jeg skal prøve på at give den Ædelmodige denne Gang og forskåne Dig. Hils nu alle rigtig kjærligt fra mig og sig dem, at jeg på Søndag er i Ånden tilstede og beder med dem til, at Vorherres Ånd og Velsignelse vil tage Bolig i den kjære Barne-sjæl, det bliver nok en dejlig Dag, jeg skulde ikke have Noget imod at være med der.

Din N. J. Jensen.

Inden Nanna Jensen skiltes fra sin Moder, havde denne fået ordnet det således, at hendes tredie Datter, den purunge, yndige Mix, kom over til Hindholm for at hjælpe sin Søster med det huslige Arbejde.

Hun fik dernæst sin Mand til at give Nanna det længe attråede Klaver, og — så vidt jeg kan skønne — fik hun på en pæn Måde den unge Pensionær, der nok hele Tiden havde været hende en Torn i Øjet, anbragt andetsteds.

4. KAPITEL.

Stephansen og N. J. Jensen.

Chr. Kold har engang sagt til den unge Trier*) (Vallekilde): „Ser De, vi har nu tre Højskoler her i Landet. Der er nu Rødding i Sønderjylland, som er oprettet i en Egn, hvor Kampen har været stående mellem Dansk og Tysk fra ældgammel Tid. Den er anlagt for at styrke Danskheden i denne Kamp, og det er godt og et ædelt Formål, men det er for lavt sigtet. Så er der Hindholm, der er oprettet i Herremandsvældens gamle Hjemstavn for at styrke Bønderne i Kampen for Fri-gørelsen for dette Åg. Det er også et godt Formål, men det er for lavt sigtet. Så er der *min* Højskole. Den er anlagt for at

*) V. Bennike: Fra Mindernes Væld.

styrke de unge i den Kamp, der går for sig inden i ethvert Menneskehjærte, Kampen mellem Liv og Død, og lavere må Målet ikke sættes, og derfor skal De tage på Skole hos mig.◊

Denne Kolds Bedømmelse af Hindholm er for ringe og misvisende, tror jeg, ihvertfald i alle de År, N. J. Jensen var denne Højskoles første Kraft; der ligger mere gemt i Digteren Buddes Sang til ham ved hans Højskolejubilæum i Æbeltoft 1887:.

Vær hilset, du, der kom en Gang
til al vor Ungdoms Længsel,
og Vinger gav dens dybe Trang
og løste den af Fængsel!
Og svandt vor Ungdom Punkt
for Punkt,
fløj Længslen mer og mere tungt,
Dig elsker end vort Hjærte ungt,
som i evigt Forår!

Du kom så jævn, så lige ud
som Danmarks egne Sletter.
og dog så frisk som Vårens Bud,
der Kransen om dem fletter.
Din Tale gik så mildt sin Gang,
som Tonen i en Folkesang,
men der var *Styrke* bag dens Klang
som i en nordisk Saga!

Klædt i vort eget Kjød og Blod
steg Folkeskolens Tanke,
med Sindet dansk, med kærligt
Mod,
i Syner stråleblanke —
da faldt der i vor Sjæl et Frø,
der vokse skal og kan ej dø,
mens Blomsten ved den blanke So
kan gro på Sletter jævne!

Og Du drog bort, og mangt et Blik,
hvor før Du Glansen tændte,
på Vejen med bedrøvet gik
og hjem med Tårer vendte. —
Men lunt og trygt et Smil nu står,
thi siden i de mange År
fik Hjærtet lært, at hvor Du går,
Du slipper aldrig fra os!

Så flyv kun rundt fra Strand til Strand,
fra Sjællandsfar til Jyde,
sid i de gamle Molbors Land,
gemt bag den store Gryde.
Dog gror blandt os din Gernings Frugt,
og når du tror dig længst på Flugt,
så står vi der og hilser smukt:
Guds Fred, og Tak, du kære!

Nej, han har været andet og mere for Sjællands Ungdom end at stive den af i Kampen mod Herremandsvælden, men sandt er det, at det var Kærlighed til Bondestandens Rejsning og Oplysning, der samlede Interessen om Oprettelsen af Hindholm Folkehøjskole, det fremgaar tydeligt af et Brev fra Stehansen til N. J. Jensen i April 1852. Stehansen havde 3. Påskedag været samlet med et Par Hundrede Medlemmer af Præsto

Amts Communalforening for at drøfte Tanken om en Folkehøjskole på Egnen. Den, der ved denne Lejlighed fik det afgørende Ord, var Fæstehusmand Peder Hansen af Lundby, der oplæste en selvforfattet Indbydelse til »sine Standsfæller om at understøtte Oplysningssagen med Velvillie og med Penge, hver efter sine Evner, således at den Skole, som de nu ved *egen Hjælp* agtede at begynde på, ej alene skulde blive tilgængelig for rige Gårdmandssønner, men ogsaa for den fattige Husmands, der har Lyst og Duelighed til at lære noget«.

Stephansen skriver, at Peder Hansens Tale i denne Sag var præget af en usædvanlig Mildhed, »Kløerne, der ellers plejer at betegne hans hårde Bondetale med Alvor og skjærende Træk, vare dennegang trukne ind under Huden, jeg vilde ønske, at han gjorde det for at være velbehagelig for Nådens og Mildhedens Fader i Himlen, men jeg frygter; han gjorde det blot af Kjærlighed til min Ringhed, som han vilde der have frem«. — — — Stephansens Frygt var vist en Smule ugrundet, det er sikkert Peder Hansens Kjærlighed til *Sagen*, der har gjort ham så mild.

Tanken slår godt an. Peder Hansen får ved Stemmegivning valgt en Comite bestående af: Jakob Sørensen i Herfølge, Ole Andersen i Hasle, Anders Larsen i Skudderløse, Mikkell Rasmussen i Torpe og Peder Hansen selv, de skal alle arbejde for *Sagen*, hver på sin Egn.

At købe Gården Hindholm til Folkehøjskole er da allerede Planen. Stephansen ser klogt og klart, at denne Sag vil gå. I de følgende Dage foretager han da to Træk, der sikrer ham Magten og Overtaget. Han kommer for det første Comiteen i Forkøbet og køber for egen Regning Hindholm, og han knytter for det andet N. J. Jensen til Skolen som Forstander af Gavn, Førstelærer af Navn; selv har Stephansen jo sin Gærning som Forstander på Opdragelsesanstalten Holsteinsminde, en Gærning, han intet Øjeblik tænker på at give fra sig. Men han har nu på Hånden den Mand og de Bygninger, som Bønderne har ønsket og udset sig, det bliver da i Fremtiden ham, der skal forhandles med, ham der på alle Punkter får det afgørende Ord, ham der aldrig kan kommes uden om.

Til Jensen skriver han, at »om Gud vil forunde mig og min kære Hustru engang at se alt i god Gænge, saa *går vi på Aftægt*, så skal Gården udløses ved en Aktieforretning«, og han skriver halvt spøgende, at dette Brev er en Slags Testamente, og han indsætter Jensen til at være Executor testamenti.

Som Årene går, viser det sig dog, at jo bedre Skolen går, jo bedre N. J. Jensen fylder Pladsen og magter den Opgave, der er stillet ham, desto mindre Trang føler Stephansen til at gå på Aftægt, jo mere overflødig han var, jo mere bredte han sig, for tilsidst ganske at trykke N. J. Jensen ud af den Gærning, han elskede og åndeligt udfyldte så godt.

Der var dette ved N. J. Jensens lyse, ædle Personlighed, at intet ondt, surt og beregnende rigtig kunde komme ham nær, det har sikkert aldrig været Stephansen muligt mundtligt at få Luft for alt det, han gik og lumrede med, det har været som at misse mod noget altfor lyst, derfor ser man det Særsyn, at skønt han og Jensen sås eller kunde ses daglig, så ligger der Bunker af alenlange Breve fra Stephansen til N. J. Jensen, alt blev meddelt og aftalt skriftligt.

De første Breve i 52, før Skolen endnu er oprettet, tegner Stephansen som en Mand, der selv kalder sig Grundtvigianer, kalder Grundtvig en Seer i Israel, der indvarsler en ny Tid, selv om han indrømmer, at Samtaler med Algreen snarere bringer ham ind i Forviklinger end bringer ham den »Sjælefred, der gør Mennesket lykkeligt«; »men,« tilføjer han ydmygt, »jeg er et Rør, der bøjes hid og did for Vinden, men Algreen vil dog ikke forskyde mig som Ven, om han og har talt forgæves til mig.« Til N. J. Jensen, der har spurgt, om Stephansen kan bruge ham, skriver han usigeligt kærligt: — »Om De kan bruges? her er jo ikke Tale om at bruge, som Herremænd bruger Folk, men her er Tale om, om Huset kunde være en fri folkelig Stiftelse, hvor Folk og Folkets Venner kunde bo sammen, hellere »to live in«,« og han udmaler så sin Plan om et Ægteskab mellem Datteren på Holsteinsminde (Folkeskolen for de små) og Sønnen på Hindholm (Folkeskolen for de store), hvis Overlærer (Jensen) han med Kærlighed og Glæde tænker sig som Søn og Eftermand i Huset eller Klosteret. I en lille Slutningsbemærkning slås det fast, at N. J. Jensen skal have 200 Rdl. årlig samt alt frit i Huset; — »tør De nu, elskelige Jensen, række mig Hånden og give Afkald på, hvad der tilbydes sig hos Fenger, da . . .« o. s. v.

Den Mand, der har skrevet disse Breve, kan jeg så godt tænke mig, at N. J. Jensen med Glæde og godt Mod kunde begynde en Gærning sammen med, men når jeg ser de senere Breve fra 56—57, mens de arbejdede sammen, da får jeg nu så mange, mange År efter Gåsekød af Forskrækkelse ved at læse Stephansens Dom over Grundtvig og Grundtvigianerne til min Svigerfader; jeg tør næppe tænke på, hvad Indtryk sådanne Udtalelser har gjort på ham.

Stephansen skriver: »Nej, jeg venter ikke, at De for bedre at enes med mig skal kunne forandre Deres Anskuelse, det vilde blive en unaturlige Tvang for Dem, skadelig for Dem selv og Gærningen, nej, det bliver mig, der må fortrække, når vi ikke længere kunde drage i Åg sammen — nu er det langt fra, at det at designere Dem til min Eftermand er noget Offer, hvorimod De må kunne forstå, hvor meget det er mod mine Følelser at vide Skolen overdraget til en så stolt og hovmodig Person som Grundtvig. — For Resten kommer vi jo godt overens i det væsentlige, hvorved jeg er overbevist, at De tjener Gud af et oprigtigt Hjærte, og denne Gjærning anbefaler vi til Guds nådige Varetægt, medens vi under Livets Møje og Skrøbeligheder i den Kjærlighed, som Gud giver, fordrage hinanden og tilgive hinanden, ligesom Gud har tilgivet os.« — I et senere Brev: »Den Gang jeg tog imod Dem, højestærede Hr. Jensen, da kendte jeg ikke det grundtvigske Parti så nøje, som jeg nu gør det, og da havde jeg ment, at dette Parti kunde holde en Skole i *mit Hus*, og De fra Deres Side havde vel også tænkt, at Instituttet kunde efterhånden reformeres efter Deres Hoved. En sådan gensidig *Misforståelse* måtte naturligvis bringe Disharmoni imellem os, og *Uforstand*, så at det let kunde gå, som ved Bygningen af Babel, at den ene mente Sten, når den anden talte om Kalk. Nu ved jeg, at der holdes en grundtvigsk Skole på Hindholm for de store, på min Ringhed nær, som også er Lærer der, men som efter Naturens Orden snart må afgå, og som altså ikke kan være Grundtvigianerne synderligt i Vejen.« —

Næsten alle Brevene er prægede af inderlig Selvrørelse ved Tanken om at trække sig tilbage fra Højskolen, hvad der dog vilde være den naturligste Sag af Verden, gammel og barnløs som han var, og Brevene slutter gærne med, at N. J. Jensen, der vist havde lidt ondt ved at blive klar over sin Brøde, faar en kristelig Tilgivelse.

Det er vel ikke for meget at sige, at St. gør Indtryk af at have været vanskelig for en ung begejstret Grundtvigianer at arbejde sammen med. Vanskeligere blev det, da Pastor Bojsen forsøgte, da Jensen giftede sig og selv førte Hus, at få Lønnen op til 800 Rdl., hvilket vel ikke kan anses for et urimeligt Forlangende for 8 Timer daglig, som skulde udfyldes med, hvad St. anså for mest tjenligt for Skolen, desuden have Tilsyn med Eleverne udenfor Skoletiden, samt Ansvar for al Skolens Inventar. Lønnen kom dog ikke op til mere end 600 Rdl.

Stephansen skriver selvfølgelig et langt Brev i den Anledning:

»Det ligger måske i Tingens Natur, at Direktionen i Foreningen for Aktielånet måtte ved Skadesløsbrevet iblandt andre Forpligtelser også pålægge mig den at decidere Dem som min Eftermand, når jeg skal afgå som Skolens Bestyrer, men o. s. v. o. s. v.« Stephansen kan selvfølgelig ikke imødekomme dette Ønske fra Skolens Venner og Understøttere, men derimod får han nu en meget nøjagtig skriftlig Kontrakt oprettet med N. J. Jensen, hvor især Punkt 5 har en vis Interesse:

»Da en duelig Lærer så let fristes af Andre til at optage i sit Hus fremmede Folks Børn til Undervisning og Opdragelse, *hvorved hans Interesse kan afdrages fra hans egentlige Kald*, så må jeg også forlange af Skolens første Lærer, at han ikke tager nogen, hverken Voxen, eller uconfirmeret i Kost eller Logi, ejheller giver Undervisning, hverken i sit Huus, eller andensteds udenfor hans almindelige Læretimer i Skoleklasserne.»

Næppe et År efter fyldte Stephansen N. J. Jensens Fritid med sit private Arbejde, Regnskaber o. s. v. uden mere Løn eller ringeste Hensyn til *Interessen for det egentlige Kald*.

Brevet slutter klogt og forsigtigt: »Dersom De, kjære Hr. Jensen! kan indgå disse Forpligtelser med mig, så vil det vorde lettere at få alt ordnet, end det nu er, og jeg tør alltså derom udbede mig *Deres* fuldstændige Betænkning i Sagen, som dog i Grunden kun vedkommer Dem og mig og ikke Direktionen for Aktielånet, uden for såvidt, som Aktiehaverne skulde mangle Tillid til mig som Skolebestyrer, og derfor ikke turde betroe mig det forlangte Lån uden at have den Garanti, der ligger i første Lærers Ansættelse.«

Man kan harmes, at N. J. Jensen ikke brød igennem alt Væv, talte ud med Skolens Venner, der, det læser man jo mellem Linierne, intet hellere vil, end sikre hans Stilling som Skolens Forstander, men så uendeligt fintfølelse som han er, allermost når det gælder egen Fordel, faldt dette ham slet ikke ind. Han kunde kun bringes i Harnisk, da Stephansen med sine Planer truede selve Folkehøjskolen og — hvad der jo førte til det endelige Brud — sårer den Kvinde, han elsker.

I Vinteren 57 har Stephansen fået den Idé på Holsteinsminde at modtage Præparander — foreløbig en 10—12 Stk. —, som skulde uddannes dels af ham og dels på Højskolen og så

efter 3—4 Års Forløb demitteres som Seminarister. Uden at Jensen eller Aktionærerne ved det, indsender han et Andragende til Ministeriet.

Højskolen er på det Tidspunkt i sin fuldeste og skønneste Udvikling.

Man måtte efter den skjulte Måde, denne Ansøgning kom frem på, nærmest frygte et Forsøg fra Stephansens Side på at spænde Ben for Folkehøjskolen og få denne omdannet til et Seminarium, hvor han selv kunde blive den første Kraft.

Da N. J. Jensen forlanger Forklaring angående denne Plan, får han et uendeligt langt, selvbehageligt Brev, der slutter:

»Jeg har nu ristet Runer for Dem, kjære Hr. Jensen, på min Vandringsstav; men idet jeg kaster Staven på Jorden, ser jeg, at den bliver til en Slange, og jeg selv bliver bange for den, men Herren har selv sagt, at den ingen Skade vil gjøre mig; — ejheller vil den gjøre de ægyptiske Troldkarle, Grundtvigianerne nogen Fortræd; den vil kun rejse sig som den Æskulapsstav, der skal støtte det sygnende Folk på Vandringen gennem Ørken; tag De den derfor kun ved Halen, og høj den, som De vil.« —

Nu bliver man jo hverken en Aron eller Moses, fordi man kan skælde Grundtvigianerne ud for Troldkarle, og der er Tegn til, at Jensen for en Gangs Skyld er bleven meget vred. Hvad han har skrevet, ved jeg ikke, men der er fra de Dage nedestående rørende fine Brev fra Fru Stephansen, der sikkert har gjort god Virkning. Hun må vist også have talt indgående med sin Mand, thi der sker det Under, at han holder op med sine Skrivelser til Jensen, fra 1857 til 1864 har der ikke været vekslet Breve, Omgangen mellem St. og J. blev — for at bruge et P. Bojsen'sk Udtryk — *kort og usagt*. Men om det betændte derved blot slog ind, skal jeg lade stå hen, et og andet senere kunde tyde derpå, men N. J. Jensen opnåede syv fredelige Arbejdsår i den Gærning, han elskede.

Fra Fru D. Stephansen til N. J. Jensen.

Hindholm d. 5. Marts 1857.

Kjære Hr. Jensen!

Med Guds Hjælp skal der snart blive en Ende på de kjedelige Misforståelser, som fortrædiger Dem mere, end de burde. Stephansen vil komme over til Dem i Eftermiddag og være

rigtig flink, og så er det ikke værd at gå for dybt tilbunds i gamle, halvforglemte Sager, som, om der end kan være en eller anden Fejltagelse sket, dog er for *intet at regne* imod den Tro-

Fru Dorothea Stephansen.

fasthed og Kjærlighed, De nu daglig viser imod os. St. erkender, at når han er i ondt Humør, ser han igjennem et Glas, der trækker det fjærne ganske nær og gjør det så stort, og når man bliver ældre og har lidt en Del — maaske ved egen Emplindtlighed — men dog *lidt*, så koncentrerer Følelsen sig på de beskadigede Steder, og man bliver ubegribelig pirrelig. Der er kun een Lægedom for sådanne Sindets Sår, men den kender og søger St. Gud være lovet også, og vi vil aldrig mere *skrive* om sådanne Ting til hinanden, thi St.s Stil falder så let hen til *mørke* Betragtninger, så han siger meget mere, end han vilde. Jeg, som ved, at han i sit Hjærtets Inderste har både Højagtelse for og Kjærlighed til Dem (og han vedgår, at

er godt, at De er i Deres Natur så forskellig fra ham, som De er,) beder nu Gud, at det må lykkes Dem begge at åbne for hinanden de Hjærtets Lønkamre, hvor De endnu er fremmede, og hvor den Tillid og Fortrolighed bor, som gør, at man kan ikke mere miskende hinanden.

Det gjør mig inderlig ondt, at vi har bedrøvet Dem og Deres lille Nanna. Gud lade det blive sidste Gang!

Deres hjærtelig hengivne

D. Stephansen.

5. KAPITEL.

Sommersolskin 1858.

Det er en daglig Fest for Nanna Jensen at have sin unge Søster Mix at sludre med under Arbejdet, hendes Foretagsomhed giver sig Udslag i Anskaffelsen af en Gris, der snart bliver et megt forkælet Medlem af Familien, som de alle kappes om at bringe Grønt, men det egentlige Ansvar for dens Pasning paahviler Frk. Mix.

En Dag smutter den ud for hende, hun forfølger den rundt om Gården ad Holsteinsminde til. Her møder hun og Grisen den unge Lærer Leopold Budde. Han opfatter i lang Afstand det alvorlige i Situationen og tvinger Grisen til at vende om, men da den ser sin Plejmoder, hviner den ubehersket og gør nye Flugtforsøg. Ved Opbydelsen af forenede Kræfter og overlegen Intelligens får de den dog endelig ind i Stien påny.

Man ler og sludrer og skriver hjem om den Slags små morsomme Oplevelser, og der skrives videre: »Endnu er Du nok ene hjemme, Du lille yndige Moder, og sidder og tænker på Dine store Børn ude i den vide Verden, ja, kunde jeg bare sige Dig, hvor godt det går mig, hvor mageløs lykkelig jeg nu er med mit glade Håb, hvor der er Velsignelse i alting, hvordan vi elsker hinanden mer og mer med hver Dag, vi lever, hvor alting går muntert med Arbejd som Leg, hvor Ingen får Nykker, og Ingen får Nej, hvor godt jeg atter synes om mit lille Hus, der hver Dag bliver smukkere og smukkere. Vi synger altid Eskesens Sang, især jeg bliver helt borte i det, hvergang jeg tænker på den, den maner hele Vilstrup frem for mig med alle de yndige elskede Mennesker og Frejas Sal og alle Gjæsterne, den maner det ene Billed frem efter det andet, og alle Billederne er bunden sammen med Kjærlighed. I er malet af i Sangen, jeg kan intet bedre Portræt få af Eder end det.

Mix er udmærket flink og yndig, Manden holder så rasende meget af hende, han siger, det er nogle farlige Folk de Vilstrupper, for de kan *alt*, hvad de vil. Helene er her endnu og bliver, til vi rejser.

Og Faderen Frits Bojsen skriver denne Sommer til sin Datter:

Vilstrup d. 19. Juni 1858.

Min kære, egen Nanna!

I Går, da jeg skrev det Brev, som blev indlagt i Budstikken, tænkte jeg slet ikke på, at den Dag var andet end Slagdagen ved Waterloo, ikke, at det var Dagen forud for det lifligste Bryllup, som har været holdt siden Kong Astolfs Bryllup med Prinsesse Plasidia, at det var Dagen før det Bryllup, som genlød, så det genlyder endnu af Kjærligheds Sangen: Kjærlighed er Dødens Bane, ikke, at det var min egen Nannas lykkelige Bryllupsdag, en Dag, hun aldrig har fortrudt — ak en Sjældenhed i denne Verden, den Dag, som har været Kildespringet for hende til, hvad er mer end Perler og Guld, og vil blive Kildespringet til endnu mer. Jeg mener just, Du er lykkelig, min egen Nanna, trods Stephansen, den rædselsfulde Tid, trods alle mulige

Skrøbeligheder; thi Kærlighed er Din Skat, som jo forgylder alle Skyer, uden hvilken alle Skyer er mørke. »Glücklich allein ist die Seele die liebste« siger Goethe, og deri har han Ret, så hvem der har nået det Mål, er lykkelig, om så hele Verden klædte sig i Sort, og den som ikke har nået det, er ikke lykkelig, om så hele Verden stod i Purpur for ham. Jeg må derfor højt prise Din Lykke. Det er et stort Vidunder, der er sket Dig, at Du således fik Nåde til at elske og blive elsket af fuldt Hjærte, jeg tror, Du står langt over Jutta i så Hensende, og endnu længere over mange andre Stakler i denne Verden; derfor har Du Grund til højt at juble mod Himlen over Din Kærligheds søde Lykke, har vel Grund til at bede for dem, hvem en sådan Livets højeste Lykke ikke blev til Del. Jeg begriber ikke, hvorleds det gik til med Dig, men Gud tog Dit Hjærte i sin Hånd og fyldte det med Kærlighed, denne søde Kærlighed, ikke blot Jesu kærlighed, men også den hedenske, også Signes og Valborgs den vidt berømte, den tidt besungne, som gør Hjærtet så sjæleglad. Altså til Lykke, I to lykkelige, Gud bevare Ederes Lykke!

Hvad synes Eder om, at vi skulde søge et godt Kald på Samsø?

Jeg længes så frygtelig efter at flytte ud af det hernede, jeg længes også efter Eder, længes efter, at I kunde komme og opmuntre mig lidt. Vi har ej andre, Eline gør sit bedste, det var Synd at sige andet, men jeg længes efter mine tre Duer; det var mere, end Reden kunde tåle at miste på een Gang. Men jeg vil tålmodigt vente på Eder til midt i Juli. Hvor jeg dog længes; det er som i Barndomstiden, det er i Nykøbing Skole jeg går, jeg stirrer efter mit Hjem med Længsel og Smerte. Men når I kommer, skal vi dog se at fornøje os, det bedste vi kan, måske så Glæden kan vågne i mit Hjærte, som Blomsterne om Foråret.

Jeg skal synge en Bryllupssang i Dag, og fordi I ej hører den, er det, som Hjærtet i mig skulde smelte, da dukker søde Minder op. Mig synes, efter den Dag er det stadig gået tilbage, men der kommer nok engang igen en Glædens Dag. Kys nu Jensen og Mixen fra mig, det bliver nok den eneste Måde, Mixen og vi kan kysse hinanden på.

Bojsen.

Man er på Hindholm så længselsfuldt optaget af denne Sommerrejse til Vilstrup.

Nanna Jensen skriver derom til Moderen:

»Jeg har hver Dag håbet på, at en fast Bestemmelse skulde blive taget, men forgæves, det var jo denne Folke eller Skole-

fest for at gjøre Skolen bekendt, det hele var bestemt til 6. Juli, men så fik Stephansen Nykker og vilde ikke have det den Dag, det blev så opsat til d. 25. Juli. Manden har havt *meget* at gjøre, da han ene skulde arrangere det hele, men nu har St. atter fået Nykker, han kommer her og siger, han vil ikke have nogen Fest, uden Jensen vil betale ham for at få Gårdspladsen den Dag tilligemed Skolestuerne og den lille Skov, og så skulde Manden tillige, hvis det blev dårligt Vejr, så det hele ikke kunde svare Regning, betale Underbalancen, og for det 3die, at Jensen, hvis der bliver Overskud vil give *det* til Skolen.

Manden har naturligvis opgivet det, og vor Rejse var bestemt, alt var aftalt med Marie Fenger og Charlotte Wagner, men nu siges det, at Stephansen atter er stemt for Festen, og så er jo Manden ked af at undvære mig sådan en Dag, derfor kan jeg intet bestemt sige, men se dog at få Jutta til at blive nogle Dage længere — I er da henrykte over Ågen, jeg længes rædsomt efter ham. Vi skal nok få Penge til Rejsen, uden at I sender nogen, vi er som bekendt altid ved Muffen. Kys Jutta og alle tre yndige Trolunger fra Din
største Unge.

— — —
 Sommeren 58 hjemme i Vilstrup er en velsignet Tid. En Flok af yndig Ungdom sværmer ved Skov og ved Strand, men Fru Eline erklærer upartisk, at Charlotte Wagner*) er Dronning i Kredsen denne Sommer.

Høgsbro på Rødning rejser for første Gang i Rigsdagen, og den unge Peter Bojsen, som Stephansen ikke har villet havt til Hindholm, bliver Høgsbros Stedfortræder på Rødning.

Hvor der synges og dances, hvor man er glad den Sommer. Men som en dyb Moltone går den gamle Onkel Anton iblandt dem. Den eneste af Bispesønnerne, som blev Landmand. Han er denne Sommer på Besøg, men syg og nedbrudt. Særlig Nætterne kan være så tunge for ham, han kan ikke sove.

Så kan det hænde, at han om Natten står ved Fru Eline Bojsens eller én af de unge Kvinders Seng og beder dem våge lidt med ham. Og de står straks op, får ham tilsengs, sætter sig på Sengekanten og synger for ham. De kan alle synge, og de kan synge længe uden at trættes, dog mere og mere dæmpet, for han skal jo sove.

Til sidst sover det gamle, trætte Barn, og de lister stille i Seng.

*) Fru Schrøder, Askov.

6. KAPITEL.

Faderens Fødselsdag, d. 11. Febr. 1858.

Man har på de sydlige danske Øer en stor Kærlighed til og Ærbødighed for sin egen og sine kæres Fødselsdag. Engang skulde et stort Folkemøde afholdes, en Mængde Forhindringer og Vanskeligheder var overvundne, *da* erklærede pludselig en af Mødets ledende Mænd, at *den* Dag kunde hverken han eller hans Slægt gå til Møde, det var — hans Fødselsdag, og selv om *han* kunde være tilbøjelig til at »helligholde« den en anden Dag, hans Kone gik aldrig ind derpå — Faderens Fødselsdag er i Hjemmet en af Årets »Helligdage«.

Er det Overlevering fra Lolland, når Bispesønnen fra Vesterborg, Frits Bojsen, Livet igennem så gerne gør Fest og Gilde sin Fødselsdag.

Det var i Skørpingtiden; i Nabosognet Boslunde boede Præstevennen Emil Clausen, hans Fødselsdag var den 12. Februar, Bojsens den 11., så skiftedes de til hverandet År at gøre Gildet, og Børnene talte Dagene fra Jul til Fædrenes Fødselsdage.

Og så blev Hjemmet i Vilstrup.

Man kom så dristigt i den Præstegård, fattige og rige, unge og gamle, muntre og bedrøvede. Ja, det var ikke alene den hjemløse Birkedal, der kom med Kone, Børn og Tyende og slog sig til Ro i den velsignede Sommertid, — hvem gjorde ikke det? Men når Gæsterne var rejst med den sidste Stork, da glædede man sig til Julen, og bag Julen lå Faderens Fødselsdag.

Den Dag kom da Læs på Læs fra Omegnen, og de ganske unge Døtre og halvvoksne Sønner har tusinde Hemmeligheder for at glæde Faderen. Spille Komædie, lave Sange; det var jo deres Fryd at høre ham le, så hjærteligt, som kun han kunde det.

Det var den 11. Febr. 1853. Sneet havde det den hele Uge, og endnu faldt Sneen ustandseligt. Dog var Sønnerne kommen hjem fra Haderslev og havde Vennerne med, men flere kom vel ikke, og man var lidt forstemt, thi bagt og brasat havde man, alt var beredt, — men Himmel og Jord stod i et.

Så sad de da i Dagligstuen om det runde Bord og skrev Sedler, det gik på Rim, og der rimedes noget ganske gyseligt, men Humøret vilde dog ikke komme.

Men hvad var det for en Stampen i Gangen?

Alle stormede ud.

Det var Nabopræsten Markmann med sin unge Datter Judith — drivende våde.

Det var jo også Judithes Fødselsdag den 11. Februar. I Krestrup var Hestene kommen i Hus, mens Vognen blev stående i en Drive, og så gik det videre ad Vilstrup til. Judith mente, hun skulde dø, og Faderen måtte tilsidst bære hende, nu stod han og støttede sig til Væggen, rystende af Udmattelse.

Men nu var Feststemningen over hele Huset, Ordre lød, Døre gik — og snart sad Judith i Nannas Klæder, mens Markmann foreløbig blev hyllet i et mægtigt, varmt Sjal, og så var alle med Fødselsdagsbarnet i Spidsen midt inde i Ordsproglig, Forklædningen var jo i fuld Gang, Markmanns Hat (ufor melig af Væde) fik vilde Buler og skabte på Stedet en Røverkaptajn, der afkrævede Taterparret Peter Skau og Nanna Bojsen lange Forklaringer. Man lo og skålede, sang og dansede, og de allermindste Søskende vilde slet ikke i Seng, før Søvn overvældede dem hver i sin Krog. Den trætte Markmann faldt øjeblikkelig med Fjedermadratsen gennem Sengen, hvem havde dog været på Spil — almindelig Jubel — Godnat — Godnat.

Det var Fødselsdagen Året efter.

I Juletiden var der kommen en lille Broder Han skulde døbes og kaldes op efter Vennen fra Ungdomsdagene, Emil Clausen, der nu er død, og de store Børn vil overraske Faderen med Komedien »Abekatten«. Lærer Hansen skal være Nannas Elsker, Jutta den gamle Jomfru, Peter Skou — der kan synge så rørende — Ole og Peter Bojsen er Naturforskeren. For ham var de alle ængstelige, for han agerede slet ikke ved Prøverne, men kunde dog, da det gjaldt. Laurits Skou stod for Sminkningen, Dekorationerne og Tæppet. Der var den bestemte Aftale med ham, at Tæppet skulde gå hastigt ned, hvis man gik i Stykker midt i det, men når man atter var fattet, skulde det påny gå op.

Og bagefter var der stort Bal, alle dansede, fra Amtmanden ned til de mindste Børn, alle morede sig, og ingen forargede sig, uden dem, der ikke var indbudt, de forstod ikke, at Faderen — Præsten — kunde have Lyst til al den Ståhej — sådant et rigtigt verdsligt Barselsgilde. Men de, der om Formiddagen havde været med i Kirken og set Pastor Helweg efter sønderjyds Skik bære den lille Emil til Dåben, set Faderen så bevæget, mens han døbte ham, set Søskendeflokken og hele Menigheden være Dåbsvidner, de vilde intet — slet intet ondt høre om Faderen og hans Fødselsdag.

Men Årene gik. De to ældste Døtre fløj ud fra den gamle Rede og byggede i en ny.

Langt, langt var de kommen bort, og savnet blev de om

Søndagen i Kirken, i Julen og ved Faderens Fødselsdag, thi hver Gang den vendte tilbage, var der Glæde og Fest.

»At det endnu kan more ham,« var der dem, der sagde, for han morede sig jo ikke som andre ældre med en værdig, nedladende, overbærende Mine, han morede sig jo virkelig, lo så Tårerne kom ham selv og andre i Øjnene derved.

Og så var det hans 50-aarige Fødselsdag d. 11. Febr. 1858.

Den Fødselsdag skal fejres mer end nogen anden. Mange Gæster er der indbudt, og mange Pakker og Breve bringer Posten om Formiddagen. Nanna Jensen skriver til Faderen:

Hindholt d. 8. Febr. 1858.

Min egen kjære Fader!

Det er rigtignok ikke første Gang, jeg ønsker Dig til Lykke på denne Dag, og dog er det for mig, som havde jeg aldrig gjort det før, det har tilforn i Grunden kun været som for Spøg, jeg har gjort det. Allererst vil jeg da takke Dig for alt, hvad Du har været for mig, ikke alene i dette År, men også for alle de mange andre År, Du var mig en trofast og kjærlig Fader, ja jeg vil takke Dig for alle de milde, forunderlige Øjne, Du har seet på mig med, for hver engang de trøstede mig og med deres Stråler tørrede Tårerne bort af mine, ligesom Solen tørrer Duggen bort af Græsset. Men dog er der noget, jeg endnu mere vil takke Dig for, og det er, for hver en Gang, Du for min Skyld sendte Bud til vor fælles Fader, som dog er den, vi har alt at takke for, både for hvad vi elske i Himlen og på Jorden. Der er endnu så mange, mange andre Ting, jeg så gjerne vilde takke Dig for idag, men da jeg ved, Du holder ikke af Vidtløftigheder, så vil jeg blot nævne det, at Du også mer og mer kommer til at elske den Mand, der er som Et med mig, ja bliver ved at være så god så god ved Konen.

Bare Du nu kan passe disse Skjorter, som jeg endda ikke fik rigtig færdig, men det var, fordi vi fik Fremmede den sidste Aften, nemlig et helt Læs fra Præstens*), de er dog nogle mægtige gode Folk, de bliver ved at holde fast på os, hvor skammelig vi end forsømmer dem. Gid du nu må være rigtig inderlig glad i Dag, vi skal drikke Din Skål i Lauget min egen søde Fader.

Din Nanna.

Men da Faderen ser, at der foruden Pakken fra Datteren er Brev fra N. J. Jensen, aner han noget sørgeligt. Han lister dette Brev tilside og tager det med sig ind på sit Kammer, og der læser han:

*) Pastor P. M. Barfods i Førslev.

Hindholm d. 10. Febr. 1858.

Kjære dyrebare Forældre!

Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet! Ja, I seer strax, det er en Jobspost, jeg bringer. Han gav os en yndig lille Dreng og tog ham i samme Øjeblik, så han ikke fik denne Verdens Lys at see. Igår Middags kom Veerne over Nanna, og iaftes Kl. 7 fødte hun. Det var hårdt, men det hårdeste for hende var naturligvis, at hun ikke fik Lov at beholde sin lille Dreng. Alligevel har Gud forunderlig trøstet os, og vi kan så temmelig unde Vorherre ham og i Ånden være hos ham i Himmelen. Inat da vi trængte hårdest, var han især nær hos os med sin Trøstens Ånd, idag kan vi ikke lade være at græde beggeto, men der er dog Trøst og Glæde i Sjælen alligevel. Kunde Du, vor kjære Fader! komme herover nogle Dage, vilde det jo være mageløst, især om Du kunde komme strax og begrave vor lille Frøde.

Det kom så forskrækkelig uventet, for hun var så rask lige til igår Nat. Vi kan ikke tænke os nogen udvortes Grund, derfor tror vi sikkert, Vorherre har selv villet det, og det er vor Trøst. Jerres bedrøvede, men i Sorgen dog glade Børn.

Nanna og Jensen.

Bojsen forstiller sig hele Dagen, er tilsyneladende aldeles overgiven, hverken Hustru, Børn eller Gæster mærker noget, Glæden og Jublen ryster som altid på den Dag de gamle Mure, alle har de en lykkelig Følelse af fuldt og helt at have fornøjet Faderen.

Men da den sidste Gæst var borte, pakkede han sit Tøj sammen og rejste samme Nat over til sit Barn.

Først næste Aften nærmede han sig Hindholm. Han syntes, Vognen sneglede sig afsted. I Gårde og Huse ser han Lysene slukkes ét efter ét, og han bæver for det unge Lys, som han elsker, og som måske er ved at slukkes i denne Nat.

Men over ham funkler Stjærnerne i Vinternatten, han ser dem tændes i utallig Mængde, og han må nynne det eneste lille Vers, han nogensinde har dannet:

»Du ved det godt, ihvor det går,
han er din bedste Ven,
og hvert et bittert Hjertesaar
han læge vil igen.«

Da ved han, at hun vil leve.

7. KAPITEL.

**Han altid mig ved Hånden fik,
når Vandene til Sjælen gik.** (Ps. 69,2).

Bojsen nåede ikke under sit Besøg at se sin Datter blive raskere, det blev et smerteligt langt Sygeleje. Der er fra denne Tid et dejligt Brev fra N. J. Jensen til Forældrene:

Hindholm, Søndag.

Kjære gode Forældre!

Det er det Samme endnu, og vil ikke til at blive rigtig godt. Nu er da til vor store Trøst Helene kommen, gid det måtte hjælpe. Vorherre sætter vor Tålmodighed på Prøve, og den er desværre kun lille, så det er ikke langt fra, vi synes, det er for hårdt, skjønt han anturligvis ved det bedre end vi, hvad vi kan tåle og trænge til. Ak! hvor er det hårdt, at se det lille kjære Væsen ligge så længe og lide. Nu siger Doktoren, at det er en Svulst, som er kommen fra det gamle Sår, men han trøster mig ellers godt. I Fredags Eftermiddag fik hun stærk Hovedpine og Feber, så hentede vi Doktoren, og mens han var her, satte det sig næsten ganske, så det var tydeligt, at det blot var kommen af, at jeg havde havt nogen Ørepine, det kunde hun ikke tåle, den lille kjærlige Sjæl. Om Aftenen tog jeg ind at sove på, men da jeg måtte op adskillige Gange om Natten, hjalp det sagtens ikke, Øret flyder stærkt og værker noget, hvad nok snart går over. Gud være os nådig og føre os snart ud af denne Våde, ellers bliver vi bestemt tilsidst forsagte, vort Mod er kun såre stakket.

Mandag.

Vi havde en slem Nat. Kl. 10 gik jeg i Seng og bad Helene vække mig, hvis der kom noget i Vejen. Jeg havde ingen Ro, bad bestandig til Gud, og lagde mig tidt ned med den Beslutning, at give os Gud i Vold og sove roligt, men jeg kunde ikke, og blev angst ved hver en Lyd, jeg hørte. Endelig Kl. 3¹/₂ kom Helene og vækkede mig. Da jeg kom ind, havde Nanna stærke Smertes, havde slet ikke sovet og var meget utålmodig. Doktoren var til Bal på Førsløvgård, altså sagtens slet skikket til at besøge en Patient, havde desuden været her om Aftenen og ordineret Medicin for dette Tilfælde, og noget Nyt var ikke indtruffen. Så tog jeg igjen fat på Vorherre og stred med ham, som jeg ingensinde før har gjort det, og det hjalp. Hun faldt i Søvn og sov til Morgen, hvorved hun rigtignok ikke var helt

befriet for Smerter, men dog styrket til at holde ud. Ja, *Vorherre kan lade sig bevæge af et Menneskes Bønner*, og jeg tror vist, han sendte en Engel hened, at ånde på hendes Øjne, så hun fik Hvile. Jeg holdt også fast på ham med Krampekraft, hvergang han syntes at ville forlade hende. Jeg havde lagt mit Hoved i hendes Arm, og hun holdt mig om Halsen, så jeg turde ikke tage det bort, men det var en besværlig Stilling. Jeg tænkte: Du skal holde ud, for således vil Vorherre, at du skal bære lidt af hendes Pine.

Men da jeg tilsidst begyndte at ryste, vågnede hun og sagde: Jeg sov Mand! — Ja, lille Kone, men du skal sove mere endnu! Så vendte hun sig om, sov igjen. Ja, det var i Grunden en yndig Morgenstund, og jeg har været på Skolen hele Dagen uden at føle mig det mindste træet. Dagen er gået ganske godt, men vi er jo angst for Natten. Jeg tør ikke tro, at det kan gjøres anden Gang. Doktoren har lovet at komme, og vi venter ham nu i Mørkningen. Med ham sender jeg Brevet afsted, for at få det med hans Post til Sorø imorgen tidlig.

Kl. 7. Nu hentede vi Doktoren, han mener, det vil blive langvarig. Ja, lad os dog ikke være mistrøstige, men det kniber så hårdt at holde ud så længe.

Eders N. J. Jensen.

Men hendes Ungdom sejrede. Hun er i det følgende År så rask, så hun kan hjælpe sin Moder med Opbruddet fra Vilstrup. Faderen er allerede flyttet til Stege.

Moderen med de stærke, varme Følelser er så oprevet ved Skilsmissen fra den kære gamle Præstegård og de mange trofaste Venner.

Det er helt stolt for Nanna Jensen overfor den dygtige Moder at være den, der må tænke, berolige, overveje og indpakke. Kvinderne i Sognet røres inderligt ved at se Fru Bojsens Sorg, de samlede ind for at skænke hende et dejligt Guld- uhr med Guldkæde som en Mindegave. Men da det kom til Stykket, havde de på ægte Kvindevis ikke helt let ved at blive enige om, hvem der skulde have den Glæde at overbringe Gaven. Da er der en iblandt dem, der foreslår en fattig Huskone Lisbeth, de vidste alle, at hun havde været den fattigste af Giverne og de hviskede til hverandre: »Vi ved jo dog, at Fru Bojsen anser ikke Personer,« og Lisbeth fik så Glæden en Aften at gå op i Præstegården med Gaven.

Men om det blev Fru Bojsen lettere at rejse fra Vilstrup efter den Begivenhed er vel tvivlsomt.

Med egen Befordring skal hun, Nanna og de mindste Børn køre fra Vilstrup til Stege. — Så kommer den sidste Morgen i det gamle Hjem, der nu skal nedrives og bygges op påny, inden den næste Præstefamilie flytter ind.

Aldrig har Nanna Jensen haft en mere levende Følelse af, at et Livsafsnit er uigenkaldeligt forbi. Hun og Moderen går til allersidst med hinanden gennem de tomme Stuer, snart vilde der ikke være Sten på Sten af dette Hjem, hvor der havde været levet så rigt og drømt så festligt og ungt. Her har Fru Eline Bojsen haft så gode År, set Børnene udvikle sig så smukt og lovende. — — —

Men da de først var i Vognen og kørte i Sommersolskin gennem Landet, da listede Følelsen af Eventyret sig ind i deres Sind, de synes, at alt, hvad de ser, har så klare Farver, og alt, hvad de hører, lyder så mærkværdigt kønt og fornøjeligt.

I Odense overnattes der. De sover alle så trygt efter den anstrengende Dag, men først sludres der om den morsomme Opdagelse, at Moderen er indskrevet med Kusk, Tjener og egen Ekvipage, det lyder vældigt flot og passer ind i Eventyrstemningen. Den ene af Karlene skal dog i Odense rejse tilbage. Han kan ikke tåle at sige Farvel, om Morgenen er han i al Stilhed rejst uden Afsked.

Men de glemmer ham snart. Julidagen er så strålende smuk, næsten alt for smuk og varm, ikke en Sky på Himlen, men Støvet driver mellem de tætte Hegn.

Nanna har i Odense husmoderligt købt sig et kønt Fad, hun sidder glad med det på Skødet. I en stor Papirspose har hun en stor Portion Jordbær, Posen opløses, Bærrene maa over i det nye Fad. Jordbærrene forslår dog ikke mod deres brændende Tørst. Da vender Kusken sig fra sit ophøjede Sæde, han har opdaget, at inde på Marken sidder en Pige og malker. Han holder og Nanna løber ind med Fadet og Bærrene til Pigen, der malker i Fadet til det er ganske fuldt, da bæres det omhyggeligt ud på Vejen og Nanna sætter sig på Grøftekanten med alle de små Søkende omkring sig. Moderen har af Sølvposen fundet Skeer frem.

Det er et vidunderligt Maaltid, men de små Søkende forstår ikke Moderen, at hun kan modstå at være med, at hun kan sidde der i Vognen og være så frydefuld bare ved at se på dem.

Moderen kan ikke få Øjnene fra Nanna, hun finder hende på denne strålende Sommerdag mer kærlig og munter, smuk og ungdomsfrisk end nogensinde før.

Moderen erkender, at hvad Datteren har lidt indtil denne Stund, kun har gjort hende bedre og yndigere. Hun har været i Skole, og Prøven har været hård lige til den yderste Grænse, synes hun i sin Moderømhed, men som hun sidder der og ser på hende, da takker hun inderligt for hver Prøvelse. Hun må nynne et Vers af Brorson, der er hende kært, og som hun synes passer på hendes Nanna:

»Jeg har i mine Levedage
Haft mange store Prøver på,
At Gud i både Fryd og Plage
Har ført mig; jeg bekende må,
Han altid mig ved Hånden fik,
Når Vandene til Sjælen gik.*)

Hun føler det på denne lyse Skærsommerdag så trygt og levende, at Gud har hendes Barn ved Hånd.

På Hindholm hviler man sig for længere Tid, men Moderen har så ondt ved at slippe Nanna, så foreslår da Jensen, at hun også skal følge med til Stege en Tid.

Det er, som om hun Dag for Dag bliver gladere og mere ungeagtig sammen med Moderen og de små Søsken, og da de kommer til Stege, siger Bojsens Formand, den gamle Provst Schmidt, formanende:

»Se dog snart at få den store Pige konfirmeret, min gode Bojsen.«

8. KAPITEL.

Luftslotte.

Mon der nogensinde har været større Glæde over et lille Barn, end der var over den lille Dreng, der blev født på Hindholm den 19. Maj 1860. På deres Bryllupsdag d. 19. Juni bliver han døbt: *Thomas* efter N. J. Jensens Fader.

Fru Eline Bojsen svarer af hele sin Sjæl for den dejlige Dreng med de store, skønne, mørke Øjne, hvem der så uendeligt længe har været bedt om.

Bojsen prædikede, og mange gamle troende Venner fra Skørpingetiden kommer fra Nær og Fjærn for at høre ham og tale med dem bagefter.

*) Ps. 69,2.

Ved Barselsgildet er Selskabet stort og blandet, der er Gårdens Folk, Herskabet på Førsløvgård, Bondevener og Aristokrater, men man fornøjer sig godt sammen, ikke mindst over:

En splinterny og lærerig Vise
om

det mindeværdige År 1860, samt hvorlunde der udi det samme
År blev født en stor Knægt på Hindholm.

I tretten Vers holder P. Bojsen Revue over Årets politiske Begivenheder. Jeg skal i Anledning af 1915 meddele det Vers, hvor den spirende Kvindebevægelse får sit:

»Også i Århus man slås på Kraft,
No'en har vunden, og no'en har taft.
Frøken Augusta heel vældelig
Erklærer (Pouline*) for fuld af Svig.
Men så da Frederiksborg gik op i Luer,
Da var der Fire og Halvtredsindstyve Fruer
Som sa'e til Kongen: Hør min Ven!
Vi ska' nok bygge Dig Slottet igjen.

Fru Nanna Jensen var en af disse fire og halvtredsindstyve Fruer.

Hun er i denne Sommer så modig og så glad og bestemmer at afholde en stor Fest på Hindholm til Fordel for Genopførelsen af Frederiksborg Slot. Festen bliver — da hun jo har været Sjælen i det hele — bestemt til at afholdes på hendes Fødselsdag den 27. Sept. 1860.

Af hendes Broders, P. Bojsens, gemytlige Vise til Dagen får man Indtryk af, at alle Jærn har været i Ilden:

»Nu paa Hindholm ska' der være Marked,
Man bliver puffed, man bliver sparked,
Der gjøres alle mulige Spektakler,
Om Aftenen ska' der brænde Fakler,
Og der er En, som vil la' Kværnen male
Stå på Trappen og holde Tale.
Hist i Teltet — see hvor alle sig fryder,
Tro Du mig! der man Livet nyder,
Der får blandt andre skjønnne Sager
Du dejlig nylig bagte Kager,
Jeg ved inte, hvor det er, jeg har læst det,
At just igår — de hented blev i Næstved.

*) Worm.

See, der er Lammestei med syltede Argurker,
 Der kan Du spise såmeget, som Du orker,
 Og om end Peberen går med i Løbet
 Du får lidt Salt dog med i Kjøbet.
 Og hele denne nydelsesrige Stilling
 Den kan Du ha' for 32 Skilling.

Men lidt endnu Du Benene må flytte
 Så kan Du osse — få No'et til Nytte,
 For der var hele 54 Fruer
 Som strikked Strømper og syede Huer.
 Ja, når Du bare nu vil købe No'et a'et,
 Så kan til billig Pris, Du ta'et.

Alt, hvad der Du køber, det er fuldendt,
 Endogså Buxer — Du får af Uldent,
 Der er Puffer og Muffediser
 Nye lærerige trykte Viser.
 Ja, selv Du får en ulden strikket Trøje,
 Men Prisen ved jeg ej så nøje.

Husk, at Kulden kommer her til Vinteren,
 Her er Vanter — så kan Du hindre'n,
 Og der er fransk broderede Kraver,
 Dem for halvfjerde Du skulde have:
 Men kun for Din Skyld er jeg villig
 At sælge dem så overmåde billig.

Guk, Guk, Guk, Guk, Guk! Musikken kalder
 I Polkatakten — ind man falder,
 For 4 Skilling Du kan Dig svinge,
 Og rundt omkring på Pladsen springe
 Ja så — Ja så — Ja så, hvor Damerne er fine,
 Der er skam også En i Krinoline.

Men kan Du ej uagtet al Din Længsel
 I Dandsen komme — for bare Trænsel,
 Så der er inte No'et i Vejen,
 At Du kan blive udenfor Lejen.
 Og dog betale for'et desforuden,
 Det kan vist aldrig være forbuden.

Ja på Hindholm ska' der være Marked,
 Man bliver puffet, man bliver sparked,
 Husk på — det Kongen er til Ære
 At alle Pengene skal være.
 Derfor må Du ta' lidt dybt i Lommen,
 Hvorfor er Du ellers kommen.

Overskudet bliver glimrende. Men det går ved den Lejlighed ret op for Hindholmerne i Almindelighed og Stephansen i Særdeleshed, at hun er af de Mennesker, der kun kan en Ting ad Gangen. Denne ene Ting gør hun ganske vist aldeles imponerende, men meget andet glemmes næsten i den Tid, og det er for en Husmoder en utilgivelig Forbrydelse i Stephansens Øjne.

Han kan nu i det hele taget ikke lide hende, sålidt som hendes Fader, hvem hun i så mange Henseender ligner, deres humoristiske, men ret harmløse Omtale af hans noget stridbare Vidtløftighed, hans »Pædagogikker« og »Metodikker«, bliver ham overbragt af velvillige Sjæle.

Og nu al denne Hurlumhej på hans Enemærker, som ikke engang var til Indtægt for Skolen. Denne Fest, der beredte hende så megen Glæde og Ære, er Anledningen til det første alvorlige Sammenstød mellem hende og Stephansen. Han, der aldrig har opdaget hendes mange, gode Egenskaber, kaster sig med al sin Grundighed over Studiet af hendes Fejl og Mangler, og nogle Meningsfæller kunde han jo sagtens få; der er altid en og anden, der er parat til at synes, at en smuk, ung, begavet Kvinde bliver alt for beundret. Og et må man indrømme Stephansen, mens *hun* hurtigt glemte, hvad hun kunde have sagt og skrevet, og bedømte sig selv og andre efter de Ord: »Der udfalder En stundom et Ord, og det kommer dog ikke af Hjærtet; og hvo har ikke syndet med sin Tunge«*), så gik han mere grundigt tilværks. Det var ham om at gøre, at hun fik at vide, hvilken Dom han fældede over hende. Vilde ikke andre sige hende det, veg han på ingen Måde tilbage for, personlig at indprente hende, hvor ubehagelig hun og hendes Familie var ham.

En dejlig Jul er hun og Jensen i Stege med deres lille Dreng. Hun bliver hjemme sin Faders Fødselsdag over, der spilles ved den Lejlighed, som så ofte før, en lille Komædie, mest Lykke gjorde dog Nanna Jensen, da hun kom ind med sin lille Dreng på Armen og fremsagde et Digt til Faderen.

*) J. S. Vidoms. 19,6.

Bojsens havde allerede fået sig en Vennekreds i Stege, men den, de på det Tidspunkt er mest optaget af, var dog nok den fint dannede Byfoged, Politikeren Hother Hage, Bojsens trofaste og forstående Tilhører i Kirken, og i et og alt Fru Bojsens politiske Meningsfælle.

Mens Jensen er i Stege, kommer det på Tale, at han skal stille sig ved det kommende Valg om Sommeren paa Møen, også Hage — den Gang Folkethingsmand for Hjørtinkredsen — opfordrer ham dertil.

Jensen, der elsker sin Gærning på Hindholm over alt andet, svarer dog kun undvigende, men da han er rejst, bliver Nanna Jensen mere og mere optaget af den Tanke. Hun har jo, hvor højt hun end elsker sin Mand, næsten altid en Følelse af, at det er strengt at komme tilbage til Hindholm, de trange Kår og nu de kritiske Øjne fra dette sidste Efterår. Hun har vel også allerede med kvindeligt Instinkt opdaget, at det nu er den unge, velbegavede Lærer Chr. Nielsen — der senere skulde blive gift med Stephansens Plejedatter, som St. nu håbede at få til Eftermand og fandt *elskelig*, mens Jensen blev mere og mere *højtærede*.

Og så er Luften så fuld af politisk Inerese i hendes Barn-domshjem. De unge Brødre, Faderen, Moderen og Byfogden, alle er de så politisk optagne.

Men når hun tænker på, hvor højt hendes Mand elsker sin Gærning, der lykkes så velsignet for ham, da kan hun gruble Natten igennem og fyldes af Angst for at gribe ind. — Om dog Gud vilde sende hende et Vink, hvad der var det rette.

Men da hun kommer tilbage til Hindholm, og gennem Højskolens Elever fra Møen får at vide, at Bondevennerne derovre inderligt ønske og håbe, at Jensen vil stille sig, da vil hun så gerne tro, at dette er et Vink, og fra nu af forfølger hun sit Mål med al den bedårende Energi, hun kunde udfolde.

Dertil kommer, at St. på ingen Måde er en Modstander af Tanken, han opmuntrer tværtimod, og udtaler sig i den Anledning særdeles anerkendende om hendes Fader — »med den Anseelse han (Faderen) nyder i Stege, er det en Selvfølge, at Jensen vil blive valgt.«

Og så er endelig Jensens Beslutning taget.

Men som han og hans Meningsfæller er midt i Valgforberedelserne, da sker det, at Hage pludselig får Lyst til selv at stille sig på Møen. Nanna Jensen nærer dog ingen Ængstelse angående sin Mands Valg, hendes Fader er hans politiske Meningsfælle, så allerede af den Grund vil han da aldrig svigte

ham, det står urokkeligt fast i hendes Bevidsthed. Og når de to, hendes Fader og hendes Mand — de to Mænd, hun beundrer og elsker højest af alle — står sammen, da må de sejre; hun er så fuldstændig sikker og tryg.

Da sker der det, hun og Jensen aldrig kom til at forstå, og N. J. Jensen så vanskeligt kunde tilgive, fordi det var hans egen Natur så fremmed. Bojsen bliver så påvirket af Hage, så han undlader at støtte Jensens Valg, og i det afgørende Øjeblik endog stemmer på Hage.

Ganske vist arbejdede hendes Broder, Frede Bojsen, ivrigt for Jensens Valg, men han er endnu ikke fyldt de tyve, så det kan ikke opveje det andet, og det, det mest gavnede, blev vel hans eget Valg på samme Sted otte År senere.

Når man læser Hages Breve til Bojsen og Hustru fra denne Tid, da bliver man mere forstående, hans Breve tegner ham som en betydelig Menneskekender, en fin Diplomat, og i et og alt en meget vindende Mand.

Så faldt da N. J. Jensen, dog med et højt anstændigt Stemmehal.

Hvordan Bojsen har været tilmode Valgdagen, vides ikke, der er ingen Breve derom; ejendommeligt nok er det Fru Bojsen, Hages Meningsfælle, der efter Valget farer i Harnisk, og skriver til Fru Hage:

(Brudstykke.)

»Du ved bedst, hvor højt Din Ven, Byfogden, har stået i mine Øjne — hvorledes jeg har tiltroet ham både adeligt Højsind og christelig Ydmyghed — derefter kan Du måske måle min Smerte ved at høre, at han har svigtet begge Dele således, som Tilfældet var igaar.

At Jensen *faldt*, har ikke bedrøvet mig det mindste — Du ved bedre end nogen Anden, at jeg aldrig har ønsket, han skulde forstærket Bondevennernes Liv; dertil er han meget for god i Grunden — men hvad der bedrøver mig for Alvor, det er, at Hage har handlet fuldkommen som en J. A. Hansen.

Han, som jeg så op til — ren og åben — fordi han stod så ægte dannet og værdig — han nedlod sig til — trods sin bedre Overbevisning — at vække Mistro til den Anbefalings *Ægthed*, som han vidste, at Frede var kommen med til Lohmann at trykke. — *Aldrig* vilde Frede troet Sådant om Hage — og den Mand, der kan benytte Sligt — er ingen ædel Mand. Dernæst spottede Hage Undertegnerne af hin Adresse til Jensen — og det så grovt, at et *Barn* med Afskye var blandt de Første, der bragte mig Underretning om, at Byfogden så ækelt gjorde Nar

ad en Skomager. Det var ikke det christelige Sind, der ikke anseer Personer, som jeg havde ventet at finde hos Hage!!!

Jeg har endnu et lille Håb om, at *vor Herre* selv vil hjælpe ham til, at se sin Synd — så vil han også nok selv see — hvad han har at gjøre; men før det skeer — så kan jeg ikke see Nogen af dem, der hører Jeres Hus til, — om det så aldrig blev mere i denne Verden — — —

Brevet har været forseglet, men om hun selv har åbnet det igen, eller hun efter Ønske har fået det tilbage fra Fru Hage, vides ike; hun har Dagen efter faaet følgende smigrende Brev fra Hage:

Nybøllegård, d. 18. Juni 1861.

Kjære Fru Bojsen!

Min Hustru har ,så håber jeg, igår beredt Vejen for disse Linier. Jeg følte en Trang til at sige Dem et Ord efter de Dage, der for os alle har været alvorfulde, og det ikke mindst for Dem, men dersom min Hustru ikke havde talt med Dem, da måtte jeg nærmere berøre flere Forhold, som jeg nu er glad ved at kunne lade urørte. Jeg tilstår Dem, at Intet under den hele Valgbevægelse har været så tungt, som det, at mit Forhold til Bojsen blev forrykket; men det har dog været mig en stor Trøst, at jeg stedse kunde sige, at han, efter de første skæbnsvangre Dage, Intet havde gjort, og at og Skridt skete *uden* måske *imod* hans Vilje. Hvad Dem angår, da har jeg på engang følt Deres pinlige Stilling, og jeg har tilfulde anerkjendt, hvorledes De har handlet som en trofast Hustru, kjærlig Moder, og tillige som en klartseende, ægte Dannequinde. Jeg tænker ofte ved at se Dem og Deres Virken på Deres afdøde Broder på Lålland, som jeg aldrig har seet, men som jeg har hørt meget om, og som jeg vexlede Breve med, da jeg i 1846—48 redigerede »Dansk Folkeblad«. Skjøndt jeg den Gang ikke kunde imødekomme hans Ønsker, var jeg glad ved at have lært at kjende en så klar og varmtførende Personlighed, og hos Dem har jeg troet at finde den sjælelige Ligevægt, der under alle religiøse og politiske Kampe er så betydningfuld. Gid De må finde Styrke til at elske og *led* på eengang! Måske de Unge ville see, at om Moderen end ikke henrives af Begejstringen som de, så har hun et Blik på, hvad Ret og Sandhed byde, og en Takt, som de gjøre vel ved at se op til. Men i alle Tilfælde har jeg det Håb, at det Venskab, der har været mig så kjært, ikke skal rokkes. Jeg føler, at der må gå Tid, forinden Alt kommer i de gamle Folder, men

jeg føler tillige, at der i visse Henseender er et åndeligt Slægtskab — trods mange Modsætninger — som uvilkårligt og stærkt drager mig til Bojsen, og når vi blot, uden at ville skynde for stærkt på, venter og griber Øjebliket, som jeg er forvisset om, Gud lader komme, så vil et andet måske mere lutret Venskab åbne sig for os. Hvad Dem angår, da er mit Forhold til Dem, uden at vi have seet hinanden eller vexlet eet Ord, blevet stillet på en fast og god Grund. For Ungdommen kan Tiden måske blive en Lære, der bliver alvorlig, men nyttig. Efter moden Overvejelse seer jeg ikke, at jeg har Noget at tilbageholde. Man havde brugt Våben, der oprørte mig, at jeg ramte hårdt, skjøndt jeg tog Sagen halvt spøgende, lå i Angrebnes Natur; der skal ikke så lidt til at bringe mig i Oprør, men jeg slår også fra mig, uden Hensyn, når Bægeret flyder over. Gid De og Deres Mand må have det så godt, som det ønskes af Deres oprigtig hengivne
H. Hage.

Dette Brev har afvæbnet Fru Bojsen, og det er hendes Mand, der senere mundtlig må bebrejde Hage, at han under Valget har opført sig hovent mod Jensen og Småfolk.

Ved den Lejlighed falder så Hage og Frue Bojsen og Frue om Halsen og takke Bojsen, fordi han taler ud med dem om Sagen, og da de slet ikke forsvarer sig, røres Bojsen dybt, og Venskabet sluttet fastere end før, indtil der fem År senere blev Kamp mellem Hage og Bojsen selv, idet Bojsen for at værne om den gamle Grundlov, lod sig vælge ved Landstingsvalget i Næstved i Foråret 1866.

Mens Stormagterne i Stege således ordner Fredsbetingelserne, er der på Hindholm et lille Rige, der er trampet hen over, ingen tænker på, hvor meget der er lagt øde.

Stephansen er gnaven over Udfaldet, han, der selv rådede Jensen til at stille sig, bebrejder ham nu alle disse Rigsdagstanker, hvorunder han mener, Skolen har lidt, og når han omtaler Bojsen, da er hans Kritik grænseløs hård.

Nanna Jensen bøjer Hovedet og vänder sig derunder, hun forstår jo ikke selv Faderen. Hun har en sønløs Nat en Følelse, som om hun skred og skred ned ad en skrå Flade, og der var intet, der kunde standse denne Gliden, hun så ingen Udvej til at komme op.

9. KAPITEL. Forknyt og ækel.

Nanna Jensen skriver engang i et Brev: »Og når man er forknyt, så er man ækel«.

Hun er i de følgende År *forknyt, ækel* kunde hun aldrig blive; men der kommer dog uskønne Egenskaber frem i hendes Karakter, som ikke har været kendelige før.

Hendes unge Søster, Mix Bojsen, som hun elsker så højt, er bleven forlovet, anseligt og rigt, med den unge, åndfulde Nordmand, Herman Anker, og hendes Broder, Frede Bojsen, bliver forlovet med hans Søster, Karen Anker, men hun kan ikke glæde sig som forhen fuldt og helt over sine Kæres Lykke.

Hun kan føle sig misundelig, utilfreds (der jo ikke er det samme som ulykkelig), hun er kritisk overfor Faderen, som hun dog elskede over al Beskrivelse.

De får endnu en lille Søn — Frede. Hun er en lykkelig Moder, men der er dog kommen noget småtskåret ind i hendes Sind. Den, hun bedst kan klynge sig til i de År, er hendes Søster, Fru Jutta Møller.

Hun har med lille Tom, men uden sin Mand, været et kort Julebesøg i Hjemmet; dette Brev til Søsteren tegner hende fuldt og helt, som hun er i disse År. Hun har lært at fotografere, og søger nu at tjene sig lidt ekstra ved at kopiere Billeder.

(Brudstykke.)
Hindholm.

Kjære lille Jutta!

Du kan tro, jeg blev glad, da jeg lukkede den Pakke op, hvori jeg ikke troede, der var andet end noget Tøj af Toms, jeg havde glemmt i Stege, og så opdagede, det meste var fra Dig. Du kjære, kjære Jutta, der skal rigtignok blive en udmærket Dragt til Tom af det Tøj — — —. Det var dog skjønt, at Du fik de Billeder afsat, det havde jeg rigtignok ikke ventet, især havde jeg ikke troet, Du havde fået så meget for dem, det er jo næsten det dobbelte af, hvad jeg forlangte. Jeg skal se, om det er mig mulig, at få lavet nogle Billeder af Grundtvig, kan jeg, så skal jeg sende Dig nogle Stykker; Ingemann kan jeg også nok skaffe; sig mig, om der er nogen, der ønsker ham, ellers vil jeg ikke tage ham ud af Rammen, jeg synes, det er et yndigt Billede af Ingemann, Øhlenschläger synes jeg derimod er væmmelig, jeg gider ikke engang tage ham, om jeg også kunde få ham afsat. Jeg har ellers slet ikke gjort noget ved det, siden jeg sidst skrev til Dig, jeg vil vente, til Dagene

er længere og lysere, for det lykkes vist aldrig under disse Omstændigheder, men så vil jeg også klø på for Alvor.

Du synes vist, at jeg var lykkelig, at jeg kunde være hjemme i Julen, Du har vist troet, jeg var bleven der længere, siden Du sendte Gaverne dertil. Ja, det var jo også dejligt at høre Fader prædike, men jeg ønskede dog mange Gange, at det var Dig i Stedet for mig, Du kunde anderledes have nydt al Ting der, jeg vil rentud tilstå, jeg gik omkring og tænkte omtrent således, kan jeg ikke gjøre andet, så kan jeg dog se surt til det. Ja lille kjære Jutta, jeg ved ikke, jeg nogen Sinde har oplevet så ringe en Jul, det var naturligvis min egen Skyld; men så meget værre var det jo, at jeg måtte bebrejde mig selv det altsammen. Ak ja, siden det Valgvæsen har jeg ikke haft en glad Time i Stege, alt er mig fremmed, så fremmed, så fint, og jeg føler mig bestandig som det 5te Hjul, og det var jo også meget rimeligt, at jeg var det, men lige godt så ærgrede det mig, det var jo grusomt at være så egoistisk og misundelig om Julen, men det var mig ikke muligt at blive fri derfor, så jeg fik først min Juleglæde, da jeg kom hjem til Manden igen, men det var også yndigt at komme hjem ovenpå den Kattepine. Ak Jutta, Jutta, sådan Sorg havde man aldrig oplevet i Vilstrup. Folk er meget mere ydmyge, jævne og kærlige, sålænge de er på Landet; — men nu vil jeg ikke plage Dig med alle de Småligheder, som jeg gjorde mig skyldig i — — « Hun glider dog kort efter ind paa det samme Emne:

»Moder er i Grunden den bedste af dem alle derhjemme, hendes Kærlighed er dog så trofast både i Medgang og i Modgang, for Fader har det så skammelig meget at sige, om han kan have Ære af En, jeg ved ikke noget mere sårende end at opdage det på sig selv, skønt jeg jo vist kan have rigtig Gavn deraf og lære meget af det, man har haft for høje Tanker om sig selv, det er hele Sagen, jeg havde heller ikke troet, at Penge havde så meget at sige, som de jo virkelig har, nå, vil de ikke give mig deres Agtelse og Kærlighed, så kan de gærne beholde deres Medlidenhed for dem selv, for den kan vi magelig undvære. Dette var nu ondt sagt, men Du kan jo nok forstå, hvad jeg mener, jeg tror ikke, Du er så stolt som jeg, men Du er vist heller ikke så fristet. Jeg var tilfreds, Du kunde låne mig noget af Din Måde at være på i Verden, så kom jeg anderledes let igennem den, til daglig Brug kan jeg endda nok omgås med Folk; men *engang* imellem det kan jeg slet ikke.

Det er i Grunden skit med det Skriveri, jeg har skrevet så meget, som jeg ikke skulde, det er fortvivlet, at *Du* skal være så langt borte, som er den eneste, jeg kan udtale alt dette

for, og det er vist umuligt, det kan blive rigtig forstået skriftligt. Hvor kunde Livet dog være skønt og fornøjeligt, når ikke al den Synd og væmmelige Prosa fulgte os som et hæsligt Spøgelse, der vil bortkyse al den Kærlighed og Poesi, som dog virkelig bor i os, og som vi dog så gjerne vil have frem, ja, jeg rejste virkelig hjem med de bedste Forsætter, jeg vilde være så kærlig mod dem Allesammen, men så kom Dødbideren, eller hvad jeg skal kalde det Bæst, krybende og bildte mig ind, at der var ingen, som trængte til min Kærlighed, dermed var det Hele ude.

Herhjemme går det nu så godt, Emma bliver ved at være så flink, og begge mine Drengene er så søde, Manden er rigtignok nær ved at slide sig op, da han næsten er ene Lærer for alle de 110 Elever, da Chr. Nielsen bestandig ligger og har ligget siden November, igår var han for første Gang oppe, men ser ud som et Skelet, først havde han Byld i Halsen, så Brystbetændelse, så Hjertebetændelse, og nu endelig Gulsot, så han har rigtignok gået noget igennem den Stakkel, men det er en rigtig Knop, kan Du tro, i Anledning af hans Sygdom får Manden 50 Rdl. mere i Vinter, og måske får vi det også i Fremtiden, der er nok Nogen, som har skammet Stephansen ud, fordi vi fik så lidt for alt det Arbejde, Manden har. Stephansen er så rasende vred på Fader. Han har været i Kjbh., og der har nogle Bæster fortalt ham, at Fader havde sagt, at han gik i Barndom, og nu er han så rasende forbitret.

Jeg sidder nu her hver Dag ved mit lille Vindue og syner alle disse Elever, som 8 Gange om Dagen løber uden om alle mine Vinduer, Spisegangen går nu helt rundt om vort Hus, der er nu også sat Stakit helt uden om Huset, og det ser ordentlig hyggeligt ud. Det stormer og tuder så grusomt derudenfor, det må vist være fælt oppe hos Jer på Jyllands Spids, gid I dog var hernede ved os, hvor skulde vi dog holde Omgang og være lykkelige ved hverandre, jeg ønsker aldrig mer at sanles med Dig i Stege, heller slet ikke end der, ja, det skulde da være, at Forholdene helt vilde forandre sig, gid Fader kom et andet Sted hen, men det skal den væmmelige Monrad vel nok sørge for, han ikke kommer — — — —«

— — — —
Senere: (Brudstykke.)

»Men Tak dog Du kære, yndige Jutta for alle de dejlige Ting, jeg gik lige og spekulerede på, hvorledes jeg skulde få sådanne franske Træsko til Tom for at holde hans Fødder tørre i dette våde Vejr, og inde er han ikke til at holde, jeg har syet Stropper i, så de er til at binde om Benene, de første

Dage faldt han imellem, men nu går han som den dygtigste Bondedreng, men fiin ser han ud, hvad han så har på — — — Nu skal I jo af med Hostrup, bare I dog så også snart kan komme herover, tænk, om vi to kom nær hinanden engang. Jeg er vis på, vi kunde ikke nænne at gøre hinanden Livet surt, og gjorde vi ikke det, så blev vi dobbelt så lykkelige, som vi er og vore Mænd vist også, vi skulle nok sige hverandre vore Fejl ligefrem og skåne dem derfor, og vi skulle nok råde og hjælpe hinanden og Mændene ligeledes, ja Jutta, jeg kan næsten ikke tåle at tænke derpå, men det sker dog vist engang. Jeg er i Dag begyndt at fotografere Faders Litografi, tror Du, at Du kan sælge nogle Billeder af Fader i Sejling, når de bliver rigtig gode, Du kan jo sælge for 2 Mark eller 24 Skilling Stykket, lad mig endelig det vide, lille Jutta, når jeg sender Dig nogle Fadere til Salg, skal jeg for Din Ulejlighed sende Dig en stor, dejlig Mix. Jeg er så glad, fordi jeg blev i Stege og lærte Kunsten, Du skal se, det vil blive en god Vej for mig, bare jeg ikke havde så travlt, men nu skal jeg jo ikke længere have Barnepige, og mit Hoved kan blive helt snorrende af de mange Ting, der skal rummes. Begge Ungerne er da så raske og søde. Fader skriver, han vil have Tom hjem, bare jeg vidste, om jeg kan udholde at savne ham, hvad synes Du, jeg skal gøre, han er den sødeste Dreng, der er til, morer os fra Morgen til Aften med alle sine Kunster og pudsige Indfald, han er jo nu så sød, som han aldrig i sit Liv mere bliver, når jeg får ham igen til Sommer, vil han jo være helt anderledes. — — —

10. KAPITEL.

Den pludselige Afrejse.

Hun er virkelig meget elegant og smuk, da hun i Sommeren 63 er på Besøg i Stege, det er da også med et yderst tilfreds Udtryk, at Fru Bojsen går til Fotografen med sine to smukke Døtre, Nanna og Mix.

Men da Nanna Jensen er kommen hjem til Hindholm, sender hun Moderen denne Hilsen, hvori Vemod og hensynsløs Vedgåen af deres små Kår er sløret af et vist kådt Skelmeri:

»Den pludselige Afrejse.«

Man hurtigst jo kommer afsted tilhest,
Hvorfor jeg slutter, at det er bedst,

Jeg op mine Knokler på Pegasus sætter,
 Når Rejsen herhjem jeg til Dig beretter,
 Du ved jo, på Døren jeg kom i en Fart,
 Samt at Din Thee derved blev spart,
 Og at jeg ikke til en Sjæl
 Ordentlig fik sagt Farvel.

Nanna Jensen.
 Mix Bojsen. — Fru Eline Bojsen.

Men til Tyvekoster dog
 Jeg forsigtig Tid mig tog;
 Fra Mix jeg tog et Forårsstykke,
 Skjøndt hun i det har gjort sin Lykke;
 Og så lidt gammelt Kram jeg stjal,
 Som her jeg ikke nævne skal.
 Fra Ida tog jeg et Dukkefad,
 Hvorpå nu Ungerne får deres Mad,
 Fra Mil tog jeg et Par Halmsko,

Som passer godt en Mads eller to;
 Men Skade var det, jeg ej fik fat
 I Mixens gamle runde Hat,
 Dog fik jeg fra Peter og Borgen snappet
 Den Bog om Ænder, der engang rappet.
 Fra Moder en Moskrans jeg vilde ha' taget,
 Hvis ej jeg så pludselig ud blev jaget.
 Var denne Afsked nu ikke yndig,
 Og var det ikke meer end syndig,
 Om Du i Dag ej den Glæde fik
 At kaste på denne Din Datter et Blik.
 Duer og Kyllinger tog jeg med,
 Har I hørt Mage til Redelighed,
 Og alle jerre gamle Støvler
 Tog jeg, om jeg ikke vrøvler;
 Men tænk Dig Fader, som alt det så,
 Han kom dog tilsidst og gav mig en Blå,
 Han og Anker mig fulgte hen,
 Og Fotografen, min gode Ven.
 Jeg selv kom også på et Portræt,
 Skjøndt noget fornem og noget koket,
 Men Anker han var dog så meget sød,
 Han hented' mig Frandsbrød og Smørrebrød,
 Og som jeg i Tanker hans Godhed udmaler,
 Så gav han mig hele 2 Rigsdaler,
 Og ind i Kareten jeg så mig satte,
 Og kunde ej al den Godhed fatte;
 Af Dalere havde jeg altså syv,
 Uagtet jeg var en lumpen Tyv.
 Den Trøst mig faldt dog straks i Tanker,
 Jeg havde ej stjålet fra Fader og Anker,
 Så rejste jeg med en mægtig Fuld,
 Der skinde ligesom bare Guld.

Nanna.

11. KAPITEL.

Opbrud fra Hindholm.

Fra Nanna Jensen til Moderen:

Hindholm, Marts 1864.

Kære lille Moder!

Du har vist ventet på Brev fra mig længe, og det er også en Skam, men hvad jeg har haft at skrive om i den sidste Tid,

har været af en så ulykkelig Natur, at jeg med Villie har villet forskåne Fader for Ærgrelser og Bekymringer for mig, medens han selv gik og plagedes af Valgvæsenet, nu er det jo overstået, tænker jeg, og så vil jeg give Jer en lille Beskrivelse af, hvad her er foregaaet, og hvad der har kostet mig mange søvnløse Nætter, og hvad jeg vil bede Jer tænke og råde i. For en Uges Tid siden vandrede jeg tilligemed en Gårdmandsdatter om i Sognet for at samle Fødevarer ind til Soldaterne, som også lykkes glimrende og kom fragtfrit og sikkert over til dem. På denne Tur kom vi jo også til Holsteinsminde, men der blev jeg modtaget med de groveste Skældsord. Stephansen kaldte mig en Rendemaske, der rendte om for en skidt Sag og lokkede Penge af Folk og meget mere, viste mig derpå formelig på Døren og sagde, jeg havde aldeles intet i hans Hus at skaffe, vi løb jo ud og ned ad Vejen, det bedste vi kunde, men jeg rystede over hele mit Legeme, så jeg ved næppe, hvordan jeg slap hjem, jeg bad så den Pige, der var med, om at gå med mig hjem og fortælle Manden, hvad der var sket, da al Ting næsten løb rundt for mig. Jensen blev gruelig opbragt og skrev til Stephansen og kaldte ham til Regnskab for den Medfart, han havde givet mig, derpå svarede Step: »Hvad det angår med Deres Kone, det har Intet at betyde, hun har bestandigt ladet mig forstå, at hun ikke regnede mig for noget, uden for en Tørvetriller, men værre er det med hendes Families bestandige, utidige Indblanding i mine Skolesager, hvorfor det er bedst, De rejser jo før jo heller herfra.« Herpå svarede Manden, at det fulgte af sig selv, han kunde ikke være på et Sted, hvor hans Kone kunde blive sådan behandlet, men skrev tillige, at før November helt sikkert kunde han ikke indlade sig på det, da han jo måtte have Tid at søge et andet Embede.

Det så sort ud for os. Jensen havde lige nægtet at stille sig på to Valgsteder for Skolens Skyld, men vi blev enige om hellere at gå ud i den vide Verden, hvor svært det end vilde blive på en sådan Tid, end blive her og tigge *ham* om Brødet, som hele Tiden (denne Vinter især) har plaget os, for på den Måde at få os til at rejse. Nu tror han naturligvis, at det vil falde Jensen umuligt selv at oprette Højskole på denne Tid, og at de Omstændigheder skal friste ham til at søge Embede. Sådan stod Sagerne hos os til i Fredags, så kom der pludselig en af Jensens gamle Elever fra Blæsenborg, han var kørende her hen efter ham for at tage ham med sig lige på Stedet, han skulde vælges til Rigsråd, og Fyren forsikrede, det kunde gå, han var vis på, når Jensen bare vilde møde og tale for Folk på Valgdagen, så vilde man blive stemt for ham på Øjeblikket.

Hvordan det gik til, at han kom af Sted, forstår jeg knap, jeg mindedes det, I ved nok, og strittede imod, det vilde været mig grueligt hårdt igen at skulde se ham blandt de Faldne, og hvordan skulde dette gå, uden der var sønderlig nogen, som vidste det, dog *Vor-Herre han vidste det*, han der leder Hjærterne som Vandbække, og han vilde nu, han *skulde* vælges trods al Modstanden. I har vel allerede længe før jeg, vidst det af Bladene, men jeg måtte jo vente her i Angest lige fra Fredag til Mandag, for Vejret igår var således, at Folk ikke kunde køre Jensen hjem før i Dag. Det Hele har aldeles ikke kostet ham en Skilling, hans gamle Overfrakke og Hat, de har måttet gøre Tjeneste, ikke engang Tid har det kostet ham, da Løverdag og Søndag jo alligevel var Fridage. Sådan tror jeg vist, netop Vor-Herre bær sig ad, når han vil have noget frem, og derfor er Jensen også helt frimodig i den Tanke, at det er ham, der har kaldet ham til denne ansvarsfulde Stilling og også vil vise ham Vej, når Mørket falder på, så at ingen falske Lygtemænd skal lede ham bort fra den Vej, som ene kan føre til Danmarks Frelse. Nu ser vi rigtignok i Morgenposten, at Rugård gør Indsigelse mod Valget, men det har ikke noget at betyde; thi om det også skulde gå til Omvalg (som nok ikke kan ske), så bliver det meget bedre for Jensen, da han nu har Tid at blive forberedt — — — (ulæseligt — —) — — så stod Jensen op og takkede Kredsen for den Tillid, de havde vist ham, som så fremmed var kommet der i den 11 Time. Til Gengæld vilde han nu love dem at stride efter bedste Evne for gamle Danmark ubeskåret, ligeledes for Friheden ubeskåret og dernæst også for den danske Menigmand, som han nu havde arbejdet for i 12 Aar, og i den Tid havde lært at elske af sit hele Hjærte, — det har nok gået ham rigtig godt, for der var flere Præster, som takkede ham for, hvad han havde sagt, og den gamle Bonde, som kørte ham hertil, sagde til mig, han havde aldrig hørt noget så »nydelig«, og han havde hørt flere af Rugårds Vælgere sige: »Vi har kun gjort vore Sager skidt her i Dag, men lige godt går vi fornøjede hjem med Udfaldet;« og Rugård gør nu meget uklogt i at klage imod den Valgbestyrrelse, som var hans Støtte på Valgdagen, for den taber han da til Sommervalget, hvor man også nu vil have Jensen. — Valghandlingen endte med, at Rugård stod op med det mest strålende Ansigt og forsikrede Folk om, at han ikke var det mindste forknytt for det, at der netop var blevet væltet en Sten fra hans Hjærte, men at han nok skulde komme igen til det næste Valg, som havde langt større (Slutningen ulæselig).

— — —

Der går mange urolige Tanker gennem Nanna Jensens Hoved i denne Tid. Hun føler sig som sejrende overfor Stephansen, men det er dog så knugende, ydmygende, at hun på en Måde er Skyld i, at Jensen kommer fra Hindholm; vil han nogensinde blive så lykkelig, som han har været her.

Med sin Fader er hun forlængst bleven gode Venner. Han har i det sidste År gjort mange Foredragsrejser netop til disse Kanter af Landet, hun har jo godt forstået, at det var for at få Lejlighed til at besøge dem og vise dem Kjærlighed og Om-sorg. Engang tog han den lille Tom med hjem til Bedstemoderen, for at hun til Gavns kunde lære ham Høviskhed; en Måned efter bragte han ham igen.

Nu udøste hun sit Hjertes Bekymringer til Faderen, i Brevet står til Slut:

»Det var nu den Historie; men der er èn til, og det er, at det er ganske rigtigt, lille Fader, at jeg snart venter mig, en Måned er nu gået over den halve Tid, og jeg kan ikke nægte, jeg ser med Ængstelse og Bekymring den Tid imøde her på dette Sted, midt under al den Sindsuro både for indre og ydre Anliggender — blot ikke Krigen vil blive alt for langvarig, så vil det blive meget let for Jensen at oprette en anden Skole.«

Følgen af dette Brev er, at hun en Dag får et kærligt Brev fra sin Søster, Fru Mix Anker, at hun, Jensen og Børnene på ubestemt Tid må bo hos dem i København, til de kan finde en Lejlighed og i Ro og Mag få sig indrettet, Ankers vil selv bo på Landet denne Sommer.

Hun er helt stolt af sin Familie, da hun viser sin Mand dette Brev. Jensen forhører sig hos Anker, om det da virkelig er sådant ment, og da han har fået et venligt, bekræftende Svar, tager han med Tak derimod.

Og så er de en Forårsdag — som den, de kom der sammen for 8 År siden så unge og glade — ganske stilfærdigt, næsten ubemærket, rejst bort fra Hindholm. Dette sidste Hold Elever giver Jensen et skønt Sølvbæger, der i sin Form minder om et Alterbæger, med Indskrift i en Egeløvskrans: »N. J. Jensen. En taknemlig og kjærlig Erindring fra Eleverne på Hindholm 1864«, men ellers er det først to År efter, som om Skolens Venner ret for Alvor indser, hvad de har tabt, da sender de N. J. Jensen denne Hiilsen til Holstebro:

Velærværdige Hr. Pastor Jensen!

Med sand Bedrøvelse erfarede vi, at det kom dertil, at De fandt det bedst at opgive Deres Stilling på den hindholmske Folkeskole, og således forlade det Sted, hvor De med sand

Iver og Begejstring havde virket for folkelig Oplysnings Udbredelse. — De forlod den i al Stilhed, uden at den virkelig tilstedeværende Beklagelse kom til Orde, fordi at Opmærksomheden i det skæbnesvangre Aar var henvendt paa Fædrelandets Forhold, men De kan desuagtet være forvisset om, at om De end, som nu er Tilfældet, kommer til Landets fjerne Grændse, så er vi Dem dog nær; thi De har vundet en uudslettelig Plads i vore Hjærter og er så ofte til Stede i vore Tanker og Samtaler. Vi kender ikke de Omstændigheder, der Nødvendigjorde Deres Bortrejse, ej heller vil vi søge at få Kendskab dertil, men det vide vi og føle os fuldkomne overbeviste om, at De ikke uden Nødvendighed forlod det Sted, hvor De sålænge havde virket med Liv og Lyst, og hvorved De havde vundet saa mangt et Ungdomshjertes Kærlighed og så mange Mænds Agtelse og Tillid.

Men idet vi nu, da vi atter har Rolighed til at tænke på indre Sysler, udtale vor, den Gang tilbageholdte, dybe Beklagelse over, at De nu ikke længere er på Folkeskolen, hvor Bondestanden med Tillid og Fortrøstning så Dem indtage en ledende Plads, føle vi nu inderlig Trang til at frembære vor hjærteligste Tak til Dem for Deres folkelige Virksomhed der. Deres kærlige og milde Væsen, Deres omhyggelige og gode Om-sorg for os, såvel i Undervisning som i daglig Omgang, i Forbindelse med Deres ualmindelige Dygtighed, som Folkelærer, har gjort et sådant Indtryk hos os, at vi af Hjærtets hele Fylde føle os opfordret til, at udtale vore varmeste og bedste Ønsker for Deres og ærede Families fremtidige Lykke og Velgående!

En Bøn har vi til Dem: Når De stundom i Fremtiden vender Deres Blikke mod det Sted, hvor Deres første offentlige Lærer-Virksomhed begyndte med så meget Held og Velsignelse, — skænk da også os, som har glædedes ved Deres Undervisning, en venlig Tanke. —

Idet vi derfor bede Dem modtage vor hjærteligste Tak for Deres Virksomhed i det Hele, som Lærer paa Folkeskolen Hindholm, vil vi bede: Gud beskærme og bevare Dem og Deres Kjære! Næstved, den 25. Februar 1866.

Paa den hindholmske Forenings Vegne

M. Chr. Hansen,	Hans Frederiksen,	Anders Pedersen,
Jens Rasmussen,	Jens Nielsen,	Chr. Nielsen,
	Anders Svendsen,	

TREDJE DEL.

DEN PRØVEDE KVINDE.

Vore Lidelser skal tjene Gud til Ære og Mennesker til Trøst; og de skal lutre, modne og dygtiggøre os selv til at tåle — en højere Lykke.

(C. Skovgård Petersen:
Menneskeskikkelser, 2. Bind: Job.)

1. KAPITEL.

I København under Krigen 1864.

Fra Fru Eline Bojsen til Frits Bojsen.

Kjøbenhavn, d. 3die Maj 1864.

Kjæreste Ven!

Du har vel syntes, at jeg har ladet Dig vente noget længe på Brev — og det er også en stor Skam af mig, at jeg ikke har takket Dig for de 5 Rdl., som Du så kjærlig tiltænker mig; men nu kommer jeg. Det kom jo lidt bagvendt, at Nanna og Jensen kom allerede i Fredags, og vi havde i Grunden slet ikke Plads til dem, så der blev et farligt Vrøvl. Det ene Kvistkammer, hvor så mange har boet i Vinter, havde vi mistet få Dage i Forvejen, da Anker til sin store Forbauselse fik Regning på 25 Rdl. for at have havt det i Vinter. Altså alle Kasser og Pakker flyttet ind hos Karen, og Jfr. Holst har jo næsten et helt lille Boehave. Værre er det, at Mix har skrevet 3 Breve ud til Jensens, at de kunde være i Lejligheden her indtil September, nu er der derimod andre, der har gjort de samme Betæneligheder gjældende, som jeg angående det isolerede Sted, man havde valgt på Landet, og nu vil Mix pludselig helst blive herinde i Byen — herover er Jensen bleven vred og Nanna fortvivlet, men nu tror jeg nok, at alt er klaret og jævnet, så man gjensidig har tilgivet hinanden dette Vrøvl, men Følgen er jo, at Jensen nu må gå og se på Lejlighed, og det endda har været lumpen nok til at hyde ham 2 Mark for Timen og 4 Mark

for en Forelæsning. Her er nemlig så mange Slesvigere, som bejler til Timer, at sådanne lurvede Folk som benytter sig deraf til at knibe Jensen. Alt dette har været meget mere indviklet end lysteligt for mig, derfor har jeg ikke villet skrive, før det var godt altsammen. Jeg fik en Følelse af — som om Anker fandt, at vi var dog for Mange her — skjønt jeg slet ikke kan give nogen Grund derfor — jeg tilbød da Mix at overtage Husholdningen for kommende Måned for 100 Rdl., og dette Tilbud blev modtaget med Glæde. Jfr. Holst bruger meget, meget mere, og nu er her en Tilvækst af 5 Mennesker, så det er rimeligt, at jeg selv vil komme til at lægge noget til, men jeg har mærket, at dette Tilbud har gjort Godt på alle Sider, derfor beder jeg Dig om, at det *må stå ved Magt*. Stakkels Nanna seer meget dårlig ud, det har jo været besværligt for hende med denne Flytning, og disse Dage har også taget på hende, men når Du skriver, så må Du ikke berøre Nogetsomhelst af dette, hun skal nok snart forvinde det, hun beder selv, at jeg skriver, at hun er ved godt Mod. Hun venter sig først i Juli og Mix sidst i Juli. I Fredes Værelse bor jo Karen, 2 Børn, 2 Piger og jeg, og får vi Fred, så skal han jo tjene 8 Måneder herinde Jeg har det selv meget godt, og når jeg kan høre gode Tidender fra Dig, så er alt godt for mig på enhver Måde. Jeg havde idag Besøg af Ida Heramb; hun fortalte, at Hegermann Lindencrone og hendes Broder havde været indkvarteret hos Jutta og været så glade der — men nu var de i Thy, de ride rundt omkring og har næsten intet Infanteri med dem. Stemningen er meget trykket her i Byen, man vil i Aften holde Møde og bede Regjeringen indkalde Rigsrådet — man er bange for den Conference, ak man forråder Folket — Dronningen skal have sagt, at hun har ikke Krig med Tydskerne, og Krigen føres jo så mærkværdigt, så det ikke er til at blive klog på. Vi vare i Søndags Aftes hos Tante Meta — hun var det frejdigste, jeg har seet Nogen herinde og *munter* — jeg tabte næsten både Næse og Mund over hende. Hos Triers igåraftes var der trykket som allesteder. Sønnen skal jo også rejse i Dag, kan og vil Du ikke sende ham Penge til Soldaterne?

Farvel, kjære Bojsen, gid jeg må høre Godt fra Dig! så kan Alting gaa, hvor meget der end kan være i Vejen — ja — Gud glæde Dig, min egen kjære Ven.

Din Eline.

(Brudstykke). Fra Frits Bojsen til den i København samlede Familie:

— Jeg vilde ønske, at Nanna vilde skrive til mig og fortælle mig lidt om, hvordan det går dem. Måske er de ikke kommen i Røe endnu — men det må jeg sige, at når de har kunnet forlade Hindholm — alt klaret med 300 Rdl. i Behold, så har de klaret deres Sager godt, og så må Nanna være et meget dueligt Fruentimmer. Se hende var heller ikke nogen Ynk, hvor er jeg glad over, at Karen og hun kan så godt sammen. — — Hr. Anker spekulerer sig mange Ting til, han optræder på Fester, har talt både i Berlingeren og i Fædrelandet, stolt af Manden liden Mix, vi har Ære af ham. Jeg berer Etine hilse alle de gamle Veninder, de har alle min ubetingede Agtelse. Ida vedbliver at opføre sig fuldkommen til min Tilfredshed, ligesom Drengene. Jfr. Olsen har syet Emil et Par Buxer, som ikke ere heldige og standse hans Livs Udvikling. Ellers er de så gode og tilfreds med deres Stilling i Livet, jeg også med min efter Omstændighederne og formelder min dybeste Kompliment for hele Compagniet i København, fra den ældste Kone til den yngste, til Børn, Svigerbørn Børnebørn. Jeg udbeder mig hvert Ord fra forskellige Individuer af d. H. Compani. Nu skal jeg ud i Haven og kan så sige, at jeg ikke har gjort synderlig Gavn i Dag. Altså lev vel for dengang. Eders oprigtige — uskrømtede
F. Bojsen.

Kunde der tænkes noget mere befrugtende for en Natur som Nanna Jensen end at leve i Rigets Hovedstad og Hjærte i dette År, der var som Dommens Dag for så manges Sjæl. Hver Dag, man levede, hver Avis man læste, hvert Menneske, man talte med, var jo som at læse et af de mest gribende Blade i Danmarks Riges Historie, og dette Blad var skrevet med ens eget Hjærteblod.

Sådan ved jeg, at hun har følt det, dog var det *største* Udbytte måske dette, at hun fik lært, at det *at få sin Villie* (for herde at komme fra Hindholm) *egentlig er et Nederlag*. Ihvertfald omtalte hun altid senere dette År i København som det mest ydmygende, hun nogensinde havde levet.

Sin Mand kunde hun i denne Tid ikke blive træt af at fremhæve og rose, også på andre Mænds Bekostning, på Svo-geren Ankers f. Exp., hun syntes, denne på Grund af sin Rigdom kunde føre en alt for nydelsesrig Tilværelse med at gøre godt (mod Soldaterne) og være interessant ved Møder og i Avis-artikler, mens hendes Mand måtte kæmpe for at få betalt Arbejde for hendes og Børnenes Skyld.

Hun stødte derved for mange År sin Søster, Fru Mix Anker, fra sig, og blev så selv derover så inderlig bedrøvet.

Et strålende Lyspunkt er der: hun føder atter en dejlig Dreng — Thor —, og den aldrig svigtende Veninde Helene Fenger er hendes utrættelige Plejerske.

Indtrykkene i dette År var utallige, og som de havde bundfældet sig og var bleven til Minder, kunde hun mange År efter fortælle derom:

Saaledes hvorledes Husvæsenet hos Svogeren og Søsteren snart tyngedes yderligere af de Frivillige, som man ikke kunde andet end give Husly og Mad, og det rundeligt.

Til de Sårede gik også en Del, hvem kunde være hårdhjærtet, når de kom i Skare med Jærnbanen trængende til alt muligt.

Særligt de norske Frivillige sås der mildt til hos Ankers.

Der var iblandt dem den unge 17årige Lægesøn Horn, han eksercerede med en sådan Begejstring, at han fik Ros i alles Påhør. Størst Ros fik han dog nok hos Ankers, da det opdagedes, at han en Dag havde ekserceret med et slemt Bajonetstik i Benet for at skjule en Kammerats Ubehændighed.

Senere kom han med i Krigen, og det sidste, man hørte om ham, var, at han lå på Lasarettet på Lolland (Berritsgård), derfra tabtes hans Spor, thi stadig strømmede der nye til.

Der er den unge Student Hansen med den dejlige Sangstemme. Skulde den Stemme da også dræbes. De glædes alle ved siden at høre, at han slap uskadt fra Krigen.

Men ingen fyldte som den polske Major i Laser. Han var utrolig interessant med alle sine »gebrokne« Fortællinger om egne Bedrifter. To Gange havde han blødt for Polen, nu vilde han forsvare Danmark mod sine Dødsfjender.

Til sidst tror man dog, han lyver og overdriver, og behandler ham lidt derefter, indtil det opdages, at han efter sin første Flugt fra Polen havde været Tegnælærer i Frederikshald — også en kort Tid for Karen Anker. Nu tror man atter *alt*, hvad han siger, og kappes om at være god mod ham. Han kommer i Familiens bedste Seng, men er dog efterhånden meget besværlig.

Det føles som en Smule Lindring, da han må afsted.

Og der er en ung Mand — Kaptajns søn fra Bergen, lidt drikkfældig og uefterrettelig med Pengesager. Han var en glimrende Artillerist og kom derfor snart afsted, var med, da Broen blev brudt af ved Dybbøl, kom let såret tilbage til København og fyldte dem med Rædsel ved sine Beskrivelser.

Han var så god mod Nanna Jensens Smådreng, men pludselig gør han Kur til hende selv, spørger indtrængende, om hun elsker sin Mand. Så fik han gå Vintervejen, efter dog til det sidste at have lånt hos én og anden.

Og hun fortalte om Vinsnes og Christoffer Bruun, der kom fra Bonn for at indfri de Ord, de som unge Studenter havde givet ved de skandinaviske Møder.

Bruun var ved Kaptajn Årøes flyvende Korps; de hørte om ham, at han Gang på Gang udmærkede sig.

Hun og Moderen besøgte Ungdomsvennen Peder Skau på Sygestuen i Sølvgadens Kaserne.

— — —
 Og så er der alle de Rygter, der svirrer.

To sindsbevægede Mennesker kan ikke møde hinanden i de Dage, uden at de synes, de skylder sig selv at have noget nyt og gribende at fortælle. Sådan høres da på én og samme Dag om Jens Paludan Møller (fra Lille Teologicum) 5 forskellige Rygter:

1. At han lå såret på Sønderborg.
2. At han var rask på Augustenborg.
3. At han var taget til Fange og sendt syd på.
4. At han havde faaet et Bajonetstik i Benet, fået Berserker-gang og slået fra sig med Kolben, og derpå forsvundet — kanske flygtet.
5. At han var død.

Altsammen fortalt af Folk, der selv havde set det, nemlig de Sårede i Byen.

Ingen rører dem dog som den unge Vinsnes, der — ved en Fest hos Ankers — lover, at om han kommer levende hjem dennegang, da skal han komme påny til Danmark og kæmpe, når Olavs Klokke i Slesvig ringer!

Jo, allermost bevæget blev hun dog, når hun fortalte om Barndomsvennen Ludvig Fenger, der sammen med Teologen Lund (Søstersøn af Peter og Søren Kirkegård) blødte for Slesvig og lå på Lasareth i Flensborg.

Lund var dødelig såret i Brystet.

Til det sidste hjalp Lund med at uddele Forfriskninger til de døende Soldater — og lagde sig så selv til Hvile.

I sin sidste Stund bad han så indtrængende Ludvig Fenger sige ham, om han havde været fejj eller ej. Det faldt nok Fenger let at trøste ham.

Efter alle de betydelige Nordmænd får de pludselig i Indkvartering en meget jævn dansk *Hans Jørgen*.

Disse fintfølede Demokrater er så bange for ikke at være mindst ligeså hensynsfulde og gode mod Hans Jørgen, som de har været mod de andre.

Også han lægges i den bedste Seng, får det bedste ved Bordet og man hummer sig, når Hans Jørgen får Lyst at brede sig i Sofaen.

Hans Jørgen lader sig hurtigt og gerne forkæle, og er ikke altid behagelig. Men man bærer over med alt, man sammenligner spøgende Husets Tilstand med Tilstanden i Paradiset, hvor Adam, Eva og Dyrene går kønt og fredeligt om med hinanden. Ingen holder af at tilstå det, men det er en stor Lettelse, da Pligten kalder Hans Jørgen bort.

Beretningerne fra Hæren drøftes som oftest i rosenrødt Lys. Man taler især om 1. Regiment, hvori alle Københavnerne, deriblandt mange af deres Bekendte, kæmpede mageløst, man sagde næsten *frygteligt*.

Men så kom Budskabet om, hvem der var faldne. De Sårede kom tilbage, dog endnu modige og tillidsfulde. Især beundres og omtales en Kaptajn Weje (?), der havde hugget tre Østrigere ihjæl med sin Sabel og fjerde Gang, da den gik i Stykker, kastede han den og sprang på en Officer og kvalte ham med sine bare Næver, men da blev han fangen.

Selv de sarteste, mest besvimelsesfærdige unge Frøkener svælgede i at udmale sig denne Bedrift.

Om Søndagen samles man i Vartov.

Der er ingen, der kan være blind for, at Grundtvig ikke ser så festligt og forhåbningsfuldt på Stillingen som de andre, og efterhånden forstod de ham.

En Søndag, da Spændingen er på det højeste, er Grundtvig så bevæget, så man frygter, han ikke kan overleve det.

Han holder inde i Talen og siger, at han ikke i Dag kan prædike, men beder hele Menigheden gå til Alters med ham selv.

Der gik da en stor Skare.

Bagefter kan han tale. Kraftigt og højt, så det rungede over hele Kirken, medens han dog hulkede som et Barn og Gang på Gang sagde:

»Vi har forskyldt det altsåmen for vore Synder!«

Til Slut bad han så brændende om *Fred og Frihed*, uden hvilken Guds Folk ikke kunde trives, og endte så med et Amen, der gik til Marv og Ben og som hele Menigheden besvarede.

Inden de skiltes, bad han dem synge »Urolige Hjærte — —«

Anker er utrættelig med at samle sammen og rejse til Als med Charpi og meget mere.

Også Fru Eline Bojsen sender Ladning på Ladning.

Men mere klart og sikkert end alt dette på forskellig Måde overleverede er et Brev til Frits Bojsen fra Frederik Helweg, der dennegang havde Sæde i Rigsrådet. I al sin Nøgternhed efter den ulykkelige Krig er det så smukt ved den trofaste, ridderlige Kærlighed til Vennens Familie, der taler ud af hver Linie, et Kendetegn for ham og mange i den Tid.

Fra Frederik Helweg til Frits Bojsen.

København, d. 11. August 64.

Min egen Ven!

Jeg kan nok forestille mig, — og håber næsten derpå — at Du adskillige Gange har været fortrydelig over mig såvelsom over vesle Kari (Anker), at vi således ere løbne bort på en Måde sammen, dog med nogen Adskillighed i Vejene; imidlertid, som Du veed og derfor forhåbentlig fastholder, ere vi begge undskyldte. Karen fastholdes ved Nannas Ildebefindende, som med Guds Hjælp ikke er noget alvorligt, jeg ved Politikken. Stakkels Nanna lider grueligt i Tænderne, i en 14 Dage og endnu længere Tandpine er jo en forfærdelig Lidelse, så jeg måtte nok trøste hende med, at den Orm dog en Gang dør — undertiden har hun dog Fred og så er hun den gamle. Karen er som altid gladest, når hun kan gøre noget Gavn; det er en Engel i menneskelig Skikkelse, men hun lider så skrækkelig af ringe Tanker om sig selv, uden at det — som i så mange Tilfælde — er en omvendt Form for høje Tanker om sig selv. Uagtet det nu kunde synes en sjælemorderisk Gerning, så betænker jeg mig dog ikke på at styrke hendes Tanker om sig selv — bare det nu ikke må føre til det Resultat, at hun får Lighed med mig og så mange andre, som jo ingen Mangel har på Tanker om sig selv. — I dette Øjeblik modtager jeg Brev fra Din Eline, dateret Søndag Eftermiddag, hvor hun ligner sig selv! En virkelig elskelig Enthusiasmus, hensynsløs som næppe de unge Menneskers! Du ved det måske ikke — til min grændseløse Forbauselse sender hun mig et Guldohr med Kæde, ansat til Værdi 90 Rdl. til Anvendelse i patriotiske Øjemed. Jeg får nok Nanna til at tage Uhret og så ved Lejlighed lade Moderen få det igen, i alt Fald kunde Nanna være nærmest til Uhret. Det vilde næppe gå, om jeg straks sendte det tilbage. Er det dog ikke en mageløs Hustru, Du har? Alt sit Guldøj ofrede hun, som hun skriver, 1848, og nu skal det

senere erhvervede (som Du ved, Gave af Vilstrup-Konerne) gå samme Vej. Selv om der blev Tale om at samle Penge, vilde jeg dog ikke uden et bestemt meget stort og herligt Formål bruge denne Gave*). Det er sandt, jeg har også Afregning med Dig, Du skal have Penge, dem skal Du også ærlig og redelig få — det vil sige på en Slump, thi det er jo løbet endel imellem hinanden, og skrive op, det har jeg ikke kunnet, jeg husker også, at Nanna engang erklærede *det* for Djævelens Gerning, og uagtet jeg ikke er aldeles fri for at have med disse at bestille, så vil jeg dog i dette Tilfælde ikke have det mindste med denne Gærning at skifte. Lad mig vide, *når* Du agter Dig hertil — og hvis det varer for længe, så send mig mit hos Dig (i Din Protokol på Pulten) beroende slesvigske Manuskript, at jeg kan gøre det færdig til Budstikken. Jeg stoppede jo sidst ved Ordene: *Aldrig er Forventningerne blevne grusommere skuffede.* — —

Lev nu vel, Vennen min! og tænk på mig ikke i Fortrydelse.

Din Fr. Helweg.

2. KAPITEL.

Moder og Datter.

Fru Eline Bojsen får bestemt, at Nanna Jensen med sine tre små Drengene den følgende Vinter skal bo hjemme i Stege hos Forældrene. Moderen ser med Bekymring, at hun er bleven en skrøbelig lille Kvinde, der snart bliver træt, og hvis Sind kan bringes ud af Ligevægt, idet hun let tror sig misforstået og kritiseret.

Hendes Breve til Datteren denne Eftersommer er så blide og beroligende, der er især et Brudstykke af et Fødselsdagsbrev d. 27. Septbr.: »Gud ske Lov! — Du kunde gjerne se hver Fold inde i mit Hjærtetekammer både Dig og Jensen angående — Du vilde ikke finde andet end kjærlige Tanker om Eder Begge — om Du end nok også vilde se, at jeg troede om Dig, at Du endnu ikke ganske havde fået Bugt med Dine Ungdoms-Synder (Forfængelighed og Overdrivelser) — så vilde Du alligevel se, at mit lille Nannabarn var skattet som min bløde, kjærlige, elskelige ældste Datter nu som altid — ja, det er både vist og sandt. Kunde jeg bare selv glæde mig ved, at Du havde ligeså

*) Det blev dog skænket.

stor Kjærlighed til mig, skjønt jeg sletikke forlanger, at Du skal være blind for mine Skrøbeligheder heller — så vilde jeg være veltilfreds og glæde mig endnu meer end jeg gjør til, at være sammen i Vinter. Der er jo i denne frygtelige Sommer sket så meget, som har såret mig og alle Danske indtil Hjærteroden, og som har efterladt mange og dybe Sår, der tildels endnu ere åbne, men hvem ved, om Du i Vinter kan råde lidt Bod også derpå, i ethvert Tilfælde vil jeg tro det — — —

Men lad nu alt det hvile, jeg skal mindes Dig på Tirsdag hele Dagen, søde Nanna! Gud i Himlen bevare både Dig selv og alle Dine og besøge Dig med sin Fred og Glæde; det er det Bedste, jeg kan ønske Dig, jeg har heller ikke noget andet til Dig i År som Gave til Fødselsdagen, men når Du kommer, skal jeg nok have noget alligevel.

— — —
Den Vinter er så opmuntrende for Moder og Datter, Nanna Jensen soler sig og hygger sig i den Bevidsthed, at man er så inderlig glad for og optaget af hende og hendes yndige Børn.

I Julen kommer hendes Mand til Stege, alt Nag er glemt, han og Faderen er så politisk enige og veltalende. Der falder hårde Ord mod »Professorpartiet«, der gør fælles Sag med Regeringen og truer med at berøve Folket Grundloven af 5. Juni

49. De anser det jo ligefrem for Bedrag at ændre Grundloven og således tilintetgøre Frederik d. 7des Gærning. Bør ikke Grundtvigianerne slutte sig sammen med alle egentlige Grundlovsvenner og danne et politisk Parti?

Hvor er man vred på de nationalliberale, der vil danne denne nye Forfatning til Bestyrkelse af Embedsmændenes Myndighed. Den rolige, milde N. J. Jensen kan blive hvidglodende, når han genfortæller Udtalelser fra betydelige Mænd, der viser, at de frygter, at Bønderne skal få for megen Magt i Danmark, eftersom de vokser frem til Dannelsen og Dygtighed. Han har jo sat hele sin Ungdoms Kraft, ja sit Håb, sin Tro, sin Kærlig-

Nanna Jensen.

hed ind på at nære Bøndernes vågnende Lyst til at arbejde sig opad.

— — —

Hun sidder og lytter. Tilbunds bliver hun aldrig optagen af Politik, hendes politiske Udtalelser er egentlig altid *Kristendom*, hun holder med dem, der arbejder og er *bekymrede*, og hvor hun møder *Vigtighed*, der er hun Modstander af hele sin Sjæl.

Så kan hun nu heller ikke som de andre glemme, at hendes elskede Moder enten er tavs under disse Samtaler eller med et krænket Udtryk går ud af Stuen.

Men det er en Fryd for hende at se de to Mænd, hun elsker højest af alle, være forsonede og optagne af den samme Sag.

Efter Jul følger hun N. J. Jensen til København, han vil så gerne beholde hende derinde, men hun må og vil hjem til Faderens Fødselsdag.

Vinteren 65 begynder knugende hårdt. Vejret er forrygende, inden hun kommer Sjælland ned. Tilsidst er de nogle Stykker på åben Slæde uden tilstrækkeligt Rejsetøj, og til allersidst går hun og »unge Tutein« med hinanden hen over Isen til Møn. Således kommer hun aldeles forkommen hjem til Faderens Fødselsdag.

De har ikke ventet hende i det Vejr, og Faderen har derfor opsat at fejre Dagen til d. 21.

Hun er, som altid når hun er glad, så fuld af Kræfter og Indfald.

D. 21. opfører hun sammen med en anden Anton Niensens »Kaffesladder«, Broderen Emil er hendes »uarterige Unge«. Hendes uforfalskede sjællandske morer Gæsterne og da især Faderen.

Men for N. J. Jensen er denne Stilling utilfredsstillende i Længden; han ser efter Embede, og var jo »ved Fadet«, men det lå aldrig for ham at slide Trapperne til egen Fordel. De mange hjemløse, slesvigske Embedsmænd er jo også hans såvelsom hele Landets Yndlinge, de skal først frem.

Da er der et Embede, som han hører, at ingen af Slesvigerne bryder sig om, det er Kateket og Præsteembedet i Holstebro og Mejrup. Det søger og får han.

Så er der en Forårsdag, at Moder og Datter siger hinanden Farvel; det er svært, for de er kommen hinanden inderligt nær denne Vinter, og har gjort hinanden gode og glade

Og den dejlige Tom, Bedstemoderens Yndling, det er næsten umuligt at skilles fra ham.

Det sidste, Bedstemoderen opfanger, er, at Tom, idet Skibet har sat sig i Bevægelse, med sin klingende, myndige lille Stemme råber til Styrmanden: »Holdt, vend om, kan Du ikke se, at Bedstemoder græder!«

3. KAPITEL.

I Holstebro.

Hun og N. J. Jensen rejser sammen til Holstebro og får det nye Hjem indrettet, men da Rigsrådet alter træder sammen, får han sig en Vikar i Embedet. Så sidder hun ene tilbage i de nye Forhold. Dagene snegler sig afsted, hun længes, så hun bliver ganske syg.

Børnene og Brevene, det er hendes Liv; men som Kræfterne svinder, kan hun ikke mere magte Børnene, så er der kun Brevene. Hun sidder en Dag med et langt, kærligt Brev fra Faderen i Skødet, hun har smilet og grædt over det, og læst det Gang på Gang; da skriver hun på den sidste ubeskrevne Side af Brevet:

På Sjællands fagre Sletter
Ved Østersøens Bred,
Hvor Skoven Krandsse fletter
Om Engens Blomsterbed.
Der ønsked jeg at bygge
Endnu en lille Stund
Og nyde Livets Lykke
Ret så af Hjærtets Grund.

Jeg elsker Søens Vove,
Som giver Kraft og Mod;
Og Sjællands Bøgeskove,
Som jeg så godt forstod.
Og Fuglens muntre Tale.
Som letted' tit mit Sind,
Så jeg den måtte male
På Fløj! med Silke ind.

End Et mig monne drage:
Det er kær Fader min,
Som enlig Fugl på Tage
Han længes Datter sin.
Her kun *en* Ting mig trykker.
Det er jo ikke fri:
Mit Helbred går i Stykker
På barske Kirkesti.

Hun er tilsidst så kraftløs, så hun ligeså godt kan blive liggende, og så føder hun en Dag — før Tiden — en lille svag og stille Dreng.

Et Lyspunkt bliver der nu, det er, at se hen til Forældrenes Besøg til BARNEDÅBEN.

Hun sidder en Aften og drømmer ved sin lille Drengs Vugge; hun synes just, han passer til hende, så rolig han er, så få Krav han stiller; da glider pludselig ind af Døren en mærkelig kummerfuld, sortklædt Kvinde.

Med stor Veltalenhed fortæller hun om hele sit Liv, om hvorledes hun som ung i Dølgsmål har født og dræbt sit Barn, siddet i Fængsel i Rendsborg, men er bleven benådet, fordi hun havde så udmærket god Indflydelse på de andre Fanger. Men at herhjemme vil Slægt og Venner ikke kendes ved hende, alle Døre er lukkede for hende, og dog føler hun, at hun sidder inde med mange gode Kræfter og Trang til at ofre sig for andre.

Hun taler og taler og gør dybt Indtryk på Nanna Jensen, der tilbyder hende at blive og hjælpe hende med de små Børn.

Nanna Jensen skulde dog snart erfare, at der af det kummerfulde Hylster udviklede sig en myndig, selvbevidst og vanskelig Kvinde, om det end var sandt nok, at Kristine alle sine Dage sad inde med en glødende Trang til Hengivelse og Opofrelse.

— — —
 Jo mere Forældrenes Besøg nærmer sig, jo mere lever Nanna Jensen op.

Som en lille yndig Vandringsmand med Randsel på Rygen, lader hun Tom løbe Postvognen imøde, og så hører Bedstemoderen atter den søde Stemme råbe sit myndige »Stands!«

Og Postvognen er mere lydig end Dampskibet, den standser, og rystende af Glæde styrter han ind i Vognen til dem.

»Hvor yndig var dog det Barn,« skrev Bedstemoderen.

Nanna Jensen har nu opdaget, at der er en Mængde kære Mennesker i Holstebro og Mejrup, og alle skal de have den Glæde at være sammen med hendes Forældre. De små Stuer er ganske overfyldt til Festen.

Faderen skal rundt i Egnen og holde Møder, mens Moderen bliver hos hende.

Der er så meget, der ængster og bedrøver Fru Eline Bojsen. Hun ser straks, at Kristine har tilrevet sig al for megen Myndighed, at hun er vigtig mod sin unge Madmoder, og at hun, om end ikke bevidst, søger at drage Børnene fra Moderen over til sig selv. Hun hører en Dag en heftig Samtale mellem Tom

og Kristine, der har sagt, at han bare skal spørge hende, mens Tom hævder, at han vil spørge sin egen Moder.

Fru Bojsen søger at tale med sin Datter om dette Forhold, men denne er bleven så let til Gråd; hun svarer intet, bare græder. Så synes hun da slet ikke, hun kan tale med hende om den lille Dreng i Vuggen, som er alt for stille, og som aldrig smiler, og som gør hende så tung om Hjærtet.

Men til N. J. Jensen taler hun: Han *må* ikke søge Genvalg, han *må* blive hos sin unge Hustru, Politikken er for *Ingenting* at regne, mod hvad her står på Spil.

Efter Forældrenes Besøg er det, som alt er lysere.

N. J. Jensen har stemt sit *Nej* mod Grundloven af 28. Juli 1866, og er nu kun optaget af Tanken om at være hjemme hos hende og komme igang med sin nye Gærning.

Hun begynder at se sig om efter sin gamle, tro Kammerat, sin »bevæbnede Engel« — *Arbejdet*.

Alt det huslige er det Kristines Ærgerrighed selv at klare, men som hendes Ånd søger, får hun en Dag en uimodståelig Trang til at prøve at sy »Landsoldaten« (Bissens) sådan som hun elsker ham og uudslettelig ser ham for sit indre Blik.

Det lykkes over Forventning, og stolt og lykkelig laver hun af Broderiet en Rygpude og sender Faderen med et lille Vers:

»Til Fader!

Når Landsoldaten Du har i Ryggen,
Da får Du Sejer og da kommer Lykken.
Og hvis Du bare kan vente så længe,
Så stiller jeg op mine 4 Dreng.

Nanna.«

Hun får kort efter Bestilling på en Fane med det samme Broderi af Landsoldaten, og hun er lykkelig ved atter at tjene Penge; jeg kender Ingen, der blev så god og gavmild som hun, når hun havde *selvfortjente* Penge i sin Hånd.

Hun opdager også med Glæde, at hun begynder at få sit smukke Ydre tilbage, og hun føler en stærk Trang til at pynte sig.

Da er det en Aften i et Selskab, hvor hun er munter, synger og ser godt ud, at hun mærker, at der er særlig én Dame, der er skinsyg på hende. Men hun bryder sig ikke derom, bliver måske endog livligere og mere fortryllende.

Damen ser ikke god ud, og da hun nærmer sig Nanna Jensen og taler til hende, er det, som denne aner noget ondt.

Det kommer også. Hun får i den Stund at vide, at hun har en lille Dreng derhjemme, den yngste, som er åndelig og legemlig så svag, så — — —

Hun har aldrig anet det; det er, som der bliver Nat i hendes Sjæl. Hun går ind til sin Mand ved Lumbordet i den anden Stue og forlanger, at han skal gå med hende hjem, »hun er syg«.

Hun forekommer ham blot eksalteret og lunefuld, han har jo nylig hørt hende le og synge alle sine muntreste Sange; men han rejser sig dog og går med.

På Vejen søger hun at forklare ham, hvad hun har hørt, og nu bliver også han angst.

Forpustet kommer de hjem.

Det er sent. Kristine er falden i Søvn ved Vuggen; de vækker hende og knæler så begge ned ved Vuggen, og vækker den lille sovende Dreng. Han finder sig tålmodigt i at vækkes, o, de kan i det Øjeblik begge se, hvor svag han er; men de trygler om at fritages for at opdage det tungeste, det kan de ikke bære. Skønt han er mange Måneder gammel, har han jo endnu aldrig smilt til dem; nu søger de begge at få ham til at smile.

Han ser med sine store, mørke Øjne op på sin Moder, som i den største Undren, og hun har også været til at falde i Forundring over, denne dejlige, fortvivlede Moder med det lidenskabelige Blik, og da skete det, at han smilede første Gang, — et lille, forkomment Smil, men dog Smil forstandigt og sødt, og de forstod i den *dybeste Taknemlighed*, at de havde fået en lille svag og uudviklet Søn, som måske aldrig fuldt og helt vilde kunne tage Kampen op for Tilværelsen, men dog ingen unormal Stakkel, som Damen havde sagt.

Men mange År efter, da hun fortalte mig om den Nats Oplevelser, tilføjede hun: »Kvinder må gerne være smukke, jeg synes næsten ikke, de kan være smukke nok, men de må aldrig bruge deres Skønhed til at pine og bedrøve andre Kvinder med, det bringer Ulykke« — — hun var endnu meget smuk, da jeg lærte hende at kende, men jeg så hende aldrig skade eller bedrøve nogen anden Kvinde dermed, har heller *aldrig* hørt det om hende. Derfor havde hun altid gode Veninder.

Men rigtig god er hun ikke i disse År; hun er, selv overfor dem, hun elsker højest, altfor kold og kritisk. Man lærer hende bedst at kende gennem dette Brev til Søsteren:

Fra Nanna Jensen til Fru Jutta Møller.

(Holstebro).

Kjære lille Jutta!

Det var da en glædelig Efterretning, der kom i Dag, om den lille Søn, der kom så dejlig gesvindt, nu kan Du da vel nok komme til at bære ham også i Kirken, hvor det dog er mageløst for Mix (og Møller døbe ham). Vil Du bringe dem en kjærlig Lykønskning fra os; jeg har ingen Mod på at skrive selv, da jeg er bange, der skal komme noget ondt med, og de falske Breve har jeg så megen Lede til, at om jeg så også ikke manglede Forstand og Evner til at fabrikere noget Sådant, så tror jeg dog alligevel ikke jeg gjorde det, og man kan jo ikke vide, hvad Mix kan tåle. Gid Du nu rigtig må få Glæde af Din Rejse, at den må ende ligeså fornøjet, som den begyndte; hvor har det vist være dejligt ved Vennemødet, Grundtvig bliver da jo længer jo bedre — jeg fik Hilsner fra Dig igjennem Møller i Bovbjerg, han er dog en yndig En, Jutta, næsten bedre end Konen. Nu kunde Du gjerne skrive lidt til mig om, hvordan det går Dig i Norge, en lille Smule Forsigtighed vilde jeg gjerne have anbefalet Dig, også hvis Du på Hjemvejen kommer i Nærheden af Rød, jeg vil ikke fraråde Dig noget Bestemt, men så meget vil jeg kun sige Dig, at mangan en lille Myg har fået sine Vinger brændt, fordi den fløj for nær til Ilden; sådan er det gået mig — dog Dine Vinger er måske af Jærn og tåler bedre både Hede og Kulde — stærkere end mine det ved jeg da, de er, og Du bliver vel heller ikke sat på så hård en Prøve — nu må Du ikke troe, det piner mig endnu eller hemmer min Flugt, nej om jeg også dengang (selv kun i Tankerne) måtte slæbe mig frem af Jorden, så har Vor-Herre dog ladet Vingerne voxе så godt ud igjen, at jeg nu godt kan tage Flugt med Hedens Lærke og flyve rundt i hele Danmarks Land, og komme hjem igjen så frisk og glad, som jeg fløj ud, ja selv med Olieblad i Næbet, trods at jeg selv er så syg og dårlig og næsten altid ligger i Sengen og trækkes med Tandpine, Gigt, Øjensyge o. s. v. Hele forrige Måned var jeg slet ikke oppe af Sengen; nu er det lidt bedre, og jeg har igen Lyst til min gamle Ven Rokken, som snurrer til Fordel for et Gulvtæppe til vor Dagligstue; det er den bedste Bestilling, der er til. Dog når jeg siger, at jeg altid (også fra mine Luftrejser til Stege) kommer tilbage med Oliegreen i Munden, så tager jeg dog Munden for fuld — nej somme Tider bliver jeg mødt af Faders fortvivlede Ansigt og Moders resignerede, omgivet af den store Martyrkrone, som

hun selv stadig trykker sig længere og længere ned i Panden, og så bliver jeg så bedrøvet og ved hverken ud eller ind og somme Tider flyver jeg lige mod de grusomme norske Breve angående Bryllupsrejsen og mine sølle Klæder o s. v. Ja, så tager jeg rigtignok Flugten, det bedste jeg kan, som en skræmmet Hind, men forfulgt bliver jeg dog af de ledeste, sorteste Trolde, der kan opdrives i denne syndige Verden, men når jeg så rigtig opdager, hvad Selskab jeg er kommet i, så klemmer jeg på Rokken, så det knager i den, og alt imens så Tenen voxer og bliver tyk, så forvandler de lede Trolde sig til smukke, brede, røde, skinnende Striber på langs i det tykke, grå, uldne Tæppe, og inden jeg ved af det, så sidder jeg i min lille, bløde Fjersofa (som jeg selv har stoppet op og vendt Betrækket på) med Fødderne på det mest glimrende varme Tæppe, der endnu er sluppet ud af nogen Væv med Fredes grønne, uldne Gardiner for Vinduerne, smukke hæklede Tæpper for Dørene, røde Vægge og Blomster, der smiler til mig i hver en Krog ved Siden af den bedste Mand, der er i Verden, og omringet af de sødeste, klogeste, dejligste Unger, der nogen-sinde har sat deres små Fødder på Jordens Overflade. Så glider Døren sagte op, og ind træder Du, med det sødeste Ansigt på, Du har, og udbryder i Henrykkelse over, hvor godt og hyggeligt vi har det — så er imidlertid Tenen bleven fuld, og Fødderne varme, men hvad der er endnu bedre: det kolde Hjærte er også blevet varmet, og før jeg begynder på den nye Teen, skynder jeg mig ind til mit Skrivebord, hvorover det lille Billede hænger af Mix og Barnet (det eneste Fotografi i Verden, der er noget ved), tager det ned, kysser dem begge 2, hænger det op igen på sin Plads og fletter Vedbenden endnu smukkere om dem, og så er jeg ligeså glad igjen som før, jeg var kommet i det slette Trolde-selskab. Ellers går denne Dag som en anden; det er mig en stor Sorg, at jeg ikke kan komme med Manden til Mejrup om Søndagen, men Bøndernes Vogne støder for meget, og Vinden er så barsk, jeg skal først have lavet mig noget ordentligt Rejsetøj også. Derimod er jeg med hver Onsdag Aften, når Manden holder historisk Foredrag her på Skolen, hvor Folk strømmer til fra alle Kanter, så man skulde undre sig over det. — Bare der nu ikke skal komme noget i Vejen med Mix. Er Møller ikke til Peter Larsens Høstgilde i disse Dage, han er ene hjemme, vi skulde også have været med, men jeg kan jo ikke, og Manden er bunden på Skolen, det er ellers en Skam, at han aldrig giver os Smør mere for Mix og Fredes

*) Skræppenborgs.

Velstands Skyld, han »vil ikke give Bagerbørn Hvedebrød«, siger han, men han er dog en herlig Mand alligevel trods det, at Smørret koster 3 Mark Pundet — brænd nu endelig dette Brev straks, at det ingen Ulykke skal gøre. — Din Nanna.

En Dag får hun et Brev, der rører hende dybt, og den lille 5te Dreng, hun lige har født, bliver døbt, *Peter Fenger*.

Fra Fru Augusta Fenger til Nanna Jensen. (Brudstykke.)

Christianshavn

Kære Nannal

Min bortgangne Helenes Ungdoms Kammerat, jeg synes, jeg må skrive et Par Ord til Dig og takke Dig for Lyngkrandsen, som nu ligger på hendes Grav — og fortælle dig lidt, jeg tror, min kære Nanna, at *Du især*, men måske ogsaa Jutta og flere af Dine gerne vilde vide noget om hendes temmelig uventede Død.

Du ved måske nok, at Helene allerede i et Aars Tid og navnlig siden Nytaar var taget stærkt af, hun var jo bleven stakåndet, mager og havde nogen Hoste, nu da det blev rigtig alvorligt, fik jeg jo først at vide, hvad jeg jo nok havde *formodet*, at det var en Slags Tæring. Hun kom dog en Måneds Tid over til Marie, og var glad derved, men kom sig ikke ret meget. Nu var hun kommen herhjem og havde meget heftige Tilfælde med Åndenød og Besvimelser og stadig Feber. En Dag kom Marie og Christine med deres Børn fra Sverrig uden at vide, hun var så syg. Vi måtte telegrafere efter hendes Fader, der kom næste Dag og tog hende til Alters, hun var som overhovedet hele Tiden heel klar, og da det var forbi, sagde hun: Nu må Vorherre lave det, *ligesom han vil*. Hun havde det så lidt

Frk. Helene Fenger.

bedre den Dag, nød en Smule, Doktoren var så vel fornøjet om Aftenen og troede, at disse farlige Tilfælde *måske* var overstået, hun sov også godt først på Natten, havde fået sådan en Ro på sig, men siden kom igen den Nød for at få Luft, men det gik dog temmelig godt ind til omtrent Kl. 10 om Formiddagen, da Christine sad hos hende og talte med hende, da kom det voldsomt igen, så hun måtte jamre højt, men sagde dog Farvel til os og særskilt til sin Fader, som gik til Konfirmanderne, så sagde hun et Par Gange højt: kære Herre Gud, og så sagde hun selv: nu går jeg bort, strakte sig en Gang ud, og så lå hun stille, så vi næppe vidste, om hun var borte, det Hele varede ingen halv Time. Jeg *måtte* bede Fadervor, da det var på de yderste, og da Fader kom, fremsagde han den Tro, som hun nylig var død i. De fleste af hendes Søskende var til Stede. — Det var *Torsdag*, næste Aften pyntede en Veninde og vore 2 Piger hende i en lang, hvid Kjole med en lille Myrtekrands på Hovedet, hendes Fader sagde, da han så hende: »jeg synes, hun smiler«. Han talte et Par Ord, og vi sang en Sang, og så bares hun hen i vort Kapel ved Kirken. — — — Det var en let og salig Død efter et virksomt Liv i Troen, og en dejlig Opfyldelse af *den* Forjættelse, som så ofte har tonet for mine Øren: Mine Børn i Dage hårde, en retfærdig Slægt *skal* *vorde*. I de første Dage var jeg også løftet i Taknemmelighed til Vorherre, som havde gjort så store Ting imod hende og os. Nu kommer den store Tomhed og Savnet, især for mig, jeg *tror*, Fenger er kommet over det værste, men Vorherre hjælper også nok mig, da jeg dog gerne *vil* bøje mig for hans Villie, og ikke see på mit eget.

Hils Jensen ret mange Gange, det var også een af hendes *bedste* Venner.

Nu Farvel og Guds Fred!

Din gamle A. Fenger.

4. KAPITEL.

Den store Sorg.

Det er i Eftersommeren 68, at Nanna Jensen engang skriver til sin Søster Fru Jutta Møller:

»Uh, de søde velsignede Unger, hvad var der dog ved Livet, når man ikke havde dem, bare Vor-Herre ikke bliver nødt

til at tage dem fra mig, men min Trøst er, at jeg er så gruelig usselig, så Vor Herre ser, jeg kan kun tåle at tages på med al den Nænsomhed, han kan præstere, og den er sandelig stor — — «

Det er, som en dyb, alvorlig Anelse har grebet hende, men at hun som Job (23. Kap. 4. V.) vil frem for Gud og overtale ham til at vise Skånsel.

Hun blev dog ikke skånet.

Der kommer det Efterår en ondartet Skarlagensfeberepedemi til Holstebro, og den næstældste af Drengene, Frede, bliver alvorlig syg. Hun sætter mange Kræfter ind på at pleje ham, og han kommer lykkelig over Sygdommen.

Det var mod Jul, og Lægen sagde en Dag, at til Juleaften maatte han komme sammen med sine Søkende. Forældrene var ængstelige og spurgte gentagende, om det ikke var bedre at vente, men Lægen påstod, at al Fare var overstaet, han burde da have Lov at komme til sine Søkende Juleaften.

Så oprandt der en Juleaften saa frydefuld; Thom havde været Opfindsomheden selv, klippet saa meget til Juletræet, og han og de andre Brødre favnede og kyssede den længe savnede Broder.

Julemorgen var Børnene syge.

Der er fortalt så meget om denne Lidelseshistorie, men den Beretning, der forekommer mig mest troværdig og gripende, er Moderen Fru Eline Bojsens:

Fru Eline Bojsen.

»Vi var alle samlede Nytårsaften, da der midt i stor Lystighed kom Telegram fra Holstebro, der meldte, at Tom var Døden nær, Nanna farligt syg, også åndeligt lidende, og man bad os indstændigt komme straks derover.

Kl var over 9 — alså Posten gået. Bojsen mente ikke, han kunde rejse, men at jeg og Hanne, min gode Pige, skulde, og derefter indrettede vi os den Nat.

Da Prædiken var forbi (Nytårsdag*), og der kom Svar fra Doktoren på vort Telegram og yderligere Opfordring, bestemte Bojsen at tage med. Så rejste vi den hele Nat og Dagen derpå, kun lidet Rejsetøj havde vi, vore Hjærter vare for syge til at tænke på sligt.

Kl. 11 næste Aften nåede vi Holstebro — der mødte Jensen med Efterretningen om lille Toms Død — og at Nanna dog var *roligere* — altså det værste var dog sandt — hun var gået fra Forstanden.

Hvorledes jeg kom derhen og ind gennem den lille Sal, hvor min Øjsten lå på Bordet, hvorledes jeg så hans af Blod underløbne Øjne og Næse — hvorledes jeg med et stod der i *Mørke*, idet de andre med Lyset gik ind til Nanna — jeg ravede hen til hans Leje, og der i Mørket var det, som mit Hjærte forfærdedes, jeg følte mig angst for, om jeg kunde bære alt, hvad der skulde komme.

En Time efter sad jeg ved Nannas Seng, med Toms Lig i den ene Stue ved Siden — og de syge Børns Vuggen og Klagen til den anden Side. De andre gik til Hvile. Mit arme stakels Barn, det var, som havde vort Komme beroliget hende, — men endnu inden Udgangen af denne Nat fik jeg hendes hjærteskærende Fantasier at kende — Angst for sin og Toms Salighed — han som *vilde* dø og ikke kunde — og hun, som skulde fulgt ham — men ikke turde. Men nu turde hun, og så vilde hun efter ham og stilede efter Vinduet.

Hun ledte efter en *god* Samvittighed, og da jeg forsikrede hende, at den havde ingen af os, når vi vilde være ærlige — så så' hun på mig med Øjne, der ikke er til at beskrive — »om vi da virkelig turde hvile i Guds Kærlighed, og om Jesus vilde lede os gennem Dødens Porte?« — Ja, den gamle Doktor sad engang og hørte på os, og han græd. Der måtte jo altid sidde en bag Gardinet for at hjælpe i Nødsfald, og det var ikke sjældent den gode, gamle Doktor selv — eller Gartner Nielsen og en Storm, som var kommen fra Amerika for at besøge sin Moder og fornøje sig herhjemme, nu var det hans »Glæde« at hjælpe os at våge over Nanna.

Man havde i mange Dage ingen Middagsmad fået, nu fik jeg det bragt i Orden, at der blev hentet Mad til Huset, og at Kristine fik en Kone til Hjælp. Lille Helmer var jo meget syg,

*) Den Dag, da Jensen bad i Kirken for sin Kone og sine Børn.

og jeg vilde helst, at Kristine skulde bleven i Ro hos ham, hun var jo som helt forstyrret den Stakkel, man måtte hellere været hende foruden ude omkring, men det kunde hendes Forfængelighed ikke tilstede.

Der lå en Mængde af Toms Tøj under Køkkenbordet, som ikke måtte vaskes i Skolens Vaskehus, — lutter Vanskeligheder på alle Kanter, men der måtte jo gøres Besked derpå. Til Nanna fandtes intet Tøj, hun rev jo alt itu, men der kunde jeg da hjælpe med noget.

Dog lad os ikke opholde os ved alle de Rædsler, vi gennemgik, Bojsen blev syg, men kom sig, da han ret havde fået sig udhvilet på Gæstgivergården.

Lille Thor var så sød, han blev altid så glad, når jeg kom ind til dem i Børnekammeret med lidt Svedsker og Godt fra Juletræet her hjemme, han lo og strakte begge Hænder frem og sagde: »Der er hun igen — den Gamle«.

Frede så endnu svag ud, men løb hele Tiden med et Spil Kort i den ene Hånd og en Bibelhistorie i den anden, »vil Du ikke se min lille Jesus«, sagde han ofte til mig, og da jeg lærte ham at spille »Sult« med mig, var han så fornøjet.

Så blev Thors Sygdom meget heftig.

Doktoren talte om at bringe Nanna til Århus, men mig syntes, at det kunde jeg ikke bringe over mit Hjærte.

En Dag — da Nanna ikke mere vilde spise noget, men knuste et Glas i små Stumper, som Jensen og jeg måtte lede efter i hendes Ha's, tabte både Jensen og jeg Modet. Hun blev roligere, og jeg gik da ind til ham og trøstede ham dermed*), men da var jeg, så jeg næppe kunde stå mere oprejst. Nu måtte også jeg hen på Gæstgivergården at hvile ud — alle var bange for hende, ingen turde varte hende op, *kun den lille, vanføre Frk. Storm, der kom efter Skoletid.*

En Dag blev min lille Tom begravet — helt hemmeligt, den Dag sagde Frk. Storm, at hun mente, Nanna skulde til Århus, og vi fik lidt Tøj i Stand til hende, ja, det var forunderligt heldigt, at alt det blev sørget for den Dag, jeg lå der på Gæstgivergården.

Jeg vågnede tidligt om Morgenen og fik mig endelig ringet ud af Huset, så stod jeg der og vidste ikke Vej i Mørke. Da kom der en Slagtersvend, der mærkværdigt nok, var fra Møen, han viste mig hen til Skolen og ynkede mig gamle Kone.

Men den Dag, jeg havde været borte, havde været grufuld, ikke til at beskrive, derefter er der så sagtens taget den sørge-

*) At sende hende til Århus.

lige Bestemmelse. Nu havde hun selv fået fat på den Idé, at hun skulde rejse med os, og disse Fantasier blev brugt for at bringe det i Udførelse. Ved Middagstid sad Jensen, Nanna, Bojsen og jeg på den ene Side, Doktoren og Storm lige overfor.

Vi havde naturligvis hele Vognen til vor Rådighed.

Hun var mere rolig, end man skulde ventet efter det Første, da hun skulde til Vogns. Hun lagde sit Hoved ned på min Skulder for det meste og sagde engang til Jensen: »Er der noget Menneske, der har så god en Moder som jeg?«

Så sang hun for hver Station, »hun skulde jo vidne om Vor-Herre,« og hun spurgte os, hvilken Sang hun helst måtte vælge — hvor blev hun glad, da hun fandt på den »Dejlig er den Himmel blå«, og sang den aldeles til Ende med alle de oprindelige mange Vers.

Doktoren forlod os på Halvvejen, da han kunde komme hjem med et andet Tog, men Jensen og Storm fulgte mig og mit arme Barn til Endemålet. Bojsen tog ind til Byen at berede os Logi og Mad, når vi kom fra Anstalten, han kunde vist heller ikke tage Afsked med hende.

Ja, hun fulgte mig godvilligt ud af Vognen, jeg havde da fået sagt hende, at hun skulde til et Hospital at bruge Bade — men hun begreb det vist først, da hun så det store og oplyste Hus, da lagde hun sig ned på Jorden. Så kom to Tjenere og bar hende ind i et Værelse med en Sofa, der lå hun sammenrullet som en Orm og rørte sig ikke, ikke til at tage Afsked med Jensen.

En Dame kom med flere Piger, hun beordrede dem at bære hende til det Nr. op ad Trappen. Jeg stod som forstenet, bad dog, om jeg måtte følge, men nej — og der gik de, medens Jensen fulgte Lægen til den modsatte Side.

Å, det var skrækeligt. Da på engang kom en Lyd som af Dansemusik til mig, men det hjalp, jeg kom til at græde, græde, det havde jeg ikke kunnet i alle disse Dage.

Damen kom tilbage med Hofmansdråber, hun lovede mig, at hvad hun kunde gøre for mit stakkels Barn, det skulde hun. Jeg lovede hende rigeligt af Drikkepenge til »Hvem«, hun vilde anbefale dertil, bad hende sørge for, at Nanna Intet savnede af, hvad der kunde mildne det for hende — — — — —

Men da N. J. Jensen kommer hjem, har de også mistet den lille Thor, hvorimod den fra Fødselen så svage Helmer er i Bedring.

5. KAPITEL.

Liv og Lys.

Biskop Martensen trøster Fru Bojsen med, »at det *Liv*, der fandtes hos Nanna Jensen, kunde ikke gå til Grunde«. Han havde for mange År siden set og talt med hende i Krummerup Præstegård og ikke glemt hende.

Det troede vel alle, som kendte og elskede hende, men skulde det *Liv* gemmes bort, dvalebindes i uhelbredelig Sindsyge, det vidste dog ingen af dem.

— — —
I Holstebro og Mejrup Menighed havde N. J. Jensen ikke fundet synderligt *Liv* og ikke selv formået at vække mere. Han giver i 1867 en Skildring af Forholdene til sin Svigerinde Fru Jutta Møller:

(Brudstykke.)

»Til Lykke, kære Jutta! på Din Fødselsdag, den er jo altid en Lykkedag, for det er dog en ganske køn Ting at være bleven til i denne Verden, da især når man ikke alene har fået Sollyset at se hernede, men også fået et lille Glimt af Evighedslyset ind i sin Sjæl. Det er da også en velsignet Ting at se Lyset gå op over vort Folk, det kan vist umuligt således ske, blot for at det snart igen skal slukkes for bestandig. I den Henseende har I det jo mageløst yndigt, da I ser det skinne klarere i den nærmeste Kreds Dag for Dag. Jeg anser det for et mærkeligt stort Bevis derpå, at man har Mod og Lyst til at rejse en Højskole, for det er åbenbart den Vej, vi skal, og når man først er kommen dertil, er man allerede ræet et rigtig godt Stykke fremad. Her er i den Henseende lange Udsigter, vi ved næppe af, at Staby Højskole er til, og spørger med Forundring, hvad man kan lære der, vi må trøste os med, at de kommer også med, som pløjer med Stude, og det gør vi her i alle Måder. I må, såvidt jeg kan skønne, være kommen over det værste, og sandt at sige synes jeg, I lever i et lille Paradis, som I skulde betænke Jer godt på at lade Jer drive ud af. Børnene kommer nok frem. Vorherre lader det jo heller ikke gå ud over dem, når hans Vingård bliver passet.

— — —
I skal dog vide, at vi danner Foreninger over en lav Sko, og tager Del i alle mulige patriotiske Ting. Vi har Våbenbrødre, Skytteforening, Hedeselskab, nordisk Samfund med mange Medlemmer, Dannebrog for Slesvigerne, ikke at tale om Håndværkerforeningen, Velgørenhedsselskaber, Kommunalfor-

ening, Landboforening m. m. — Så skulde man jo synes, her var ikke Mangel på *Liv*, men det er sølle alligevel. I disse utallige Foreninger er jeg næsten bogstavelig det eneste mælende Medlem, og da nu jeg oven i Købet er én, der selv pløjer med Stude, så kan I nok tænke, det går som for en Lus på en Tjærespån.

Nå — nu vil jeg ønske Jer fremdeles Vorherres Velsignelse både til det Ene og til det Andet, og ganske særdeles skulde det glæde mig, om I kunde rejse en Skole, der kunde stråle som en Sol på Danmarks Himmel. Kærlig Hilsen.

Jeres hengivne

N. J. Jensen.

Men efter den strænge Nytårstid 1869 kunde han d. 2. Febr. skrive til sin Svigerfader Frits Bojsen:

»Tak for Brevene, som var mig til stor Trøst. Det Ord, hvormed Du slutter: lad mig i Sorgen ej synde«, faldt mig stærkt på Sinde, og jeg har stridt efter Evne for at bøje mig i Ydmyghed og tage mod Nåden og Freden. Jeg synes også, disse Trængselsdage har bragt for Dagen, at vi har haft mere Velsignelse i vor lille Gærning her, end vi vidste. Nu skal de være i Færd med at skyde sammen til en Foræring. De siger, de ved ikke, hvordan de ellers skal bære dem ad at vise, at de mener det alvorligt med deres Deltagelse, og det er rigtignok også den bedste Prøve, for de er jo fattige og nødt til at vende Skillingen to Gange, før de giver den ud. Havde vi nu blot Nanna til at glæde sig derved, det kunde hun meget bedre end jeg! Dog — vi skal bie paa Herrens Time og gøre, som han siger, så kommer han jo nok med den gode Vin tilsidst. Jeg tænker på at rejse til Århus Fastelavnsmandag for at tale med Overlægen selv og få noget sikkert at vide, skønt jeg ikke tør vente eller håbe på stor Forandring endnu, og det vil blive strængt nok ikke engang at kunne se hende. Vor lille Peter Fenger har vi da endnu, sit Mæle, som en lang Tid var helt borte, har han fået igen, så han kan græde og klage sig, og det må vi vel tage som et godt Tegn. Stakkels Kristine våger Nat og Dag, og hun har ikke været af Klæderne, siden Nanna blev syg. Jeg holder ikke nær så godt ud, men jeg må da også passe mit Arbejde, og der har været meget deraf i denne Tid, hvad jeg for Resten nok tror, er godt for mig. I Søndags blev to små Børn jordede i Mejrup, og imorgen er der igen to. Jeg gør ligesom Du, viser Fortidens mørke Billeder fra mig, og strider for at fastholde Fremtidshåbet. »Se frem, men ej tilbage,« det var

jo også det, Apostelen Paulus gjorde. — Der er kommen så mange rare Trøstebreve fra Venner, men jeg kan ikke ret komme ud af at svare på dem endnu. Al Ting går langsomt for mig, og jeg har gærne mit det sværeste, når andre vilde være over det; men jeg tror dog på Gud Faders evige Kærlighed, og den lille Tro er, som Fenger skriver, også en Tro, der endnu er stærk nok til at vinde Sejr. Gud være hos Jer med sin Trøst og Fred!

Jeres N. J. Jensen.

I en Prædikensamling »Herrens År« udgivet af Th. Elmkvist og F. Møller, er der en Prædiken af N. J. Jensen »Korset«.

Under Omtalen af, hvorvidt det er rigtigt ved »Kors« at forstå al Modgang, der kan møde en Kristen, eller kun den, der lides for Kristi Skyld, siger han: »Jeg ved en Mand, der ofte grundede på det Ord af Herren: Hvo der ikke fornægter sig selv og tager sit Kors op og følger mig, han er mig ikke værd. Han forstod Korset som Lidelserne for Herrens og hans Riges Skyld. Som han engang går i de Tanker, falder det tungt på hans Sind: »Du lider jo ikke for din Herres Skyld; en Smule Hån og Spot over din »Hellighed«, en Smule Miskendelse og Bagtalelse fortjener jo ikke at kaldes Lidelse, endsi: at tage Korset op. Du går jo her og har gode Dage.« Og dog syntes han at føle Mod i sig til at lide med Kristus, når han blot vidste, hvordan han skulde tage Kampen op. Kort Tid efter blev han hjem søgt af en meget stor Sorg og Nød i sin Familie. Havde han kendt den forud, vilde han have gruet for, hvad han gik i Møde. Nu gav Herren ham Mod og Kraft til at bære Lidelsen og vinde Sejr over den. Den var ham på en egen Måde forud bebudet, ligesom Herren bebudede den store Lidelse for sine Disciple, og han forstod dette som et Svar fra Herren på hans Skrupler: Sørg Du kun ikke, Du skal nok få af Lidelser, hvad Du har godt af! Lad Din Fader i Himlen råde for det! Om Du skal blive Missionær og måske Blodvidne, eller Du skal nøjes med en lille Stilling her på Jorden blandt Dine Landsmænd uden de hårde Kampe, det bliver hans Sag; kun at Du ikke svigter Fanen, men holder trofast ud i Tro og Bekendelse, så er Du på Saliggørelsens Vej.«

— — —
 En af Jensens dyrebare Præsteventner fra hin Tid har fortalt*): »Da randt det mig klarlig i Hu, at jeg på én af vore jævnlige Vandringer havde en Samtale med Jensen om; hvor

*) N. J. Jensen af J. Nielsen.

vidt det Ord opfyldtes på os: »at det bør os gennem mange Trængsler at indgå i Guds Rige« (Ap. G. 14, 22) og, »at han da stærkt betonede, at det forekom ham, som om der undertiden fattedes ham det Vidnesbyrd om sit Troslivs Sandhed udad til, at han mærkede for lidt til den Modstand fra Vantroens Side, som en virkelig alvorlig, kristelig Forkyndelse syntes ham at måtte fremkalde, ligesom også, at hans eget Liv gled så jævnt hen, at han ej heller fik Lejlighed til at prøve sit Troslivs Styrke til at bære og tåle »Korset«. Overfor mine Udtalelser om, at Modstanden godt kunde være der, uden at man så den, og at vi nok turde tage imod de blide Livskår fra Herren i den Tanke, at vi ikke magtede at bære mere, var Jensen stærk i sin Udtalelse om, at vi mulig kom for let igennem Livet, og at Troen derfor ikke fik den Dybde, som et prøvet Menneskeliv kunde nå til. Så var det ikke længe efter, at den forfærdelige Prøvelse ramte«

Der var hos N. J. Jensen i en sjælden Grad *en skjult Styrke*. Han, der kunde virke som en af de lyseste og mildeste Mænd, man nogen Sinde mødte på sin Vej, var i Bund og Grund en forunderlig stærk og mandig Karakter, og de, der havde den Lykke at få Øje for denne sjældne Dobbelthed, der især prægede hans Kristenliv, de mærkede hans Indflydelse helt ind i Sjælens Dyb.

I Vinteren 69 blev der en *Menighed* i Holstebro og Mejrup. Han blev Banebryder for Grundtvigs kirkelige Syn på disse Egne. Mange mindes endnu med inderlig Glæde den Tid, da man kørte de lange Veje for at være med til de Vennemøder, Jensen satte igang. Denne Bevægelse har både holdt sig i Holstebro (hvor der nu er Valgmenighed*) med Morten Larsen til Præst) og bredt sig videre ud over Egnen**).

Nanna Jensen huskede senere som en Drøm, at hun havde troet sig død med Tom, den udpolstrede Celle: *de Dødes Rige*. Men så fik hun frygtelige Anfægtelser; der var noget, hun havde glemmt, og om hun ikke fik fat på det, måtte hun og Tom gå fortabt, — og hun prøvede og prøvede. — En Nat så hun sin Søster Jutta og sin Fader, og hun tryglede dem om Hjælp, men de så sorrigfulde på hende og rystede på Hovedet. Men da så hun Grundtvig, og hun råbte mod ham: »Jeg ved, det er dig, der har lært mig det, — hvad er det,« men han rystede på Ho-

*) Senere Frimenighed.

***) K. Bjerre: Dansk Folketidende, 2. Årg. Nr. 19.

vedet og sagde: »Søg til Gud selv!« — Og nu tryglede hun Gud, og en Dag bad hun så sin Trosbekendelse og Fadervor og var som vågnet af en lang, lang Drøm, og da Overlægen kom, talte hun med ham og bad ham bønlig sige hende, hvor hun var; det vilde han ikke, men han tog hende med ovenpå til et Værelse, hvor der var Udsigt over Århus Bugt med Mols Bakker i det fjærne; da så hun på ham med Skelmeri og sagde: »Nu ved jeg, hvor jeg er, derovre er det jo, de drukner Ålene.«

Overlægen fortalte hendes Nærmeste: »Hun lå hen uden Følelse, jeg kunde stikke i hende med en Nål, og hun mærkede intet; — stadig tumlede hun med en Bøn eller Salme, jeg ved ikke rigtig, hvad det var, men det var noget, hun ikke kunde huske — hun begyndte i det uendelige — jeg tror — jeg tror på — jeg tror —, men så endelig en Dag havde hun fundet ud af, hvad det var, og da jeg den Dag prøvede med Nålen, foer hun sammen og sagde Av!«

Da fik hendes Mand dette Brev:

Asylet

Kære, kære lille Manden!

Nu kunne jeg jo gerne fortælle Dig om alt, hvad jeg har gennemgået, dog derom har jeg ikke fået Lov at skrive i Dag — og heller ikke vilde Du ret kunne forstå det, ligesålidt som jeg kan tåle at tænke derpå, men jeg vil fortælle Dig det glædeligste, der er skeet mig, — det var, *da Lyset kom* som et Under fra Oven og gennembrød den mørke Nat, og plantede igen et lille Evighedshåb i mig, som jeg tænker, Englene må frede om. — Det er jo nu kun Hytten, der trænger svært til at standes efter den stærke Storm, men Vor Herre har også her en god Bygmester*), der forstår godt, både at takke og mure Hullerne til, hidtil har han rigtignok bogstavelig stoppet Hullerne med Opium, men det er jo også godt, så længe Hytten står så usikkert og ikke kan tåle anden Håndtering. Jeg holder ubeskrivelig meget af denne gamle Bygmester, det er også ham, der altid kommer med Oliebladene fra Dig, som Du nok kan tænke er Lyspunkterne i min Tilværelse her, hvor Længsel knuger mig fra alle Kanter. Jeg fryder mig dog over den dejlige Udsigt, der er fra mine Vinduer over Havet, både når det stormer, og når det ligger stille. O, der er så meget, så meget, jeg gerne vilde tale med Dig om, det er så strengt at skrive. Vil Du hilse vore kære Venner Gartner Nielsens, denne lille Pude har jeg tænkt måske kunne fornøje dem, da jeg har haft dem i Tan-

*) Overlæge H. Selmer.

kerne ved hvert Sting, Du kan jo nok begribe, hvorfor jeg tænker så meget på dem, så er der Tante Ane*), vil Du give hende dette lille Bånd, og endelig vil Du give en af Præstens Drengene denne Portemoné, jeg glemmer ikke så let, at der var *En*, der jublede, når han bare så et Glimt af Pastor Reumert. Ja, der er jo så mange gode Mennesker, som har været gode imod vore søde Unger. Christine da allermindst at forglemme og vor kære, kære Doktor og Rickters, sig hende »det Bånd, hun gav mig på Sengen, har gjort mig godt, måske det var et Bånd af dem, der aldrig brister.« — Hils også Gravesens, og min lille Guddatter, også Laust Kongsgårds — Stensgårds og vor lille Fyrste må Du hilse, det var dog rigtig godt, at han kom til Gravesens. Lad mig så endelig vide, hvordan lille Anna har det.

Disse Sko har jeg lavet til vor lille Frede at sidde med i Skolen, vil Du lille, kære Manden få dem til Skomageren, så snart som muligt, vi må vist være lidt forsigtige med ham i dette Forår. Du skal ikke være bange for, at jeg bruger alt for mange Penge til mine Arbejder, Du ved, at jeg kan benytte al Ting, og det meste får jeg forærende, da alle er så gode imod mig og sætter deres Glæde i at kunne hjælpe mig med et og andet. Fortæl mig så lidt om, hvordan jeg er kommen hertil, om det er sandt, at Moder har været her, al Ting er så gådefuldt for mig, for så skulle jeg da også have skrevet lidt hjem til dem med det Første. Gud give, det nu må blive ved at gå så godt frem, rigtig rask bliver jeg vel aldrig, men når jeg endda må kunne være Dig til en lille Smule Glæde, da har jeg jo storligen Grund til at takke Vor-Herre, som dog vist har sin Gerning, der også her med alt dette skal fremmes. Så skal Du have Tak for hver en Bøn, Du har bedt for mig, bliv kun ved, så kommer jeg, før Du venter det.

Din gamle Kone, ja Du kan tro, jeg er bleven gammel.

Så snart hun var klar, blev Tiden hende lang. Så bad hun Overlægen om en lille Træramme, nogle Klude og Uldgarn, og så sad hun og syede på en Måde, som hun aldrig havde syet før, de første Sting af sit siden så berømmelige Kunstbroderi.

Det faldt vanskeligt, thi Fingerene skallede efter den overståede Skarlagensfeber, og Garnet vilde hænge i, men hun fik dog lempet de i Brevet omtalte Gaver.

Det forundrede og fornøjede Overlægen ganske utroligt, han købte Planter og plukkede selv de allerførste Forårsblomster og satte ind til hende: »Kan De også sy dem?« spurgte han.

*) Frk. Storm.

Og hun syede Dag for Dag skønnere.

Men en Dag skrev hendes Fader til sin Ven Vilhelm Birke-
dal: — — »Ellers er det Juttas Fødselsdag i Dag, og når Du vil
vide, hvad denne Prima Donna på Scenen tager sig for på denne
blandt Dage velsignede og benådede, så fører hun sin Søster i
Triumf ud af Hospitalet som helbredet. De to var nu sam-
men, fra de var små, så skal de være sammen på denne deres
største Glædesdag. Så godt er det gået, over Bøn og Forven-
ning; — det havde Vor Herre ikke gjort, om han havde lidt af
dine Alderdomssvagheder; thi så havde han tænkt på mine
gamle Synder og ladet både mig og hende bøde derfor. Men
nu havde han efter sin ungdom-
melige Natur, jeg kunde næsten
sige efter sin elskværdige Letsin-
dighed, glemt dem allesammen og
handlet med os, som om vi havde
været Engle alle Dage. Hvilken
lyksalig Fejltagelse! Grunden til
al vor Lykke både her og hisset.»

På Vejen hjem fandt hun til
sin Søster Juttas Angst et lille Spejl
i sin Lomme, som hun havde fået
af Tom. Hun sagde smilende gen-
nem Tårer til Fru Jutta: »Det var
Toms sidste Gave til mig; han
havde købt det paa Markedet og
kom hjem og sagde: »Å, Mor, jeg
har købt det allerbedste og køn-
neste på hele Markedet til Dig —
se på det, det er det allerkønne-
ste,« — »og saa holdt han dirrende af Fryd Spejlet op for
mit Ansigt.«

Nanna Jensen

Da hun er kommen hjem, er det en gruelig Sorg for hende
at se, at deres lille, yndige mindste Dreng endnu er dødssyg.

En frygtelig Kirtelhævelse på Halsen skal skæres. De
undres over hendes Styrke, hun vil selv stå med ham i sine
Arme, mens Doktoren skærer.

Der er ligesom en Anklage mod Gud i et Brev til Fru
Jutta Møller, det er, som hun sukker med Job: »Derfor forfærdes
jeg for hans Ansigt; tænker jeg efter, da frygter jeg for ham.«
(23. Kap., 15. Vers.)

Fra Fru Nanna Jensen (Brudstykke):

»Det er så gruelig her, som det kan være med vor lille, søde Peter Fenger, han har hvert Øjeblik Krampetrækninger, Håret er raget af ham, og Doktoren smører ham hver Morgen og Aften med Noget, som trækker så voldsomt. Hvor må han dog lide, jeg kan sandelig ikke forstå, hvorfor Vor-Herre gør det sådan, nu kan vi jo ikke andet end bede Vor-Herre snart løse ham ud.

Uh, det Syn at se ham, kan få Tårerne frem i det hårdeste Menneske, kunde jeg bare græde, men Øjnene er så tørre, og Hjertet er så hårdt og fuldt af Angst. Den stakkels Mand, det er nu også ved at gå over hans Kræfter, det er jo hans Øjesten den lille, søde Peter Fenger, vil Du skrive til Fengers og bede dem sende en Bøn for ham, jeg kan ikke.

Igår var det Toms Fødselsdag. Hans Grav blev overdænget med Krandse fra alle hans mange Venner, vi gav ham Stakit og satte Døbeengelen derind og Basrelieffet, hvor Vor-Herre velsigner de små Børn og Toms egen lille Dannebrogsfane, som han fik på Juletræet. Gid vi nu trøstig kunde give os Gud i Vold.
Din Nanna.«

N. J. Jensen kunde nogle Dage efter skrive:

»I Søndags tog Herren vor lille Peter Fenger hjem til sig. Det var Hjærnebetændelse, og han var så elendig. Jeg bad med Menigheden for ham, om at Gud vilde lade ham føle sin Faderkærlighed, og et Par Timer efter vor Hjemkomst sov han blidelig hen. Herrens Villie ske! Nanna er ret flink. Igår Nat havde hun Feber og stærk Hovedpine, men inat har hun sovet rigtig godt, — det var det, jeg gjerne vilde kunne melde Dig, ellers havde jeg skrevet igår. I Eftermiddag har jeg tænkt at tage med hende til Sevel Præstegård, hvor de er så kærlige imod hende, og måske få hende til at blive der Begravelsen over — — —«

Den samme Præsteven skriver om denne Begravelse*):

»Da hans tredie Barn skulde jordfæstes, var jeg kommen til Stede i den Tanke at ville have talt et Trøsteord; og da det gik mig, som det hedder om Jobs Venner, at de sad tavse uden at kunne tale for den store Lidelse, de blev Vidne til, da var det, at Præsten selv tog til Orde ved Barnets Grav og udtalte ud af »Alt står i Guds Faderhånd« så megen ydmyg Hengivenhed under Faderviljen og så megen Trøst under Gud Faders

*) N. J. Jensen af J. Nielsen.

Førelse, at det højede os alle, der var til Stede i den inderligste Forståelse af Profeten Jeremias's Ord: »Herren skal ikke for-kaste evindeligen, thi om han bedrøver, da skal han dog for-barme sig efter sin store Miskundhed«, og hvad jeg siden erfa-rede af Jensens Mildhed og kærlige Sindelag til at trøste med den Trøst, han selv havde fået, var og blev mig et Vidnesbyrd om, at det måske nok var et forvovent Ord, han havde brugt under vor Samtale, inden alt dette skete, men at det dog var sket ham, at hans Trosliv var vokset mægtigt under Prøvelsen.«

Der kom en god Tid med Grøde og Vækst for Nanna Jensen. Aldrig nogen Sinde før havde Tankerne og Idéerne myldret så klart og festligt gennem hendes Sind, hun fremtryllede det ene skønne Håndarbejde efter det andet, mange gav hun bort, men så begyndte Bestillingerne i større Stil at strømme ind, og hun glædede sig.

Kristine blev mere og mere enevældig, og langt var de kommen tilbage med deres Pengesager, så det var hende en Fryd at hjælpe til på denne Måde.

Hendes Mand elskede hende højere end nogen Sinde, alle var så kærlige mod hende. Kvinder fra Mejrup lod hos Bissen gøre den dejligste Brystnål til hende — tre små hvide Engle på gul Bund indfattet i Guld.

Den 18. Juni 1870 fødte hun sin eneste lille Datter Inga. Hun tog mod hende som en lys og velsignet Nådegave fra Gud efter den megen Sorg og Nød, og blev altid ved at betragte hende som sådan.

— — —

Det sidste Brev fra Moderen i Foråret 1871, tegner endnu en Gang denne varme Modersjæl:

»Min lille velsignede Nanna!

Ikke begriber jeg, at Din Fader ikke har skrevet til Dig efter at have modtaget den Pakke! Hvor Du er mageløs, min egen Nanna, at ville anvende Dine surt fortjente Skillinger på mig, nej anvend Du dem på Dine egne syge Børn og Guds Velsignelse skal nok være over de 5 Rdl., der således skulle være Kjærlighed født 2 Steder. Bojsen har gjort mig den Glæde at *forlange*, at han vil bære disse sidste Byrder med mig! Ja, de ere ikke små. Så henrykt Bojsen var over den aldeles mageløse Fugl, Du sendte ham, og jeg kan ikke se mig træt på de to små Duer, det er for mig det bedste Du har lavet. Frede har udbedt sig den lille Lyngblomst. Ja — jeg har solgt Helgas Pude til Fru Hage for 8 Rdl., men Du må se at sende mig snart en lige-

dan til Helga. Bojsen vil beholde den sorte Pude til en Foræring, hvis den ikke allerede er solgt, den er henne hos Fru Gottschalk.

Jeg selv har det ringe, hoster så det er en Lyst, har næsten altid høj Feber, derfor har Du ikke seet Noget fra mig; men kys nu Mand og Børn og Kristine (hun gjør en Myg til en Elefant), men tak hende for Brevet.

Så lev evig vel! sødeste Nanna — —«

En seks Uger efter, d. 27. Maj 1871, døde Fru Eline Bojsen.

Også for N. J. Jensen kom en god Tid. Først at få sin Hustru tilbage som født påny og så at mærke spirende åndeligt Liv omkring sig.

Menigheden kunde ikke blive træt af at glæde sig over den åndelige Berigelse, de fik gennem hans Forkyndelse. Ved Siden af den kirkelige Gærning i Mejrup holdt han Bibellæsninger i Holstebro. De fandt levende Tilslutning, man strømmede til langvejs fra for at høre hans Foredrag over Apostlenes Gærninger. Snart følte man Trang til at samles i mindre Vennekredse. Sådanne Kredse samledes f. Eks. hos Lærer Højbjerg i Måbjerg, i Does, Gårdhøje og Hornshøj. I 1871 holdtes det første Vennemøde på et lille Hotel i Holstebro, da var der kun godt en Snes Mennesker; Deltagernes Antal gik siden op til ca. 1200 på Byens største Hotel.

Men foruden dette og sin daglige Skolegærning var der dog Kraft i ham til mere.

Så stod han tidligt op og skrev hver Dag før Skoletid nogle Timer stående ved sin Pult på sin morgenfriske, bindstærke Verdenshistorie, der skulde blive så vel modtaget og anerkendt af det danske Folk.

6. KAPITEL.

I Æbeltoft.

Det var ikke let at bryde op fra Vennerne i Holstebro og Mejrup.

Nanna Jensen var dog frydefuld i de nye Omgivelser, i den kilderislende, smukke, venlige By Æbeltoft. Hun fandt Naturen og Menneskene så kønne, gode og glade, hun var jo selv køn, god og glad, og som hun hørte de mange små Væld fra Bakkerne og Skandserne bag Byen risle ned i Byens Haver, hvor

små beskedne Anlæg af Springvand forlængede Kildernes Besøg og gav Vanding til de sødeste Blomster i den magre Jord, sådan hørte hun det risle i sit Indre, det var som Væld efter Væld brød frem. Også hendes Sjæl var som en Have, hvor Blomsterne myldrede frem og Fuglene sang.

Hendes gamle Fjende, Søvnløsheden, havde velikke forladt hende, men hun forvandlede den i disse År til en Ven, omend en lidt trættende og besværlig.

Når alt i Huset var stille og alle sov undtagen hun, så lod hun være med at blive fortvivlet som før, hun lod Tankerne arbejde og flyve omkring som de vilde Bier og Sommerfugle, og i Stedet for Hysteri og Elendighed fyldte de hendes Sjæl med Billeder af Blomster og Fugle, som hun så senere kunde holde fast og virkeliggøre i sit Broderi.

Medalje for Broderi
fra Verdensudstillingen i Wien 1873.

Medalje for Broderi
fra Verdensudstillingen i Paris 1878.

¶ Eller hun sankede Rim. Vanskelige Ord fandt hun Rim til; hendes mange muntre og alvorlige Lejlighedsdigte, hvormed hun glædede så mange, fødtes altid i en søvnløs Nat.

En Samtale om Orden, hun den foregående Dag havde haft med en kær ung Pige, hun dengang havde i Huset, tog Form i små Vers, og så kom der Glæde og Ro i Sindet, hun, der satte en Ære i at kunne anvende og udnytte alting, hun havde endog anvendt sin modbydelige Søvnløshed; hun følte

sig så let i sit Sind, hun måtte smålé; det kunde såmænd være det samme, om hun slet ikke fik sovet — nu hørte hun de første Fuglepip fra de høje Træer om Kirken — — da — sov hun, trygt og sødt, dog alt for kort, Husets Uro rev hende op af Sønnen, »men jeg fik dog altid til at opholde Livet«, sagde hun tålmodigt. Naar hun så sad i sin gamle, højryggede Damaskes Lænestol ved sit store Arbejdsvindue, skrev hun de små Vers op:

»O m O r d e n.

At føre Huset ordentlig
er ikke nemt at lære,
langt lettere at sige Dig
hvordan det skulde være.

Nu kommer så det tredie Bud:
Vi kæmpe skal med Støvet,
det vil så nødigt fejes ud,
den Kamp os ofte sløved.

Det første Bud, det lyder så:
Forsøm ej Kærligheden!
Utak og Skænd ej lyde må,
det vigtigste er *Freden*.

Men vi må troligt bive ved,
mens vi er her i Live,
med Flid at feje Støvet ned,
til selv til Støv vi blive;

Hvad hjælper det, Din Dug er hvid,
som Lilien nys udsprungen,
om alt er pudset blankt med Flid,
når Snavset er på Tungen.

skønt ej til Støv, som fejes ned
med Kost og Fjedervinge,
men det, som hvile kan i Fred
for sig til Gud at svinge.

Det andet Bud er at forstå:
Køb ej foruden Penge,
for da kan ingen Ting forslå,
og Manden gnaver længe.

Nu frygter jeg, at denne Sang
kan aldrig få en Ende
for bare *Bud*, en anden Gang
kun Råd jeg til Dig sende.

Og så får hun sin yngste Dreng, den lovende lille Harald, der tegnede til at skulle blive sin Moders udtrykte Billede.

Man ser af et Brev fra hendes Svigerinde, Fru Ingeborg Bojsen i Gedved, hvorledes Nanna Jensen alle sine Dage så på det at blive Moder:

»Ja, nu er det virkelig Alvor, kærester Nanna, at jeg befinder mig i den Situation, som Du misunder mig, og finder skønnest af alle Stillinger i Samfundet, og jeg må sige Dig, jeg er også gruelig glad derfor — — —«

Det er ikke vanskeligt at tænke sig hendes Lykkefølelse, som hun ligger der — ikke så helt ung — med sin lille Skat i Armen.

Hun synes i disse År, at hun er langt lykkeligere end sin Mand; mens hun lever som i Højsommer, synes hun allerede at spore Efteråret over hans Liv. Hun kan mærke, at han savner de kære Vestjyder, det lægger han da heller ikke Skjul på. Han kan ofte føle sig ene i denne noget aristokratiske By.

Hun ved, han har en anden Længsel, endnu stærkere, men som han aldrig omtaler, for ikke at såre hende; det er hans Ungdomsgerning ved Højskolen.

Hun tænker og tænker. Selv ønsker hun intet ud over sit Hjem, sine Børn og sit kunstneriske Arbejde, — men er der dog ikke Mulighed for, at også han kan få nyt Væld ind over sit Liv?

— — —
Inde bag Præstegården, midt i en stor Have, lå den kønne, store Bygning, der tilhørte den velstillede, barnløse Enkefru Petersen. Nanna Jensen havde hørt, at hun vilde sælge.

Så går hun til hende, og Nanna Jensen har ikke været til at modstå; hun har været ganske åben, bønlig og bevæget, og jeg er sikker paa, at Enkefru Petersen har fået både strålende

Øjne, Omfavnelser og så mange fyrige Kys, som måske aldrig før i sit Liv, da hun gik ind på at sælge sin Ejendom på *meget billige* Betingelser til en Højskole, hvis der kunde dannes et Aktieselskab.

Nej, hvor hun hastede tilbage med den vidunderlige Nyhed til sin intetanende Mand.

Der var en Genvej mellem de to Ejendomme; man kunde gennem en lille Dør smutte gennem en Vognport med Byens Pragtstykke: Ligvognen.

Nanna Jensen med sine Hjælpere
i Præstegården og på Højskolen.
Til højre gamle Kristine.

Hun havde undertiden følt det lidt skummelt, at den var anbragt i Præstegården, men i det Øjeblik sender hun den et overgivent Smil; herigennem denne mørke Port skal den smutte og flagre som muntre Fugle, al den Ungdom, som nu vil samles her.

Hendes Mand blev så glad, som hun havde håbet og drømt. Aktieselskabet blev dannet, Skolen begyndt.

Det blev aldrig en af Landets store Skoler, men det var nok godt, de kunde da magte at være noget for den og dog ikke forsømme Præstegærrningen. De fik aldrig Indtægt af den, men de fik *megen* Glæde, den blev i de henved tyve År, den bestod, et Kildevæld til Liv og Lys for dem selv og mange, mange andre.

Hun havde så travlt med at leve Livet, og det gik vel hende som de fleste af os, at Årene tog stærkere og stærkere Fart; hun har ligesom ikke Tid til Brevskrivning, og hendes Breve siger ikke længere så meget, dog er der Glimt i dem, og man ser hende lyslevende, når hun således skriver til Fru Jutta Møller:

»Jutta, iår falder Julen på de samme Dage, som da Døden gæstede os, Gud holde sin Hånd over os — — jeg drømte i Nat, at jeg bad så inderligt til Vor-Herre for Dig, at det måtte gå Dig rigtig godt; da jeg vågnede, troede jeg fuldt og fast, den Bøn var bleven hørt, som Vor-Herre selv havde ladet mig bede i Drømme. Det er en stor, stor Skam, som vi 2 Søstre er bleven skilt ad, det kan da umuligt være Vor-Herres Villie, at det skal blive sådan ved — —«

Og når hun skriver til Faderen:

»Vi har haft et rigtigt fornøjeligt Skolebal, a. 50 Personer. Jensen holdt en morsom Tale til Dansens Pris. Alting skal gå som en Dans. Fejekosten skal danse en Sagtevals hen ad Gulvet, Synålen en Hopsa hen ad Sømmen, Strikkepindene en lystig Riel i Hosèn, ja, selv Kornet på Marken skal danse under Leen — det lille Barn på Moders Skød, og den gamle Bojsen, som endnu sidste Sommer kunde danse med Højskolepigerne — — men Talen endte i Alvor kan Du tro, »*der går Dans på vildene Hav!*« Der var stor Glæde over den Tale.» Og efter at have takket Faderen for al hans Påvirkning, som nu kommer Højskolen til Gode, slutter hun: »Ja, Du kjære, kjære Fader, Du har rigtignok en stor Komando over mig endnu, og den vil Du beholde til *evig* Tid.«

Da Faderen bliver syg, et Slagtilfælde med Lammelse i hele højre Side efter at han Aftenen d. 29. Januar 1879 på Rødkilde Højskole havde holdt Foredrag om Damoklessværdet, »der hænger i et Hår over hvert Menneskes Hoved, og kan træffe os måske i denne Stund — måske i denne Nat« — da er hun med hele sin Slægt inderlig optaget af at mildne den sidste Tid for sin elskede Fader, og hun, der kender ham så godt, gennem Kendskabet til sig selv og sit eget Hjærtets Trang,

Æbeltoft Højskole, Sommeren 1881.

hun ved, at intet glæder ham som: med den lille Kraft, han endnu har tilbage, at være til Gavn og Glæde for dem, han elsker.

Hun får ham da til at love, at han om Sommeren 81 ikke alene skal komme over til deres Sølvbryllup, men også blive længe og hjælpe på Højskolen. Hun skrev dog senere derom til sin Søster Fru J. M.:

»Igår rejste Fader glad og fornøjet til Gedved; jeg tænker nok, Fader har haft godt af at have været her. Det gik jo en Tid ikke så godt på Skolen for ham, men så holdt vi ham tilbage; det kneb lidt, men så kom Humøret igen ved at jeg bad Fremmede til ham fra Land og By; han fik mange

gode Venner. Det er morsomt, som han nu kan sidde og underholde selv ganske Fremmede. Langes*) var her den sidste Aften, og det gik svært godt; Fru Lange sang for ham med Fru Brejn, de samme Sange, som hans Søster Marie**) havde sunget, og Fader var så glad ved det. I Søndags sagde Fader et Par Ord i Kirken tilsidst, og det gik dejligt for ham til hans store Glæde — — —«

(Et senere Brev fra samme til samme).

»Det er dog mageløs fornøjeligt, at det sådan går med Fader; hvilket dejligt Brev, han skrev til mig, så klart og så smukt; Du er en Hugorm til at klare op for ham, jeg kunde ikke gjøre ham andet end Fortræd, da jeg var hos ham, og alligevel anstrængte jeg mig tit over mine Kræfter, for at være en lille Smule for ham. Det var godt, jeg kom hjem — på to Måder, for Pigerne på Skolen var blevet ked af Håndarbejde, og Lærerinden lå syg af Ærgrelse derover. Det er dog morsomt, hvor let det i Grunden er, uden egentlig at gjøre noget, men bare ved at existere, så at få Tingene i Gang igjen.«

— — — Frits Bojsen døde d 17. Sept. 1882; ved hans Grav sang Børn og Børnebørn følgende Sang af Nanna Jensen:

Kom Helligånd, o kom!
Med Klarhed fra det høje
jag Sorgen fra vort Sind
og Tågen fra vort Øje.

O, hjælp os, så vi kan
en Vuggesang nu kvæde,
som må i Himlens Land
vor kjære Fader glæde.

O, lad hans Kjærlighed
os rigtig sammenbinde,
så vi i Faders Fjed
må gemme sødt hans Minde.

Ja vende kraftig om
fra alt, som her os frister.
Giv os, at råbe: kom!
Som han, når Øjet brister.

Farvel Du siger end
til os, du Fader kjære,
men og: Vi ses igjen
hvor der er godt at være.

*) Borgmester Langes.

**) Død ung, gift med Biskop Kirkegård.

7. KAPITEL.

Sølvbryllup.

Da Frits Bojsen tog fra Stege til København, var det et almindeligt Ønske, at N. J. Jensen skulde søge Stege, man syntes, ingen bedre end han kunde fortsætte Bojsens Gærning. Han indgav også sin Ansøgning, men fik, da det var bleven bekendt, en Kærlighedserklæring i Form af en Adresse fra hele Æbeltoft og Dråby Menighed. I Adressen, der er undertegnet af alle — fattige og rige, små og store — står blandt andet: »— — men som De straks ved Deres elskværdige Fremtræden vandt mange Hjærter, således er det vedblevet, så at Kærlighedsbåndet, omfattende Flere og Flere, er vokset i Styrke og Inderlighed, og det, som vi elske hos Dem, og det, som vi næst Gud takke Dem for, det er Deres jævne og elskværdige Måde at færdes og være på i alle Forhold, det er Deres kjærlige Sindelag, som giver Dem Lyst til at hjælpe med Ord og i Gjærning, hvor det kommer til Deres Kundskab, at Hjælp behøves, det er Deres og Deres Hustrus venlige og hjærlige Velkommen til Enhver, der betræder Deres Hjem, i Forbindelse med Lysten hos Dem begge til at virke med Alvor og Kraft for Alt, hvad der er ædelt og godt, og, vi ved det, De søger ikke Deres egen Ære, men giver den til ham, den tilkommer; derfor ere vi glade ved Deres Virksomhed, og denne Glæde vil forøges, dersom det måtte stille sig således, at De endnu en Tid bliver hos os — — —»

Ved deres Sølvbryllup kort efter modtog de så mange Beviser på Taknemlighed og Kjærlighed, og da lovede de at slå sig til Ro i det lille Æbeltoft Kald, og det holdt de.

Det er d. 19. Juni 1881 tidlig Morgen. Sølvbrudeparret vækkes så smukt, som noget Sølvbrudepar nogensinde er bleven vækket.

Man har om Natten i Stilhed møbleret deres store Spisestue ved Siden af Sovekamret. Der er Buffet med dejligt Messingtøj, en Rigdom af Stole, Sølvtøj m. m., men først og fremmest et prægtigt nyt Klaver. Derpå spiller en af de unge Piger fra Byen — Frk. Emilie Sinding — Morten Eskesens gamle Bryllupssang: »Kærlighed er Dødens Bane« — og Højskolepigerne synger kønt og klart alle de mange Vers.

Men da der atter er stille om dem, giver Nanna Jensen sin Mand denne Sang:

Til Manden!

Jeg skrive vil en lille Sang,
 Endskjønt jeg ej kan skrive,
 Den skal ej heller blive lang,
 Men *ment* det skal den blive.
 Du var min første Kjærlighed,
 Du blive skal den Sidste,
 Du bragte mig den Hjærtedefred,
 Jeg mindst af Alt vil miste.

Dog nu jeg vistnok tie skal,
 Om Fyren ej skal komme
 Og midt i Frejas Brudesal
 Mig putte i sin Lomme:
 Thi når jeg syng skal om Dig
 Og mine søde Unger,
 Så bliver ganske sikkert jeg
 Helt vigtig, mens jeg sjunger.

Ja, når det stormed mod min Båd,
 som Skuden skulde kæntre,
 Da vidste altid Du det Råd,
 Som Skaden kunde ændre,
 Og når jeg stundom var lidt kry
 Og Vigtighed mig plaget,
 Da kom Du med så mørk en Sky,
 At Fyren bort blev jaget.

Nej! Vi vil takke Gud i Dag
 For al hans Fred og Glæde,
 At vi med Far i Vennelag
 End Brudedans kan træde.
 Dog allermest vi takker Gud,
 Fordi han vendte Sorgen
 Sådan, at den blev Englebud
 Til os fra Himmelborgen.

Ja, *allermest* vi takker Dig,
 Fordi Du midt i Sorgen
 Beredte os Din Himmelvej
 Til Evighedens Morgen.

Men mer end over alle Gaverne, der blev ved at strømme ind — ved jeg —, at hun glædes over, at der ved den Fest var to Hjærter, der bøjede sig mod hinanden. Det var hendes Mands Brodersøn, Pastor Ferd. Jensen (Trinitatis) og hendes Søsters, Fru Jutta Møllers, Datter.

Man har beskyldt Nanna Jensen for at være en Kirsten Giftekniv, og noget var der om det. Hun holdt af unge Kvinder og vilde gerne, at de skulde blive så lykkelige, som hun selv havde været og var i sit Ægteskab, og så elskede hun de unge Pigers Mødre, ingen var *hendes Næste* som en ung Piges Moder, hvor hun undte dem at komme midt ind i Paradisdigtet:

»Hvor Solen skinner, og Lærken slår,
 Og Solen varmer det hele År,
 Hvor Moder kan sige sin Datter for vist.
 Om Dig synger nu lille Fugl på Kvist —«.

Når hun senere ved deres Bryllup sang til dette Par, der var hende så kært, så er der i et af Versene et yndigt Billede af, hvorledes hun mindedes sit eget Sølvbryllup:

»Nu Dannebrog vajed i dejligste Vang,
 Og tusind små Blomster udsprang,
 Og Gjøgen den kukked, og Ingeborg*) sang.
 Vidunderlig dejlig det klang,
 Og Hjerterne slog dem så kærligt imøde,
 Og Ordet fik Vinger i Kirke ved Møde
 Og den Gang de Gudrunske Toner så lød,
 Da så vi, at Trinitatis blev blød. — — —«

Men hun var ingen tarvelig, nærgående Kirsten Giftekniv.

Der kom til Højskolen engang en Lærer, der ved sin Begavelse og Åndfuldhed optog hende meget; hun kunde da ikke modstå at omtale ham i sine Breve; på nogle Spørgsmål og Hentydninger i den Retning svarede hun alvorligt:

»Han sagde selv en af de første Dage til en Ven, der var her, at han vidste af Erfaring, at man kan elske sådan i sin Ungdom, at det er umuligt at elske mere; Du kan nok tænke, at »Tanken« så ligger langt borte — —«

Og havde hun taget Fejl, opmuntret Noget, der fra den ene af Parterne kun var ment i Forfængelighed, Egenkærlighed og Kokerteri, da kunde hun blive ud over alle Grænser bedrøvet og søvnløs.

Men jeg må tilstå, at hun sparede sig ikke, når hun troede, at hun kunde være Fødselshjælper for en ung Lykke.

Hun havde således engang stor Interesse for et ungt Par, hun mente, der var meget, der mindede om hendes og N. J. Jensens første Kærlighedstid; den unge Pige var en lidenskabelig Danser, som hun selv havde været, og kritiserede skaanselsløst den unge Mands Dans, hvad hun jo også selv havde gjort overfor N. J. Jensen; så grundede hun da meget på, hvordan man kunde hjælpe.

Bejleren var en Dag i Besøg hos Nanna Jensen. Vi gik i Køkkenet ved Siden af hendes Stue og hørte af Stemmeklangen, at de talte dybt fortroligt noget sørgeligt sammen. Hvad skildrer da vor Undren ved pludselig at høre et frygteligt Bulder blandet med en fordækt Nynnen på en meget rytmisk, livsglad Melodi.

En Stol væltede, Bordet med Kaffebakken klirrede vildt, mens der huldredes videre.

Den Dag lo jeg bare, lo — så jeg måtte lægge mig hen ad Køkkenbordet, nu — en Menneskealder senere — er der

*) Fru Ingeborg Bojsen, Gedved.

ikke noget, der rører mig så dybt som dette Minde. Hvor er vi Matroner af *nitten Hundrede* lunkne og snærpede, når det gælder andres Lykke, hvor var hun hensynsløs frisk og god den Dag som Dansemester i sin lille Stue.

8. KAPITEL. Gamle Vedbend.

Blandt de Lærere, der gennem Årene for en Tid var knyttet til Højskolen, var der ingen, hun holdt så meget af, som den unge Lærer Henrik Jensen. Hun sagde dengang om ham, at han var Seminarist uden at være »seminaristisk«. Det var hendes og hendes Mands kæreste Tanke, at han engang skulde overtage og fortsætte Æbeltoft Højskole. At han var svag, skulde ikke gøre hendes Godhed for ham mindre; hun frygtede altid, at den Sygdom, han bar i Løn, skulde bryde ud og rive ham bort.

Han døde på Æbeltoft Højskole i Foråret 83, havde da været der i tre År.

Der var noget barnligt, umiddelbart og dog velbegavet hos Henrik Jensen, så man forstår så godt, at han og hun syntes om hinanden.

Blandt de mange Breve fra ham til hende er der især et, der viser det kønne Forhold.

Højskolen i Æbeltoft, d. 18. Sept. 1882.

»Kjære Fru Jensen!

Ja, De ser, begyndelsen er gammel, jeg har haft Dem i kikkerten længe. Gudskelov, vi snart kan øjne Deres hjemkomst. Han give os Dem nu sund tilbage med et glædestrålende ansigt. Vi kan jo ikke undvære dette.

Sidst jeg skrev, havde jeg gjort en rejse i Sønderjylland; nu kommer jeg lige fra en rejse i Vendsyssel og har så mange varme hilsener og tak til Dem og gode ønsker og bønner for Dem fra vore rare piger deroppe og deres forældre. I Vestvendssyssel var jeg otte dage og gik og kjørte i besøg hver dag, og blev alle vegne modtaget med sjælden venlighed og åndelig forståelse. Efter at have holdt et møde med dem, vilde de endelig have et til næste aften, og jeg kunde mærke på mig selv, de vare velsignede. Vi kunde til slut ikke lade være med at bejnde vor tro og bede Fadervor sammen. Første gang jeg har måttet dette efter et møde. Hvor det binder sammen.

De kan tro, jeg fortalte Vendelboerne alle vegne den store opdagelse, jeg har gjort, om at alt hvad vi beder om i Fadervor, det er vort, ti den er jo ikke blot vor egen bøn, men Herrens bøn, og *alt*, hvad vi bede om i hans navn, skal vi få, men ikke alt, hvad vi bede om i vort eget navn, selv om vi føje til »i Jesu navn«. Aa, men får vi blot, hvad vort Fadervor indeholder, så er der rigtig nok noget i os, der kan sige: »frisk mod! Med et Fadervor i pagt, skal du aldrig gyse, det kan du være vis på!« *Hils Frede rigtig venlig fra mig og sig ham også, det har jeg erfaret.*

Der var 5 karle, som vil ud til os på højskole, om ikke just til første vinter. I Østvendssyssel er også mange brave folk, og de flokkedes til møder, hvor jeg kom. Jeg måtte holde hele 3. Der ude var der 1 eller 2 karle til skolen. Nu skal jeg snart en rundrejse til Molboerne. Jo mer arbejde Vorherre sender mig ud til, des sundere bliver jeg; han er den bedste doktor. De skal nok få karle at »fede« og opelske i vinter, og det er jo den slags opdræt, De finder betaler sig bedst.

Imorgen er det igjen »Vorherres dag«, så glemmer vi Dem ikke; vi er jo i de helliges fællesskab.

Deres Henrik Jensen.

— — —
Ved 100 Års Dagen for Willemoes Fødselsdag d.11. Maj 1883 var der Fest på Æbeltoft Højskole. Det var få Dage efter den unge Henrik Jensens Begravelse. Nanna Jensen havde da føjet disse to små Vers til Sangen om Willemoes:

— »Sådan Ven og Skolen fik,
Stred for den med Glæde,
Men til Willemoes han gik,
Derfor vi nu græde.
Savner bolde Ungersvend,
Som var og de Gamles Ven,
Aldrig vi ham glemmer.

Også vi i sene År
mindes, hvad han lærte,
Mindes, at vi så en Vår
Med bedrøvet Hjærte.
Men *vi tro*, at han endnu
Kommer Skolen her ihu
Fra sin Himmelbolig.«

Men undertiden var der unge Lærere, som slet ikke fik »fat på hende«. De fandt, hun var temmelig underlig og kritiserede hende rask væk. Fandt hun så til Gengæld, at deres Foredrag var lidt tynde og virkede noget gammelkendt, så var Forholdet just ikke så inderligt. At de måske var usigelig »rigtige« i alt, hvad de sagde og foretog sig, gjorde ikke noget videre imponerende Indtryk på hende.

Jeg har ingen kendt, der som hun forstod den vanskelige Kunst ved et Bord, mellem så mange i den første Tid undselige,

tavse Landsbypiger eller Karle, at være livlig, jævn og sød; derfor var det en stor Skam, at der undertiden var unge Lærere på Skolen, som sad med en overbærende Mine og hørte på hendes uskyldige Pludren, der ofte var morsom, ofte ejendommelig — lidt fantastisk måske, men *aldrig kedelig*.

Jeg har egentlig kun opdaget én Ting hos min Svigerfader, som jeg ikke syntes om, og det var, at denne kritiske Stemning overfor hende kunde smitte ham. Så kom det fra ham på engang overbærende og overlegent: Humbug, lille Mor!« Og hvad var det så, hun havde talt om — »om Blomsterne kunde lide ligesom Dyrene, — om alt det dejlige Saltvand omkring Mols ikke ved en Opfindelse kunde forvandles til fersk Vand, så man ved store Andelsforetagender kunde vande de stakkels, forpinte Marker i de tørre Somre o. s. v.

Der var et År, har jeg hørt, at Kritikerne endogså talte rent ud med hendes Mand om dette, at hendes Underholdning ved Bordet nærmest virkede skadeligt, og — han viste dem ikke af — »han vilde tænke over det«, d. v. s. han talte med hende om det.

Hun blev meget bedrøvet og såret, hun kunde ikke love, »at hun sådan hver Dag kunde sidde og levere gode, dybsindige Bordtaler, det fik så de andre besørge; men hun kunde jo være lidt tavsere, det var muligt, at hun havde trængt sig for meget frem — — —«.

Men nu skete det, at da hun blev tavs, så blev de alle tavse, skønt der slet intet var, der hindrede N. J. Jensen og Lærerne i nu at fortsætte med det dybsindige og belærende fra Foredragene, så skete det ikke. Der var ved deres Tale intet, der bragte Luthers Bordtaler i Erindring; der blev så kedsommeligt ved Måltiderne, at det næsten ikke var til at nære sig.

Hun sad endda slet ikke og triumferede eller var skadefro, hun var bare noget tavs.

En Uge sneglede sig afsted. Hun var uendelig bedrøvet og skrev til sin ældste Søn Frede, der altid hele Livet længtes efter sin Moder, »at det kunde være, hun til næste Vinter kom ind til ham i København og holdt Hus for ham, herhjemme var hun ikke allene overflødig, hun gjorde endogså Skade, hun sagde ofte noget, som man fandt, at der ikke var noget ved. Der var så mange, der havde langt større Lyst og Evne end hun til sådan ustandseligt at gå og tale rigtigt og smile kærligt — —«

Brevet var afsendt.

Hun sad i sin lille Stue i den nederste Ende af det lange Hus. Hun gad ikke tænde Lys, men sad der ved Vinduet i

Gadelygtens Skin så inderlig forknyt. Hun har engang til en Familiefest sendt en lille forknyt Sang med de to Linier:

»Men ovre hos de Jyder på de Molboers Land
Der sidder nu en Pjalt og kryber sammen — —«

ja, sådan har hun også følt sig denne Aften.

Det årlige Skolebal nærmede sig. Hun fandt jo hvert År på noget overraskende og fornøjeligt; det havde ofte anstrængt hende, men det var alligevel underligt tomt iår at skulle holde sig ganske stille.

— — —
Oppe i den øvre Ende af Huset sad N. P. Jensen i sin Stue og grundede. Han gad ej heller tænde Lys, men dampede — det troede han — noget ganske frygteligt på den lange Pibe, der forlængst var gået ud. Den havde da ejheller den Aften det beroligende ved sig, som den plejede.

Også han tænkte såmænd på det sig nærmende Skolebal, hvortil så megen uskyldig Ungdom glædede sig, og — — så tænkte han ganske uvilkårligt på alle de kommende Måltider med Eleverne og Lærerne; disse Måltider var bleven ham en sand Tortur.

Han mindedes pludselig så levende, så det ligefrem gjorde ondt, hvordan det havde været hende, der havde givet Poesi og uskyldig Munterhed over hver Fest, de havde haft, så langt han kunde huske tilbage. Hans eget mandige »Humbug, lille Mor« kom også, og han var slet ikke opbygget ved at hilse på det.

Han dampede stærkere med en vis Heftighed. Men pludselig fattede han en for en Mand så smuk og sjælden Beslutning; han satte Piben hen, ordnede Slobrokken og gik med hurtige Skridt ned gennem det lange Hus til sin Kone.

— Jeg skal ikke i Fantasien udmale, hvad de to talte om, for enhver kan tænke sig det langt kønnere og mere levende.

Midt Overraskelsen, over det førømtalte Brev, fik hendes Søn et nyt, hvori der vel endnu gik Dønninger, men som ellers unægteligt lignede hende bedre:

»— — Far og jeg har talt ud om så mange Ting, det var nær ved at gå helt istå mellem os, vi måtte tage en lille Tordenbyge, som dog *Gud ske Lov* ender med mild Varme, og jeg håber frugtbar Regn — — jeg tror nok ikke, jeg skal tænke på at rejse fra ham i længere Tid. før Vor-Herre bestemt kræ-

ver det på en eller anden Måde; med al vor Forskellighed så passer vi dog bedst for hinanden sådan; han må have en Kone med mange Fejl, for at han kan få tordnet ud engang imellem — jeg kan ikke forstå, hvordan Lauesgård klarer sig med det, ja, han har vel nogle uartige Drengene i Skolen, som han kan tordne løs på. Du kommer nok til at bruge Dig selv til Skive, og det er måske heller ikke så galt — — —.

I de kommende Nætter sankede Nanna Jensen Vers på Vers som Perler på en Snor til en Balsang.

Det er ikke svært at kende N. J. Jensen som det gamle Egetræ, hende selv som gamle Vedbend fra ifjor, og de tre Lærere som de tre Gartnere. Om *Saks* og *Kniv* skal være en lille Pille, ved jeg ikke, men synderlig bitter er den ikke.

(Mel.: Den gamle Vals.)

»Nu let og glad vi følges ad,
I Dansen vi os svinge,
Som Bøgen frisk, som Fuglen glad,
Mens Jensens*) Strænge klinge.

Ej se den ranke *Smørblomst* der,
Vor ypperste Præstering
Dig har vi alle sammen kjær.
Du skal ha' Topnotering.

Trods Is og Sne, trods Storm og Slud
Så lunt der er her inde,
Mens Danebrog er smukt bredt ud,
Vi Vårens Kranse binde.

Se til den lille *Lyngblomst* her
Med Bud til os fra Heden;
At Lærken alt nu synger der
Og bygger rask på Reden.

Når her i Aften frisk og kjønt
Vi Blomsterkranse binder,
De unge Mænd skal være Grønt.
Til Blomster har vi Kvinder.

Men se til mig *Forglemmigej*,
»Mig vil så tit I glemme«.
Skam få vi, om vi glemte dig,
Du har vort Hjertes Stemme.

Hist stråler *Rosen* frisk og rød,
Her kan vi *Lilien* finde,
Og *Anemonen* bly og sød
Står ved den små *Kjærminde*.

Hvor smukt det gamle *Egetræ*
Står midt i Blomsterkranzen,
Før med sin Krone ret at læ
Før Bøg og Blomst i Dansen.

Se *Gåseurten* er ej væk
Med hvid Kravat om Halsen.
Den *Valmu'* rød går nok så kjæk
Lysvågen ud i Valsen.

Og gamle *Vedbend* fra i Fjor
Med sine mørke Blade
Sig slynger mellem Blomsterflor,
Hun gjør dog ingen Skade.

*) Musiker.

Se, hver en *Blomst* omslynges snildt Tre *Gartnerne* med Lyst og 'Liv
 Af friske *Bøgegrene*, Betragter Blomsterkransen,
 I Takt de nikke, smile mildt, De kaster både Saks og Kniv
 Fordi de ej står ene. Og går med Lyst i Dansen.

Ja, *Blomster* små, spring I kun ud Dog mer end hele Vårens Flor
 At danse let i Vinden, Vi priser denne Kjæde:
 Men duk Jer, så kan Storm og Slud Thi den kan synge ud i Kor
 Ej skade Rosenkinden. Sin Fryd med Hjærtens Glæde.

Til Slutning Tak, I *Blomster* små,
 Fordi I kom til Stede;
 Hils Mark og Eng, hils Lærken grå,
 Hils Skov og brune Hede. ◀

9. KAPITEL.

Politik og Venskab.

For hvem der ikke selv har oplevet den bitre politiske Strid i Danmark i 80erne, er det umuligt nu at være helt forstående. Aviser og Breve fra den Tid er fyldt med en Fanatisme og Bitterhed, så man skulde tro, det var to fjendtlige Folkeslag, der stod overfor hinanden parat til Krig, og ikke det samme Folk, som — — jo, som i Sommeren 1914 kunde enes om at stå enigt sammen.

N. J. Jensen havde haft nogle lykkelige År i Æbeltoft. Der ånder så megen rolig Lykke af hans Brev til sin Hustrus Fødselsdag nogle Måneder efter deres Sølvbryllup:

»Vi har nu levet sammen i 25 År i Lyst og Nød, — ned og op, men dog således, at vi takke Gud og siger Snorene er faldne for os på de liflige Steder. Ikke sandt? lille Nanna! Endnu er vi fulde af Ønsker og Fremtids-Forhåbninger, nogle gode, nogle sagtens dårlige. Gud lade de første seje, krone vore Dage til Enden og følge os over i Evigheden.«

Disse lyse, glade Stemninger skulde ved det politiske Uvejr over Landet i mange År fuldstændig formørkes.

En særlig Begivenhed fik den højresindede Befolkning i Byen til at tabe Tålmodigheden med den Præstefamilie, de få År i Forvejen alle som én havde givet den mest inderlige Kærlighedserklæring.

— Den kendte og højt ansete Skolemand Overlærer ved Metropolitanskolen i København *Pingel* fik i 1883 sin Afsked på Grund af afvigende politiske og religiøse Anskuelser, som han havde fremsat offentlig.

Man var i Venstrekredse ganske på det Rene med, at om han havde været Højremand, da vilde hans Fritænkeri ikke have forvoldt hans Afsked, og *Pingel* blev i alle ideelle Venstrefolks Øjne Martyr, så meget naturligere, som han i enhver Henseende var en Hædersmand.

Man mente og udtalte, at den Kultusminister, der gav ham Afsked, passende selv kunde trukket sig tilbage.

I 1884 valgtes *Pingel* til Medlem af Folketinget fra Århus og var en udtalt Modstander af Ministeriet. Kort derefter holdt han sammen med Redaktør Laursen (Århus), støttet af N. J. Jensen og andre Venstremænd fra By og Land, et politisk Folkemøde i Æbeltoft Skov. Et Par Dage efter stod der i Byens eneste Avis et anonymt Indlæg, der just ikke duftede af Roser og Lavendler:

»Hr. Redaktør! Så fik vi da det pludselig sammentrommede, men forøvrigt længe bebudede Venstremøde i Ebeltoft Skov, et Møde, der imidlertid næppe svarede til Indbydernes og de få indfødte Partifællers Forventninger. De har jo allerede bragt et Referat af de faldne Udtalelser, der iøvrigt ikke frembyder nogetsomhelst af Interesse, og vi skulle derfor ikke opholde os ved disse lige så lidt som ved den besynderlige, harmoniske Forening, der synes at være mellem de vigtige udi egen Indbildning Troende og Fritænkerne samt Socialisternes Repræsentant Dr. *Pingel*, thi den grundtvigianske Kjærlighedstanke er jo både stor og elastisk og kan omfatte Alt og Alle af de mest forskelligartede Kategorier. Heller ikke skulde vi opholde os ved den højst besynderlige Virak, der fra vor Præstegård blev strøet for den Gudsfor nægter, et virkeligt smukt Exempel for den øvrige Menighed til Efterfølgelse, men vi skulle derimod nedlægge en alvorlig Protest mod Hr. Urmager Sindings indtrængende Anmodning til d'Hr. *Pingel* og Laursen om at komme snart igjen, da han fremkom med denne modbydelige Indbydelse motiveret ved, at vi savne sådanne Folk og trænge til at *trækkes op og vækkes*. Vi bede ham beholde sine Indbydelse for sig selv og den lille Fløk, der fylker sig om ham, thi ellers

27.«

Hermed var Striden standende.

Et Års Tid efter har N. J. Jensen på et af Byens offentlige Kontorer mellem flere Sedler betalt med èn, hvorpaa der bagpå var følgende smagfulde Indskrift:

- »Højre Bøller.«
- »Ned med Chrissian.«
- »Ned med Estrup.«

Han fik den tilbagesendt samt følgende:

»Førend videre foretages, tillader jeg mig at anmode Hr. Pastoren meddele mig, af hvem Sedlen er modtaget, da sådanne Påtegninger ere imod Bestemmelserne i Møntloven.« — — —

N. J. Jensen svarer:

»Alle de indleverede Sedler har jeg vistnok modtaget i Februar som Vederlag for Præstetiende, og det er mig umuligt at opgive af hvem. Inskriptionen har jeg selvfølgelig ikke iagttaget, da jeg i så Fald ikke havde modtaget Sedlen.«

Dette Svar blev ikke bekendt, hvorimod Historien med Pengesedlen længe var til almindelig Forargelse.

Hadde det nu været N. J. Jensens Lyst og Ærgerrighed i disse År at kaste sig ind i Politikken påny, så kunde der jo være Mening i alle disse Knubs, som ingen sparede på i de Tider, men det var langt fra Tilfældet, han vilde kun ærligt bekende Kulør, ellers skriver han i 1886 til sin Søn Frede Jensen:

»Vi følger jo Politikken med megen Deltagelse, men selv tager jeg ingen virksom Del i den. Jeg mener, jeg må have Lov til at bruge mine sidste Kræfter til at bygge op, hvad jeg formår, og så spejder jeg efter, hvad Begivenhederne vil føde af sig selv, og hvad der vil gro op af den store Gjæring, håbende på bedre Tider for mit stakkels, kjære Folk — —.«

Det er mit Indtryk, at Nanna Jensen med sit kvindeligt følsomme Sind har lidt langt hårdere end han under al den politiske Bitterhed, men hun tager det smukt — som når hun skriver til sin Søn:

»Og så bede vi Vor-Herre, om hans Julestjerne må lyse både her og der — ja, skinne på alt det gode hos Menneskene om os, så vi *ikke kan se andet*, da kommer Taknemligheden, og da kommer Juleglæden, ja, det trænger vi til i disse Prøvelsens Tider, her især, hvor vi står så ene med vore Meninger, — det kommer bare an på, om vi har den *største* Kjærlighed, har vi ikke det, så duer vore Meninger ikke.«

Og i et andet Brev:

»Kampen med Højre kan vi ikke unddrage os, Dameklubben er mig nu en Plage, men Far siger, jeg skal holde ud og møde og være lige kjærlig imod dem alle, det er den eneste Måde at sejre på, vi behøver slet ikke at være bange for, at vi skal blive smittede af deres Politik eller Livsanskuelse, dertil er den alt for kjedelig, vi har kun én Måde (alle vi Venstrefolk) at sejre på, og det er ved det største Mod, som er *Tålmod*, nu er Prøvelsens Tid for Alvor.«

Hun er dog ikke altid så from; man har nu lidt vanskelig ved at forstå, at hun kan nænne at amputere Kingos lille Mesterværk. Hun skriver til sin Søster.

»Vi er begge raske i Vinter, det er kun Sindet, der er trykket af Tilstanden; men Gud ske Lov at Legemet har fået lidt at stå imod med, så synger vi den lille Aftensang af Kingo: »Hvilestunden er i Vente«, den er der sådan Aftenro i, jeg springer rigtignok over det Vers om Kongen. — —

Faders Fødselsdag fejrede jeg med Chocolate med alle Venner af Højskolen; vi mindedes ham med Budstikkestykket om »Den første og sidste Sne«, — Sneen er så dejlig i denne Tid, jeg tænker, vor Tanker har mødtes den Dag — o lad os holde fast på, at Vor-Herre har noget Godt i Sinde med os; — ja, kjære, søde Jutta, Du har Ret, at vi kan glæde os over, at Fader slipper for alt dette Grulige, ak! at skulle sidde i en sådan Krog og tie stille til alt, høre på denne Højretriumf og spidsborgerlige Glæde. — Skolen er vor Trøst, dersom den og Ungerne ikke var, så tog Jensen ret Bladet fra Munden, men Ungerne trænger jo så svært, og Skolen kan ikke gå uden Statsunderstøttelse; vi kunde jo nok gjøre Regning på Hjælp af Folket, dersom alt blev taget fra os, men der er jo så meget, der skal udredes af det stakkels Folk; men kommer der Opråb fra Birkedal eller de andre Præster, så går Jensen naturligvis med. — —«

Det er saa underligt at læse dette, når man samtidig læser »En dansk Højskolemand« af L. C. Nielsen. I et Forord til denne Bog skriver Højskoleforstander H. Villumsen: »Så stor end den Tillid og Kærlighed var, som Nielsens gamle Elever havde til ham, så var det dog kun de færreste, der kunde følge ham i de politiske Kampår. Derfor mistede Hindholm Højskole mange Elever i hine År.«

Så stod da der på Hindholm den uforfærdede, ærlige Chr. Nielsen og led for sit Højresind, mens den Mand, hvis Stilling

han havde fået — N. J. Jensen, ligeså ærlig og uforfærdet havde det ondt i Æbeltoft for sit Venstresinds Skyld; man synes rigtig nok, det kunde været fristende at bytte dem om — skønt jeg ved ikke — jo mere man ser det i Perspektiv, jo bedre forstår man, jo mere forsones man med den store Bygmesters skjulte Råd.

En stor Opmuntring har hun og hendes Mand i disse År deri, at Pastor Morten Larsen bliver knyttet til Skolen; hun skriver derom til sin Søn Frede Jensen:

»Endnu et Par Ord igjen i Dag for at fortælle Dig, at den franske*) Præst Morten Larsen er kommen og har besluttet sig til at være 3die Lærer her ved Skolen i Vinter; vi synes så udmærket godt om ham, så nu har vi det bedste Lærerhold, vi nogentid har havt; Du vil også være så svært glad ved ham — beskeden og så grunddanned, jeg har endnu ikke hørt ham tale — —.«

At hendes Interesse for Pastor Morten Larsen blev større efter at have hørt ham, kan vi nok være forvissede om. For Resten blev der ikke mere fredeligt i politisk Henseende efter hans Ankomst.

Som et Bevis på, hvor hensynsløs afgjort man i de Dage udtalte sig, kan jeg fremføre, at efter et politisk Møde, hvor Pastor Morten Larsen havde været særlig veltalende, sagde èn af Byens første Damer, idet hun med Afsky forlod Mødet, at nu havde hun set Fanden selv!

Ved en senere Lejlighed udtalte en jævn Kvinde fra Landet, at Morten Larsen af alle de Mennesker, hun havde set, mest lignede Jesus Kristus!!

Om Smagen kan der jo ikke strides, men at Pastor Morten Larsen efter hint første Møde kom i Proces med Toldforvalteren for en politisk Udtalelse og tabte Processen er et af de mange *Fakta* fra hine Dage.

Nanna Jensen skriver derom i et Brev noget mæglende:

»Her har været nogle politiske Bataljer, som jeg håber skal stilles igjen, når Venstre nu vil vise sig fra den rette Side og ikke altid vende Vranken ud — —.«

Når det blev hende for broget og tungt, så greb hun til sit gamle Middel at glæde andre. Det var i de År især de kendte Mænd, hun følte Taknemlighed overfor, enten i Anledning af

*) Han havde i en Årrække været Præst for Skandinaver i Paris.

en Bog, en Sang, Trofasthed i et Standpunkt, en Tale o. s. v., alt, hvad *der lyste op i Tågen* i disse År, var hun uendelig taknemlig for, og mange Breve ligger der med Tak for hendes Gavnildhed.

Hostrup var hendes særlige Yndling; flere Gange broderede hun til ham og sendte ham Gaven i sin Søsters og eget Navn; et af hans Breve i Anledning af et Broderi med et lille Vers af Nanna Jensen er særligt fornøjeligt:

Espergjærde ved Helsingør, 29. Juni,
min 30te Bryllupsdag.

»Kjære Dannekvinder!

Eders yndige Fugle og liflige Fuglekvad næde mig i et Øjeblik, da jeg for Flytningstravlhed ikke havde Ro til at sætte Pen til Papier og allermindst til at tolke min undselige Taknemlighed for den uventede Hyldning, hvormed I har overvældet mig. Jeg, der både som Sanger og Præst er Pensionist, som længe har følt, at min Dådstitel på Jorden egentlig er forbi, så jeg kan kun pippe lidt en sjælden Gang, var i det første Øjeblik næsten forskrækket over at blive taget i den Grad for fulde som spillevende og virkende Deltager i Dagens Strid, men jeg kan jo ikke nægte, at jeg hellere vil betragtes således, som Eders milde Øjne ser på mig, end som en respektabel Oldsag, der har gjort nogen Nytte en Gang, men nu kun har Værd for Erindringen.

Jeg kan for Øjeblikket ikke gjøre noget andet eller bedre til Bevis for min Tak end at skrive den på min Bryllupsdag her i dette Paradis, hvor jeg fra mit Værelse på Kvisten har Udsigten over Øresundet. Var jeg så levende en Sanger, som I har gjort mig til, så havde jeg vel under sådanne Forhold og i en sådan Anledning givet Vidnesbyrd om, at mit Næb og mine Vinger endnu havde deres Ungdoms Kraft, det kan jeg imidlertid ikke, Nannas rødtoppedede Han*) er en ganske anderledes Karl end jeg med min snart skaldede Isse, så jeg kom et Øjeblik til at tænke på, om hun ikke ved denne Fremstilling på en fin Måde har villet råde mig til at anlægge Kalot. Jeg skal tænke på det, men tør ikke love, at den bliver rød, som Frederik Barfod engang brugte den, derimod skal mit demokratiske Sind nok holde Kuløren trods Frederik Barfods.

I gode danske Kvinder Jutta og Nanna, hjærtelig Tak! Jeg vil meget hellere overvurderes end undervurderes og siger som

*) Stillids.

J. Evald: Ros mig kun, Far! jeg kan godt lide at høre det. Jo, jeg kan godt lide, at gode Mennesker gjør Stads af mig, selv om de gjør for megen.

Eders hengivne

C. Hostrup.«

Til Vilh. Birkedal ligger der Kladden til et Brev, der blev sendt med et Broderi:

»Kjære Pastor Birkedal!

I mange År har jeg spekuleret på at sende Dem en lille Sangfugl til Tak for alt, hvad De har sunget for mig, da jeg var lille; men nu kan jeg ikke holde Fuglen i Bur længere, den må flyve ud for at takke Dem for den sidste Mindesang om min elskede Fader*). Den er syet til min Søster Jutta til hendes Fødselsdag, men når hun får at vide, hvor den er kommen hen, så vil det glæde hende lige så meget, som om hun selv havde fået den. — —«

Fra Zakarias Nielsen er der denne fine lille Hilsen:

»Til Fru Jensen, Æbeltoft Præstegård.

(I Anl. af en modt. Gave, en broderet Måge).

Måge! slå ud dine Vingers Bue
og sving dig med Brevduens Higen
hist over til Vigen;
der sidder et Steds i en Præstegårdsstue
en venlig Frue,
bring hende en Tak, af Hjærtet oprundet,
ønsk hende og hendes: Velsignet Jul!
Og kom så tilbage til Hjemmet ved Lunden,
hvor du mellem Blomster et Ly har fundet,
du kære Fugl!

Z. N. ²⁰/₁₂ 89.«

Næsten altid er hendes Gaver ledsaget af kønne Småvers, som i sin Tid til hendes yngste Broder Emil Bojsens Konfirmation:

»Kjære Smilen disse To
Er jo et Par Børnesko,
Rigtignok jeg ved så godt,
At Du snart den Slags har trådt:
Men derfor Du disse finder
Overstrøede med Kjærminder.«

*) V. Birkedal: En Ven skildret af en Ven.

Og til Pastor Ring og Frøken Christiane Bülow's Bryllup med en broderet Pude (en højet Bøgegren om en Fugl):

»Han slår nu Ring om hende
så smukt til Ly og Læ,
hun er en lille Sangfugl,
han er et Bøgetræ.«

Der er ikke Ende på alle dem, hun særlig i tunge Tider glæder med Gaver og kønne, lyse Tanker.

Hendes og hendes højresindede Veninders Kærlighed svang sig frelst over alle Klipper og Skær i disse vanskelige År.

Der var den københavnske Grossererfrue den smukke Fru Hanne Møller, der stammede fra Æbeltoftegnen, og som efter Fru Eline Bojsens Død var den, der dels til sig selv og dels til andre skaffede hende de fleste Bestillinger på Broderier og Kul-tegninger.

Nanna Jensen sagde engang med et strålende Ansigt: »Vi ere *rigtige* Veninder!«

Da jeg spurgte, hvad hun mente dermed, sagde hun mildt:

»Jo, vi vilde aldrig finde os stiltiende i at høre noget ned-sættende om hinanden.«

Og der var Fru Boserup fra Elsegårde, hendes lille Haralds Gudmoder. En sjælden trofast Kvindenatur, der ikke altid holdt med hende, de var så forskellige, men som altid stod hende trofast bi, når det kneb, og som ikke blot var Gudmoder i Ære og Hyggelighed på Dåbsdagen, men som var det altid i *Liv* og *Død*.

Egentlig holdt Byens Damer altid inderligt af hende; de har fortalt: »Naar Fru Jensen kom ind i vor Dameklub, da hørte al Sladder op, — — og så var det dog først livligt, når hun kom.«

10. KAPITEL.

De armes fuldtro Ven.

Endnu engang bankede Sorgen for Alvor på i dette Hjem.

Den yngste Søn, en dejlig, lovende lille Dreng, havde efter en Børnesygdom pådraget sig en Ørelidelse, som gjorde ham noget tunghør.

Nanna Jensen havde ofte talt om at rejse ind til en Specialist i København med ham, men hendes Mand, der havde en Del Mistro til Læger efter de mange Børns Død i Holstebro, satte sig stadigt derimod. Han mente, Naturen var den bedste Læge, og at han i hvert Fald hellere måtte gå tunghør gennem Livet end komme ind og blive »kludret med«, som han sagde.

Hun kunde dog ikke opgive Tanken; en Dag havde hun selv sparet Pengene sammen og forlangte at rejse ind med sin Dreng.

Derinde hos den berømte Specialist gik det så galt som vel muligt. Drengens Nervesystem blev i Bund og Grund ødelagt, og Trommehinden sprang på det andet hidtil friske Øre.

Sådan kommer hun hjem med sin Dreng. Barnet kan ikke forstå eller huske, at han nu er svag. En Dag er han, livlig og behændig, som han altid har været, klatret op i en Trapez; da styrter han ned og bliver bevidstløs båren ind, det er en Hjærnerystelse, som aldrig helt forvindes.

Så ligger hendes Lykkeslot påny i Grus; det er, som hun ikke straks kan samle, hvor fortvivlet hun er. Efterhånden er der noget, der klarer sig for hende, og det er, at hendes to svage Sønner *lever*, og at de vil komme til at trænge til Hjælp for at klare sig i Verden. Hun føler det så fortvivlet, at de intet ejer. Hendes Mand er nu for gammel (midt i Tredserne) til at søge nyt, stort Embede, og hun selv — en Kvinde på de 50 og slet ikke stærk, hvad kan hun udrette.

Jo, hun *kan*, og hun *vil*, og hun *tror*, at Gud vil hjælpe hende.

Hun bliver i de Dage sin Moders Datter (Officersdatteren), hun holder Mønstring over alle sine Tropper.

Det er mange Penge, hun har tjent i de forløbne År, man har betalt hende indtil 70 Kr. for en Sofapude, og hvad fik hun ikke for de fire Flugtstole til Tietgens, hvor hver Stol fortalte om en af de fire Aarstider, — — men hvor var alle Pengene, smuldrret bort i Husholdningen, hvor ingenting forslog. »Gamle« Kristine (hun var nu også 50) vilde styre, men hun havde ikke Evnen, Penge befandt sig ilde hos hende; det gik, som der står i Barselstuen (2. A., 8. S.), at de skinnede som en Soel og forsvandtes. Ikke at hun satte noget på sig selv, ak nej, hun havde næsten aldrig de nødvendigste Klæder, det var hun hævet over, eller at det kendtes på Anskaffelser til Huset eller Husførelsen, nej, nej, alt var ganske tarveligt, — men som sagt, Pengene »forsvandtes«.

Nanna Jensen mindedes, hvordan de i alle de År, da hun selv styrede sit Hus med de halve Indtægter, altid havde haft det rigeligt med Penge.

Hun forstod, at Kristine måtte bort, hvis det skulde lykkes hende at samle noget sammen til sine Drengene, men hvordan? Kristine var ikke sådan at flytte, hun måtte listes ud af Huset og virkelig forsørges.

Jeg kan ikke lade være at dvæle lidt ved »gamle Kristine«, der var et af de mærkeligste Mennesker, jeg har mødt.

Hun så alt andet end godt ud, var ikke dygtig, jeg synes heller ikke behagelig, men hun bevarede hele sit Liv den Evne at få Magt over de Mennesker, hun levede iblandt, ved sin Trang til Opofrelse, Interesse for dem og sin Evne til at tale for sig.

Hun mistede aldrig den Evne, der i Fængslet i Rendsborg havde henledt de Overordnedes Opmærksomhed på hende: At kunne tale Mennesker til Samvittigheden. Der var ikke mange, der gik fra hende uden at have følt Fingren på et ømt Sted så eftertrykkeligt, så de glemte at kritisere hende selv, skønt hun gav sig utallige Blottelser. At man struttede af Stolthed, når hun havde rost en, er en Selvfølge.

For *mit* og *dit* havde hun ingen videre Respekt.

Jeg husker levende, hvorledes jeg en Dag så min nye Gloriaprapy i en andens Besiddelse og fik at vide, at det var en Gave fra »gamle Kristine«. Selvfølgelig krævede jeg hende førtørnet til Regnskab, men da tog hun sig af min Opdragelse med en Veltalenhed, der ganske tog Pippet fra mig, jeg fik at vide, at der var i min Natur noget så oprørsk og kritisk, så jeg skulde vogte mig. Hun sagde det på en så indtrængende Måde, at min 18års Samvittighed ganske gik over på hendes Parti, og jeg ydmygt grædende var taknemlig ved status quo.

Men når det regnede, og min »Gloria« forsvandt ud af Gadedøren, mens jeg selv måtte låne mig frem, så kunde jeg nok mærke, at jeg ikke helt havde fået Bugt med den »gamle Adam«, og den ædle Giverinde var mig inderligt imod.

En Kvinde havde været i Besøg i Præstegården og glemt et Sjal. Da hun nogen Tid efter kom for at hente det, stod gamle Kristine just og strøg, og Damen skimtede sit Sjal spændt på Strygebrædtet. Også den Dame fik ligesom jeg et og andet at tænke over, blev først ydmyget og så lidt glad igen.

Siden fik hun dog nok også enkelte Tilbagefald og beklagede sig til andre over sit gode Sjal.

Man led under hendes dårlige Mad, Mælkemad var gærne sveden, og jeg husker N. J. Jensen engang forundrede sig over,

at Kvinder påstod, at de satte »Jævning« på både det ene og det andet«, han syntes altid, det var »Klumpning«. Men jeg tror ikke, han havde sagt det, om »gamle Kristine« havde været til Stede; hun var ukrænkelig. Hun havde Højskoleelevernes Fortrolighed i *alt*, hun advarede og opmuntrede, hun brød og knyttede Venskaber, hun vilde råde, men hun rådede godt, ja, jeg tror, grumme mange skylder hende Taknemlighed.

Hun skulde have været Omvendelsesprædikant, gået fra Dør til Dør og talt Folk til Samvittigheden, og så været borte, inden man opdagede hendes egne Fejl. Der var i hendes Indre et Krater af Lidenskab, Ømhed, Herskesyge, Opofrelse, Forfængelighed og Stivsind, som hun ikke kunde beherske, stakkels gamle Kristine.

Hvordan skulde Nanna Jensen få hende bort fra dette Hjem, som hun elskede, og hvor hun herskede.

Da slår det hende, at det, hun undertiden selv har kunnet tænkt sig som den herligste Lod, at holde Hus inde i København for sine to Sønner, Frede, der studerer, og Helmer, der skal i Gartnerlære, at det må også kunne tiltale Kristine. De vil sætte hende i Vej derinde i et Pensionat for unge Mænd.

Hun fik da også Kristine til at gå ind på denne Plan, og de skaffede hende en møbleret Lejlighed fuld af Pensionærer.

Nu lever Nanna Jensen op på ny, hun råder efter mange, mange Års Forløb atter i sit eget Hus, og det kendes snart. Hun havde ikke Lyst og Evne til at fordybe sig i Småting, dem glemte hun, men hun havde altid et udmærket Blik for det centrale, og hvad hun kastede sig over, Sytning, Bagning eller Slagtning, lykkedes hende altid.

De fik nu bedre Mad, og hun fik dog ofte Husholdningspenge tilovers, samt mange Ting anskaffet, uden at hun behøvede at spæde til af sin øvrige Fortjeneste.

For Resten giver nedenstående lille Digt, som hun fik præmieret ved et af vore Ugeblade, et kønt og sandt Billede af hendes Husmoderlighed.

Besvarelse af Spørgsmålet:

Hvorledes en ung Husmoder bedst kan komme ud af det med Pengene.

Når du går i Ægtestand,
skal du spørge først din Mand,
hvad han vel fortjene kan,
og hvor meget du må bruge

udi Løbet af en Uge.
Er han kommen ud med Sproget,
da er Sagen ej så broget,
tag da intet på Kredit,

men betal blot hver Mand sit,
 og skal du et Selskab have,
 må du længe dig belave,
 lægge hen hver Dag en Skilling,
 til du er i sådan Stilling,
 at foruden Gæld du får det,
 jeg skal svare for, saa går det.
 Mens jeg er på rette Spor
 blot endnu et lille Ord:
 For at Pigen ej skal stjæle

og med andre Stakler hæle,
 bringe dem i Nød og Straf,
 må du intet lukke af,
 thi forbuden Frugt, den smager,
 og du meget dig bedrager,
 om for Mistillid du tror
 at få Ærlighed på Jord.
 Denne fattige Forklaring
 har dog tredive Års Erfaring.

Det er helt mærkeligt, at hun aldrig har skrevet et lille Vers over sine Grise, de har dog i høj Grad hendes Interesse, Karlene opføder en Gris til Pigeskolen, og Pigerne en til Karleskolen; hun strejfer ofte i sine Breve »Sif«, »Kraft«, ikke at tale om »Donners« Begravelse, den fejrer hun i et Brev med mange muntre Ord.

Men det var ikke det, at blive en klog og økonomisk Husmoder, hun skulde lære af sin sidste Sorg, der var hos hende en Streng, der nu skulde komme til at klinge så fuldt og rent, så man måtte være af Stok og Sten for ikke at røres.

Når nu det var hendes Mål, at samle Penge sammen, hvor kan det saa være, at hun aldrig har gjort så meget godt mod de Fattige og Staklerne, som i disse År, og hvor kan det være, at jo mere godt, hun gjorde mod andre, jo mere Velsignelse blev der i Arbejdet for hendes egne.

Hver Gang hun nu ude eller hjemme havde holdt et Broderkursus, skulde Broderierne bagefter udstilles til Fordel for en fattig Familie eller sultne Børn, snart lavede hun en Concert, så en lille Forestilling, jeg kan ikke nævne det alt sammen.

Kordegn Nissen-Juhl sagde ved hendes Begravelse:

»Var det ikke det Indtryk, vi allesammen fik af vor kære hensøvede Præstefrue, at hun så gerne vilde være en Tjenerinde for alle i Menigheden. Jeg behøver ikke at opregne en Del Datoer eller nævne en Række Kendsgærn timer, for at stadfæste dette, jeg vil blot minde om det, som vi alle så godt mindes, fordi det kom igen hvert eneste År: Når den hårde Vinterkulde indfandt sig, og der blev Tale om at skaffe Småfolks Børn en Ret varm Middagsmad, hvem var det så, der altid var rede til at påtage sig hele Ulejligheden?*) Det var Fru Nanna Jensen. Hun holdt ikke sin Stue for fin eller for god til at

*) 10 Øre for hvert Barn.

tage imod de mange små Dreng og Piger; hverken hun eller hendes Mand holdt sig for fornemme til at spise ved samme Bord, som de små, men de lærte dem at holde Måltid med Sang og Bøn i vor Herres Jesu Navn.«

Ved sådan Lejlighed sendte en Kvinde hende et klækkeligt Bidrag med de Ord:

»Til dig, de armés fuldtro Ven,
vor lille Gave sendes hen.
Når din Hånd deler Gaven ud,
da velsignes den af Gud.«

Var et af Børnene alt for uappetitlig og pjaltet, så sendte hun hemmeligt et Nøgle Garn med Stoppenål og et Stykke godt Vaskesæbe med hjem, og det hjalp i Reglen.

Og bagefter sang hun med de små, og i mange År efter hendes Død sang Børn på Æbeltofts Gader: »En Sømand han må lide — —«, og mange andre kønne og muntre Viser, og Folk smilte og sagde: »Dem har de lært hos Fru Jensen«.

Men et År så det galt ud. Først havde Kagekonen, der færdedes med sin Kurv og sine Talegaver fra Dør til Dør, og siden flere andre »Mobbediner« hørt, at Børnene sang forsmædeligt på Gaden om Præstegården og Trakteringen. Skønt Kagekonen vidste af Selvsyn, at de skarnagtige Unger fik deres gode, dejlige, varme Middagsmad, havde hun med sine egne Øren hørt, at de gik og sang: »De fik Mellemad, men det var Brokker bare.«

Nanna Jensen var rystet. Kunde Børn være så falske, de lod jo så glade og taknemmelige hver Dag.

Men da den femte velvillige Sjæl havde været og fortalt hende, at sådan skønnede altså de skammelige Unger på, hvad der blev gjort for dem, bestemte hun, at Sagen skulde grundigt undersøges, og Forsangerne vises bort. Så tog hun dem da for, og så viste det sig, at de med den største Frimodighed kunde minde hende om, at det jo bare var den Vise, hun selv havde lært dem, hvori der stod: »åd Melmad og språket så knøvt de«*), det var den allermorsomste af alle Viserne, så den sang de mest.

Nu blev der megen Munterhed, hele Visen blev sunget for fuld Kraft den Dag og mange Dage efter, mens Sladderer i Byen småknurrende lagde sig til Hvile.

Og så kom, som Perlen i det hele, de fattiges Juletræ, som hun særlig stod for. Da strømmede Gaverne ind til hende.

*) Jysk Skæmtevis.

Nissen-Juhl sagde derom:

»Hvor var det ikke dejligt at se hende i Børnekredsen omkring Juletræet ovre på Højskolen, og hvor lød hendes Stemme ikke der som en yndig Accord til Børnenes »Et Barn er født i Bethlehem«. Og hvor strålede ikke da hendes Øjne, det var, som stod hun i Bethlehems-Stalden og skuede Barn Jesus i Krybben lagt.«

Siden jeg selv er bleven Husmoder, er der en Ting, jeg især mindes med Undren. Det var, at hun År efter År altid uddelte *alt*, hvad der var levnet af Middagsmad til de omboende fattige Familier, og det var ikke alene, mens Husholdningen var stor, men også, da den blev lille, det var ikke alene billig Mælkemad, men det var Kødsuppe, Steg, Flæsk, Fisk, kort sagt *alt*; at deres eget Aftensbord led derunder, vil enhver Husmoder forstå, men *det vilde hun ikke forstå*.

11. KAPITEL.

Nanna Jensen og Højskolepigerne.

Æbeltoft Højskole i Juli 1883.*)

Ja, du kan tro, kære Veninde, at her er godt på Højskolen. Det allerbedste er Fru Nanna Jensen; hun er lige så ung som vi andre, skønt hun er en gammel Kone, og så er hun meget kønnere end nogen af os, skønt hun har både Kappe og Rynker. Vi forstår hende så godt, fordi hun forstår os så godt. Ja, hun er da meget yngre og morsommere end mange af Højskolepigerne, der er så forlovede og vigtige og kedelige og somme Tider er lige ved at græde over os yngste, fordi vi ikke altid vil synge, men af og til hellere vil danse lidt med hverandre om Aftenen.

Jeg tror nok, Fru Jensen somme Tider gerne vilde fortælle lidt for os; men Lærerne har sådan en Bunke at fortælle om, hvordan Baggesen og Oehlenschläger klør hinanden af og lign., så hun kan vist ikke komme til; men så er der Søndag Eftermiddag, naar Lærerne er ude og lufter sig, og Pastor Jensen er i Dråby, da samler hun os om sig ude i Haven under det store Kastanietræ.

*) Af et gammelt, senere lidt udvidet, Brev.

Sådan var det i Går. Haven var helt fuld af Roser, og alle vi Højskolepiger var så pæne i vor Søndagsstads; men Fru Jensen var allerpæneste i sin sorte Fløjlskjole. Først talte hun med os om Kunstsnyningen, som vi nu måtte sy noget af i Juli Måned. Hun havde jo bedt os om i disse Sommerdage at gå rundt i Have, Mark og Skov og se, hvilke Blomster, vi syntes bedst om; så vilde hun tegne dem for os på vor Pude, Taske eller Avisbånd. Egentlig burde vi nu hver især sy den Blomst, vi selv lignede, for der var en Blomst, vi lignede mest.

Så havde vi stor Fornøjelse af at regne ud for hverandre, hvilken Blomst vi lignede. Vi var Roser, Æbleblomster, Liljer og Anemoner; det var lutter pæne Blomster. Der var ingen, der havde lignet mig ved noget; men så sagde den store Pige fra Vendsyssel — hun skal nu altid være så kedelig — »Thyra, hun ligner da en Tusindpige, en af de røde.«

Jeg var lige ved at græde; for det var da den allersimpelste Blomst, der var nævnet endnu. Men så sagde Fru Jensen så venligt, »at hun mente vist en Tusindfryd; det var Blomstens rigtige Navn,« — det skal jeg aldrig glemme hende.

Vi sang også, og de Sange, Fru Jensen vælger, det er de dejligste, der er i hele Sangbogen. I Går lærte hun os den: »På Solen jeg ser, det lider alt frem«. Den er mageløs.

Fru Jensen så så mildt på os (hun lignede helt Maleriet af sin gamle Fader), og så begyndte hun at tale til os:

»Ja, vi vil jo så gerne her på Skolen vække eders Interesse for alt godt, sandt og skønt. Tiden er kort; det bliver kun til så lidt med det altsammen. Men kan vi bare få eder så vidt, at I selv har Lyst at gå videre, så er vi glade. Min Drøm er, at få vakt eders Interesse for alle de dejlige Blomster, der vokser alle Vegne i vort Fædreland, næsten allerskønnest på de fattigste Egne.

En sådan skøn og fornøjelig Interesse er som en bevæbnet Engel, der forsvarer os mod den ulykkelige Interesse, som truer os Kvinder med at gøre hele Livet så pinefuldt for os og til sidst fører os til Fortvivlelse, nemlig Interessen *for os selv*.

Vi er af Vor-Herre skabt i hans Billede til at glemme os selv og blive lykkelige ved at leve for andre og for mange, gode og skønne Ideer og Tanker; men bliver vi i Stedet for optagne af os selv, da undgår vi ikke at blive mistykkede og ulykkelige.

Kan vi nu vogte os i Ungdommen for at falde i denne Snare, så tror jeg, vi er bjærgede for Fremtiden; vi er så fri-stede i Ungdommen, for da er vi så indtagende. Hvad Spejlet ikke kan fortælle os derom, det vil både de unge og gamle

Mennesker, vi lever iblandt: alle vil kæle for de unge. Jeg ved selv, hvor svært det er for mig, at lade være at fortælle mine unge Piger, hvor søde de er, uagtet jeg ved, det er den rene Gift for dem. Min Mening er jo kun at sige dem, at jeg holder af dem, og så kommer jeg let til at bruge de ufornuftige, smigrende Ord. Jeg vil beder jer lade sådanne Ord gå ind ad det ene Øre og ud ad det andet; thi får en ung Pige først rigtig Smag for den Slags Slikkeri, så sluger hun det med den største Appetit, og den Føde er der slet ingen Næring ved, skønt den går lige over i Blodet. Men Ulykken er, at den bliver til små afskyelige Bakterier, der uafsladelig skriger efter mer. Så længe man så kan få Næring nok til disse Uhyrer, da går alting så henrivende dejligt; man synes da, man nyder sin Ungdom i fulde Drag; Tiden flyver. Men det går os da så let som Gåsen: »Jeg ager,« råbte Gåsen henrykt, da Ræven rendte med hende ad Skoven til; hun ænsede slet ikke en Gang et Par ældre fornuftige, der stod og sagde: »Ak, Inge, Inge, det var fast bedre, du ginge.«

Tiden løber med os, som Ræven med Gåsen; den plukker Dag for Dag alle de skønne Fjer af os; vi får tilsidst ikke det mindste til Føde for de ulykkelige Bakterier. Tiden æder os tilsidst helt op; men de forsultne Bakterier, dem beholder vi; dem kan end ikke Døden skille os af med.«

— — —
Ja, Fru Jensen talte meget mer, men det er, hvad jeg bedst kan huske og har skrevet op. Synes du ikke, det er sandt, hvert eneste Ord? Efter Tetid var vi oppe på den gamle Skanse bag Præstegårdshaven for at se Solen gå ned; jeg tror bestemt, her er det skønneste Sted i Danmark. Du skulde se Solen gå ned bag de mørkeblå Mols Bakker, mens Vejen ligger i Roser og Guld. Nede ved Havnen ligger så mange store Sten i Vandskorpen. Så sang vi »Liden Havfru sidder på hviden Sten«.

Nede på Skovvejen gik Æbeltoft Borgere og Borgerinder Aftentur; de kunde ikke lade være at stå stille og lytte efter Sengen, endda de ikke så godt kan lide os.

Der er en Laps i Byen, der har klaget over, at han ikke kan spytte for Højskolepiger; vi kunde snarere klage over, at vi ikke kunde spytte for ham; thi han går alle Vegne og kigger på os.

Da Lærerne kom hjem, fik vi allesammen Jordbær, og bagefter de rigtige Aftensange: »Der står et Slot i Vesterlid«, »Søv sødt Barnlille« — dem kender du.

Da jeg var kommen i Seng, var jeg så let og glad og lykke-

lig, så jeg slet ikke kunde sove. Ude i Højskolegården risler og plasker Kilden Dag og Nat — Skansenskilde.

Jeg tænkte på, hvad Næring jeg nu havde fået for mine Bakterier i Dag. — Ja, der var Fru Jensens »Tusindfryd«; men den var jo skænket mig af Medlidenhed og senere taget halvt tilbage, da hun sagde, at den Slags var kun Udtryk for, at vi var hende kær.

Din Veninde
Thyra Lauesgård.

Der er et andet Højskoleminde:

Det er en Regnvejrsgang, så har hun samlet os i Salen, det prunkende Navn på den bedste Stue i Præstegården.

Hun fortæller os om sin for mange År siden afdøde Svigerinde, Karen Anker fra Norge*). Hun fortæller om, hvor ydmyg og undselig hun var trods sin Skønhed, om hendes Offervilje trods hendes store Rigdom, om hendes Brudfærd og tidlige Død. Hun var selv så bevæget, og hvor vi alle græd af Sorg over, at vi ikke lignede den os ubekendte Karen Anker.

Først sang hun og derefter dikterede hun Karen Ankers Bryllupssange, som vi skrev ind i vore Poesibøger. Særlig Herman Ankers Sang til Søsteren på Bryllupsdagen:

»Hør, Du lille Karen, Søster vor!
Som nu brudesmykket blandt os står.
∴ Her i hjemlig Klynge
Vil en Sang vi synge,
For Dig, når Du bort fra Hjemmet går. ∴

med sine femten Vers sang vi ofte, og Karen Anker næsten dyrkede vi i al Stilhed som en Slags Helgeninde, vi så gerne vilde ligne.

Der er et andet Minde:

Der var en af Pigerne, hvis Kæreste var oppe til Skolelærereksamen. Udfaldet gjaldt for dem så gruelig meget. En Dag skulde han komme med Budskabet, den unge Pige var gået ham i Møde. Nanna Jensen sad i Spænding ved sit Vindue og så ned ad Gaden. Da så hun dem komme, så straks Udfaldet på deres Holdning og Gang, og da fik vi hende at se fare ned ad Gaden uden Overtøj, i ubeskrivelig Medlidenhed omfavnede hun dem og græd over dem, kyssede dem begge to

*) Gift med Politikeren Frede Bojsen.

og førte dem så ind i Sofaen, een havde hun under hver Arm; hun glemte ganske os, der stod og strakte Hals over vore Rammer inde i hendes Stue. Først ved Kaffen så vi dem, da så de alle tre bevægede, men frejdlige ud.«

Jeg blader i den gamle Poesibog. Der er den lille Sang, som hun blev opildnet til at skrive efter et Foredrag ved et større Møde:

»Lad os være
Glade til Gud Faders Ære,
Lad hans Billed, som I eje,
Lyse ud fra vore Veje,
Til vi for hans Åsyn stå.

Lad os lære,
Ydmyg som vor Frelser være,
Er du *Tjener*, lær at *lyde*;
Er du *Herre*, lær at *byde*,
Dog som Tjener selv for Gud.

Lad os prøve,
Os i Kjærlighed at øve,
Prøve på, om vi kan glemme
Lidt os selv og alt det slemme,
Som vi tit hos andre ser.

Lad os ile,
I vor Faders Favn at hvile,
Han tilsidst gi'r Sjælen Vinger,
Så den frelst herfra sig svinger
Syngende til Paradis.«

Her kommer en Sang, som jeg har afskrevet med stor Omhu, den sirligste Skønskrift:

»*Til Blomsternes Pris.* ((Af Nanna Jensen.))

At være nøjsom, frisk og glad
vi kan af Lærken lære,
lad Blomster små med Knop og Blad
ej mindre for os være.

Selv når det er i Bryllupsdans,
da er den ufortrøden,
den smiler i vor Brudekrans
og hvisker: Tro til Døden.

De fryder os, fra vi var små,
på Marken og i Haven,
tilsidst, når alle fra os gå,
de følge os i Graven.

Således er de Blomster små,
skønt vi dem handle ilde,
endogså før vi kunde gå,
vi Blomsten plage vilde.

Ja, lær af dem at være tro
endogså efter Døden,
i Graven selv at smile fro
som midt i Morgenrøden.

Hvor tit blev den broderet så,
at ingen Ting den ligned,
med Farver, så man gyse må,
den smilede ej, men grined.

Da er i Sorg den os til Trøst,
den deler og vor Glæde,
tit pynter den Småpigens Bryst,
når de i Dansen træde.

Dog I, som nu vil prøve på
med Nålen at brodere
dens Smil og Farvepragt, I må
den ikke karikere.

Men se, hvordan Guds Herlighed
sig ret i Blomsten spejler,
og sy den så med Kjærlighed,
så tror jeg ej, I fejler.

Ja, få kun Smilet rigtig frem
og Trøsten med i Sorgen,
da bli'r den Hilsen i vort Hjem
fra Paradisets Morgen.

Til Blomsternes Beskyttelse
lad os Forening danne,
de trænge allermost, da de
så værgeløse stande.«

Men det vidunderligste ved hende, det var hendes uvilkårlige, ubevidste Påvirkning på Ungdommen (når den da ikke ved Kritik var vaksineret derimod). Det var den, Docent Feilberg opdagede, og som hun selv en eneste Gang omtalte:

»Det er dog morsomt, hvor let det i Grunden er, uden egentlig at gjøre noget, men bare ved at existere, så at få Tingene i Gang igjen.«

12. KAPITEL.

Svigermoder og Datter.

Da skete det, at Nanna Jensen, der i så mange År af et godt Hjærte havde været god mod Højskolepigerne, pludselig fik én af dem til Svigerdatter, og — — det var nu alligevel ikke Meningen. Hun drømte så meget om og for den ældste Søn og sin lille, lyse Datter. Alle Mødre drømmer Eventyrdrømme for deres Børn, hvor måtte da ikke en Natur som hun drømme. Der-til kom, at en ung Grundtvigianer i de Dage med tilbørlig Agtelse for sig selv og sin Familie virkelig burde gifte sig ind i enten Fornemhed eller Rigdom, eller begge Dele, og hvorfor ikke Skønhed oven i Købet. Havde ikke selve Grundtvig to Gange giftet sig med en fornem rig Dame og ligeså flere af hans ypperste Disciple, jo, Tankerne gik ganske naturligt lignende Veje.

Hun blev så overrasket og bedrøvet, så hun blev syg. Jeg blev også overrasket, bedrøvet og meget ilde tilpas. Jeg var af Tyregod og Anton Nielsen fra min Barndom opdraget i den Tids Skolelærerliteratur, hvor den rige Pige får den fattige Karl og omvendt, jeg troede ganske naivt, at hun, der altid havde holdt af mig som Højskoleelev, vilde også holde af mig som Svi-

gerdatter, og at min Fattigdom og andre Mangler kun vilde være »en Ynde mer«, — en 17årig Højskolepige fra Begyndelsen af 80erne var noget af det naiveste, der vist nogensinde har levet her på Jorden.

Jeg henfaldt for første Gang i mit Liv i dybe, selvransagende Tanker.

En Ting var jeg klar over, og lykkelig ved, jeg holdt fremdeles lige meget af hende, jo mere jeg tænkte over Sagen, jo bedre forstod jeg hende og næsten ynkede hende.

Da besluttede jeg, at jeg vilde blive så flink og sød, som jeg formåede, udnytte hver spirende Evne, Gud havde skænket mig, så at hun kunde blive glad ved mig og måske endog engang få lidt Ære af mig: Min Kristendom bundede ikke dybt, men jeg havde dog en inderlig Forvisning om, at en ung Villie, der klynger sig til Guds Bistand, kunde nå en Del.

Først blev jeg enig med mig selv om, at jeg vilde forsøge at blive Venstremand. Efter et dejligt treårigt Ophold i en gammel aristokratisk Granonkels Hjem syntes jeg nu egentlig, at Højrefolket var dem, jeg forstod bedst, men nu skulde det være anderledes. Hun, der døjede så meget med Højresindet i Æbeltoft, hun skulde ikke pines med det hos mig, jeg vilde nu herefter sætte mig ind i Venstrepolitik, — det kneb jo lidt, når jeg tænkte på Kanonerne, jeg så ivrigt havde samlet ind til derovre på Fyn, men det fik ikke hjælpe.

Og så vilde jeg blive flink i Håndarbejde og Sygepleje og mange flere Ting — og så vilde jeg hjælpe hende. Hun måtte i et Årstid af med sin lille, svage urolige Harald, for ret at komme til Kræfter, han måtte hjem til mine Forældre i Yding Skole. At min egen søde Moder havde det besværligt nok med alle sine egne Småbørn fik ikke hjælpe. Og så vilde jeg skaffe min nye Moder Broderikursus i Odense og mange andre Byer. Jeg vilde uden videre rejse derhen og gå ind i en af de største Forretninger, vise dem, hvad jeg havde syet hos hende og vække deres Lyst til at afholde Kursus med hende som Lærerinde — —

Planerne blev alle udførte, men inden de endnu var påbegyndt, fik jeg dette Brev fra hende:

»Min kære Thyra!

Det er nok på Tiden, at jeg får takket Dig for Dit kærlige Brev, at Du ikke skal tro, at jeg er en arrig Hambradudas, der ikke forstår at skønne på min Søns Lykke, men Sagen var, at det kom mig så overraskende, så jeg næsten ikke kunde tro, det var Alvor, for Frede har tidligere sagt mig alt muligt, og havde jeg ikke været så optaget af Haralds Sygdom, så var

det heller ikke kommet sådan bag på mig, nu må vi jo se at holde sammen så godt, vi kan, jeg tænker da heller ikke, at det gamle grimme Ordsprog: »Sønnemor er aldrig Sønnekone god«, skal komme til at passe på os. Folk her i Byen har spurgt mig, om I var forlovede, og jeg har sagt ja, da jeg jo ikke synes om at lyve om Jer, så Hemmeligheden er fløjten, nu må I selv om Resten. Ja, Gud velsigne Jer begge 2. Jeres gamle Mo'er Nanna.

En Månedstid senere til Fru Jutta Møller:

»Min kære Jutta!

I Aftes kom jeg hjem fra Horsens, hvor jeg gjorde Bekendtskab både med en ung Søster*) og Datter, begge hedder Thyra og begge er meget elskværdige, at den ene er rig og den anden fattig har jo ikke så meget at betyde, Grunden i dem er den samme, og Frede kan jo efter de nuværende Forhold få noget at leve af, såsnart han har Eksamen, men der er rigtignok lange Udsigter, men jeg håber og beder til, at Frede må blive hende tro, det var jo ene af Kærlighed, han valgte hende, og hun er også rigtig sød, hun holder så meget af mig, ja kan Du tænke Dig, Frede er blevet skinsyg på mig *for Alvor* og beder mig ikke være for kærlig mod hende, har Du kendt Mage. — — —

Ak Jutta, hvor de Unger dog kan ligge én på Hjærte, og man er så hjælpeløs — — —«

Men til sin Søn skrev hun:

«Min kære Frede! Tak for Dit kærlige Brev, som rigtig gjorde mig godt, jeg blev mere fortrolig med Stillingen og glad ved at mærke, Du har ikke handlet letsindigt, men havt Vor-Herre med på Råd, og hans Råd er da rigtignok også langt bedre end mine, som jo for Resten også nok var faldet sammen med hans, dersom jeg ikke havde været så optaget af Harald, at jeg var både blind og døv. Nu sender jeg Dig 10 Kr. til en Forlovelsesring, skønt det vel skal vente, til Du selv kan sætte den på hendes Finger. Og vær nu munter og glad, Du har da Grund dertil, og er der noget, der trykker, så skriv det til mig, jeg skal nok se at jage Spøgelserne bort, så godt jeg kan, det gjorde jeg jo så tidt, da Du var lille og drømte om vilde Dyr, og kan Du ikke skrive om det, så ved Du jo nok, hvor Du skal hen med Bekymringerne, og hvor Du altid kan få Trøst — —«

*) Frk. Thyra Jørgensen, senere gift med Redaktør Emil Bojsen, Horsens.

Der har i et af vore Ugeblade engang stået en lille Skitse »Påskerejsen«, lad den afslutte Kapitlet om »Svigermoder og Datter«.

Paaskerejsen.

Også jeg har været tyve Aar med varmt Blod og gode Kræfter. Jeg havde brugt min Ungdom bedre end de fleste. Skønt forlovet, havde jeg uddannet mig, så jeg ikke behøvede at sé på Ægteskabet som min eneste Udvej; — jeg vidste, at jeg kunde skabe mig en Fremtid enten som Sygeplejerske eller i en Broderiforretning, og jeg gik min Gang flittigt og stærkt, var afgjort i min Dom over andre, og blev sjælden modsagt, da denne Dom ikke var blottet for Fornuft, selv om den var blottet for Kærlighedens Forståelse.

Min Forlovelse havde været i tre Aar. Jeg kunde undertiden ane, at min Fæstemand kunde længes tilbage mod en lille, ganske ung Pige, der barnligt og tillidsfuldt havde lagt sin Haand i hans, men min Energi og Flid var jo da også tiltalende, og jeg var ung og frisk, og han elskede mig.

Men den Gud, der véd Besked om hver Spurveunge, sér også hver ung Pige, følger hendes Udvikling og taget et Tag i hende, når Retningen går alt for skævt.

Der var et År, min Svigermoder var noget svagelig, og da jeg havde udtalt Ønsket om nu også særlig at prøve mine Kræfter i det huslige, blev det af alle Parter fundet praktisk, at jeg tog til hende og hjalp hende. Hun var et elskeligt, beåndet Menneske med gode Kræfter, så det måtte kunne gå godt.

Vort Samarbejde begyndte lyst og kønt. Hun var Præstekone med Liv og Sjæl, var meget for fattige og syge; dernæst en musikalsk Natur, der i en Mørkningstime kunde drage os med sig fra den ene Stemning over i den anden. Snart var det sjællandske Bondeviser, gamle Danse og Lege fra hendes Barn-domstid på Landet, — snart fine, spinkle, gamle Arier fra hendes Moders Ungdomstid, der ligesom fyldte Stuen med gammel, fin Mahogni. Det ganske almindelige Klaver blev Spinnet, og Duften af tørrede Rosenblade syntes at bølge om os, — for så at ende med en Nutidssang af de bedste.

Da beundrede jeg hende meget og måtte indrømme for mig selv, at hun ubetinget fyldte sin Plads som få.

Men så syntes jeg på den anden Side, at hendes Huslighedssans var meget ringe; jeg mærkede snart, eller rettere: troede at mærke, at jeg i alle praktiske Ting var hende overlegen,

og min Selvsikkerhed drog Næring af det, og mit ydre Væsen prægedes sikkert mere og mere af mit Indre.

Hvordan — hvornår det begyndte, véd jeg ikke rigtig, men jeg mærkede en skønne Dag, at min Dygtighed og Flid ikke var hende til den Fryd som i Begyndelsen, at hendes Øjne fulgte al min Energi med et mistrøstigt Udtryk, og at hun blev stille og forstemt ved mine Forbedringer i Husførelsen. Dog, det standsede mig ikke; snarere gjorde jeg mig endnu mere Flid for at overbevise hende og Verden om min Dygtighed — — døvende mig i Arbejde, så jeg neppe mærkede den Tavshed, der efterhånden blev om mig. Skønt alt Arbejde syntes taget fra hendes Skuldre, gik det mærkværdigt småt med hendes Helbredelse; hun sad forsagt og magtesløs i sin Lænestol ved Vinduet og stirrede ud på den gamle Gades ujævne Bro-lægning.

De mange fattige, der i Tide og Utide plejede at ty til hende, var som hjemløse nu i al den Orden og Praktiskhed, som jeg udfoldede, og sjældent havde hun nu heller videre at give dem, nu, da jeg med så stor Økonomi anvendte alt.

Og hendes Mørkningsmusik forstummede. Stuen var så ren og hyggelig; det så' jeg, og jeg syntes, når jeg om Aftenen, træet af Dagens Slid, kom ind, at nu skulde hun synge for os. Men hun var stum. En Aften pressede vi hende, og træet gik hun over Gulvet og sang for os et gammelt Vers, som jeg aldrig har hørt hverken før eller siden.

»En lille Fugl udi sit Bur,
sin Frihed haardt berøvet,
skal sjunge efter sin Natur,
skønt Hjærtet er bedrøvet;
langt heller fri omkring at vandre.
end sidde i et Bur af Guld
og tage Brød af andre.«

Det kom på en gammeldags yndig Melodi som den mest rørende, enfoldige Klage, og for første Gang anede jeg, at jeg, den tyveårige unge Pige, gik og lavede Bur, sirligt og fint, om den Friluftsnatur på halvtreds, — og en Følelse af Skyld strejfede mig, men svandt hurtigt.

Jeg hører Dig spørge: »Hvor var din Kæreste i alt dette?« Ja, han passede jo sit Studium langt borte. I Ferierne mødtes vi i hans Hjem, og da spurgte også jeg mig selv: hvor var han, hvor var hans Glæde over min Dygtighed, de mange Forbedringer i det gamle Hjem? Jeg mærkede den aldrig. Og hvor

var hans Samstemning, når jeg, som i Forbigående, strejfede hans Moders Upraktiskhed? — Han var stum, så' kun på mig med gode, alvorlige Øjne.

Da følte jeg mig forbitret og opfyldt af Skinsyge.

Midt i dette fik jeg Tilbud om en glimrende Plads som Sygeplejerske, hvilket jeg stolt, dog underlig glædesløst, meddelte.

Min Kæreste var da borte, men skrev til mig, at jeg skulde tage mod Tilbudet, og min Svigermoder holdt heller ikke tilbage. —

I de samme Dage ryddede jeg en Dag op i hendes Stue. I Udpolstringen i hendes Lænestol fandt jeg et sammenfoldet og nedstoppet Brev; det var fra min Kæreste til hans Moder. Jeg læste det.

Det var så ømt. Hvad mig angår, stod der: »Lad hende forsøge sig i dette. Måske hun endelig her kan køre sig fast, og det kan blive til Lykke for os alle.«

Hvad var dog det for underlige Ord? Jeg, der skulde køres fast. En dump Forbitrelse greb mig. Gik jeg ikke her opofrende og flink — og så flittig? Og så var hele Takken, at jeg skulde køres fast, hvad var dog det for en Måde, hun elskede mig på, og hvor var hun slem, at hun sådan havde villet vende hans Syn på mig! Vel havde jeg en Følelse af, at hun rimeligvis aldrig havde sagt noget om mig, men på den anden Side vidste jeg dog, at det skyldtes mit Forhold til hende, at hans Syn på mig havde forandret sig, og jeg så' kun Skyld hos hende, og min Bitterhed var stor.

Kort efter skiltes jeg fra hende, koldt og formelt fra min Side, fast bestemt på aldrig mere at sætte min Fod igen i dette Hus, før jeg havde aftvunget hende Respekt og Beundring over al Måde. Og hvad hendes Søn angik, så skulde vi slås om ham. Jeg vidste, han elskede mig, og jeg skulde nok få endnu mere Magt over ham, når vi ikke mere mødtes i disse Omgivelser.

Så smukt så' det ud i mit 21-årige Hjærte.

— — —

Der var gået mere end et År efter den Tid, og så underligt kan et Menneskehjærte være, at jeg kunde bede til Gud med dette Forhold uklaret, og at jeg kunde mødes med min Kæreste og vor unge Elskov så varm, så vi over den kunde glemme dette. Og nu led Tiden. Det var mod Påske, og ved Pinsetid skulde vort Bryllup stå i mit Hjem.

Det var nu denne sidste Påskeferie. Hvor skulde vi fejre den sammen? Min Kæreste havde bedt mig om at følge med sig til sit Hjem, men jeg havde sagt Nej — absolut —, forundret og forpint over, at han kunde byde mig det.

Så stod det hen; jeg var ganske sikker på, at han som sædvanlig nok skulde komme til mig.

Og Dagene gik og kom med Brev fra ham, hvori han meddelte, at denne sidste Ferie, før han for stedse blev min, vilde han skænke sin gamle Moder, — han kunde ikke andet. Jeg blev som lamslået, for bagefter at blusse i voldsom Harm.

Og Påsken kom — sént det År — med tindrende Solskin og Forår alle Vegne. Denne forunderlige stille Påskeferie med de mange Helligdage. Jeg havde i så mange År tilbragt hver Ferie med min Ven, så jeg var som en rodløs Plante i disse Påskedage med deres stærke Solskin. Den Sol! Den Sol! Den vilde tilsidst få mig helt til at visne, hvis ikke den holdt op at skinne.

Og jeg tyede i Kirke, men også Evangelierne var som stærkt Solskin, der sved i mig. Der var nu først Palmesøndag, — denne Kvinde, der brød sin Alabasterkrukke for at kunne udøse Nardussalven. Hvorfor skulde hun dog bryde den kostbare Alabasterkrukke? Hun pinte mig.

Og der var Skærtorsdagsevangeliets, — Jesus, der to'r Discipleens Fødder, »så ere I og skyldige at to hverandres Fødder«.

Nej, ingen Steder fandt jeg Opmuntring eller Hvile for mit hårde, opblæste Sind.

Og jeg gik i den gamle Skov, hvor Bøgeknopperne svulmede, og Skovbundens Flora begyndte at titte frem, og jeg tænkte på ham, med hvem jeg plejede at gå her, ham, som jeg elskede. Det er et stort Ord: »elskede«. Havde jeg egentlig hidtil elsket andre end mig selv? På hvad Måde havde jeg hidtil elsket ham, — og mig selv — hvordan mig selv? Ødelagt, forgudet, forkælet mig selv havde jeg, og jeg havde Mod til at gifte mig, nu snart, — selv bygge Hjem, jeg, der havde trængt mig ind i en andens Hjem og der tilrevet mig Ære og Myndighed! At jeg dog kunde drømme om selv at bygge en Rede, som andre vilde lade være i Fred, ja, sé på som en hellig Plet! Og jeg, der stolede på min egen Kraft og Dygtighed og var stolt af den, hvor længe skulde jeg beholde den, og uden den, hvad havde jeg så? Mit Ansigts Blussel — ja, mit Ansigts Blussel! Hvad var det dog for en kvælende Følelse af Sorg og Skam, der i disse Påskedage sled i mig, og som var begyndt efter Læsningen af min Kærestes Brev og nu slog sig

sammen med det altfor stærke Solskin og gjorde mig næsten sanseløs, mat, ja syg?

Jeg forsøgte at tænke mig disse Påskedage i hans Hjem. Jeg vidste, at han og hun var ejheller glade, og jeg forsøgte for sidste Gang at piske min Sjæl op til Raseri ved at forsikre den, at hun hadede mig, og hvor hun ønskede sig en anden Svigerdatter end mig; men det havde ingen Art — slet ingen. Jeg følte jo, at det ikke var sandt.

Det var Påskelørdag. Jeg rejste mig tidlig om Morgenen og gik ind til min Moder og sagde: »Nu rejser jeg til hans Hjem!«

Først gik jeg et Par Mil, kørte så en halv Dag med Toget og var så i den By, hvorfra der afgik Postvogn eller Dampskib til hans Hjem.

Klokken var fem om Eftermiddagen. Både Postvogn og Dampskib var afgået for længe siden. Der var 3—4 Mil at gå den lange Vej uden om Vigen. Jeg så' den lille By derovre på den anden Side Vigen og talte med en Fisker om at sætte mig over, men han vilde ikke så sént på Dagen, og nu mod Aften begyndte det tilmed at blæse. Jeg måtte da forsone mig med Tanken om at gå. Næste Dag — Påskedag — gik der jo hverken Postvogn eller Dampskib derover, og jeg måtte også være der inden Påskemorgen, følte jeg.

Så begyndte jeg at gå rundt om Vigen. Først lå Byen lige overfor mig, og jeg så' Eftermiddagssolen illuminere i alle Vinduer. Men som jeg gik, fjærnede jeg mig mere og mere fra mit Mål; næsten to Mil skulde jeg gå, inden jeg atter nærmede mig det.

Jeg gik og gik, og var jeg måske i en lidt overspændt Stemning, da jeg om Morgenen begyndte denne Rejse, så kan Du tro, at den nøgterne Forårsvind tog Tag i den hen ad den hårde Landevej, —men den blæste den ikke fra mig, rensede, klarede den kun. Jeg vidste nu, hvorfor jeg gik, hvor nødvendigt det var mig at gå denne Gang for min Lykke nu og i al Evighed. Páskeevangelierne sang i mig. Jeg syntes, at nu vilde også jeg bryde min stolte Alabasterkrukke itu.

Der kunde komme en Angst over mig for ikke at nå mit Mål, før hun var gået til Ro, thi det måtte være i Tusmørke, at jeg kom til hende. I Morgen, i den lyse, klare Dag, kunde jeg vist ikke. Men Solen sank, og jeg forstod snart, at det nåede jeg ikke.

Min Vej gik nu tæt nede ved Vigen. Den slog en Bugt, og jeg gik ikke længer fra, men mod mit Mål. Dog fjærnt lå det nu i Aftenslumringen.

Det var et langt, énsomt Stykke Vej, jeg havde for mig, og jeg blev pludselig angst. Tangbunkerne så' så underlige ud, og de enkelte Buske og Trægrupper, jeg hist og her passerede, havde også et meget mystisk Udseende. Men så slog det mig, hvor meningsløst det vilde være, om jeg kom noget til på denne Vandring i Aften, den bedste Vandring, jeg nogen Sinde havde gået. Og meningsløst, nej, det var nu Livet ikke; det havde disse Påskedage lært mig.

Hvad vilde jeg sige til hende? Ja, det vidste jeg ikke.

Dér lå Byen stille og uddød. Klokken var så nok over 11. Jeg gik gennem den med bankende Hjærte og nåede den gamle Præstegård. Også den var som uddød. Jeg gik helt rundt, — ikke én var oppe. Hvor mon dog min Kæreste lå, at jeg kunde vække ham og komme i Hus til Natten? Der var endnu den gamle Forpagterlænge; mon han dog ikke skulde bo i én af Stuerne dér? Jeg gik om i Haven. Ja, der var Lys, — og det var hos ham. Han var oppe. Jeg gik derind og lagde mig grædende ind til ham; og han favnede mig, som da jeg var 17 År, og frydede sig over, at jeg havde fattet et andet Sind. Nu kunde han med Jubel tænke på at bygge Hjem med mig.

Og Tiden fløj, som den kan det for to, der elsker hinanden og er gode og glade.

Da begyndte Fuglene at røre på sig, uroligt og småkvidrende, Dagen gryede, og jeg følte mig endnu en Gang beklemt og sagde: »Men tror Du nu, at dette vil kunne gøre, at din Moder bliver glad ved mig? Er jeg hende ikke i det hele taget imod — en Skuffelse, en Sorg?

Og han så' ærligt og kærligt på mig og sagde: »Jeg véd det ikke rigtig, men jeg tror det ikke«.

Og Påskemorgen lå om os i strålende Solskin; men Solen sved mig ikke mere, og til Trods for min store Træthed følte jeg mig som en Plante, der havde begyndt at få små, fine Rødder, og som nu efter en stærk Regn ved Solen fik Kraft til at slå sine Øjne op.

Og jeg gik over i hendes Stue og tog mod hende, da hun kom ud fra sit Sovekammer. Et skønnere Møde vil jeg vist aldrig komme til at opleve. Aldrig har jeg været mere god mod mig selv, end da jeg beredte hende og mig den Glæde og Lykke.

13. KAPITEL.

Lyse Dage.

Endelig kommer der en dejlig Solnedgangstid for Nanna Jensen.

Ja, der var jo rigtignok endnu gamle Kristine, hun gik Fal-lit ved Pensionatet og blev så etableret i et Brødudsalg. Et Par af de mest trofaste Pensionærer fulgte med, og man så nu det sjældne Syn, at Studenterne meget ofte stod i Butikken for hende m. m. Men efterhånden som disse Studenter blev fær-dige og rejste fra Byen, gik det hurtigt tilbage for hende, og hun gik også fra Brødudsalget med stor Underbalance. Nu blev hun anbragt for tredje og sidste Gang i en Grønhandel, men da det også gik galt, vilde og kunde N. J. Jensen ikke mere hjælpe hende ind i noget selvstændigt. Hun fik da Husbestyrer-indeplads hos en Rentier, og det viste sig, at hun også i dette Hjem kom til at spille en stor Rolle. Man fandt sig i Gang på Gang at opdage, at Familiens Sager var pantsat og andre Uregel-mæssigheder, aldrig satte hun noget på sig selv, og rørende og opofrende i hele sit Væsen var hun altid.

Sidste Gang hende min Mand og jeg på en Københavnsrejse var sammen med hende, lignede hun en underlig, forpjudsket Rov-fugl, vi anede, at hun var bleven forfalden. Penge vilde hun ikke have, og Fortrolighed vilde hun ikke vise, men ved Af-skeden trak hun mig til Side og hviskede: »Om alle andre en-gang skulde slå Hånden af mig, så ved jeg, at Frede vil det aldrig.«

Det var, som hun havde slået en Klo i mit Hjærte med de Ord.

Et Års Tid efter kom der et Brev fra hende til min Mand i Råbjerg, det var som et fortvivlet Nødråb om Hjælp til at komme bort fra København.

Da mindedes jeg hendes Ord, og skønt jeg gruede for Føl-gerne, fortalte jeg dem til min Mand, og vi blev enige om at tilbyde hende Ophold i vort Hus og Rejsepenge —. Vi skrev straks, men inden hun fik det, havde hun dræbt sig selv af Angst for Politiet.

Stakkels gamle Kristine.

Min Svigermoder sagde, »mon der gives noget Menneske, der så ofte er bleven benådet som Kristine, og så skulde hun ende med at tage sit eget Liv.«

— — —

Blandt de Hjælpere Nanna Jensen havde efter Kristine, var nok ingen hende så kær som den rolige, omsorgsfulde Maren oppe fra den gamle Menighed ved Holstebro.

Hun gjorde hendes Bryllup og sang så skæmtende, særlig til Brudgommen Jørgen Gårdhøje, der også var deroppefra:

»Og det var Jørgen ifra Gaardhøje.
Han kjendte Maren, ak! altfor nøje,
Han vidste nok, hvad han vilde ha'
Og derfor snapped han os Maren fra.

Og dertil brugte han Amors Pile.
Og derfor kan han nu listig smile:
»Sæt Hjærtet for, sæt Hjærtet bag.
At Tyv er Tyv er en afgjort Sag.«

Ja, du kan sagtens, du slemme Jørgen,
Nu holde Bryllup og slå til Søren:
Thi du har vunden, og vi har tabt.
En bedre Maren blev aldrig skabt.

Nu stop! vi leve måske de Dage.
Du kan betale din Gjæld tilbage.
Ja, skal vi leve i tyve År
Måske vor Maren påny fremstår.

Nu Maren! Tak for de svundne Dage,
De kjære Minder vi har tilbage,
Vi skal dem frede, så godt vi kan.
De skal os drage til Vesterland.«

Hendes største og kæreste Broderi får hun Bestilling på i disse År, det er at brodere Fru Jerikaus »Danmark«, omkranset af Bøgeløv til et Banner til Sorø Amtsskytteforenings 25 Års Jubilæum 1892.

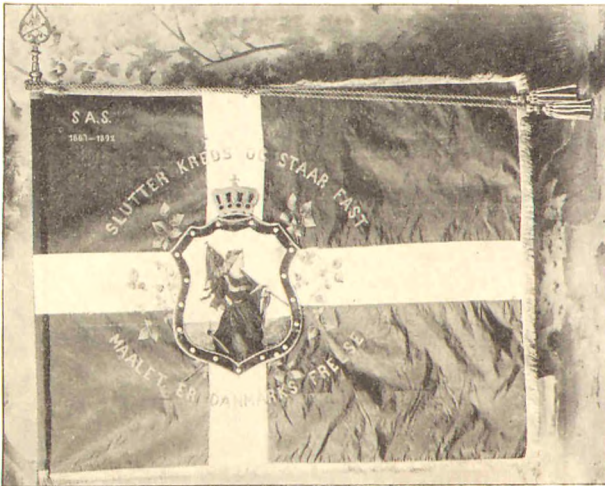
Hun skriver derom til Fru Jutta Møller:

»— — jeg er så gruelig glad og taknemlig, sådan at kunne glemme, man har Krop, det er dog storartet behageligt, og så kan jeg sove som en Sten om Natten, det havde jeg aldrig troet, jeg kunde komme til mere — nu kan Du også tro, det går med min Danmark, det er det smukkeste og det morsomste Arbejde, jeg nogen Sinde har havt, Jensen kommer stadig ned til mig for at fryde sig over Dejligheden — Gud ske Lov for Fru Jerikou, for der er Dejligheden og Tanken kommen fra — men

Du skal også have Tak søde Jutta, fordi Du er Skyld i, at jeg fik et sådant Arbejde, jeg formelig svælger i Skønhed fra Morgen til Aften, Du må endelig have den Frue at se, tænk, hun er næsten 1 Alen høj, indhyllet i Dannebrog, Hav i Baggrunden og Kornager og Neg i Forgrunden, ja, der er noget at tage Vare på — — —«

Hun skriver til os i Råbjerg:

»— — når hun er færdig, sender jeg hende, I og de brave Fiskere skal da også se hende, men send hende snart tilbage,

Sorø Amtsskytteforenings Banner.

for den skal udstilles til Velgørenhed, at Moder Danmark kan samle lidt til sine fattige Børn, inden hun skal op at flyve i en Fane, her har ikke været Ro for Folk, som vilde se den, nu har det hjulpet lidt, at jeg har sagt, hun skal udstilles — —«

Denne Udstilling gav Anledning til en Begivenhed, der op-tog hende meget, hun skriver derom:

»Nu skal I høre, tænk forleden Dag kom Fru Holst*) og bestilte en Mage til denne Danmark, nogle Damer her og i Kjbh. vilde sende den som Tak og Gave til Frederik Grundtvig i Amerika, hvor blev jeg glad, både for det morsomme Ar-

*) Ung Lægefrue i Æbeltoft.

bejde, og fordi jeg undte ham den så godt, men ak! et Par Dage senere fik jeg Bud, at nu vilde de fleste hellere, den skulde skænkes fra Æbeltoft Damer til Kongens Guldbryllup, En skulde gå fra Dør til Dør og samle Penge til den — det vilde Far naturligvis ikke have noget af, »Jeg kan jo risikere at blive Ridder, det vil jeg sandelig ikke udsættes for, nej dertil skal der ikke

N. J. Jensen og Hustru. 1890.

samles Penge!!« Ak ja, så fik vi Uvenskab i Stedet for det, som var så venligt tænkt — — alligevel vil jeg ikke tabe Modet, jeg broderer Danmark om igen, måske den Tanke for Frederik Grundtvig kan komme igen, det er så stor en Glæde for mig, at alle finder, hun er bleven så forunderlig dejlig, når jeg er i dårligt Humør, så stiller jeg hende op lidt fra mig, og så ser hun så mildt på mig, at jeg ikke kan andet end blive glad og taknemmelig igen — —«

Man synes, det var Synd for hende, så meget mere, som N. J. Jensen senere »bar sit Kors« med al Fornøjelse, men »Forliget« lå jo rigtignok imellem.

Byens trofaste Damer kom igen med Bestillingen til Kronprinsens Sølvbryllup. Hun var dog den Gang dødsmærket, og fik kun godt begyndt.

Om N. J. Jensens 70årige Fødselsdag skriver hun kort efter:

»Dagen gik så overmåde fornøjeligt, Fru Holst var den, der egentlig stod for Festligheden og det Hele. Ferdinand*) prædikede dejligt, og hele Kirken var overlagt med Tæppe, som har kostet 600 Kroner, alt for at glæde Faer, og mig havde de også tænkt på med smukke Gardiner til Salen, det fineste Damask og stort Tæppe til Spisestuen, om Aftenen var der stort Møde på Skolen, hvor Nissen Juhl og Far talte så smukt om Taknemmelighed — bag efter var der Æggeøl og Kaffe til hele Forsamlingen både Små og Store, det var så skønt, som Alle smeltede sammen, også Højre og Venstre, ja sådan skal det være, der var ikke en Mislyd, ingen Smiger, men lutter milde Øjne og Kærlighed helt igennem, at I dog ikke kunde komme — —«

Det er særlig Forår og Efterår, hun er ude på sine Kursusrejser. På sin Fødselsdag d. 27. Sept. 1890 er hun i Randers — boende hos gode Venner, hvor hun får denne Hilsen:

Til min Nanna!

Min Ungdoms Kjærlighed,
 Min Manddoms Herlighed,
 Min Gave fra Gud i det Høje!
 Mens Årene svandt,
 Er det ikke sandt?
 Os fulgte hans vågende Øje.
 Thi vil vi i Dag
 Til hans Velbehag
 Os sammen i Ånden fornøje,
 Og bringe ham Tak
 For Fryd og for Ak,
 Som han dem tilsammen mon føje,
 Ja sige så fro
 I Fred og i Ro
 Gud Fader ske Lov i det Høje!

N. J. Jensen.

*) Pastor F. Jensen, nu i Søllerød.

Der er hos dem begge en uendelig Taknemmelighed og Tilfredshed over at leve i lykkeligt Arbejde, men ellers i Fred og Ro.

Hun sidder en Dag i sin Lænsetol så forfrisket, som hun kunde være efter et lille Blund og kradser nogle Linier op, som hun skyder over til mig:

»Hvor er det skjønt på Jord at bo,
 Når alt omkring er Fred og Ro,
 Når Sjælen svinger sig mod Sky
 Og gjør Besøg i Himmelby,
 Mens Legemet en liden Stund
 Opliver sig med roligt Blund.
 Til Fuglen med sin Morgensang
 Os kalder op til Dagen lang,
 Til Arbejd i Guds Abildgård,
 Det varsler om et gyldent År,
 Til Middagsro og Aftenfred,
 Men først og sidst til Kjærlighed.«

Hun var meget sød den Dag, husker jeg. Vi talte om den Gang, jeg havde skaffet hende det første Kursus i Odense. »Ja, Du kunde først kun skaffe 4 Elever, og jeg vilde have 12, da sagde jeg nej, men så havde Du fået fat i 6, og Du skrev, at nu kom Du som Abraham og bad mig så pænt ikke ødelægge dette Kursus for de 6 Skyld, og det morede Far, at Du kunde finde på at skrive det, så han vilde, at jeg skulde rejse — og da så jeg kom derover, så havde Du jo alligevel samlet 12 og flere til — —«

»Ja, og kan Du huske, hvor vi sværmede i de dejlige Forårsaftener og samlede Sundhed og røde Kinder, mens Drengene samlede Oldenborrer, Du kopierede Frede, sagde Du, når vi gik Arm i Arm, og så byggede vi store Luftkasteller — — kan Du huske den Aften, vi var kommen næsten udenfor Byen ad en Vej med småbitte Huse i tarvelige Haver, da så vi med ét et lille Hus, der var kalket så hvidt, og hvis Døre og Vinduer var malet i en sjælden køn og munter Farve, og Haven prangete med et helt Tæppe af Forårsblomster, også vilde, som var plantet ind, og en lille kunstfærdig Mølle med en Møllersvend, der nikkede, og Sække, som blev hejset op og ned, stod på en Stang midt i Haven. »Men de har jo Skønhedssans og

Opfindsomhed«, sagde Du og stod stille ved Lågen, »Jeg vil derind«, og jeg løb med.

Der var i hele Huset kun én Stue, men den var altså større end ellers hos Småfolk, og midt i Gavlen mod Vest var der sat en stor Rude ind, der ikke sad i en almindelig Karm, men i en smukt udskåret Ramme, og udenfor Ruden stod et ungt, blomstrende Æbletræ mod en gylden Aftenhimmel, som det vidunderligste Maleri.

Du slog Hænderne sammen i Forbauselse, og så fo'r Du hen til Manden og Konen, der sad ved deres tarvelige Aftensmad og udtrykte Din Beundring og Glæde over at se deres Hjem.

De var jævne Arbejdsfolk, men der var oven Manden noget kønt og egenartet, han blev glad over Anerkendelsen, han vidste jo godt nok, at de havde det kønt, men som han nød, at Konen hørte det, og hvor hun vist ønskede, at Naboerne havde hørt det også. Han havde så meget at vise Dig og forklare Dig, som nu, at Billedet bag Ruden, det var aldrig ens, Himlen var så forskellig, og Træet forskelligt, og Fugle kom der også — og Du frydedes, og dog var der i hele Huset ikke et eneste værdifuldt Møbel efter almindelige Begreber, alt hvad der var, var enten langt over eller langt under Penges Værdi.

De havde været på Arbejde hele Dagen begge to, men da vi gik, fulgte de os på Vej ind ad Byen til. Du vilde haft dem med op at se Dine Broderier og trakteret dem lidt, men nu havde Konen ligesom besindet sig, hun så op og ned ad deres Tøj og vilde ikke, men han stod så længe med Din Hånd i sin og så' så køn ud —«

— — »Ja, det er rigtig nok, det er morsomt, Du kan huske det altsammen, og kan Du så huske, at den Aften slog vi fast, at det altså ikke var Rigdom, der gjorde et Hjem skønt og ejendommeligt, dette Hjem vilde vi huske, så længe vi lever, når så mange rige Hjems Udseende var glemt«.

— — —
Man har fortalt et lille Træk om hende fra en stor By, hvor hun gav Kursus. En af Byens Rigmænd, der havde svunget sig op fra Fattigdom, havde købt et stort Broderi af hende til at hænge på sin Væg, og hun skulde selv komme en Dag i hans Hjem og bestemme, hvor det skulde hænge. Hun kom og blev vist omkring i hele det rige noget prangende Hjem, hun så straks, at den engang kønne, nu noget stille og forgræmmede lille Kone i Huset ikke havde det godt ved Siden af sin brede, flotte Mand.

Han viste stadig frem af sine Herligheder og var yderst galant.

Da standsede Nanna Jensen ham pludselig, så ham ind i Øjnene og sagde: »Ja, De har meget rigt og kønt, det er vist, men nu vil vi gå op i Stuen og se på det allerkønneste, De har og har haft helt fra Ungdomsdagene — *Deres Kone*, hun er dog det bedste, jeg har set i hele Huset.«

Manden var noget stille og ligesom eftertænksom Resten af Aftenen.

— — —

Det gik udmærket for hende at tjene Penge — et Tusinde om Året fik hun gjerne til Side. »Hvis jeg nu bliver 70, så kan det blive en lille Formue til hver«, men så føjede hun gjerne stilsfærdigt til, »jeg tror, jeg får samlet så mange, som er nødvendigt«. Fra hendes Mand fik hun ikke Hjælp, i den Retning havde han ingen Evner, han måtte endog ofte låne af hendes sammensparede Penge, som da han Året efter hendes Død lånte 2000 til sin Datters Udstyr, som han dog fik betalt tilbage inden sin Død.

— Glemte hun nu de to raske Børn over Omsorgen for de to svage, nej, det gjorde hun ikke.

Da hendes ældste Søn for at skåne Forældrene for mere Udgift, indretter sig på at gå et År for tidligt op til Embedseksamen, røres hun dybt og skriver Gang på Gang: »Bare Du nu er forsigtig, Du må ikke overanstrenges Dig med Læsning, det kan Du komme til at lide under siden, vi *skal* nok få Råd at holde Dig et År længere, og så må Du skrive om alle de Penge, Du behøver, nu sender jeg 100 Kr. og køb så Maltsirup og endelig også alt, hvad der kan varme i den forfærdelige Kulde — der er Udsigter til, at vi ingen Kul kan få mere til Byen. Uh, de arme Fattige! Ja, kære Frede — lad os varme os ved hinandens Kærlighed, den kan erstatte mange Kul, vi må elske hverandre, som vi er, og ikke som vi forestiller os, at vi skulde være — med Guds Hjælp når vi det nok engang, men vi må vente med Tålmodighed — leve i Håbet i Stedet for i Fantasien. Både Du og Thyra har haft sådan et Fantasibillede af mig — som Harald nu har — o, sving Håbets grønne Flag, indtil den kommer den store Dag, *hvor Ingen mere skal skilles*. — — —

Hvad siger Du om Ingas Deklamationstimer, bare hun ikke får sat sig noget i Hovedet, som hun får Skuffelse af, det er så gruelig svært at blive skuffet på Kunstens Ehemærker. Den Fugl, som ikke kan komme til at flyve, må tiellere aldrig være

ruget ud, Far siger dog, at den Ting må gå sin Gang, han vil ikke forbyde, men han siger, *hvis* det bliver til Fallit, så ønsker han, den må komme så snart som muligt. Jeg skal ikke nægte, at det var skønt, om hun kunde få Held til at levendegøre nogle af de skønne Billeder, som stadig har foresvævet mig, men som jeg ikke har fået Held til at føre frem, ja, blive en smuk og god Tolk for de frie Tanker og Toner, som nu må »dø på Tungen, af Blæsten overdøvet« — —.

Og til Datteren:

»Hils nu alle de kære Mennesker, som er gode imod vor lille Solstråle, nu må Du lade os vide, hvad Planer Du har lagt for Sommeren, Jutta vil jo have Dig ud til sig, men dersom Du vil spille videre hos Wolfgang-Hansen, så må Du også det, og vil Du hjem, så må Du også det, tal med Din Spillelærer om, hvad han tror, der er bedst for Dig, og skriv det så til os, vi vil jo gøre *alt* for vor Øjesten.«

Hun valgte til Forældrenes store Glæde at komme hjem, og ved et Bal på hendes 18 Års Fødselsdag d. 18. Juni 1888 skrev hendes Moder en lille Sang, hvori der blandt andet står:

— — —
 Dog stop, nu vil vi bare ønske Dig,
 At Du må altid blive lykkelig,
 At Du må nå den *Krans* at få,
 Som Dine Længsler higer efter

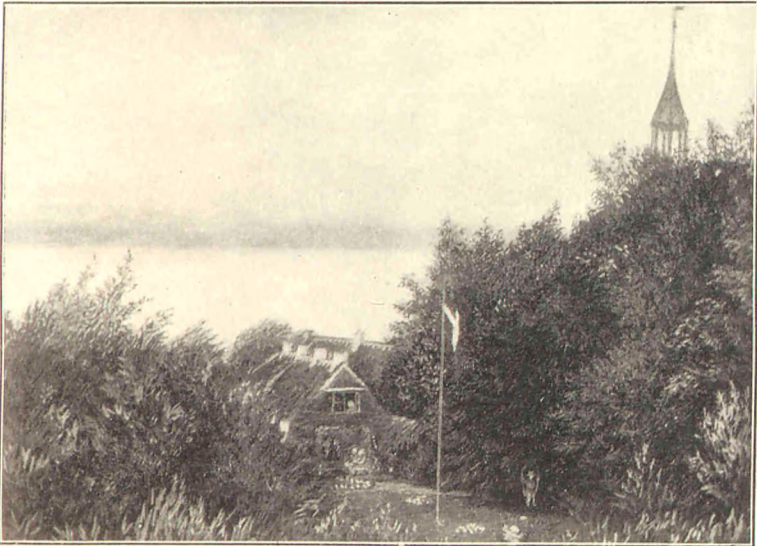
Og nu en Skål for den unge Vår.
 Som smiler os i Dag i Møde
 Med Bøgeløv i det lyse Hår,
 Den varsler Sommerdag og Grøde;
 Den frisker op i det gamle Hjem,
 Den lokker Latter, Leg og Lovsang frem.
 Skål for den Vår, som kom i År,
 Skjønt vi den ventede så længe.

Det blev den Aften åbenbart, at *Kransen* skulde blive en *Brudekrans*.

Havde Nanna Jensen oplevet, at hendes eneste Datter som en begavet Arkitekts unge Frue skulde rejse til de varme og skønne Lande, dem hun selv hele Livet drømte så længselsfuldt om, — ja, da vilde hun glædet sig, men måske ikke undret sig

så meget, for hun troede *altid*, at Gud — hvor broget det end til Tider kunde se ud — havde gemt det allerbedste tilsidst for hende og hendes Børn.

Hun ved før andre gennem sin Broder Peter Bojsen om det sig nærmende politiske Forlig og sidder ved sit Vindue lidt fornem i sin storpolitiske Viden og drømmer. Alle Mennesker — hele Verden i Almindelighed og Æbeltoft i Særdeleshed forekommer hende så elskelig og skøn.

Æbeltoft Præstegård set fra Skansen
(efter Broderi af Nanna Jensen).

Der har i de senere År været flere højtansete Badegæster i Byen, særlig Digteren Goldschmidt var de alle optaget af. Han havde været begejstret for Højskolen med Morten Larsens Foredrag, ikke forsømt et eneste — hun smilte lidt triumferende — her havde da været noget for »Byen« at studse over. Inden sin Afrejse havde Goldschmidt givet en lille tvangfri Sammenkomst på Hotellet, hvor han talte fint og fængslende om den lille By med al sin skjulte Poesi — de høje Tangdiger, der skjulte de vidunderligste Haver — den lille Højskole, der gemte på så stor Veltalenhed — — —.

Hun sidder og drømmer.

Når den Tid kommer, da hun bliver helt gammel og ikke længere kan rejse ud til den vide Verden, hvad om da Verden kom hertil, hvad om Æbeltoft blev et berømt Badested, hvor gode, kloge, skønne, åndfulde — også rige — Mennesker færdedes — — de, der ikke havde så godt Råd, de skulde bo i Præstegården ganske billigt for en Kr. pr. Dag.

Goldschmidt, han *anede*, hvad denne henrivende By gemte, men hun *vidste* det.

Hun *må* skrive til *Æbeltofts* Pris:

»Jeg er jo kun en lille By,
 Dog jeg en Gang var svært i Ry,
 For vore Fædre sikkert troede,
 Det var i mig Idunna boede
 Med sine Æbler, de underfulde,
 Der gjorde selv Gamle så friske og hulde,
 Ja, matte Blik fik til at gløde
 Og blege Kinder til rosenrøde.
 Ja vist fra hende mit Navn jeg har,
 Da Æbletræet mit Våben var.
 Men da Idunna sin Afsked fik,
 Fortvivlet hun ned til Havet gik
 Og kasted sig ud i de frådende Bølger
 Med Æblerne, som hende altid følger.
 Dog først Apotheket hun efterlod
 Ni lægende Urter til Bitteren god,
 Derfor ej nogen i Verdens Land
 Så herlig en Bittersnaps lave kan.
 Men Æblerne liger på Havsens Bund.
 Og derfor er Æbeltoft Vig så sund,
 Derfor er Skoven så frisk og grøn.
 Og Egnen om mig så vidunderlig skjøn.
 Ret aldrig går Solen ned så smukt.
 Som her, hvor skjøn Idun sit Øje har lukk.
 Små Bølger bly på Stranden træder
 Og nynner vemodigt om Fortidens Hæder.
 Dog Havets stolte, hvide Svaner
 Har endnu ej glemt deres gamle Vaner,
 Selv Orlogssnekkerne endnu kommer
 At styrkes hos mig hver eneste Sommer,
 De hvile dem her i min skønne Havn
 Som i den kjærligste Moders Favn.

Hvor Modermelken ej heller fattes,
 At Svanevingerne ej skal mattes,
 Når de har hvilet sig ved mit Bryst
 Og suget Livet af Hjærtens Lyst.

De Kræfter, Æblerne skjænked Vandet,
 De spores endogså helt op på Landet,
 De spores i Pigernes muntre Sang
 I Lammenes Leg på den grønne Vang.
 Hver Mand, som bor i mine Gader
 I Reglen her bliver Oldefader —
 Og Kvinderne — jo, kan De bære tænke,
 Jeg har endnu en Præsteenke,
 Som — skjønt hun snart er hundrede År —
 End munter og kvik i Selskab går,
 Er klar i Tanken og flink til Strikken
 Og er selv ivrig i Politikken;
 Ja, ikke så sjælden man her bli'r buden
 Til Bryllup, hvor Demanten smykker Bruden,
 Hvor Brudetonerne lystigt klinger,
 Mens Demantbruden i Dans sig svinger.
 Min gode Præst skjønt som ældre Mand
 Dog Gjerning for to udføre han kan,
 Og smukt hans Kone endnu broderer
 Æbleblomster og meget mere.
 Min Organist, jeg vil ikke lyve,
 Er Oldefader på firsindssyve,
 Og spiller endnu hver Søndag så.
 At Folk i Kirken de undres må.
 Når nu de Gamle kan sligt præstere,
 Kan deraf man slutte, hvad Unge levere!
 Min Doktor i Nerver er Specialist
 Er afholdt og elsket som Balder forvist.
 En Urmager flink og smuk jeg har,
 Og ung, endskjønt han er Bedstefar.
 Ja, som Thalia man dyrker her,
 I Jylland man næppe det bedre ser,
 Og så min Sangfugl, min Toldforvalter,
 Som og kan fylde Avisens Spalter,
 Og sørge for mine Fattiglemmer.
 Mens heller ikke han andre glemmer.
 Ja, fik man i hele Verden Nej,
 Jeg vover, man ikke får Nej hos Bay.
 Ja, vis mig i hele Verden et Sted

Med slig en udstrakt Godgjørenhed.
 Og Foredrag kan jeg og præstere,
 Som selve Goldschmidt kan imponere,
 Ifjor han kom for at styrke sit Skrog,
 Iår blev han Ridder af Dannebrog!

Ja, unge Kvinder og Mænd fra Landet,
 De søger hertil for at blive dannet,
 Og svært her drives på Gymnastikken,
 Jeg tror skam mere end på Politikken.
 Trods trange Tider og krlappe Kår
 Dog herligt min Tegneskole står.
 Som Afholdssagen den blomstrer her.
 Man meget sjælden en Drukken ser.
 Jeg kunde gjerne i Timevis
 Udbrede mig til min egen Pris,
 Bekjendt jeg er for min Gjæstfrihed,
 Min brave Borgmesters Velvillighed
 Og så min utrolige Billighed.

Dog stop! nu kunde jeg nær ha' glemt,
 At jeg det bedste tilsidst har gjemt,
 Thi der, hvor skjøen Idun sank i Grus,
 Der hæver sig herligt mit Badehus,
 Med sine mangfoldige Tårne små
 Og Dannebrog vajende ovenpå,
 Når det en Solkvæld sig spejler i Vandet,
 Da ligner det Slotte fra Æventyrlandet,
 Og tolker da selv den Tryllemagt,
 Som blev i de salte Vover lagt.
 Ja, kjære Læser! rejs til mig hen,
 Idunna er ved at stå op igjen,
 Min Svane jo bærer *Idunnas* Navn
 Og sejler Jer selv i min skønne Havn,
 Hvor I kan finde de Ungdomskræfter,
 Måske I længe har sukket efter.◀

Hun udsendte dette anonymt til forskellige Blade; hvor overbevist om al Herligheden Folk følte sig, ved jeg ikke, men at der i de kommende År strømmede mange Badegæster til Æbeltoft — også til Præstegården — er sikkert, og hun levede og døde i den Tro, at Æbeltoft — som et lille jordisk Paradis for Badegæster — gik en strålende Fremtid i Møde.

— — —

Højskolen begyndte at tage på Kræfterne, så da Fru Jutta Møller sammen med Bjerre oprettede Bojsensminde i Sorø, opgav de Højskolen, der var ingen anden, der havde Lyst og Mod at fortsætte den.

Ofte havde Nanna Jensen i sine Breve til Søsteren spået, at de nok som gamle som to sammenfløjne Duer skulde finde hinanden.

Dette skete egentlig nu. Hun kom meget på Bojsensminde, og havde mange Kursus der.

Men hendes Livs sidste store Oplevelse var Docent Feilbergs Anerkendelse og Opfordring til at blive Tilsynshavende i Håndgæring ved Højskolerne, at hun fandt en så forstående, ridderlig Ven i denne kritiske, gennemskuende Mand, forstod hun aldrig. Vi andre forstår bedre, at han måtte glæde sig ved at møde et Menneske, der tog det at *leve* Livet på engang så frisk og alvorligt til sin sidste Stund.

Brev fra Nanna Jensen til N. J. Jensen:

Bojsensminde

»— — Jutta læste min Sañg om »Blomsternes Troskab«, og var det ikke mærkeligt, at Kultusministeren kom, ligesom hun skulde begynde, han kom for at se Broderierne, da han kendte Fejlbergs Plan, han var tilsyneladende helt rørt over Alt, underligt nok var han også til Stede, da min Danmarks-fane blev indviet, så han har vist fået større Tanker om mig, end jeg kan svare til.

Feilberg var også så mageløs flink mod mig i Kjbh., han spurgte, om det var min bestemte Mening, at jeg ikke vilde være Tilsyn uden der, hvor *man ønskede det*. Jeg svarede *ja*. Dertil sagde han: »Så *må* vi have det i Gang alligevel frivilligt, De skal opdrage Lærerinder, og de Skoler, som vil have Dem, vil jeg skaffe gratis eller billige påtegnede Arbejder fra Dem«.

Han vil sikre mig min fulde Betaling, ja, han vil gøre det så godt for mig og for de Skoler, som vil have mig, så de ikke skal kunne modstå — —

Du må tro, kære Fa'r, at jeg bliver ikke vigtig her, når jeg stadig ser på Jutta, så føler jeg mig som den usleste Mus, var der bare lidt flere Livskræfter i mig, så måtte jeg jo kunne lære, men jeg kan kun beundre — at være sådan Alt for Alle og aldrig blive træt, det gør mig næsten ondt, at Du kunde have fået hende, men tog mig så helt i Blinde — — —

— — —

Lige til de sidste År har hun lyse, festlige Planer.
Hun skriver:

»Langes*) vilde endelig have mine Broderier til Chikago, men det var for sent, og nu har jeg lagt en anden Plan. Til næste År så bliver der jo Udstilling i Berlin, var det ikke morsomt at imponere Tyskerne lidt med den danske Højskole. Jeg vil da bede Horsensforeningen om at låne Hejmdalsfanen, der skulde udstilles sammen med »Danmark«, og udnom det en stor Mængde Fugle og Blomstestykker, lutter Elevarbejder — som Hejmdal kan lytte til, om de gror — jeg håber, Feilberg vil skaffe os lidt Hjælp til at udstille for, ellers kan jeg gå til Ministeren selv — — — —«

14. KAPITEL.

Død og Minde.

Hun arbejdede lige ivrigt i sit sidste Leveår, hun vilde ikke holde op, den Sum, hun havde drømt om, var jo ikke nået, og hun var urolig og bedrøvet.

Det var den brejtske Sygdom, der langsomt undergravede hendes Livskraft, Nerverne vilde heller ikke mere, en Tid er hun næsten blind, da klager hun, men slutter:

»Jeg morer mig med at bespise fattige Børn for Penge, vi har fået ved en Concert og ved en lille Udstilling, jeg holdt i Randers, sålænge man har en eneste varm Blodsdråbe, findes der jo altid nogen Mennesker på Jorden, man kan være lidt for, selv om man bor i Æbeltoft — —«.

Hun længes bort, hun tror, hun kunde blive rask, hvis hun kom til Syden eller bare et andet Sted i Landet.

Der er et lille betegnende Træk fra den Tid. Hun kommer hjem fra en Rejse, der skal lukket Vogn efter hende til Trustrup, den nærmeste Station.

En fattig Kone i Byen, der har Slægtninge i Trustrup, hører derom, og får Lov at køre med hen og hjem.

*) Borgmester Langes i Æbeltoft.

Nanna Jensen er så træt og elendig og havde glædet sig til at køre ene — småblunde og hvile sig, hun bliver ked af dette Rejseselskab.

Hun kan ikke længere stramme sig op, hun sidder tavs, men er utilfreds med sig selv.

Pludselig tager hun sin Pung frem og giver Konen en Pengesum. Og da hun ser hendes taknemmelige Ansigt, tør hun selv ganske op, og Turen ender i det allerbedste Humør.

Hun skriver engang:

»Jeg har nu fundet et aldeles udmærket Råd imod min Hoste. Som jeg sad på 3. Klasse på Banen, blev jeg overfaldet af min grimme Hoste, i min Nød fandt jeg på at sætte et lille Stykke Vat for min Mund, hvorigjennem jeg åndede, straks var Hosten forbi, det gjør jeg nu hver Gang, den melder sig, det hjælper også på Fa'r, lad det Råd gå videre til andre Stakler.«

Den sidste Bryllupsdag, de oplever sammen, skriver hun til sin Mand:

»Tak for de 38 Åar,
hvori du i mig dig har fundet, —
elsket mig trods mine mange Skår.
mens Tiden så hastig er runden.

Gud give, jeg bedre og bedre må
være Din elskede Mage,
til sammen vi må for Guds Trone stå
og takkende se os tilbage.«

Rørende skriver hun til os i sit sidste rigtig klare Brev fra Forsommeren: »— — Fa'r er kommen her til Sorø*) for min Skyld, der var utålmodig og syg; det blev da også bedre, da han kom; — — jeg kan ikke leve uden ham og Arbejde, ja, og så uden jer; — — men jeg går som en Skygge og ryster indvendig, er kun til Plage, — men jeg holder på Håbet, så godt jeg kan, tænker på mine søde Børn og min storartede Mand, der holder ud med mig og elsker mig alligevel, som jeg er. Jutta er også så kjærlig mod mig, — men hvor uendelig herligere er det dog at kunne være lidt for andre, ja, at glæde

*) Hun forsøgte at afholde endnu et Kursus.

hinanden gensidig uden åndelige og legemlige Smerter; — Min Time slår nok også, — ja, kjære, søde Børn, det er en Skam, at jeg skriver så meget om mig selv — —«.

Ja, sådan skrev hun, forpint og den Gang allerede dødelig syg.

Hun kom til København for sin Sygdoms Skyld og boede hos sine kære Slægtninge, Pastor Ferdinand Jensens, og når Vejret var til det, blev hun ledt ned i Ørsteds Park, og der sad hun så så taknemmelig: »denne dejlige Have, den er min, — og det allerfattigste Menneske herovre kan sige ligesom jeg: denne dejlige Have er min, er det dog ikke meget?»

Men hun blev ikke rask — da hun kom hjem, skrev hun sit sidste Brev:

»O, hvor jeg længes efter Jer, Gud give jeg dog snart må se Jer uden den gruelige Uro indvendig og udvendig, ja, bed for mig, kjære, søde Børn, var vi dog nær hinanden. Jeg får Kloral om Natten for at sove lidt, og det har gjort mine Øjne aldeles umulige og gør så ondt, men Vor-Herre lever endnu, alt kan jo blive godt, det siger vi til hinanden 100 Gange om Dagen og Natten med, ja, sådan Mand, jeg har, han findes ikke i hele Verden.

Jeres gamle sølle Moder.«

På dette Dødsleje skønnede vi, hvad Frugt denne søde Blomst gemte i sit Hjærte: hun formanede ikke, ængstedes ikke for at blive glemt som mange døende Mødre, men hun bøjede med sine trætte Arme sine kære ned mod sig og hviskede med sit tabte Mæle: »Tilgiv mig — og bed alle de andre om Tilgivelse.«

Og hun bad en Aften: »Syng for mig«, og de sang dæmpet tostømmigt: »Når Somrens Sang er sunget, og Kulden knuger Støvet« — — og hun hviskede: »Dejligt — dejligt«.

Hun måtte sige Farvel til sin ældste Søn, Frede, og hun smilte med sit gamle, strålende Smil, så han drog bort med Håb; men da han var rejst, sagde hun grædende: »Gid Frede kunde blevet til i Morgen, for så dør jeg, — og ham har jeg altid elsket så højt.« Hun lå længe og græd. Dagen efter*) døde hun, det var på denne Søns Fødselsdag, »den Dag, hun for mange År siden gennem Angst og Smerte gik ind til en lang

*) Den 17. November 1894.

Glæde; vi troer det samme på denne Dag . . .« skriver N. J. Jensen til sin Søn.

Og Gud så med milde Øjne ned på hendes Skønhedssans; hun havde altid frygtet så meget for at blive et stygt Lig, — »og det bliver jeg nok, thi jeg har jo forstået at pynte mig.«

Hun var så smuk, Døden havde glattet hver Rynke, der var en Højhed og Ro og tillige endnu noget så levende over hendes Udtryk, så hendes ældste Søn blev greben af Angst, og hemmeligt fik Lægen tilkaldt i det sidste Øjeblik, for at overbevises om, at *det var Døden*.

Hun begravedes en Efterårsdag, hvor Himlen græd mildt som vi andre, og Blomsterne redte hende den dejligste Seng.

Der var Metalkrans fra de fattige Børn, og en dejlig Sølvkrans fra Landsognet Dråby; hun havde dog altid klaget over, at Dråbyerne havde hun aldrig været noget for. Kransene kom og kom. Rundt i de tusinde Hjem, hvor hun ved sit Arbejde på Højskolen havde skabt sig et lyst Minde, der hørtes omsider Budskabet om hendes Død, og så sendte man midt i Juletravlheden Kransen af Sted.

Biskop Brammer, der også var en af hendes ridderlige, gode Venner, sagde i en Mindesang om hendes Fader:

»Trofast du søgte at knytte Idéen til Livet,
trofast og kærligt du brugte det Pund, dig var givet.«

Hun lignede sin Fader deri, som i så meget andet, så at disse Linier kunde med samme Sandhed siges om hende.

En Veninde i Æbeltoft, Fru Birgitte Petersen, skrev:

»Om Hjærtet end isned,
der lindred Armes Nød,
Din Sjæl af Engle bares
i Frelserens Skød.

Guds Fred da, på Gensyn, for ej at skilles mer,
fra den, man af Hjærtet i Jesus fik kær.«

Hun havde ofte været kritiseret, de to Fejl, hendes Moder altid mindede hende om, *Forfængelighed* og *Trang* til *Overdrivelse*, slap hun jo aldrig, hvor er den, der løber fra sin Natur? og hun var så umiddelbar, så enhver kunde hurtigt opdage de to Fejl, men det var slet ikke så let at finde andre.

Ingen har skildret hende så smukt, som Svogeren i Norge, Herman Anker, i sit Telegram til Begravelsen:

»Tankerne vandrer tunge og såre
 til dig og de andre ved Nannas Båre.
 Jeg så hendes Øje stråle modigt og ungt,
 jeg så hende bøje sit Ho'de så tungt.
 Der var over hende som Glimt og som Bud
 fra det højeste høje, fra Åndernes Gud,
 et Vidne, at Livet fra oven er sendt,
 at Gud har os givet det Lys, som er tændt.

Som under grønne Linde blandt tusinde Blomster små,
 nu vandrer hun derinde, hvor vore Længsler gå.»

Kort efter Nanna Jensens Død udkom den svenske Forfatterinde, Fru Cicilie Bååth-Holmbergs Bog: »En Kvinde-skæbne«, som var hendes Mand og alle, der virkelig holdt af dem begge, til Sorg. Den stillede deres Ægteskab frem i Offentlighedens Lys, men ikke sandt; et Øjeblik fotograferende, et andet fantaserende en hel Del Begivenheder og Personer, hvoriblandt især en romantisk Maler (ganske grebet ud af Luften) passede godt ind i en romantisk Novelle.

Efter engang i Højskolebladet at have skrevet nogle Mindeord over mine Svigerforældre, fik jeg dette Brev fra Fru Charlott Schrøder, f. Wagner:

Askov Højskole, d. 4.—3.—1898.

Må jeg ikke nok, kjære Fru Thyra Jensen, som en gammel Veninde af Deres afdøde Svigerfader og Svigermoder, have Lov til at takke Dem for den lille, yndige Levnedsskildring af Deres Svigerfader, som idag blev afsluttet i Højskolebladet.

Da jeg var et Pigebarn på 11—12 måske 13 År, så jeg Nanna Bojsen og Jensen, som vi kaldte ham, hos min Onkel, P. A. Fenger, i Slotsbjærgby Præstegård. Det var vist første Gang i mit Liv, jeg så et ungt Par, som havde fundet hinanden og noget i den Grad strålende glad og skjønt, har jeg ikke ofte set, om jeg nogensinde har set det ligge saa smukt fremme i Dagen, som det gjorde der. Jeg så dem siden som Nygifte, hos Fengers, i Vilstrup, i Stege lidt længere hen i deres Liv, da Sygdom og Sorg havde gjæstet deres unge Hjem og siden hen, da de umådelig tunge Sorger havde rammet dem, men aldrig nogensinde så jeg dem, uden at Glansen af den unge Kjærlighed, som for mig havde været som en Åbenbarelse af en vidunderlig dejlig Verden, Kjærligheden mellem Mand og Kvinde kan føre dem ind i, lå over de to.

Da jeg læste en Kvindeskjæbne, blev jeg meget bedrøvet, fordi der var såmeget, som pegede hen på Nanna Jensen, men dog så godt som intet passede på den Nanna, jeg havde kjendt og set op til, fra jeg var Barn, og hvis personlige og kunstneriske Udvikling, det siden hen i Livet, om også på lang Afstand, var dejligt at følge.

Jeg følte den Gang Lyst til at påvise i Højskolebladet, som jeg ofte gjorde det i privat Samtale, at Billedet endelig ikke måtte anvendes på Nanna Jensen, trods de Træk i det, der var hentede fra hendes Liv, da netop hun i sin Ungdom havde haft mere Lejlighed end de Fleste til at bevæge sig i forskjellige Kredse og levede så livligt med, at det i Sandhed ikke var af »Mangel på andet Bekjendtskab«, at hun blev den elskelige og meget *ansete* Jensens Brud. — Det fik jeg nu ikke gjort, fordi det alligevel ikke ligger for mig at skrive offentlig, men privat må jeg, skjønt jeg ikke kjender Dem personlig, nok have Lov til at takke Dem hjærteligt for de dejlige, tro Billeder, De har vist mig af to Mennesker, jeg har holdt indelig af.

En venlig Hilsen fra

Ludvig og Charlotte Schrøder.

Alle hendes Mands Breve ånder Længsel i de følgende År:

» — — Jeg beder for hende hver Dag og føler rigtig, hvilken dum Sludder det er, at man ikke tør bede for de afdøde. Tilmed er jeg også vis på, at hun beder for mig og alle Børnene hernede. Sådan mødes vi altså daglig i Kjærlighed og for mit Vedkommende med Kjærlighedens Længsel — — —«.

(I Anledning af »En Kvindeskæbne«.)

» — — Vort ægteskabelige Samliv var ikke blotte for, jeg tør endog sige, ikke fattigt på Poesi fra Begyndelsen til Enden, og vor indbyrdes Kjærlighed var varm og inderlig op under de grå Hår, ja er det endnu, skilte som vi er ved det lille Belt, som jeg venter snart at fare over, for med Glæde og Tak til Gud at samles med hende igjen — —«.

» — — — Jeg tvivler ikke på, at Nanna nu fryder sig ved Børneflokket, hun har om sig, og som hun har måttet betale med stor Sorg og Nød, og hun fortryder ikke at have sat nogle Kunstnerevner til for deres Skyld*). Også min Løbebane vil

*) Både Maleren Professor Olrik og Kyhn havde gentagende sagt hende, at om hun fik Uddannelse, kunde hun blive en betydelig Portrætmaler.

man vel i Almindelighed kalde ikke så ganske let; men jeg takker Gud både for Tugten og Trøsten, den første glemmes, den sidste bevares og glemmes aldrig i Evighed — — —«.

»— — Ja, jeg længes al Tid siden Mo's Død, det er knapt, jeg selv ved hvorefter; men det må jo nok være lidt af en ubevidst Hjemvè — — —«.

Som en Svanesang er Sangen til hans kære, kære Datter, Inga — der slutter:

»En enlig Fugl nu sidder her tilbage
 Og drømmer stille om en elsket Mage.
 De bygged her en Rede
 I Kjærligheden tro,
 For Ungerne at frede
 De kæmped begge to.
 Hun fløj hen til de milde Lunde,
 Der sit Ven snart hun vente kunde.
 Synge glad.«

THYRA JENSEN

Tidligere er udkommet:

FRA HJEM TIL HJEM. HVERDAGSTANKER OG HVERDAGS-SKIKKELSER. *Pris 2 Kr., indb. 3 Kr. 50 Øre.*

Et godt Ord og et venligt Smil har hun til alle, denne hyggelige Præstefru. Hendes rige Erfaring, hendes aabne Blik for Livets Solskin og for dets mørke Sider, og fremfor alt hendes stærke Tro og hendes lyse Livsglæde gør hende til den bedste Raadgiver, noget bekymret eller sorgfuldt Menneske kunde faa. Og hun er aldrig paatrængende med sine Raad. I en jevn og ligefrem Tone, nærmest som i en fortrølig Samtale mellem to gode Veninder fortæller hun Smaatræk og Begivenheder fra Livets forskellige Forhold. Derfor anbefaler den sig af sig selv til alle, som trænger til at blive mindet om, at de fleste af os har faaet en Del af Livets Goder, bare vi lærer at se det og at være taknemmelige.

(Morgenbladet, Christiania.)

DANSK JUL. FORTÆLLINGER.

Ganske nydelige er disse smaa Julefortællinger, og den af dem, der sikkert vil være til mest Fornøjelse Landet over, er »Kong Christian den Niende og gamle Florentine«, Skildringen af en gammel Kones Besøg oppe paa Amalienborg, da hun efter at have reddet tre Drengene fra at drukne skulde have Redningsmedaillen overrakt af Kongen selv. Den gamle Konge er skildret uhyre sympathetisk, og Florentine kunde da heller aldrig komme sig af sin Begejstring for ham. Hun kørte rundt i hans Kareth og besaa Byen. Ogsaa de andre Fortællinger er kønne, rigtig fulde af Julestemning.

(Af Anm.)

MUSEN. ET VIRKELIGHEDSBILLEDE. *2 Kr., indb. 3 Kr. 50 Øre.*

Det Thyra Jensen i denne Bog har villet lære os er, at den Kærlighed, der duer noget, er ikke en slappende daadløs Drøm. Nej, den fører til trofast og udholdende Gerning, den fordrager alt, tror alt, haaber alt, taaler alt.

(Af Anm.)

EN LILLE PIGE SOM DANSER. *Pris 3 Kr., indb. 4 Kr. 50 Øre.*

Thyra Jensen har en sær barnlig gribende Maade at skrive paa, hun fortæller egentlig altid for sine »store Pigebørn«, men vi gamle kan ikke lade være at lytte med, enten hun saa fortæller om den lille femaars Pige med de mørke Øjne og spæde Lemmer, der danser til Lirekassens Toner og samler Penge til den enarmede Liremand, eller hun skildrer de gamle Præstegaarde med de mange »B«er.

Der er Bøger, Blomster og Billeder — der er mange Børn, men dog Brød til dem og mange flere, og der er Luft af Bøn og Bibel.

Fru Thyra Jensen skal have mange Tak for »sin lille Pige« som danser.

(Kr. Dagblad.)

Af Bøger for Ungdommen har Fru *Thyra Jensen* udgivet følgende:

EN LILLE HISTORIE OM DE FIRE SMAAPIGER, DERES MODER, BEDSTEMODER, OLDEMODER, TIPOLDEMODER. Illustreret af MARIE HATTING. *Indb. 1 Kr. 50 Øre.*

BLOMMESTENEN. BØRNEFORTÆLLING. Illustreret af MARIE HATTING. *Pris indb. 1 Kr. 50 Øre.*

STORE BRO'R OG LILLE MEJ. FORTÆLLING FOR BØRN. Illustreret af MARIE HATTING. *Pris indb. 1 Kr. 50 Øre.*

FAAS I ALLE BOGLADER

**H. HAGERUP'S FORLAG
KØBENHAVN K.**

